Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	udg. af Robert Neiiendam.
Titel | Title:	Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder : den nyere Tid. Dr. Ryges Selvbiografi. Emilie Wiehes Erindringer
Alternativ titel | Alternative title:	Dr. Ryges Selvbiografi.; Emilie Wiehes Erindringer.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København : J. L. Lybecker, 1912
Fysiske størrelse | Physical extent:	286 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

BR,-216
1972

DEN NYERE TID

M13
1951

DR. RYGES
SELVBIOGRAFI

EMILIE WIEHES
ERINDRINGER

BREVE FRA

DANSKE SKUESPILLERE OG SKUESPILLERINDER

DEN NYERE TID

.....

DR. RYGES SELVBIOGRAFI

EMILIE WIEHES ERINDRINGER

BREVE

FRA

DANSKE SKUESPILLERE OG SKUESPILLERINDER

DEN NYERE TID.

DR. RYGES SELVBIOGRAFI

EMILIE WIEHES ERINDRINGER

UDGIVNE AF

ROBERT NEIIENDAM

KØBENHAVN

J. L. LYBECKERS FORLAG

1912

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
KØBENHAVN

THEATRET er en sammensat Organisme, hvor mekanisk Virksomhed findes Side om Side med Aand, ideel Stræben med Egoisme. Modstridende Interesser kæmper med hinanden og Vilje sættes imod Vilje, medens Kunsten, der er bundet til Minuttet, hastigt skylles bort ad Tidens Strøm. Disse Breve fra vor dramatiske Guldalder, skrevne, da Theatret var det aandelige Samlingssted i Danmark, og da Skuespillerforagten blev forvandlet til Skuespillerforgudelsen, skal især tjene til at tegne Tidens svundne Skikkelser for Sjælens Øje; thi intet karakteriserer Mennesker bedre end deres Breve, særlig de, som blev til i Lidenskab. Social Fremgang og menneskelig Udvikling gør de sceniske Kunstneres Breve i det nittende Aarhundrede mindre ensidige og mere psykologisk righoldige end Brevene fra det Aarhundrede, som gik forud, dengang da Skuespillerne ofte var tvungne til at fornedre sig for at holde sig oven Vande i den økonomiske Havsnød.

Med nærværende Bind, som beretter om de Kunstnere, der er knyttet til Oehlenschlägers, Heibergs, Hertz's og Hostrups dramatiske Værkers Historie, afslutter jeg dette theaterhistoriske Værk. Jeg har stræbt delvis at bevare den originale Ortografi, som i hvert Fald giver et Begreb om de Skrivendes intellektuelle Dannelse; Unøjagtigheder, som ikke forandrer Meningen, har jeg vistnok ikke undgaaet i Brevteksterne. Intetsigende Over- og Underskrifter har jeg udeladt, og for at lette Læseren Forstaaelsen har jeg ofte forandret Interpunktionen. Arbejdets trange ydre Kaar har gjort det nødvendigt at meddele Noterne bagi Bogen; de hviler for Størstedelen paa førstehaands Undersøgelser, og jeg har kun i en ringe

Grad benyttet Overskous Theaterhistorie, som for Tidsrummet 1849—56 kun bør betragtes som et Defensorat for den Heibergske Theaterstyrelse; desforuden var min Opgave mere at supplere end at afskrive dette grundlæggende Værk.

Foruden de Understøttelser, jeg med Tak erkender at have modtaget fra Direktionerne af de grevelige Hjelmstjerne-Rosencrone og Raben-Levetzauske Fonds, tilstod Hr. Etatsraad, Dr. Arnold Gamél, der tidligere har vist sin uegennyttige Interesse for theaterhistorisk Forskning, mig et Bidrag til Bogens Udgivelse.

Hr. Bibliothekar A. C. Larsen har godhedsfuldt stillet de Michael Wieheske Papirer til min Disposition; ligeledes takker jeg Hr. Professor ved Universitetet, Dr. polit. Harald Westergaard og Hr. Dr. med. Heinrich Proschowsky for den Adgang, de gav mig til Dr. Ryges Papirer.

8. November 1912.

ROBERT NEIIENDAM.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Lorentz Peter Enholm	1
Johanne Luise Heiberg	4
Wilh. Conrad Holst	14
Frederik Ludvig Høedt	18
Kristian Mantzius	37
Anna Nielsen	43
Nicolai Peter Nielsen	62
Joachim Ludvig Phister	89
Christen Niemann Rosenkilde	94
Johan Christian Ryge	116
Anton Wilh. Wiehe	152
Michael Wiehe	157
Carl Winsløw	167
Anmærkninger	179
Dr. Ryges Selvbiografi	223
Emilie Wiehes Erindringer	239
Tilføjelser og Rettelser etc.	270
Register	278

LORENTZ PETER ENHOLM

c. 1780—1841.

TIL THEATERDIREKTØR J. G. ADLER.

1840, 28. Februar. [1]

Deres Høivelbaarenhed bedes gunstigt at tilgive at jeg bebyrder Dem med disse Linier. Aarsagen hvi jeg, underdanig, tillader mig, at adressere samme directe til Dem, er den, at blandt Theatrets nuværende Superieurer er Herr Etatzraaden den, som længst har kjendt mig og saaledes lagt Mærke til min Theaterbane fra min Ungdom. -- Jeg giver mig desaarsag, den underdanige Frihed herved at meddele en kortfattet Biographie eller rettere: Notizer af mit Theaterliv. —

I mit 9de Aar kom jeg paa det kongelige Theaters Dandseskole, under daværende Balletmester Galeotti; jeg var saa heldig at fortjene hans Tilfredshed, og at Han yttrede Ønsket om at beholde mig ved Dandsen; men da min Attraae var, at danne mig for Skuespilkunsten, erholte jeg, periodisk, nogle Børneroller som jeg udførte til Behag. — I mit 14de Aar spillede jeg i et Børneselskab en comisk gammel Mands Rolle; Instructeur Schwartz som tilfældigviis var tilstæde, gav mig som Opmuntring den Yttring: at jeg baade havde Anlæg og Talent for at dannes til Skuespiller. — Et par Aar derefter kom Schwartz til mig og berettede, at Han kunne faae mig anbragt som Skuespiller ved Grev Trampes Theater i Odense; og hvilket Han tilraadte mig, da Han formeente samme Theater kunne ansees som en Planteskole for det kongelige Theater. — Declamatjons Skolen var dengang ei oprettet. — Jeg var i 3 Aar ved Theatret i Odense, hvilket Instr: Schwartz hver Sommer besøgte, og nød jeg paa samme Tid hans Instructjon. Jeg spillede der, saavel unge som gamle Mænds Roller; samt deeltog som Dandser i Balletterne.

— Hvorledes jeg var anseet og yndet sammesteds, tillader jeg mig at anføre efter den Iversenske Avis, hvor det hedder: »Skuespiller Enholm, der baade som Skuespiller og Dandser ved det Odenseer Natjonaltheater, erhvervede sig ved sit umiskjendelige Talent, Flid og anstændige Opførsel ligesaamegen Agtelse som Yndest, — er nu igjen ansat som Elev ved det Kongl. Theater; og har Han af en ubekjendt Velynder og Velgjører modtaget igjennem Hrr. Instructeur Schwartz et Brev med en betydelig Gave.« —

Jeg debuterede paa det Kongl. Theater i Aaret 1802, i følgende Roller: 1, i »Pigen fra Marienborg«, som Eduard; 2, i »Han blander sig i Alt« — som gamle Herman; 3, i »Epigrammet«, som den blinde Edvard; mine Debutter behagede og jeg blev ansat som Skuespiller. — Jeg freqventerede Fægteskolen og Syngeskolerne under Professor Ferretti, Zink, Kuntzen samt Dupuis, hvilke alle skjønnede paa min Flid, endskjøndt jeg dengang ikke kunne vente at anbringes i Syngespillene, da Theatret paa den Tid havde 4re Tenorsangere i: Saabye, Dupuis, Schønberg og O'donnel. Nogle Aar derefter forlod Dupui og Schønberg Scenen, og Saabye og O'donnel døde. — Jeg fik nu alle de første Tenor-Partier i Syngespillene, hvilke jeg i 9 Aar udførte; i samme Tid debuterede 2de Tenorister, men som ikke blevne antagne. — Efter den Tid kom Georg Zink til Skuepladsen, og udførte Han da de første Tenor-Partier og jeg det andet. — I en række af 25 Aar, var jeg næsten hver Aften paa Scenen, og var saa lykkelig, aldrig at mishage. Jeg skjønnede paa den Lykke at blive tildeelt mange Roller, ændsede ikke at tage Nætterne til Hjelp for at kunne lære samme. Jeg paadrog mig derved en Koldfeber som periodisk continuerede i flere Aar. — Imidlertid blev ingensinde et Skuespil forandret for min Skyld; — jeg har endog gaaet saa Syg i Theatret for at spille, at Doctor Ralhff maatte i Coulisen give mig styrkende Draaber og Naphta hverk [!] Gang jeg skulle indtræde. Under »Califen i Bagdad« var jeg endog besvimet i næsten en halv Time, og de Herrer Directeurer, som vare i mit Kammer tilligemed Lægen paastode, at jeg ikke kunne gaae ind paa Scenen, men at Stykket skulle afbrydes. For at undgaae denne Opsigt, ligesom og for at forhindre de Ubehageligheder for Mad. Liebe, som havde den Aftens Indtægt, gik jeg dog frem og Stykket blev udført; men

— efter samme, at jeg var kommet Hjem, blev jeg meget alvorlig Syg. Under Varetægt af den ædle Schwartzkopff, nuværende Hoflæge, som utrættelig bar Omhue for mig, blev jeg efter nogle Ugers Forløb igjen restitueret og betraaede atter Scenen. Hvorledes mine Foresatte vare tilfredse med min Færd ved Theatret, beviser og et Brev jeg modtog i min Sygdom fra Hs. Exellence, Overkammerherre Hauch, og som jeg lod Hrr Schwartzkopff læse, og som blev mig en dyrebar Erindring. Under Hs. Exellence Hrr Geheime Konferentzraad Holstein stod jeg i 29 Aar, og har Han ligeledes givet mig det Vidnesbyrd: at Han aldrig ville glemme min Flid eller Tjenesteiver.

Min Gagering forbedredes omsider til 800 Rbd. og kunne jeg nu med min Familie, ved sparsommelig Levemaade, komme ud af det, og var mindre besørget for mit Udkomme. Jeg havde og et par Beneficer med betydelig Indtægt, men, en Uhelds Periode indtraf, som har voldet mig megen Kummer og Bekymring. Jeg gik i Cautjon for en nær beslægtet med en Summa af 3000 Rbd., som — gik Forloren. Jeg maatte nu i endeel Aar afbetale paa samme af min Gage. — Den høisalige Konge hjalp mig noget hermed, ligeledes Herr Conferentzraad Collin. . . . At jeg med Alderen maatte give Afkald paa at spille mine yngre Roller, var i sin Orden; — at jeg i den seenere Tid har sjeldnere erholt nye Roller eller spillet, maae jeg og finde mig i; — men, med den usigelige Lyst jeg end har, kunne jeg nok ønske, at den høie og respective Theater-Directjon ville forunde mig at spille nogle af de ældre Roller hvori jeg har behaget Publikum, saasom: Constant i »Adolph og Louise«, — Verten Tapper i »Gulddaasen«, gamle Poul i »Ungdom og Galskab«, samt adskillige af Holbergs Skuespil. —

Det er nu 51 Aar jeg har været ved det Kongl: Theater; deraf i 38 Aar ansat som Kongl: Skuespiller. Jeg har som Trøst for mine ældre Dage den Overbeviisning, ingensinde at have lagt Hindring for et Stykkes Opførelse, eller ved nogen tænkelig Chicane forvoldet nogen Ulempe, af hvilken Aarsag jeg er saa lykkelig, at kunne see med Tilfredshed tilbage paa mit hensvundne Theaterliv . . .

JOHANNE LUISE HEIBERG,

FØDT PÄTGES.

1812—90.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1837, 8. September. [2]

Da jeg i Tirsdags, ved Forestillingen af »Nei«, forlangte af min Pyntekone, at hun skulde vente mig paa Theatret, ved min første Bortgang fra Scenen, for at give mig et Glas Vand, samt i fornødent Fald rette noget paa min Paaklædning, forbød Hr. Dr. Ryge Forvalteren at udlevere hende det hertil nødvendige Skilt, hvoraf Følgen blev, at jeg maatte savne denne Beqvemmelighed, som jeg hidtil stedse har havt ved alle foregaaende Opførelser af samme Stykke. Ved denne Leilighed underrettede Hr. Dr. Ryge mig om, at det kun var i Tilfælde af Omklædninger, at Pyntekonens Ophold paa Theatret maatte tilstedes. Men selv om Dette forholder sig saaledes, er der dog ved et Fruentimmer-Toilette saa mange Smaating at iagttage, at Ordet »Omklædning« vel maa tages i en udvidet, ikke i den meest indskrænkede Betydning, — en Fortolkning, som bestyrkes derved, at der hidtil aldrig er gjort Vanskelighed ved Opfyldelsen af den omtalte eller andre, lignende Begjæringer. Den høie Direction vil let indsee, deels at der ikke altid er Tid nok til at gaae op paa Paaklædningsværelset, deels at Tiden, om den ogsaa er i sig selv tilstrækkelig dertil, dog ofte er saa kort, at man, af Frygt for at komme for silde tilbage, ikke har den fornødne Ro til at foretage Forandringer ved Toilettet, hvorimod man, naar man staar paa Theatret, og kan høre Replikerne paa Scenen, kan med al Rolighed beregne sin Tid.

Ifald jeg nu bør antage, at Hr. Dr. Ryges omtalte Vægring ikke kan have været Følgen af et øieblikkeligt Lune, men maa være skeet paa Grund af en ny, mig ubekjendt Directionsbestemmelse, som for Eftertiden consequent skal efterleves, saa forudseer jeg, at denne Omstændighed vil gjøre mig det umuligt at spille mange af de Roller, som jeg hidtil har udført, og blandt hvilke jeg nærmest kommer til at tænke paa den til iaften ansatte »Stumme i Portici«, hvori jeg paa ingen Maade

kan undvære Pyntekonens Hjelp i første Act, da jeg, efter at have ligget paa Gulvet, næsten altid er derangeret i mit Toilette, og desuden skal skifte Sminke, Alt i saa kort et Øieblik, at jeg ikke kan forlade Theatret. Lignende Tilfælde indtræffe i mange andre Stykker; ligesom det ogsaa, for at styrke Stemmen, saavel i Tale som i Sang, ofte kan være nødvendigt at nyde et Glas Vand, naar man har et Øieblik dertil. Dette pleier jeg, for min Stemmes Skyld, at gjøre i »Nei«, i den korte Tid mellem den Scene, hvori jeg har sunget Romancen, og den kort efter følgende, da jeg har Stemme i Canonet.

Men ifald jeg paa den anden Side snarer bør antage, at der ikke er given nogen ny Directionsbestemmelse i denne Sag, men at derimod Hr. Dr. Ryges Indsigelse kun hidrører fra hans egen nye Fortolkning af Directionens allerede for længe siden givne, men anderledes meente Bestemmelser til Ordens Vedligeholdelse paa Theatret: saa tillader jeg mig at bede den høie Direction:

først, om allerede idag at give Forvalteren Ordre til iaften ved Opførelsen af »Den Stumme i Portici« at udlevere min Pyntekone et Skilt, naar jeg maatte forlange det;

dernæst, om at meddele ham samme Ordre til paa Mandag, da »Nei« opføres; og

endelig, om senere at udstrække Befalingen til alle de Tilfælde i Almindelighed, i hvilke jeg selv maatte finde det nødvendigt, da den høie Direction vistnok indrømmer, at hverken Hr. Dr. Ryge eller nogen Anden end jeg selv, er competent til at bedømme denne Nødvendighed.

TIL THEATERDIREKTØR JONAS·COLLIN.

1843, 6. Marts. [3]

Min kjære Conferensraad! Aanden er villig, men Kjødet skrøbeligt. Jeg har i disse Dage gjort alt for at sætte mig ind i den Tyran |: som er blevet min Tyran :|. Hvergang jeg har begyndt en nye Side i den, har jeg begyndt den med de Ord: »Min kjære Ven ønsker det saaledes, altsaa videre!«

Og jeg var to Timer om første Act, tre Timer om det halve af anden, fire om Resten af Acten, hvorefter jeg udmattet har kastet den hen og sagt til min Trøst: »Ja, i Dag kan Conferensraaden ikke forlange meer af mig,« Næste Dag kunde jeg ikke

læse for Svækkelse fra den foregaaende, og saaledes indseer jeg ikke hvorledes en Prøve skal komme paa Benene. Jeg har været Fortvivlelsen temmelig nær, men nu har jeg endelig fundet en Udvei, nemlig ved at sige til mig selv: »Conferensraaden ønsker ikke at jeg skal spille den Rolle, han vilde nemlig af alle være den, der nødigst ønskede, jeg skulde gjøre noget mislykket, og hvorledes kan dette blive andet, naar jeg gaaer til det med en saadan Modbydelighed, som den, der er opstaaet hos mig over hint Værk, hvori jeg nødig vilde være det Fruentimmer |: som Tieck siger :| hvormed Theatergulvet feies.

Har jeg nu ved min Vaklen forsinket dets Opførelse, saa maa De, kjære Conferensraad, blot see heri min gode Villie til at prøve paa at opfylde Deres Ønske. Ved altsaa at overlade dette Partie til En, som vil blive henrykt over den brillante og taknemlige Rolle, gjør jeg den Person, mig, Stykket og altsaa ogsaa Dem, min kjære Ven, en Tjeneste. Jeg siger min kjære Ven! thi ikke sandt? jeg tør nok sige det, uagtet jeg har vrøvlet lidt ved denne Leilighed.

[1844], 7. April. [4]

Min kjære Conferensraad! med Skræk seer jeg, at jeg skal spille i Romeo e Giulietta paa Onsdag. Ak tag denne Kalk fra mig, det er mig umuligt at spille en Rolle af en saadan Art i denne Tid. Min Bedrøvelse over den elskelige Thorvaldsens Bortgang gjør at jeg væmmes blot ved Tanken herom. Blive reent frie i denne Tid lader sig vel ikke gjøre? men hjelp paa mig saa godt De kan.

Deres inderlig hengivne etc.

[c. 1844], 9. April. [5]

Min kjære Conferensraad! jeg blev ganske blød om Hjertet igaar ved at høre at De ikke var vel, og ingen Appetit havde. Efter at have bedet en god Bøn for Deres Helbred, faldt det mig ind, om jeg ikke ogsaa kunde hjelpe paa Appetiten. Jeg har faaet et Par Snepper forærende, som skal være udmærkede.

Vi har dem til Middag. Bliver De vred, naar jeg sender Dem min Portion? Gid den maae smage Dem saa godt, som jeg af Hjertet ønsker det. —

1844, 10. September. [6]

Jeg har en Ven, en Conferensraad god,
Der indtager et vigtigt Sæde.
Han eier et ærligt og trofast Mod,
Der deler min Sorg og min Glæde.

Kjære Conferensraad! De kan da begribe, at naar jeg gjør Vers, maae jeg være i en særegen Nød. Og saaledes er det virkeligt. Tingen er: at Søqvæsthuset fordrer Offere af forskjellige Arter, som man jo kan vide af Navnet. Disse Offere er vi for Øieblikket ikke i Stand til, eftersom vi ere meget slette Øconomer, og de[t] skal og maae dog gjøres. Var det det derfor ikke muligt, at jeg af de 300 Rbd., som jeg forhaabentlig faaer til næste Foraar, kunde faae i det mindste 100 strax? Jeg kan jo nok begribe, at det er galt at forlange Sligt, thi hvem veed om man lever til næste Foraar, men paa den anden Side, skulde jeg døe, saa er det dog det Mindste, De kan gjøre for at blive mig qvit; det vilde være hvad man kalder een Udgift for alle, og den pleier det Offentlige ikke at være saa bange for. Den der for Øieblikket er bange for alle Udgifter, af enhver Art, er Deres inderlig hengivne etc.

Bonderup, 1860, 12. September. [7]

Min kjære faderlige Ven! Uagtet jeg ikke besvarer de mange Breve, som gode kjerlige Mennesker i denne tunge Tid har skrevet til mig, kan jeg dog umuligt tie til Deres, der rørte mig saa inderligt, saa dybt. Ja, min kjære Barndoms Ven! De kjendte ham, og mig, saa nøie, at jeg veed, De deler og føler min Sorg, mit Savn. Ak! Savn! Dette er det rette Ord. Savn, saa inderligt, saa uerstatteligt. Hvor ofte har jeg tænkt: hvis Gud berøver os vor gamle dyrebare Ven, da veed jeg vidst, at Heiberg griber i Strengene og synger smukkere, inderligere end nogensinde, om vor fromme trofaste Beskytter, Ham, der holdt min kjære Afdøde, som mig over Daaben ved vor Indvielse i Kunstens Rige. Tro mig, De vidste det ikke, og veed det maa-

skee endnu ikke, med hvor megen Kjerlighed, Beundring han hang ved Dem. Kort før vi drog til Bonderup talte vi en Aften længe og inderligt om Dem. Jeg var bedrøvet over, at jeg ikke fik Tid at sige Dem Farvel forinden jeg reiste herud, og i den Anledning var det at vi talte om Alt, hvad De i Aarenes Rækker havde været for os. Gid De havde staaet usynlig i Stuen og hørt ham. Gid De havde seet hans Mund vibrere af Følelse, seet Taarerne glindse i hans gode kloge Øine, hørt hans Selvbebreidelse over, at han ikke oftere havde fulgt sit Hjertes Trang, og ligesom jeg, besøgt Dem i de stille Eftermiddags Timer, Besøg, som for mig ere uforglemmelige. Men maaskee han paa et andet, bedre Sted, kan oprette hvad han her forsømte. Ifald det er Guds Villie at De i hine Egne skal gjensee ham føren[d] jeg, da hils ham, og siig ham at jeg gaaer og længes, længes saa inderligt efter atter at see ham, høre ham, trykke ham til mit Hjerte og takke ham for alt hvad han var for mig hernede. Ak min faderlige Ven! Jeg taler saa uforbeholdent til Dem, og lader min Smerte frit udtale sig, til hvem skulde jeg vove det tryggere end til Dem. De vil med Deres kjærlige Hjerte forstaae min Klage. Hvor eensom og forladt staaer jeg ikke nu tilbage i vort Huus. Hvem skal lukke mine Øine med Kjærlighed, som jeg lukkede hans? Hvis Haand skal hvile i min i min sidste tunge Time, som min hvilede i hans? Ja min dyrebare Ven! fattig, ak hvor fattig er jeg dog ikke.

Mange have maaskee, i deres Eenfoldighed ikke fattet hvad han var mig, fordi de ikke kjendte ham, ikke mig. Men De vidste det, De kjendte mig for nøie, kjendte min Sanddruhed, min Oprigtighed, vidste, at hvad jeg saa ofte havde udtalt for Dem ikke var et Mundsveier, men at jeg virkelig hang ved ham, med det Bedste, det Ædleste i mit Hjerte.

Tak for hvad De var for ham, for mig. Tak for Deres Medfølelse i min Sorg. Tak fordi De stedse har tænkt godt om Deres inderlig hengivne etc.

TIL KGL. SKUESPILLER KRISTIAN MANTZIUS.

1865. 23. Februar. [8]

Gode Hr. Mantzius!

Naar jeg først nu besvarer Deres hjærtelige Udtalelser om mig, Deres Bekymring over Theatrets Skæbne, da er det ikke, fordi jeg med Ligegyldighed har modtaget og læst Deres Brev, tværtimod, men fordi jeg haabede, at kunne komme i Theatret og se Dem i nogen af Deres nye Roller, forinden jeg svarede Dem. Forkjølelse har til Dels afholdt mig, jeg siger til Dels, thi jeg nægter ikke, at jeg formelig har en Frygt for at komme i Theatret. De skriver, »der er ingen Poesi ved Theatret mere«? Ja, ser De, det er netop denne Følelse, der gjør mig frygtsom for at indtræde paa det Sted, hvor den en Gang fandtes. Man kan leve lykkelig og ikke poesi-forladt, fordi man ikke besøger Theatret, men er man der, da kræver — jeg vil ikke sige man — thi mange kræver det slet ikke — men jeg kræver at finde den dér, hvis jeg ikke skal forlade Skuespilhuset forstemt og bedrøvet for mange Dage, og Frygten for en saadan Forstemthed har jeg sjældent Kraft til at overvinde. De er selv Skuespiller med Kjærlighed for Deres Kunst, De vil altsaa kunne forstaa mine Følelser og mit Kujoneri; imidlertid haaber jeg endnu at blive Herre over begge Dele, thi jeg har Lyst til at se Dem i Deres to sidste store Roller. Det har glædet mig at høre, at De har løst Deres vanskelige Opgave, som Andruscius, saa godt. Saa meget er vist, at kan et Theater besætte denne Rolle, da burde de to Elskende kunne bevare dette Stykke for Repertoiret i mange Aar, men uden Poesi i disse Fremstillinger vil Stykket gaa sine Gange rundt, og dermed forsvinde, som saa mange andre Stykker, dræbt af dem, der skulde holde det i Live. De ser jo for Resten, at Kritiken er velfornøjet baade med det ene og det andet; det er jo glædeligt at se disse mange, med ét, billige Kunstdommere fornøjede med alt, stort og smaat; i Fald Wiehes og min Bortgang har bidraget til al den Nøjsomhed, da har den jo sandelig haft en Betydning for Theatret, som dette bør være os taknemmelig for.

En Dame fortalte en lille Historie forleden, som er meget anvendelig. Hun sagde: Naar jeg ser, hvad Publikum tager til

Takke med, saa maa jeg tænke paa min Bedstemoders svedne Vælling. Vi Børn skulde en Gang om Ugen spise hos hende, og vi fik da altid Vælling, som var sveden; naar vi da sagde: ak, Bedstemoder, nu er Vællingen igjen sveden! svarede hun: Det gjør ikke noget, mit Barn! Naar Du har spist et Par Mundfulde, saa mærker Du det ikke mere. Men jeg véd, at, om jeg end spiste hver Dag af en sveden Kunstvælling, vilde jeg dog aldrig kunne vænne mig til denne Ret uden bestandig paa ny at lide deraf.

Det er jo ellers en prisværdig Flid, som det kgl. Theater udvikler, det staar jo virkelig nu ikke tilbage hverken for Folketheatret eller Casino, men giver, ligesom disse, to Nyheder i én Uge. Vær derfor taknemmelig ligesom hele Publikum og gamle Nathanson er det. Gamle Rosenkilde sagde, da Heiberg var blevet Direktør: »Kan Theatret nu ikke hæve sig med Heiberg i Spidsen, saa lad det rejse ad H. til, thi saa er det ikke bedre værd.«

Nu vel! Man begynder saa smaat paa denne store Rejse til dette interessante Land; gaar alt efter Ønske, naar man derhen, men for Deres, for Nationens, for Kunstens Skyld vil jeg haabe, at en eller anden Hindring gjør, at Rejsen maa afbrydes. De maa derfor fatte Mod og, som De skriver, haabe paa bedre Tider; Theatret har sit Forsyn, som alt andet, dette vil vel opretholde, hvad der er værd at opretholde, og vise Resten tilbage. Publikum er, som det altid har været, et Barn, der kaster det gamle Legetøj bort, for at gribe efter det nye, om ogsaa dette er ringere, det er dog altid nyt — saalænge det varer. Ulykkelig den Kunstner, der ikke i Tide gjør sig fortrolig med, hvad et Publikums Gunst betyder, ikke gjør sig fortrolig med, at det ene, at have en Dom, en begrundet Dom, findes saa sjældent hos Menneskenes Børn; de modtager og glemmer, og denne Evne til Glemsel gjør, at de atter kan modtage lige saa godt det ene, som det andet. Derfor maa vi Kunstnere søge vor Glæde helt og holdent i Arbejdet selv og ikke stole eller haabe paa anden Løn; thi ingen Gjæld glemmes saa hurtigt, som den, man skylder os, ja man véd ikke en Gang af nogen Gæld, men fordrer Taknemmelighed af os, idet man nægter os vor Løn.

Har man først rigtigt klaret dette for sig selv, da bliver man from og resigneret, idet man siger sig selv: vi har dog en Løn, en Glæde, idet vor Sjæl af og til hæves til en Nydelse, som de andre ikke kjender, omend de bilder dem det ind. Glæd Dem da over denne Løn, som De selv formaar at give Dem, kræv ingen anden, dette vilde kun i Tiden gjøre Dem bitter og mismodig, og standse Dem paa Deres Bane, en Bane, hvorpaa der for den sande og alvorlige Kunstner gives Smerter af en højere Natur end et Publikums Luner. Enhver Kunstner har en hemmelig Lidelseshistorie; i den første friske livsglade Ungdom er man kjæk og tror, at Idealet er let at naa og gribe, man mærker ikke, at for hvert Skridt, man gaar fremad mod Idealet, viger dette et tilbage, men dog maa man vedblive at forfølge dette, thi trættes man og sætter sig ned paa Vejen, da tabes Sporet.

Altsaa frisk Mod!

At De med saa stor Troskab bevarer, hvad mine Evner har formaaet i mit lange Theaterliv, rører mig virkelig, thi Erindring er en saa sjælden Egenskab, og jeg har saa ofte maattet opgive den hos saa mange, hos hvem jeg havde haabet den bevaret. Lad mig derfor af et oprigtigt Hjærte takke Dem, og ønske Dem fremdeles al Held og Lykke: Lykke i Deres Hjem, Lykke i Deres Kunst.

TIL LÆGEN OLUF LUNDT BANG.

1870, 16. December. [9]

Kjære Conferensraad Bang!

Overrasket og rørt ved Deres interessante Digt, en Fortsættelse af vor Samtale, kan jeg ikke lade være igjennem disse Linier at takke Dem i meer end een Henseende.

Saa De kjender ogsaa til hine søvnløse Nætter, hvori man slipper denne Verden med al dens Smaahed, dens Forvildelser, dens Illusioner, dens Forfængelighed, og løfter Tanken og Blikket opad i Frygt og Haab. Nætter, hvori vor Grublen, vor Selvanklage, vor Gransken til Slutningen dog ikke kommer videre, end at vi legemlig og aandelig udmattede ydmyge banke paa Naadens Port og udbryde: Ak, Naade! Naade!

Vi have kun Dig at holde os til. — Men, min kjære Ven, ligesom der er nogle Mennesker, der kun altfor let beroliger sig med Hensyn paa dem selv, saaledes er der andre, der fortærer sig i Strengheds Domme over dem selv; vi To hører maaske til de Sidste, og jeg erindrer nu et Ord af Martensen, som vi maaskee begge trænge til at høre. Han sagde: »Ligesom Gud har Medlidenhed med Menneskene, saaledes bør Menneskene have Medlidenhed med dem s e l v.«

Og sandelig, vi arme Stakler, hvis vi fødes belemrede med vore Forfædres Feil og Lyder, hvis maaskee en heel Slægts Forvildelser og Udskeielser længe før vor Fødsel har opdynget ondt Frø, der forplanter sig til os, og hæmmer os, saavel legemlig, som aandelig, bør dette da ikke komme i Betragtning for hvad der kræves af os? Vel sandt, ethvert Menneske har at kæmpe mod dette sørgeligt givne i vor Natur, og til denne Kamp maa der dog vist tages Hensyn, om vi end aldrig ville kunne seire uden Naadens Bistand. Den Almægtige veed jo, hvad Frø der er nedlagt i min Sjæl, og han vil da ikke forlange det umulige af mig, ligesaa lidt som han forlanger, at en Rose skal fremspire af et Tidselfrø, og derfor maa vi have Taalmodighed med os selv og ikke kræve det, hvortil vi ingen Mulighed have i os.

Det er en forfærdelig Tanke, De fremsætter, at det Onde, vi begaa, ikke kan udslettes før den sidste Rest af dets Følger ere udslettede! Men denne Forbandelse, synes mig, maatte da falde paa Ophavsparret til al Synd, Adam og Eva, der jog os Alle ud af Paradiset, thi det er jo deres Brøde, vi Alle lide under, deres Natur, vi Alle kjæmpe med at uddrive, Arven fra dem er jo den, hvorunder Menneskeheden sukker, ligened til Deres og mine Forældre, og igjennem dem til os selv. Gud være takket, at vi ogsaa have en Naadens Arv. Hvad nu den Arv angaaer, som De, min kjære Ven, paastod, at De havde fra Deres Moder, Evnen til at udtale Tanken i Versets Slyngning og den altfor aabne Haand, da maatte vi vel alle prise os lykkelige, om det var en saadan Arv, vore Forældre havde, igjennem deres Natur, overført paa os. Hvad den første Arv angaaer, da er den skjøn og uskyldig. Hvad den anden angaaer, da er den en af de ædleste christelige Dyder. Vor Herre Jesus har jo selv sagt:

»alt hvad I gjøre mod hine trængende og ulykkelige, gjøre I mod mig.« Hvor ofte har jeg hørt andre omtale, og hvor ofte har jeg selv været rørt over den kjærlige Rundhaandethed, som De, min elskværdige Ven, er i Besiddelse af! Vær vis paa, at det Gode, som kommer fra et varmt og kjærligt Hjerte, sees af det store Hjerte, der engang skal dømme os Alle. O, De har intet at klage over! Kommer nu hertil, at De i Deres Kald som Læge fuldtud har udviklet de Evner, Gud gav Dem, at De ofte har reddet mangt et Menneskeliv — jeg regner mit eget med i deres Tal — uden Hensyn til anden Fordel end den Glæde, trofast at hjelpe og trøste den Lidende, da siig Dem selv disse trøstende og beroligende Ord: Jeg har gjort mit Dagværk af yderste Evne.

Ja, min kjære Ven, Deres Digt har givet mig meget at tænke paa ved Dag og ved Nat, naar Søvnen ikke har villet indfinde sig. Tanker ere opstaaede, som det her vilde være for vidtløftigt at nedskrive. Havde De hørt, hvor ofte min kjære Heiberg omtalte Deres ædle, trofaste, uegennyttige Natur, jeg troer vist, at De vilde følt Glæde herover. Ak, jeg kjender det Suk, vi ofte udstøde over os selv, hvorledes vi synes, at meget kunde og burde være anderledes, men da er det, at vi maa have lidt »Taalmodighed« med os selv, og huske paa vor syndige Natur, der sukker over, ikke at kunne befries, saalænge Legemets Elendighed hæmmer, standser og trykker os ned. Men naar denne elendige Larve brister — da — ja Overgangen bliver maaskee haard og streng, men den, der af Hjertet tørster og sukker efter det Gode, det Høieste, maa tilsidst møde det, og hvile i det.

Altsaa ville vi søge at være trøstige og taalmodige, bære den korte Tid, vi Begge endnu har at vente, før vi møde Ro, Skjønhed og Harmonie, men fremfor Alt den fulde Sandhed. — Tag imod disse Linier fra en Veninde, der ikke har isinde at prædike for Dem, den Ældre, den mere Erfarne. De ere udsprungne af min Hengivenhed, min Taknemmelighed, min Ærbødighed for den, der i Livets Aften grubler over sig selv og Livet efter dette, hvori vi nu færdes.

WILHELM CONRAD HOLST.

1807—98.

TIL PUBLIKUM.

[1838, 5. Januar]. [10]

Ikke uden høi Grad af Indignation kan Nogen, der kjender Forholdene lidt nøiere, end Publicum kan kjende dem, læse Hr. Dr. Ryges sukkersøde Himmelbrev*), fuldt af Kys og Kjærlighed, til Hr. Instructeur Lindgreen; thi skjøndt de have vandret 25 Aar sammen paa Kunstnerbanen, er denne varme Broderfølelse dog neppe 4 Uger gammel og man kan her passende anføre Stærkodders Ord: »Sæt Din Elskov paa Din Veierhane, der dreier sig ved mindste Vind.« Jeg vil ikke gaae i Detail om Hr. Dr. Ryges Adfærd i denne Sag, men overlade til Publicum selv at bedømme om det var passende at offentliggjøre, hvad der med faa Ord hiin Aften blev afgjort og hvorom der ikke burde tales mere, for ikke at fremkalde Ubehageligheder efter en Aften, der, i Særdeleshed af Theaterpersonalet, burde bevares i kjær Erindring. At Personalet havde besluttet efter Forestillingen at vise den højtagtede og elskede Veteran dets Hyldning, var jo desuden Hr. Doctoren bekjendt, da han selv deeltog i den, og derfor fandt ikke Nogle, men alle de Spillende det upassende, under Forestillingen, at blande sig i den Hyldning som ene burde være overladt til Publicum. — Det forundrer mig ikke lidet, at Hr. Dr. Ryge har været saa delicat, ikke at offentliggjøre mit Navn, da han ganske har tilsidesat al Delicatesse mod dem, han antager at have været af hans Mening; og jeg tilstaaer derfor selv, at jeg er den, der hiin Aften var saa usømmelig meest at opponere imod hvad jeg fandt »usømmeligt« af Hr. Doctoren, og at jeg betjente mig af de af ham citerede Ord: at fralægge mig Deel deri. At »den Idee, hans Hjerte havde født« vilde været en Uartighed mod Publicum er vist, og at den vilde været en Ubehagelighed for Hr. Instructeur Lindgreen kunde der vist heller ikke være nogen Tvivl om; af disse Grunde satte jeg mig, saavel som Flere, saa kraftig imod dem som muligt. — Hvad Hr. Doctorens Uartighed,

*) Jvfr. Brevene fra Dr. Ryge af $^{2}/_{1}$ og $^{12}/_{1}$ 1838.

i Slutningen af Brevet, mod hans Kunstfæller angaaer, da forundrer Publicum sig sikkert høiligen derover, hans Kunstfæller have alt i mange Aar ikke forundret sig over at høre Sligt af Hr. Dr. Ryge.

TiL KGL. SKUESPILLER, Dr. med. RYGE.

[1838, 18. Januar]. [11]

Herr Dr. Ryge!

De har til Motto for Deres Commentar valgt Hakon Jarls Ord:

> Man hører, at Du est en Yngling, Olaf!
> Kaadmundethed og Overmod er det,
> Hvormed Din Alder melder sig.

Hvorfor har De udeladt Hakons følgende Ord:

> See mig i Øiet, Olaf! og betragt min Pande!
> Har Du hos Trælle fundet sligt et Blik?
> Og finder Du, at Feighed og at Lumskhed
> Har smaaligt foldet denne Pandes Rynker —?

Frygtede De for Anvendelsen?

Den overmodige Tone, hvori De taler i Deres Commentar, havde jeg ventet efter at have hørt Deres Yttring iforgaars paa Theatret: »Man skal kue Ungdommen.« Men det lykkes Dem ikke, Herr Doctor! ... De siger, at jeg er Dem Beviser skyldig for hvad jeg har sagt; frygter De da ikke for at see »den gamle Sang« blive offentliggjort? Nu vel, De skal faae Beviser. Min Pligt gjør i disse Dage Krav paa al min Tid; men jeg skal ikke lade Dem være i Uro længer end høist nødvendigt.

1838, 30. Januar. [12]

Hr. Doctor Ryge!

Min Tid tillader mig nu at opfylde mit Dem givne Løfte: at fremføre de Beviser imod Dem, over hvis Savn De har beklaget Dem.

At det ikke vil falde mig vanskeligt, derom vil Ingen tvivle, der har staaet i Berørelse med Dem; thi fra den 30te November 1816, da De, ved Deres haandgribelige Mangel paa den Humanitet, som De offentlig viser Sympathi for, foranledigede,

at Theatret blev lukket, og indtil den seneste Tid, har De saa troligen arbeidet paa at give Enhver, der har havt det Uheld at staae i Forhold til Dem, Leilighed til at samle saadanne Beviser, at man kun maa forundres over, at De fordrer dem fremsatte.

De maa dog vel, hvor høit De end anseer Dem for at staae over Deres Kunstfæller i Kundskaber, Evner og Livskraft, tilstaae, at der i det Hele iblandt Deres Kunstfæller hersker en Tone, der er saa skarp contrasterende imod den, der er Dem egen — og som klarest aabenbarer sig i Deres berømte Trudsel imod Damer, at De vilde slaae imellem dem med Hundepidsken — at De aldrig kan tvivle om, at Deres Adfærd mod Personalet maa være og længe vil blive i saa frisk Minde, at den tilfredsstillende kan bevidnes og at De ligesaalidt kan fremføre noget mod saadanne Beviser, som imod de haarde Sandheder, der blev Dem sagt i Kjøbenhavnsposten for Oct. 1832.

Fra flere Sider er jeg imidlertid bleven anmodet om, ikke at berøre specielle Tilfælde. Jeg vil derfor kun — da jeg ikke agter at commentere deres Commentar, hvori Tonen er, som om De tiltalte en forfalden Viinhuusgjæst og ikke, som Tilfældet virkelig er, omvendt — for at Ingen skal tro, at jeg har gjort Dem Uret, aabne Dem en Vei til den fuldstændigste Satisfaction: Kan De fremlægge en Erklæring, hvori blot sex brave, retskafne Mænd, blandt de Mangfoldige, De i Deres 25 Aars Embedstid har staaet i Forhold til ved Theatret, forsikkre, at De ikke har tilsidesat den Ærbødighed De skylder Deres Overmænd, og den Humanitet De skylder Deres Undermænd; at De aldrig ved Brutalitet har forbittret Personalet dets Tilstedeværelse paa Theatret; at De har behandlet Forfattere, der have været tilstede paa Theatret ved Prøverne paa deres Stykker, med den Høflighed og Delicatesse, de ubetinget kunde fordre, kort, at Deres Kunstfæller i Almindelighed anseer Dem som en human og velvillig Mand, da skal jeg sandelig baade offentlig og privat gjøre Dem den Afbigt, jeg da vil erkjende at være Dem skyldig og som vist ikke skal blive mindre eclatant end den, De for en halv Snees Aar siden maatte gjøre en bekjendt, agtet Skuespiller.

At Tonen i Dette ligesaalidt vil behage Dem, som i mit

første Inserat, derom er jeg overbeviist; thi Enhver veed, at Sandhed vil De ikke gjerne høre og hidtil har De, ved den Tone, De har troet bør være Embedsmanden egen, vidst at overdøve Sandhedens Røst.

TIL ETATSRAAD EDVARD COLLIN.

[c. 1880]. [13]

... Intet Sted passer bedre Ordene »Sandhed med Modifikationer«, en[d] naar man læser Halvdelen af 4de og 5te Deel af Overskous Theaterhistorie, thi hans lave Sjæl afspeiler sig ganske i den Maade han omtaler Mennesker og Forhold: Den der ikke kan eller vil give mig Penge, rakker jeg til, og har Een eller Anden engang saaret ham, da søger han enhver Leilighed til at hævne sig. Jøden i Østergade og Vestergade er en Hævn, og da han fik sine eller sit Ønske sat igjennem hos Vedkommende, da skrev han »Vor Tids Mennesker« med en skikkelig Jøde. Ærgerligt er det for den, der har seet og hørt Alt, hvad der [skete] i de Aar, fra 1827 til Christian den 8des Død, skal uden Modsigelse lade Overskous af lavt Nid, nedskrevne Fordreielser af Sandheden gaae over til Efterverdenen som noget Paalideligt, jeg kunde skrive en heel Bog af Modsigelser. Men jeg glemmer Deres Spørgsmaal, ved at saameget stormer ind paa [mig], naar jeg tænker tilbage paa den svundne Tid.

Nu til Sagen!

Dr. Ryge, Nielsen, Stage og lille Vindsløv, vilde alle være Instructeurer og hvorfor? — Overskou taler om Gagen — nei, ganske simpelt fordi den ene ikke kunde taale, at den anden blev det, og hver især havde gjærne offret Penge, blodt for at forhindre den eller de andre fra at blive det, saaledes er Theaterfolk! Nielsen havde indstrueret Hanne Pätges i Præciosa og derved paadraget sig Rahbecks Vrede, da det var Mad. Andersens Rolle, som efter hans Formening ingen Anden kunde spille. Ryge havde indstrueret mig hele Sommeren [18]28, og da disse Debuter vare løbne saa heldige af, troede Holstein, at Ryge og Nielsen havde en Slags Ret til at blive fremhævede ved Instructeurtitlen. Deres Fader protegerede Carl Vindsløv og tildeels Stage, den Første med fuld Føie, da han var en udmærket tænksom Skuespiller, der

vistnok havde kunnet aabne Hjernekisten paa een eller anden Elev, som havde Noget under Laaget, men hans Pirrelighed og hæftige Sind vilde snart have gjort, at Eleverne vare løbne fra ham, og jeg sagde til ham, da han fortalte mig, at han vilde søge om at blive Instructeur: »Saa døer Du da 10 Aar før Tiden«, thi der er Intet der saaledes kan tage paa et Menneske som Instruction af en Klodrian, og det er dog største Parten af dem, som mælde sig.

Da nu Nielsens Ansættelse blev foreslaaet af Cheften (!) i Forening med Olsen, var naturligviis Deres Fader og Rahbeck derimod, og skjøndt han jo kunde have sat Sagen igjennem ved en Afstemning, som Rahbeck taler om i Brevet, idet Chefen, hvor 2 stod mod 2, havde dobbelt Stemme, saa lod han af Hensyn til sine 2de Colleger dog Sagen falde. Overskou gjør ham nu i sin Historie til en rigtig Intrigant, og det var han ikke, og duede han heller ikke til at være. Det var Manthei, til hvem Nielsen strax løb, da han var bleven Directeur, der optog Sagen og satte den igang, og da Cheften saa syntes, at der blev gjort en Skuespiller som Ryge Uret, hvis han ikke ogsaa blev det, udvirkede han den Sidstes Udnævnelse.....

FREDERIK LUDVIG HØEDT.

1820—85.

TIL KGL. SKUESPILLER MICHAEL WIEHE.

1849, 20. Juli. [14]

Kjære Michael!

.....

Af Nyheder kan jeg fortælle Dig, at Heiberg er Theaterdirecteur, og at Kammerherre Falbe er pludselig død.

Heibergs Udnævnelse er endnu ikke officiel; men jeg veed det af paalidelige og velunderrettede Folk (E. Weis). Det skal isaafald være Heibergs Mening at tage Arnesen med, som en Slags Medhjælp. Tiltrods for hvad Heiberg har sagt, saa vel til Dig, som mange Andre, har han meget ivrigt attraaet denne Post. Cultusministeren skal have gjort ham det Spørgsmaal,

om han ogsaa troer sig istand til at befatte sig med den practiske Deel af dette Embede, hvortil han uden videre skal have svaret Ja. Johan Ludvig har dog altid været en stor Diplomat. Ja, hvad man i Ungdommen nemmer o. s. v.

Falbe er ionsdags gaaet tilsengs af en Forkjølelse, og itorsdags er han død. Hvad er Livet. Lev vel, til vi sees . . . . Nielsen veed endnu ikke Noget om Heibergs Udnævnelse. Hvorledes vil det gaae? Naar han blot ikke gaaer samme Vei som Falbe og saamange andre gamle Militaire i disse sørgelige Tider. Men Herregud! Den Vei skal vi jo Alle ....

Silkeborg, [1849, Oktober]. [15]

Min kjære Mikkel!

Tak for Dit Brev. Da jeg saae Størrelsen, blev jeg ganske blød om Hjertet ved Tanken om de Lidelser, Din Stakkel har gjennemgaaet, førend Du fik dette Foster bragt til Verden.

Jeg har det ganske som sædvanlig.

Med Hensyn til Valgene kan jeg endnu ikke sige nogetsomhelst bestemt. Der var forleden Dag et Prøvevalg i Hinge. Bruun stillede sig ikke, men anmeldte igjennem Pastor Lindhart, at han kom paa Valgdagen. Derimod stillede der sig en anden Candidat — Du gjætter neppe hvem: Hans Høiærværdighed Provst Wulff i Levring, den samme Mand, som opfordrede mig til at stille mig imod Bruun ifjor.

Han havde hørt, sagde han mig, at Bruun ingen Stemmer vilde faae, og han havde derfor, efter adskillige Venners Opfordring, besluttet sig til at stille sig, »for at jeg ikke skulde staae alene«. Dersom man kan troe, hvad Bønderne sige, faaer Hans Høiærværdighed ikke en eneste Stemme udenfor sit eget Sogn, hvoraf jeg imidlertid har over Halvparten. Bruun faaer ikke heller mange Stemmer, efter hvad man siger. Det [er] Bønderne en haard Torn i Øiet, at han har bidraget til at udelukke dem fra Landsthinget ved at stemme for det Bruun-Jespersenske Forslag til det modificerede Landsthing; og han har desuden ikke holdt det Løvte, han gav dem ifjor, om at besøge dem og forklare dem sin Færd i Rigsforsamlingen. Du seer altsaa, at jeg har alle mulige Udsigter; men i den Henseende

lader der sig Ingenting sige bestemt. Du skal derfor heller ikke omtale til Nogen, hvad jeg her har meddelt Dig.

Hvad staaer der saa i den Kjøbenhavnspost? — Den gamle Drewsen har skrevet herover, at jeg vel var saa klog ikke at svare; men jeg gad dog nok see, hvad der staaer. Underskriften (En Vælger fra Skanderborg Amt) er forøvrigt meget uheldig valgt, eftersom jeg slet ikke stiller mig i Skanderborg Amt, men derimod i Viborg. Skaf Dig et Exemplar af den Kjøbenhavnspost og klip Stykket ud. Du kan da enten flye det til min Søster og bede hende lægge det inden i sit Brev, eller Du kan selv skrive et Brev og lægge det der indeni — det var naturligviis saameget bedre ....

Hvad jeg nemlig meest savner herovre, er de confidentielle Meddelelser fra Helliggeiststrædet, betræffende deels Theatret, og deels vore private Bekjendtskaber. Jeg vilde give meget for en saadan Aften, efter Theen, paa Dit Værelse, under en jævn Cigarrøg. Men da dette Ønske indtil videre maa opgives, see saa var det — forstaaer Du — mit subsidiære Forslag, at Du, men især Emilie (Din) underrettede mig efter en overordenlig Maalestok d. v. s. yderst detailleret:

[1]) om Theatret; det vil sige, hvorledes det gaaer; hvorledes Heiberg teer sig, dº Fruen, dº Nielsen o. s. v.; hvad de sige; hvorledes det gaaer med Overskou; hvad det bliver til med Arnesen; hvad Heiberg mener om denne Post; om der tænkes paa nogen Theaterskole; om der tænkes paa nogen officiel Theaterdigter eller Oversætter m. m.

[2]) om vore private Bekjendtskaber, nærmest naturligviis om Pigebørnene, Drengene ere, som bekjendt, nogle Afskum; hvad de sige, »de smaa Bæster« (Fru Hall auctore), og endnu hellere, hvad de tænke o. s. v.

[3]) hvorledes det gik med »Æsthetisk Sands«, og om det andet Stykke af den samme Forfatter er mere bevendt.

Angaaende Betalingen for »Embedsiver«, da kan Du hilse Heiberg og sige, at det vilde være mig kjært, om han vilde meddele Dig, hvad han i saa Henseende fandt passende. Jeg tvivler ikke paa, at hans Forslag vil finde mit ubetingede Bifald. Hvad siger Du om Halvdelen af hvad der vilde tilfalde mig, hvis det var fuldkommen originalt, eller 300d eengang for Alle?

— Under 200^{d} vil jeg nu paa ingen Maade have; saa vil jeg heller forære Theatret det. Det spilles overalt i Jylland i denne Tid og gjør overalt megen Lykke. I Aarhuus Avis har jeg læst en Opfordring til Olsen om at gjentage det, da der ved den første Forestilling var saamange Folk, at en stor Mængde maatte gaa bort uden Billet ....

TIL MADAME EMILIE WIEHE, FØDT THORSEN.

Silkeborg, 1849, November. [16]

Endskjøndt jeg meget godt veed, at et Brev er hævet over enhver Anke, saa kan jeg dog ikke troe, at denne Sætning skal forstaaes i en saadan Udstrækning, at man ikke engang bør rose et Brev, som man faaer fra en Ven eller en Veninde. Er dette Tilfældet, da maa jeg bede Dem undskylde, kjære Emilie, at jeg overtræder denne Lov; thi det er mig en Umulighed at tilbageholde mine Lovtaler over den lille Epistel, De for nogen Tid siden var saa god at sende mig. Deres Brev har især eet Fortrin, som jeg ikke kan undlade at berøre, og det er den forunderlige Magt, hvormed det minder om det Sted, den Plet kunde jeg sige, hvorfra det er kommet.

Da jeg læste det, havde jeg accurat den samme Fornemmelse, som naar jeg træder ind i Deres hyggelige Stue; jeg forsikkrer Dem, jeg kunde lugte Blomsterne, som staae paa Deres Bord. Enhver Linie i Deres Brev kan bevise min Paastand, men jeg vil nøies med at anføre 3, men dem vil jeg ogsaa have Lov til at anføre. »Er det sandt, siger De, at Rigsdagen først skal aabnes ved Juletid? Det var rigtignok slemt, thi jo flere Blade, der falde af Træerne paa Kirkegaarden, og jo mere vi kan see af Deres Vindue, jo mere savne vi Dem.«

Jeg kan ikke sige Dem, hvorledes jeg blev greben af disse simple Ord. Men Saameget er vist, at Helliggeiststrædet, Kokkegaden, Kirken, Efteraaret, de gule Træer, Deres Vindue, mit, De, Michael, kort vort hele skjønne, lykkelige Samliv stod med Eet saa levende for min Tanke, at jeg uvilkaarlig følte Lyst til at løbe over Gaden til Jer og det forsikkrer jeg Dem, havde det staaet til mig, jeg havde i det Øieblik uden allermindste Betænkning givet baade Vælgere og Rigsforsamling en god Dag, for engang igjen at have en god Aften.

See Michaels Brev er nu ogsaa udmærket, mageløst paa sin Viis. Maa jeg byde Dem en Mundsmag? »Veed Du, hvad Nielsen tilbød mig, da jeg sagde til Din Søster, at jeg ikke kunde vente? Han tilbød saamæn at tage Brevet med til mig paa Theatret iaften hahahahahahaha!« Maa jeg bede Dem lægge Mærke til dette »hahahahahahaha«. Ikke sandt? Man kan ikke tænke sig noget mere Lyrisk og tillige mere Primitivt (Michaelsk). Hans Brev er altsaa mageløst, men — det ovennævnte Fortrin har det ikke. Det kunde for den Sags Skyld ligesaagodt være skrevet paa Kongens Nytorv. Og veed De, hvoraf det kommer? Det kommer af, at han er en Mand, og De, min lille Ven, en Kone. For Manden er hans Hjem kun et behageligt Opholdsted, maaskee det behageligste, han kjender; men der er for ham ingen qvalitativ Forskjel paa hans Hjem og andre Steder. For Qvinden derimod, besynderlig for Hustruen, er hendes Hjem aldeles forskjelligt fra ethvert andet Sted, det er en Deel af hendes Liv. Hvor hun gaaer og hvad hun foretager sig, har hun derfor altid Hjemmet med sig. Selv naar hun er ude, er hun i en vis Forstand hjemme, og naar hun skriver Breve (og hun at sige forstaaer at skrive), føler man altid, at de ere skrevne i hendes Hjem.

For at undgaae Misforstaaelse, bemærker jeg udtrykkelig, skjøndt det maaskee er mindre galant, at ingen Breve er mig kjærere end Michaels. Naar han vidste, hvor glad jeg bliver blot ved at see hans Haand, vilde han udentvivl føle sin Umag mere end tilstrækkelig lønnet. Har De læst, hvad han i sit sidste Brev skriver om mit Portrait?

Saaledes opfatter kun Kjærlighed. Michael er dog den eneste Mand, som kjender mig tilbunds. Det forstaaer sig, han er ogsaa den Eneste, for hvem jeg aabner mig heel. Hils ham. Det næste Brev, jeg skriver, er til ham. Paa en Maade er jo dette ogsaa til ham, forsaavidt som det er til Dem; men dette er dog 1, til Dem og 2, til ham; det næste bliver 1, til ham og 2, til Dem.

I Anledning af Deres meget ærede Spørgsmaal, om jeg regner Marianne med til de Pigebørn, om hvem jeg vil have noget at vide, undlader jeg ikke, at give Dem det forbindtlige

Svar: Nei. Ved Pigebørnene forstaaer jeg 1, de to tre elskværdige Mandfolk, jeg holder af; 2, ethvert elskværdigt Fruentimmer, som holder noget af mig; og 3, Iselingepigerne. Betræffende den anden Classe, da har det, som De veed, ikke saa meget at sige, om Fruentimmeret ikke er saameget elskværdig endda, naar hun blot er i Besiddelse af, hvad der i mine Tanker er saa smukt hos en Qvinde, jeg kunde fristes til at sige, saa uundværligt, jeg mener Godhed for mig. At jeg sætter Iselingepigerne i en Classe for sig selv, kommer af, at de umulig kunne sættes i den første, og jeg veed ikke med Bestemthed, om de kan henregnes til den anden. Naar Vordingborg og Iselingen engang imellem dukker op i min Erindring, da har jeg som oftest en Følelse, som om jeg var gaaet Iselingen ligesaa sporløst forbi, som Skyggerne gaae over Lærredet i en laterna magica. Dette Billede er forresten ikke af mig selv, men af Custines Rusland i 1839, en Bog, som jeg læser i denne Tid med stor Fornøielse.

Hvorledes lever Frederikke? Tegner det til, at hun snart vil komme til lidt Ro? Ak, ak, ak, hun er mig kjærere, end hun troer. — Hanne skriver, at Frederikke forekommer hende i den senere Tid forfærdelig ubetydelig. Frederikke er nu saa langt fra at fortjene dette Tillægsord, at jeg meget snarere vilde kalde hende den aandrigste (at sige paa qvindelig Viis) af alle vore qvindelige Bekjendte: hun elsker og elsker i Aand og Sandhed. Men da hendes Kjærlighed er Lidenskab, bringer hun Alt, hvad hun eier, ind i sit hemmelige Kammer, og da hendes Kjærlighed kun tør blomstre i det Skjulte, maa hendes Rigdom blive en Hemmelighed. Hun ligner en Gjerrig, som bærer alt sit Guld paa Brystet. For de Uindviede er han en Tigger, det er kun hans Fortrolige, som veed, at han er riig. Det er derfor meget rimeligt, at Frederikke kan forekomme Folk (de profane) ubetydelig; men jeg synes dog, at Hanne burde kunne see det skjulte Guld, hun bærer ved sit Hjerte. — Jeg seer det; Skatten er paa en Maade min; og dog er den ogsaa død for mig; thi det Ord, som hæver den, kan jeg ikke udtale. Det er nu engang min Skjæbne her i Verden. Jeg har Skatte nok, men de ere alle døde; jeg er en Millionair, som døer af Sult. — —

Hils Madame Nielsen. Naar jeg ikke skriver hende til, er Grunden ene den, at hvad jeg kunde skrive, det vil jeg ikke,

og hvad jeg vilde skrive, det kan jeg ikke. Hun maa derfor nøies med en Hilsen, der efter Omstændighederne siger Intet eller Alt. I dette Tilfælde vil den sige saa meget, som saa: at ingen Adskillelse kan skille mig fra hende.

— — —

»Hvor det er morsomt, siger De, at De saadan tør pluddre op for mig.« Kjæreste Emilie! jeg forstaaer Dem ikke. »Tør — pluddre«. Har jeg da ikke sagt Dem med de varmeste Ord, at det er netop denne Pludder, jeg saa bittert savner? — Sludder — seer De vel — Sludder har jeg nok af, men Pludder (jeg taler i dette Øieblik, som min Ven Foersom) denne fine, yndige Pludder, (med min naturlige Stemme) [er] Balsam for saarede Gemytter og bedste Ret i Venskabs Gjæstebud, ak, denne Ret kan man ikke kjøbe, man maa have den i Huset, og selv isaafald er det en Ret, man kun tør byde sine intimeste Venner. Derfor har jeg nu savnet denne Ret i et heelt Fjerdingaar, i et Huus, hvor man ellers ingen Retter savner, og naar jeg tænker paa, at jeg muligviis forspilder mig den ogsaa for en lang Fremtid, da løber det mig koldt ned af Ryggen, og jeg siger som Macbeth, med et rædsomt Udtryk i min indre Stemme: »Macbeth har myrdet Pluddren! Derfor skal Macbeth aldrig pluddre meer.«

Pludr derfor op, kjæreste Emilie, inden de Dage komme, om hvilke vi sige, de behage os ikke.

Bliv ved, bliv ved at pluddre, min fagre Troubadour,
Dit Ord er sødt som Frihed, midt i mit Fangebuur,
Jeg skal ei Foden flytte,
Jeg skal bestandig lytte,
Til Pludren fra Din Læbe, min fagre Troubadour.

TIL KGL. SKUESPILLERINDE MADAME ANNA NIELSEN.

Silkeborg, 1849, 23. December. [17]

... En glædelig Juul for Dem og alle Deres!

Hvorledes har Hr. Nielsen det? Jeg har læst i Aviserne, at han søger om sin Afsked, men har tillige bemærket, at han ikke har faaet den endnu. Det forekommer mig ogsaa, at har han kunnet holde det ud under den gamle Direction, maa han ogsaa kunne udholde det under den nye, som, efter hvad jeg kan

skjønne, i en forbausende Grad ligner den gamle, naar jeg undtager den famøse Indstilling om Forandring i Forfatternes Honorar, der snarere seer ud til at skrive sig fra en gammel Aagerkarl, end fra en gammel Forfatter, og som aldrig kunde være udsprunget af et Hoved, som Collins. Repertoiret er ikke slet saa broget, men til Gjengjæld synes det mig endeel kjedsommeligere, og det eneste Nye ved den nye Direction, jeg mener den Committerede, gik jo af efter 14 Dages Forløb, uden at efterlade det ringeste Spor eller det ringeste Savn. Siden vi tale om den nye Direction, har De læst H. Hertz's polemiske Comedie? Ak, ak, ak! Man kan ikke tænke sig, synes mig, nogen latterligere Modsætning end den betydningsfulde Form (Decorationer, Forspil, Efterspil og Kattespaser eller Parabaser, hvad det hedder) og det aldeles ubetydelige Indhold, ikke et Ord, som man ikke har læst, hørt og selv sagt over 100 Gange. Og nu denne lapsede, ligesaa borneerte, som smagløse Skjemt med Kierkegaard. Det skulde De virkelig ikke have gjort, Hr. Reiersen! Derimod har jeg med stor Fornøielse læst Carl Bernhards nye Novel[le]. Vel har han i mine Tanker ikke opfattet Ægteskabet, som det bør, nemlig som et Troesforhold; hans Opfattelse er, synes mig, nærmest æsthetisk; vel holder jeg ikke meget af Helten Albert, der efter min Forstand har altfor meget af en Modehandler, og vel kan jeg ikke dele hans ubegrændsede Sværmeri for Hyggelighed; en Bolig bør efter min Formening være beqvem og smagfuld, men dog altid Middel, aldrig Øiemed; den maa altid have, synes mig, noget ligegyldigt, jeg havde Lyst til at sige Uhyggeligt, som minder Beboeren om, at han er paa en Reise, og at hans egenlige Hjem ikke er her. Men Bogen er med alt det en god Bog, og fremfor Alt en meget underholdende Bog. Kan man tænke sig nogen kosteligere Fyr, end Ludvig Holm? Han er næsten bedre end Møller, og det er meget sagt — af mig. Hvor levende er han ikke, og hvor sand! Det maa gyse, synes mig, i mangfoldige Ægtemænd og endnu flere Ægtekoner, naar de læse denne Skildring. Men det er jo saadanne Folks Lykke og saadanne Bøgers Ulykke, at Ingen troer, det er om ham Historien fortælles, men Enhver mener, den er møntet paa hans Nabo.

Seer De Christian Winther, saa hils ham fra mig og tak

ham for hans Morskabsbog. Han fortæller dog ualmindelig ypperlig, og »En Sang« (Morgenstund har Guld i Mund) er efter min Dømmekraft et af de allerskjønneste lyriske Digte, jeg har læst. Som Digter er han ikke bleven gammel, det er vist.

Hvad min Ringhed angaaer, da har jeg det aldeles, som sædvanlig. Jeg er hverken syg eller rask, og bliver hver Dag magrere. Men jeg trøster mig med, at der er en Grændse for Alt, ogsaa for Magerhed. Det, som generer mig meest i saa Henseende, er at jeg snart ikke længere kan skjule denne Magerhed, eftersom mine Klæder ere i et græsseligt Forfald. Det gaaer mig snart, som Mariebarnet i Eventyret: jeg har ikke Andet at skjule mig i, end mit lange Haar. Mit Haar er nemlig meget langt, af den gode Grund, at jeg ikke er klippet, siden jeg forlod Kjøbenhavn, af den ligesaa gode Grund, at der her paa Stedet Ingen findes, som forstaaer Kunsten. Drewsen, som ikke kan taale at gaae med langt Haar, paagrund af sin Tilbøielighed til Hovedpine, henvendte sig i den Anledning til sin franske Mester og spurgte ham, om ikke han, som forstod alt Andet, tillige forstod at klippe. »Certainement«, var Svaret. Alt blev forberedt, jeg indfandt mig, for om muligt at fiske i rørt Vande, og Klipningen begyndte, langsomt — meget langsomt. »De maa undskylde,« udbrød nu Franskmanden, »om det gaaer noget langsomt, men det kommer af, at jeg aldrig har klippet før.« »Merci,« sagde Drewsen. »Adieu«, sagde jeg. Rigtignok er der ogsaa en Maskinkarl, som giver sig af med den ædle Kunst; men denne Mand er en saadan Radicaler, at Knud, som blev klippet ifjor, endnu den Dag i Dag seer ud, som om han var klippet igaar. Hertil kommer, at han slet ikke er nogen Ven af Mediationen; medens han skaller Nakken, lader han alt Sidehaaret staae.

See af denne og mange andre Grunde drages

Min Tanke med unævnelige Savn
Tilbage til det elskte Kjøbenhavn.

(Gjengangerbrevene).

Det følger imidlertid af min Stilling, som høflig Gjæst, at min Længsel er stum. Den eneste Maade, hvorpaa jeg giver

den Luft, er at jeg engang imellem nynner det bekjendte Vers af »Ødelanden«:

»Det er dog skrækkeligt som Tiden gaaer,
Nu har jeg været her i tyve Aar.
Det var længe, det var længe, det var længe nok.«

Naar Visen er ude, tier jeg, tænker paa mine Venner, sukker en lille Smule, og gjentager saa Halvsagte, som et indre Echo: »Det var længe, det var længe, det var længe nok.«

Under Gjentagelsen stemmer Christian som oftest i med, er Drewsen tilstede, secunderer han, og Malle spørger: »Hvoraf er nu den Vise?« — »Af Ødelanden.« — »Den vil vi ved Gud see, naar vi komme til Kjøbenhavn.« — »Ja vel,« raabe Alle. — — »Gid vi var der,« tænker Deres etc.

TIL EMILIE OG MICHAEL WIEHE.

Silkeborg, 1849, 27. December. [18]

Goddag, kjære Venner! Glædeligt Nytaar! — »Tak! Iligemaade. Kom og sid ned og faae en Kop Caffe!« — Tusind Tak, kjæreste Emilie; Vor Herre kjender Villien; men desværre, det er mig ikke muligt. Derimod vilde jeg foreslaae Dig, kjære Mikkel, at gaae en lille Tour. Du kan gjøre det uden allermindste Uleilighed. Du kan godt beholde Din Slobrok paa; thi der er Ingen, som seer os. Jeg skal nok efter Sædvane føre Ordet; ja Du behøver ikke engang at flytte Dine Fødder, naar Du blot vil være saa god at bevæge Din Phantasie.

Dersom Du da ikke har noget derimod, vil jeg foreslaae Dig at gaae lidt over til Silkeborg. Du kjender jo Egnen; den er ikke saa gal, og een Fordeel har den ialfald, nemlig den, at den er saa godt som eens baade Sommer og Vinter. Naar det ikke var slet saa koldt, og man kunde blæse det lette Riimlag bort, kunde man godt antage, vi endnu vare i Sept. Maaned. Her seer Du Drewsens Huus, Palaiet som det kaldes, aldeles uforandret, naar jeg undtager, at Verandaen har faaet Vinduer. Det aabne Vindue der paa første Sal, det tredie fra Venstre, er mit, fra det har jeg nu hver Morgen i 6 Maaneder forgjæves søgt efter Helliggeiststrædet og to kjære Ansigter. — Der ligge Fabrikerne, ligeledes uforandrede. De Stolper og umalede Bræder,

Du kan see, ere Begyndelsen til et Plankeværk, hvormed Fabrikherren vilde indelukke sine Skatte for næsvise Fremmede og udelukke de dovne Arbeidere, som komme efter at Fabrikklokken har ringet. Her ligger Slottet. Den lille Dame, som sidder i Vinduet er Fru Bindesbøll, Forvalterens unge Kone. Herren selv staaer henne ved Stalden i lang Morgenfrakke, Kaskjet, Trætøfler og en lang Pibe i Munden. Saavidt jeg kan see, taler han med sin rødhaarede Karl, og Samtalens Gjenstand er uden-tvivl den Grævlinghund, som staaer ved Siden af, den gamle Feibusk, den grimmeste Hund i hele Kongeriget. Ærbødige Tjener, Frue! Tag Din Hat af, Mikkel, og hils paa Fru Bindesbøll, hun nikker til os, saa kan Du med det Samme betragte hendes lille Pige, som hun holder paa Armen, en Halvaars Unge med et Par Kinder, saa røde, som to Granatæbler, og altid leende, ligesom Faderen. Her seer Du Kjøbstaden, aldeles uforandret. Det lille Huus, Du kan see derinde mellem Træerne paa den anden Side Marken, det er Marienlund. Der boer Skovrideren, Kammerjunker Svanenskjold, en Broder til Madame Nielsens Svanenskjold, Cancelliraaden i Løgstøer. Du kan ikke see det, ja det kan ogsaa være det Samme; thi der er ikke meget ved Huset, og Familien holde vi ingen Omgang med.

»Men hvem omgaaes I da«?

Det skal jeg sige Dig. Det er ikke mange, og altid de samme. Hr. Drewsen, Fru Drewsen, Johanne, Christian, som nu er i stadig Bedring, den nye Fabrikdirecteur, Monsieur Planche, Frøken Bramsen, som er her i Besøg siden Novbr. Decbr. (?) Maaneds Begyndelse, Hr. Bindesbøll med Frue, den gamle Collstrup, Toldassistent Dræbye, og Huuslæreren hos Svanenskjolds, den unge Hr. Andresen. Befolkningen er desuden i disse Dage forøget med Valdemar Drewsen, som skal oplæres til Mester, og Hr. Lieutenant Wiehe, som kom Dagen før Juleaften og reiser igjen d. 3^{die} Jan. Af disse vil jeg ikke omtale de 6, nemlig Hr. D., Malle, Johanne, Christian, Waldemar og Johan, fordi Du kjender Dem; de ere aldeles uforandrede, naar jeg undtager Johan, som er bleven noget fornemmere og pirreligere, siden han er bleven Lieutenant. I det samme Øieblik, han traadte ind af Døren, underrettede han os om, at han for at tilbringe Julen her havde gjort Afkald paa en Masse Selskaber f. E. hos

Kammerherre Bretton, Kammerraad Morville o. s. v. Kammerherren udtalte han meget langsomt og meget tydelig. Af Kammerraaden derimod slugte han Enden, saaledes at en mindre opmærksom Tilhører ogsaa kunde tage ham for en Kammerherre. De 2, Collstrup og Frøken Bramsen vil jeg ikke omtale, fordi det neppe kunde interessere Dig at kjende Dem nøiere, end Du allerede gjør. Bindesbølls er et Par gemytlige Folk, hos hvem man med Fornøielse kan tilbringe en Timestid. Der staar saaledes kun tilbage at presentere Dig de 3 aldeles ubekjendte Størrelser, Dhrr. Planche, Dræbye og Andresen. Planche er en halvgammel Franskmand, snarere lille end høi, skallet og et halvt udvoxet graat Skjæg. Han er som alle Franskmænd godt klædt og meget høflig. Efter hvad jeg hører saavel af ham selv, som af Drewsen, er han en meget duelig Papiirmager, men er forresten noget vidtløftig og tilbøielig til at forklare, hvad Enhver veed. I sin Livsanskuelse, sine Raisonnementer og sin hele Dannelse minder han om Hoppe (Dandseren).

Dræbye er en forhenværende Kjøbenhavner Løve af anden Rang. Som Dreng gik han i Fredericia Skole, slog sin Lærer paa Øret og gik ud af Skolen, kom til Kjøbenhavn, blev ansat i Toldkammeret og er nu Assistent paa Silkeborg. Middelhøide, og stærkt bygget, uden at være svær. Hans almindelige Dragt er sort Frakke, sorte Beenklæder, grøn Vest med Guldsnore, do. Kaskjet, og en laadden Overfrakke af samme Slags, som Prof. Heibergs.

Ansigtet er ganske kjønt, han ligner noget Caroline Nielsen, men meget rødt, hvad der gav Fru Beutner Anledning til den Vittighed, at han saae ud, som om han havde staaet paa Hovedet i et Fad Rødgrød. I Gang og Holdning ligner han en Militair. Han spiller fuldendt Billard, er stærkt passioneret for det smukke Kjøn, slaaer Egeborde itu med Knoerne og bander — hans Yndlingseed er Fanden støde mig. Han er forresten en fidel Fyr, altid med til en Bolle afbrændt, og saavidt jeg kjender ham, redelig imod Mænd. Imod mig har han altid været meget forekommende og en af dem, som har skaffet mig de fleste »Stemmer«.

Andresen er en lille Fyr med smale Skuldre og langt Haar, 21 à 22 Aar gammel. Han er Seminarist, men har en god

Forstand og ualmindelig Hjertedannelse. Han har erklæret Talent for Musik og spiller paa flere Instrumenter. Som Du maaskee allerede har sagt Dig selv, minder han om Eduard Helsted. Han er ligesom Eduard meget elskværdig, men af et meget bedre Humeur. Uagtet han næsten altid taber i Spil, leer han i eet væk, og hans Latter er næsten smittende. Andresen er naar alt kommer til alt den af Silkeborgerne, jeg holder meest af, Familien naturligviis undtagen. Den ene Dag gaaer aldeles som den anden. Man staar op Kl. 10—11, drikker The, Kaffe, Chocolade o. s. v., spiser til Middag Kl. 3 a 4, Kl. 8 drikker man The, og nu blive Damerne i Dagligstuen og tilbringe Resten med at samtale eller — hvad der er almindeligere — Romanlæsning, medens alle Herrerne gaae ind i Drewsens Værelse og spille, i Førstningen l'hombre, i den senere Tid Lotteri. Da Lotteri kjeder mig, spiller jeg i Almindelighed ikke med, men ligger paa Sophaen med en Pibe eller Cigar i Munden og tænker, under et stadigt Accompagnement af 2, 55, 59, 82, 3, 5, 46, 87, Svanehalsen (22), Frokost paa Galathea (27), Pinden (1), Rullepølserne (88), Op og ned (69) o. s. v. o. s. v. Den øvrige Tid af Dagen spadserer jeg lidt, læser lidt, skriver lidt og taler lidt, men tænker destomere. Mit Liv er saaledes meget eensformigt, men det er jevnt og fredeligt, og alle Mennesker ere gode imod mig og holde tilsyneladende meget af mig, hvad der forresten ikke er mere, end jeg fortjener; thi jeg er uden at rose mig selv meget elskværdig, det vil sige, mild og god og aldrig gnaven, men i Regelen stille. Saavidt jeg kan dømme selv, har jeg forandret mig endel i dette Halvaar. Mit oprindelige Væsen er traadt stærkere frem, og jeg er som en Følge heraf til daglig Brug meget alvorlig. Naar man engang imellem beder mig om at synge en af mine gamle Viser, saa efterkommer jeg vel Opfordringen, men det koster mig formelig Anstrængelse; sommetider kan jeg næsten ikke huske Ordene. Jeg begriber ikke, at der har været en Tid, da jeg sang disse Viser med Lyst, for ikke at sige Begeistring.

Jeg har Ingenting skrevet herovre, men jeg har samlet mig, og lader Gud mig leve i den nødvendige Tid, skal jeg med hans Hjælp vise »illi balatrones«, som altid ere avindsyge paa mig og altid gaae i Rette med mig, at jeg ikke af Naturen har

faaet en magelig Aand (umbratile ingenium), der blot kryber om imellem det lave Krat og Buskværk, men et Vid, som svinger sig op til Fædrelandets Olymp, over Laurbær- Ege- Cedertræer. (Af et Brev fra Griffenfeld til Gunde Rosenkrands). For en Forsigtigheds Skyld vil jeg tilføie hvad Griffenfelds Biograph, Odin Wolff, bemærker ved dette Sted: Det bliver endda ikke saa let at afgjøre, om disse Udeladelser ere Skjemt eller Alvor.

Jeg vilde gjerne være Rigsdagsmand, af forskjellige Grunde, blandt andre, Kjærlighed til mine Forældre, men væsenlig dog som et Baand, der kunde knytte mig lidt mere til Virkeligheden, og — ja Du vil maaskee lee — som en Forfriskelse og Hvile for mit Hoved. Mit Liv er nemlig, saa mageligt det synes, ikke destomindre meget anstrængende, fordi min Tanke idelig er paa Farten. Jeg er imidlertid forberedt paa, at mit Ønske ikke opfyldes; thi naar har jeg faaet et Ønske opfyldt? Men skulde jeg ikke faae en »Æresplads i Danmarks Raad«, saa trøster jeg mig endda, naar jeg kun tør være sikker paa, at der hos Dig, min Horatio, i Dit Huus og i Dit Hjerte, nu som hidtil, er en Æresplads beredt for Din troeste Ven H(amlet).

D: 30. Dcbr. 1849.

Jeg har nu været i Horsens; Drewsen er ikke bleven Landsthingsmand, og det er saaledes afgjort, at jeg ikke kommer i Folkethinget dengang. Jeg henholder mig i saa Henseende til mit Foregaaende ....

TIL THEATERDIREKTØR J. L. HEIBERG.

[1852, November]. [19]

Giulio Romanos Rolle har jeg nu gjentagne Gange læst igjennem, tildeels endog lært udenad. Jo mere jeg imidlertid har syslet med den, desto mere er jeg kommen til den Overbeviisning, at jeg ikke har Evne til at udføre den, idetmindste ikke saaledes, at jeg vil kunne erstatte Hr. Wiehe, og jeg nærer derfor det Haab, at Hr. Etatsraaden godhedsfuldt vil fritage mig for et Arbeide, hvoraf Hr. Wiehe kun kan have liden Gavn, men jeg muligviis megen Skade. Kan jeg paa anden, mindre

farlig Maade bidrage til at lette Hr. Wiehe hans anstrængende Virksomhed, behøver jeg vel ikke at sige, hvor gjerne jeg gjør det.

TIL DIGTEREN HENRIK HERTZ.

1854, 8. Oktober. [20]

Høistærede Hr. Professor! Allerede ved den første Gjennemlæsning af Colas Rolle, fik jeg et stærkt Indtryk af det Burleske; men da De havde bestemt Rollen for mig, hvis Skuespillerevne har en næsten modsat Characteer, betvivlede jeg Rigtigheden af min Opfattelse og prøvede saa godt, jeg kunde, at forme en Figur, i Overensstemmelse med min Evne og Personlighed, uagtet der var Noget i Rollen, som ideligt drev mig over i min første Opfattelse. Jeg modtog nu Deres Brev, som hævede enhver Tvivl; men endskjøndt jeg øieblikkeligt følte, at jeg ikke kunde udføre Rollen saaledes, arbeidede jeg dog derpaa, og spillede den endelig for min kyndige og redelige Ven, Hr. Wiehe, der raadede mig til at give den af. Dette er Sagens virkelige Sammenhæng. Meente jeg, at Rollen ikke kunde, eller ikke burde spilles, som De har tænkt Dem den, vilde jeg gjort med Cola, som jeg i sin Tid var saa fri at gjøre med »Tobby Wilson«, jeg vilde have spilt den efter mit eget Hoved; i det Haab, at jeg efter Opførelsen vel vilde vinde Deres Bifald. Men Rollen kan og bør, efter min Formening, spilles, som De ønsker det, det er kun min Evne, som ikke strækker til, og derfor gav jeg den af, saameget mere, som Theatret har en Skuespiller, der i en ganske fortrinlig Grad egner sig til at udføre den, jeg mener Hr. Schram. Schram har megen Styrke i det Burleske, og hans lange Figur og hele Personlighed passer saa fortræffeligt, at naar han tager en Gjedeskinds Kofte paa og en højpullet graa Hat vil han have en Natur-Lighed med de omtalte Masker, som vil synes ganske uskyldig og derfor virke uendelig morsommere, end enhver kunstigt frembragt Reminiscens, som dog altid vil beholde noget Misligt. Havde jeg været saa heldig at digte en saa ypperlig Figur, som Cola, skulde her paa Theatret ingen Anden fremstille den, end Schram, hvilket imidlertid ikke er sagt for at paatrænge Dem noget Raad i en Sag, hvori De selv maa være den bedste Dommer.

Efter hvad jeg her har havt den Ære at meddele Dem, troer De vel ikke længere, om De for et Øieblik har troet det, at mit Afslag har sin Grund i krænket Forfængelighed eller andre Skuespiller-Nykker, og som et yderligere Beviis vil jeg til mit Afslag knytte en Bøn. Der har engang, synes mig, været Tale om at gjenoptage »Emma«; bliver dette Tilfældet, lad da mig spille Capitain Vagtel; Hr. Rosenkilde, som jo har spillet den før, maa vel nu spille Commerceraad Ritter; og Wiehe vilde være ganske fortræffelig som Dr. Mørk.

Sluttelig vil jeg endnu kun tilføie, at jeg helst havde sagt Dem alt dette mundtlig; men jeg antog, ærlig talt, De vilde foreslaae mig at beholde Rollen og spille den paa min Maade; og da min Hengivenhed for Deres Person er ligesaa stor, som min Høiagtelse for Deres Genie, frygtede jeg for, at jeg af personlige Hensyn skulde indlade mig paa Noget, der i kunstnerisk Henseende hverken vilde gavne Dem eller Deres meget ærbødige etc.

TIL PUBLIKUM.

[1857, 22. Oktober]. [21]

Som jeg vel kunde vente, skulde jeg naturligviis sættes i Forbindelse med Fru Heibergs Ansøgning om Afsked, og de ærede Blade, Morgenposten, Fædrelandet og Flyveposten, have da ogsaa, i fulminante Artikler, gjort Publikum den Meddelelse, at Fru Heiberg vil gaae, fordi jeg skal være Scene-Instructeur. Det gjør mig ondt for de ærede Organer, at de ved denne Leilighed ere løbne med Liimstangen, og det saa comisk, som det vel er muligt. Sagen er nemlig den, at den omtalte Post oftere er bleven mig tilbudt*), første Gang i Maj 1856, men at jeg ligesaa ofte har afslaaet den, med den Erklæring, at jeg ikke ønskede den, og ialfald kun vilde modtage den, naar Ministeren kunde indestaae mig for, at min Udnævnelse ikke var Fru Heiberg imod. Fru Heiberg har ikke ønsket det, og jeg ønsker ikke Posten; her er altsaa den skjønneste Enighed, og det kan umulig være af den Grund, hun vil forlade Theatret.

Og — siden jeg nu engang har maattet bryde Tausheden —

*) Om nogen »udvidet æsthetisk Myndighed« har der naturligviis aldrig været Tale. [F. L. H.]

hvad har jeg egentlig gjort i den hele Affaire? Jeg har erklæret, at jeg ikke turde, eller, om man foretrækker det, at jeg ikke vilde udføre Hamlets Rolle, naar jeg skulde undvære Fru Nielsen, som nylig havde overstaaet en heftig Sygdom og, efter Theaterlægens udtrykkelige Forbud, endnu i den første Tid ikke turde paatage sig et saa angribende Parti. Jeg har forlangt, at Theaterdirecteuren skulde vente lidt paa en Skuespillerinde, som Fru Nielsen. Det er min hele Brøde — jeg udlover en raisonabel Douceur for den, som kan overbevise mig om nogen anden —, og naar den blev straffet, som den gjorde, med Afsked uden Pension, den største Straf, Theatret har for de største Forseelser, skulde man tro, at selv den meest disciplinbegeistrede Embedsmand maatte finde sin billige Harme fuldkommen mættet. Siden den Tid har jeg ikke foretaget mig nogetsomhelst Skridt henimod det kgl. Theater. Det var Cultusministeren, som ifjor foreslog mig at vende tilbage i min gamle Stilling; jeg for min Deel gjorde kun eet Spørgsmaal, om Fru Heiberg blev, og da han bekræftede dette, modtog jeg hans Tilbud. Under den følgende Saison holdt jeg mig saameget som muligt i Baggrunden — Professor Dorph vil f. Ex. kunne bevidne, at jeg gjentagne Gange bad ham, ikke at tænke paa Richard den Tredie, som jeg i sin Tid havde foreslaaet Etatsraad Heiberg, og som denne havde forkastet. I halvandet Aar har jeg afslaaet Scene-Instructeuratet, Altsammen af Hensyn til Fru Heiberg. Og sluttelig har jeg nu tilstillet Cultusministeren en Ansøgning, hvori jeg beder ham om min Afsked, ikke fordi jeg ønsker den, men for at sætte ham istand til, med Lethed at kunne fjerne, hvad der generer Fru Heiberg, hvis det virkelig er mig, som har en saadan Betydning for hende, hvad jeg aldeles ikke troer. Men saa kan jeg heller ikke gjøre Mere, naar jeg da ikke skal forlade Byen, og saa tør jeg vel ogsaa haabe mig fritagen for alle yderligere Insinuationer, thi der maa dog — synes mig — være Maade med Alt.

TIL KGL. SKUESPILLERINDE JOMFRU AGNES LANGE.

1867, 3. Juli. [22]

Kjære Agnes!

Liebe var hos mig i Gaar, for at meddele mig Deres nye Adresse, og her er de forlangte Subsidier. Det glæder mig meget, at De har besluttet Dem til at følge Deres Læges Raad, De skal se, De vil have Gavn deraf, og det er jo i alle Tilfælde en stor Beroligelse at have gjort, hvad man kunde. For Deres Tænder behøver De ikke at frygte, thi Vandet der er mindre jernholdigt end i Ems, og skulde Schwalbach muligviis være Dem lidt for salt, vil Molbæk virke saameget desto behageligere. Gaa blot ikke hen og forelsk Dem i ham, da enhver Sindsbevægelse, som De veed, er uforenelig med en Brønddiæt, hvorfor det ogsaa er mig meget kjært, at De forlader Ems, førend Wi[e]niawski kommer med sin Djævleviolin, og kan De saa tillige holde Maade med Deres scandinaviske Sympathis Rubenson, haaber jeg at see Dem her igjen meget raskere og — om muligt — endnu smukkere, end da De rejste.

Af Nyheder kan jeg kun meddele Dem, at Hr. Müller tilligemed D'Hrr. Kragh, Pätges og O. Zinck, som have faaet en Advarsel, dog endnu ikke have faaet deres Afsked, og at Ingen følgelig har faaet Tillæg, eftersom Theatrets Medlemmer jo, som De veed, leve af at æde hverandre. Madame Schiemann, som endnu ikke har forsonet sig med Tanken om et andet Liv, endskjøndt hun af Direktionen gjentagne Gange er bleven forberedt til Døden, har ogsaa dennegang kjæmpet med sin gamle Tapperhed og i den Grad beskudt das ganze Finansministerium, at Angriberne paany er kastede tilbage, og, ligesom Napoleon, maae oppebie det næste Foraar, førend de paany kunne optage Kampen.

Veiret er forfærdeligt. I 4 Dage have vi havt Solskin og Varme, ellers Kulde og Regn, Kulde og Regn hver evige Dag. Ikke destomindre har det Selskab, som ønskede Deres Medvirkning til en Kunstreise i Provindserne, intet fortjent. De have havt udsolgt Huus og høstet Masser af Blomster, men ingen Penge — paa Grund af de store Udgifter. De fornuftige og nøisomme Damer (Sophie og Johanne Petersen) havde hver

125 Rdl:, men de letsindige og ødsle Mandfolk havde kun reddet Halvdelen, ja Scharff, som reiste ud med 100 Rdl. i Lommen, kom hjem med — kan De gjætte —: 3 Mark, siger og skriver tre Rigsbankmark, altsammen paa Grund af Kulden, som gjør det nødvendigt at styrke sig med lidt Viin og andet deslige.

»Jo, de Herrer er gode!« — Gaa i et Nonnekloster! Eller vil Du endelig gifte Dig — og det kan der jo ogsaa være Noget, som taler for — saa vælg, ikke som Hamlet siger, en Daare, men en riig Mand, thi ellers kommer De, som Amalia Hagen, til at give Danseundervisning i Christianssand.

Min Guddatter M[agdalene] H[ammerich] har da ogsaa slaaet op med sin Forlovede W[ilhelm] R[ode], rigtignok ikke af den Grund, og jeg skynder mig at tilføje heller ikke efter mit Raad, jeg betragter det tvertimod som en stor Lykke, at jeg ikke mere kommer der i Huset, thi ellers fik jeg da Skyld for det med. Om Grunden vides intet. Veninderne fortælle, at hun har kjendt ham fra Barn og altid gjort uhyre meget af ham, og det gjør hun endnu, men hun kan ikke elske ham, hun har gjort sig al mulig Umage, men hun kan ikke, og naar man ikke kan elske et Menneske, saa indseer De selv, Jomfru, saa kan man ikke. — Det er forresten en kjedsommelig Historie, jeg holder meget af dem begge to, og det har derfor gjort mig oprigtig ondt; en hævet Forlovelse er altid en Ulykke — gaa i et Nonnekloster!

Fru Wiehe er flyttet til Fredensborg med sin Moder, og da Betty Schnell, som en Maanedstid har opholdt sig hos Balletmesteren, igjen reiste til Kbhvn., kunde hun (d. e. Emilie Wiehe) ikke nægte sig den Fornøielse at sende os et lille Bud med »Schnell-Posten«. Hun er, som altid, ikke rigtig rask, men kan dog ikke, som De seer, modstaae sin gamle Tilbøjelighed til en lille Kjældermand.

Min Moder og Jomfruen sende de venligste Hilsener, ligesom jeg naturligviis baade kan og skal hilse Dem fra Robert Watt. Fra Paris reiste han hjem med en svensk Grosserer, som havde inviteret ham, og hvis Fører han var, og paa denne Tour gik han ogsaa til Wiesbaden, som han nok kunde have Lyst til at see, og hvor han derfor mente, at Grossereren kunde have godt af

at underkaste sig en lille Cuur. Havde han vidst, at De var i Ems, er jeg overbeviist om, at Grossereren var kommen til at drikke Emservand, fordi Watt isaafald havde foretrukket at gjøre Cuur der (!). Ja, jeg har virkelig havt Gavn af min Omgang med Fru Wiehe.

Lev nu vel, kjære Agnes, skjænk den stakkels svenske Grosserer en deeltagende Tanke, men glem dog ikke ganske Deres gamle Skolemester og Ven.

KRISTIAN ANDREAS LEOPOLD MANTZIUS.

1819—1879.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

[1843, November]. [23]

Da jeg for halvandet Aar siden henvendte mig til den høje Theaterdirektion for at tilbyde Theatret min Tjeneste, da var det ikke, fordi denne var min sidste Tilflugt for at kunne existere, da var det ikke for at forsøge denne Vej saa godt som en anden, — heller ikke var det en letsindig Flyvelyst, der drev mig, — det var først efter en udkjæmpet Kamp, efter en alvorlig Raadførelse med min Samvittighed, at jeg gjorde dette Skridt, fuldt vel vidende, at jeg ikke traadte ud paa en jævn, rosenbestrøet Bane, at der ventede mig mangehaande Kampe og Farer, — men modig gav jeg mig ind i denne Kamp, med det Mod, som Begejstring for Kunsten og en fast og reen Villie til at være den tro, — tro, trods alle Smaalighedens Angreb, giver.

Dog vovede jeg ikke at vende mig til den høje Direktion, før en Mand, hvis Navn altid har haft en god Klang, naar det danske Theater nævnedes, før Dr. Ryge paa det Bestemteste havde opmuntret mig, og lovet at gjøre mig bekjendt for Direktionen, før jeg fremstillede mig for den. Det var imidlertid kun faa Dage før denne Kunstners Død, og jeg maatte uanmeldt vise mig for den høje Direktion. Min Modtagelse af denne var mig imidlertid saa opmuntrende, at jeg med frejdigt Haab saae Fremtiden imøde. — Jeg debuterede. — I Valget af mine Debuter begik jeg unægtelig den Uklogskab, at vælge Roller, der ikke kunde »gjøre Lykke« hos Publikum eller vække dets Sympathi

saameget, som de for den Indviede kunde vise sig som en Øvelse af Kræfterne paa at skabe Karakteerbilleder. Ingen har bedre end jeg vidst, hvorlangt disse ufuldkomne Forsøg vare fra Kunstens Fordringer, — imidlertid havde jeg i det Væsentlige ingen Grund til at beklage mig over mit Valg; — mine Direktører, hvis Dom især maatte være mig magtpaaliggende, kom mig imøde med den mest opmuntrende Velvillie, og yttrede sig for mig saavel efter disse som efter »Robert i Amors Genistreger« med bestemt udtalt Roes; — ikke at jeg nævner disse Yttringer, som om jeg i dem havde fundet en Berømmelse, hvori jeg kunde slaae mig til Ro, men — som en overbærende Dom om en ung Mand, i hvis ufuldkomne Forsøg man dog meente at skue Talent for Kunsten, som en Opmuntring til at gaae trøstig videre og ved Flid og omhyggelig Pleie bringe den iboende Spire frem til et frisk Skud.

Hvis jeg hermed har formaaet at bibringe den høje Direktion den Overbeviisning, at ikke Bekymring for Brødet, ikke Jagen efter forfængelige Gjøglebilleder, men levende og alvorlig Interesse for Kaldsvirksomhed har ledet mig, saa vil den høje Direktion med mig kunne føle, hvor smertelig min Overraskelse var, da jeg erfor, at det var Direktionens Hensigt ikke at fornye mit Engagement, naar det var udløbet, — uden i indeværende Saison at lade mig forsøge mig i flere Roller. Det er, efter de ringe Forsøg, jeg har haft Lejlighed til [at] gjøre (efter mine Debuter har jeg foruden »Robert« i 2 Sygdomstilfælde spillet »Lindal« i »Trækplasteret« og sagt 2 Repliker i »Macbeth«, senere 1 Replik i »Dagen før Slaget ved Marengo«, 2 Repliker i »Napoleons Befaling« og »Leonard« i »honette Ambition« (11 Repliker), — det er, siger jeg, efter disse Forsøg mig umuligt at fatte den tunge Resignation paa enhver Evne til at virke i den Kunsts Tjeneste, som i saa lang Tid har ejet alle mine Tanker og Bestræbelser.

Der staaer da tilbage den indstændige Bøn og Begjæring til den høje Direktion, at der maa gives mig Anledning til, enten at overbevise mig selv og den høje Direktion om, at det var Kunstens Kald, jeg fulgte, eller til at opnaae den Erkjendelse, at jeg var udygtig til at naae det Maal for mit Liv, der nu allerede i saa lang Tid har ladet mig glemme ethvert andet.

TIL JONAS COLLIN.

Nykjøbing, Falster, 1846, 11. April. [24]

Hr. Konferentsraaden vil godhedsfuldt tilgive, at jeg udbeder mig Deres velvillige Opmærksomhed et Øjeblik af Deres kostbare Tid. Den Godhed, jeg altid har mødt hos Konferentsraaden i den Tid, jeg havde den Ære at staae i Forhold til Dem, giver mig Mod til at tale aabenhjertigt til Dem. Det er nu to Aar siden jeg fik min Afsked fra det kongelige Theater, hvilken den kongelige Direktion tilskrev mig, »den troede at skylde min Fremtid«; — dengang var det mig ubegribelige Ord, nu forstaar jeg dem.

Det har været mig to Skoleaar, frugtbare paa Erfaring, frugtbare paa Øvelse, og, det er mit Haab, til Nytte for min Fremtid. Ligesom — om jeg maa tillade mig et Billede — de kongelige Søofficerer, der have ret Begejstring for Standen, gaa tilsøs som Koffardimænd, naar de i den kongelige Tjeneste ikke strax have Udsigt til nogen frugtbar Virksomhed, saaledes mener jeg ogsaa [at] den unge Skuespiller, især naar han har haft et lykkeligt og fredeligt Hjem, kan prøve, om det har været ret Alvor med hans Lyst og Kald til Kunsten, ved nogen Tid at føre en omrejsende Skuespillers just ikke meget misundelsesværdige Liv. At Prøven vil være endnu sikrere, naar han hele sit Liv i den samme Stilling bevarer sin Flid, Interesse og Begejstring usvækket, er vel sandt, men ligesaa naturligt er det, at han stræber ud af en Omgivelse, der ikke kan tilfredsstille nogen dannet Mand, at han hellere vil være den Sidste blandt de Gode, end den Første blandt de Slette. Min Bøn til Dem, Hr. Konferentsraad, er, at De vilde fremhjælpe mig til atter at vise mig for det kjøbenhavnske Publikum ved at der aabnedes mig Adgang til i Maj Maaned at give nogle Gjæsteroller paa det kongelige Theater. De Roller, jeg efter mit Skjøn skiller mig bedst ved, ere: Colombet i »Ude og Hjemme«, Peer Quit i »Pak«, Aldobrandini i »Statsmand og Borger«, Løjtnanten i »Gjenboerne« og Præsten i »Intrigerne«. Maatte det tillades mig at optræde i nogle af disse Roller, vilde jeg være den kongelige Direktion meget forbunden, hvad derpaa videre maatte følge, staar i Guds Haand. Med Højagtelse etc.

TIL J. L. HEIBERG.

[1851, November]. [25]

Hr. Etatsraad!

De vil tilgive mig, haaber jeg, at jeg vover at besvære Dem med nogle Linjer i Anledning af vor Samtale i Gaar Aftes, men det er et Livsspørgsmaal for mig i min Kunst, og De vil med Taalmodighed og Overbærelse høre min Anskuelse, om jeg end kun ufuldkomment kan udvikle den. Hr. Etatsraaden mente, at jeg var paa en Afvej i min altfor store Bestræbelse efter at være naturlig i mit Spil. At det har vakt min Eftertanke i høj Grad, vil ikke undre Dem, og De vil tillade mig i al Beskedenhed at forsvare mig saa godt, jeg kan, — det er nemlig tungt at skulle tro sig allerede paa Afvej, naar man knap er kommen ind paa Vejen. Min Skuespillerkatekismus har jeg altid fundet i Hamlets Ord: »Retter Gebærden efter Ordet, Ordet efter Gebærden, og vaager nøje over, at I ej overskrider den beskedne Natur, thi al saadan Overdrivelse er mod Skuespilkunstens Hensigt, som er at holde Spejlet op for Naturens Ansigt«. At, som Hr. Etatsraaden sagde, Kunsten har Naturen anderledes til Basis, end det daglige Liv, føler jeg vel, men en hel anden Natur er det vel ikke. Det, som De, om jeg mindes ret, i en Afhandling i flyvende Post har kaldt Stoffet i et Digterværk, maa visselig gjennemstrømme en Skuespiller under Udarbejdelsen af hans Rolle, men det lader sig jo ikke lægge for Dagen i nogen bestemt Maade at gerere sig paa, det beror jo ene paa, om der er Poesi i Skuespilleren; vil han navnlig i en Karakterrolle fremtvinge noget udenfor hans egen eller Rollens Natur staaende, for at følge med Poesien i Stykket, saa bliver han vistnok maniereret. Hr. Etatsraaden vil tillade mig et Par Exempler. I »Kong Renés Datter«, hvor det efter mit Skjøn maa komme an paa at frembringe den milde, vemodige Aftentone, som gaar igjennem dette yndige Arbejde, dér er det vistnok aldeles nødvendigt, at enhver af de Spillende har hele Stemningen for Øje og ikke tænker paa at ville skabe ejendommelige Karakterer; men i »Æren tabt og vundet«, som er et Karaktermaleri, maa det være én om at gjøre at udsondre hver saa skarpt som muligt, og hvad navnlig min Rolle

angaar, da forekommer han mig at staa som en prosaisk Modsætning til Seaton; han mener, at denne tager Sagen for alvorlig, ja han raader ham endogsaa til at være forstandig og benytte sig af dette til at komme til Kongens Hof. Nu véd jeg meget vel, at man kan være prosaisk i at skildre en Prosaist og ikke skal være det, men er der ingen Poesi i mig, da var det jo rent galt, om jeg forlod Naturen og ikke blev ved Jorden. Et Exempel paa, hvor farlig en saadan Bestræbelse for at forene Hovedstemningen i Digterværket med ethvert Punkt i sin Rolle, afgiver Phister i Narren i »Kong Lear«, hvor han endogsaa i en rørende Tone siger: »Giv mig et Æg, Far Lear, saa vil jeg give dig to Ting.« Hvad derfor Polonius angaar, som De har vist mig den Ære at tildele mig og hvorfor jeg er Dem inderlig taknemmelig, saa skal det være min Bestræbelse ikke at frembringe nogen disharmonisk Virkning i det tragiske Maleri, men jeg sér ingen anden Vej end at trænge ind i Karakterens Aand for sig; og jeg gaar til det med godt Haab, thi han staar levende for mig som et Menneske med Kjød og Blod, der ved sine Svagheder bliver komisk, som Hamlet ved sine tragisk, men uden at blive Karikatur. Jeg slutter med det sikre Haab, at Hr. Etatsraaden ikke tager mig mine Ytringer ilde op; det var mig en Trang at udtale min Anskuelse efter ringe Evne. Kunsten er mit Liv, og det er saa sjældent, den kommer paa Tale i vore Dage, at den, der elsker den, griber enhver Lejlighed til — — —

[1853, Oktober]. [26]

Deres Højvelbaarenhed har i Anledning af et »saa almindeligt Rygte«, at De antager, det maa være kommen mig selv for Øre, om at jeg skulde være Ophavsmand til Mishagsyttringerne i Theatret ved Opførelsen af »Karens Kjæreste», affordret mig en Erklæring i »aldeles bestemte, utvetydige Udtryk, der ikke tilstede nogen dobbelt eller blot svævende Fortolkning«, — om at jeg ikke har nogensomhelst Deel i eller med mit Vidende har givet nogensomhelst Anledning til hine Mishagsyttringer.

Uden Hensyn til Maaden, hvorpaa denne Erklæring er mig affordret, kan jeg ikke have det Mindste imod at afgive en saadan, da jeg, som Deres Højvelbaarenhed rigtig formoder, kan

gjøre det med god Samvittighed. Jeg erklærer da, at jeg ikke har nogensomhelst Deel i, ligesaalidt som jeg med mit Vidende har givet nogensomhelst Anledning til, at en Deel af Publikum har yttret Mishag under Forestillingerne af »Karens Kjæreste« deels efter, deels under disse Forestillinger, og at jeg følgelig, forsaavidt Rygtet maatte tillægge mig nogen saadan Indflydelse paa det Forefaldne, erklærer Rygtet for usandt og hver den, som bærer det omkring, for en Bagvadsker.

[1858, Februar.] [27]

Hvad der passserede mellem Hr. Balletmester R. a. D. Bournonville og mig ved den første Opførelse af William Shakspeare var Følgende.

Mellem tredie og 4de Akt kom Balletmesteren hen til Hr. Paetges og mig, som samtalede stille og rolig, og sagde til os i en uhøflig Tone: »Nu maa jeg frabede mig al Conversation!« Hvortil vi saavidt jeg mindes Intet svarede.

Da jeg lidt senere, efterat være omklædt, kom over Theatret for at gaae hjem, standsedes jeg af Jomfru Larcher (ved den anden Jernpille fra Paaklædningsværelsehuset, et Par Alen fra Coulisserne); hun sagde til mig: »Vil De allerede gaae? Vil De ikke blive og faae Alt med?« (eller noget ganske Lignende). Inden jeg fik svaret hende herpaa, foer Hr. Balletmesteren imod mig og bød mig i en uartig Tone »at gaae væk derfra, jeg generede ham.« Jeg saae mig om, men saae ingen Gruppe, intet Arrangement, hvori jeg virkede forstyrrende (hvilket Hr. Balletmesteren jo efter Hr. Etatsraadens Yttringer har forebragt Direktionen); nej, jeg saae kun Jfr. Larcher paa den ene Side af mig, og to Chorister, D'hrr. Hansen og Bagge paa den anden Side, hvilke Sidstnævnte et Kvarteer efter skulde bruges i Tableauerne. Med D'hrr. Professor Overskou og Budet Walsø til Vidner saae jeg ved den næste Opførelse til samme Tid og paa samme Sted en ti à tolv Pyntekoner, og Paaklædningsskræddere befinde sig der uden at virke forstyrrende i noget Arrangement. Da jeg i Hr. Balletmesterens umotiverede, uartige Optræden imod mig kun kunde see en Misbrug af den ham ved Theatret tilstaaede Myndighed, saa blev jeg staaende og nægtede at lystre hans truende Befalinger og Gebærder. Paa

Sceneinstruktørens, Hr. Prof. Overskous Opfordring forlod jeg imidlertid Pladsen, ikke fordi jeg troede mig uberettiget til at være der, men fordi han i det Tilfælde var min Øvrighed og den maa man jo adlyde, selv naar den har Uret. Imidlertid finder jeg mig ikke beføjet til at klage over Professor Overskou, da han vel af Balletmesterens Adfærd maatte troe, at jeg virkelig virkede forstyrrende i Arrangementet.

Naar den højtærede Direktion nu saaledes er kommet til Kundskab om Sagens sande Sammenhæng, haaber jeg, at den vil give min tidligere ærbødigste Anmodning Gehør, nemlig, at »betyde Hr. Balletmesteren at holde sig indenfor sin Myndigheds Grændser, for at ikke Sligt skal kunne oftere hænde Skuespillere ved det kongelige Theater.«

ANNA HELENE DOROTHEA NIELSEN,

FØDT BRENÖE.

1803—56.

TIL HENDES MAND, KGL. SKUESPILLER N. P. NIELSEN.

1843, 4. Juli. [28]

Min kjæreste Nicolay! Det er jo da en forfærdelig Allarm, Du foraarsager blandt Nordmændene. Det glæder mig ordentlig for dem, at de kan faae Leilighed til at komme i Extase over andet end deres Constitution og deres Fjelde, som de jo i al Fald bestandig har i Baghaanden at kunne tye til, hvorimod de jo ikke ere saa synderlig forsynede hverken i kunstnerisk, eller æsthetisk Henseende. Denne Tid, der paa engang har bragt Oehlenschlæger, Ole Bull og Eder til dem, maae da blive af dem, som naar de blive Gamle, de atter kan fortælle deres Børnebørn om Vinteraften ved »Ovneṅs muntre Lue«. Her er megen Tale i Byen om den uhyre Lykke, I gjøre blandt Nordmændene, og Bladene har fleere Gange aftrykt lange Stykker af »den Constitutionelle«, og jeg veed ikke hvilke andre Blade, som tale i den høieste Begeistring om Eder. Paa samme Tid har man læst Beretning om, at Holst er reist med, eller til, jeg erindrer det ikke saa nøie, det Müllerske Selskab for i Forening med disse at give Forestillinger. Jeg nægter ikke, at jeg har

ærgret mig lidt derover paa Standens Vegne, thi slige »Kunstreiser« tage sig virkelig temmelig uanstændige ud, og jeg troer ogsaa, at det har vakt megen Forundring i Kjøbenhavn. Han vil nok blandt andet give »Ørkenens Søn«. Bournonvilles Forestillinger i Hamborg er ogsaa bleven omtalte igjennem Bladene, men ikke med saa stor Enthusiasme, som jeg havde troet. De har opført »Napoli«, men i den Anmældelse heraf, som jeg læste, blev kun Mademoisell Maria omtalt med Begeistring, hvilket Balletmesteren jo vel ikke har syntes saa synderlig godt om. I Torsdags i forrige Uge gav Hr. Dahlquist fra Stockholm sin bebudede Forestilling, som bestod af: Monolog og Scene af Wallenstein mellem Oberst Wrangel og Wallenstein, Monologen af Hamlet »at være eller ikke være«, Scener af »Røverne«, hvori han spillede baade Frantz og Carl Moor, og endelig et Deklamationsdigt »Svea« af Tegnér. Jeg synes det lader til at være en begavet Mand, som kun trænger til at see nogle rigtig gode Mønstre for at udvikle sig til en, endogsaa meget god Skuespiller. Han har et klogt, og ret smukt Ansigt med særdeles udtryksfulde Øine. Monologen af Hamlet syntes jeg, med Undtagelse af et par enkelte Steder, særdeles godt om, derimod gjorde jeg ikke noget af hans Frantz eller Carl Moor, som Folk beklappede meget stærkt, især den Sidste. Han spiller i den franske Tragodiestil, som Du veed udmærker sig ved en Mængde udmalende Bevægelser, og grelle Overgange. Jeg hørte ikke hans Deklamationsnummer, som sluttede hans Forestilling, men efter dette er han bleven fremkaldt af de Faae, der var i Huset, thi det var saa slet besat, at han neppe har haft [til] Udgifterne. Høedt kom herud i Søndags og var fuldkommen desperat over, at jeg syntes noget om ham, da han havde trøstet sig til at høre en Meening, som nogenlunde stemmede overeens med hans, som hverken vilde indrømme ham det eene eller det andet, og i sin Iver udraabte han: »ja, jeg maae sige som Rosenkilde, hvor skal man hen at høre Sandhed, naar endogsaa Hine kan sige saadan noget.« Jeg forstaar forresten meget godt, hvoraf hans Indignation kommer, thi for det første har han aldrig seet en fransk Tragiker, og dernæst maatte han indrømme, at han havde ærgret sig betydeligt i Parterret, hvor han stod blandt en Flok svensk—begeistrede Studenter, som vare

fuldt bestemte paa at klappe, fordi han var svensk. Bladene har talt meget enthusiastisk om ham, og naturligviis overdrevet deres Roes betydeligt. Jeg paastaar kun, at han er en Mand, der er i Besiddelse af særdeles gode Evner til at blive en dygtig Skuespiller .... Det svenske Sprog er jo smukt og maae tage sig fortræffeligt ud i erotiske Scener, men hvor det skal udtrykke Energi og Kraft synes jeg ikke, det vil smage mig. Jeg vil ønske ham en bedre Indtægt i Aften end sidst, thi ellers kan han just ikke sige, han har spunden Silke ved sine Forestillinger ....

Jeg siger som Fru Oehlenschlæger: »hvordan skal man passende modtage ham [N. P. Nielsen] naar han kommer tilbage«. Ja, min søde Nicolay, det er jo et svært Dommedagsslag, Du har gjort blandt Folk deroppe, og Damerne, ja det er da en Lykke, at der efter Sigende ingen smukke Fødder ere iblandt dem, thi ellers kunde det være farligt nok.

Var det ellers ikke moersomt, at der blev skudt en Gevinst til Dig paa Skydebanen netop i Onsdags, og det den allerbedste, som bestod i 6 svære Sølvgafler à 5 Lod Stk. og saaledes 1 Lod sværere en[d] vore egne. Jeg er kun saa frygtelig Angst, at jeg ikke ret kan huske hans Navn, som har skudt dem ned for Dig, men saavidt jeg kan erindre, var det en Muurmester Kollberg, er der en Mand som hedder saadan, eller husker jeg fejl; bliv ikke kjed af min Glemsomhed, jeg kan nok tænke, det maa interessere Dig at faae at vide, hvem det var .... Du kan troe, det er en moersom Dag, Mandagen, som bringe Brev fra Dig; i Almindelighed faaer jeg det om Morgenen, naar jeg kommer op fra Haven, hvor jeg spadsere efter at have drukket Brønd. Jeg læser det da til min Kaffe, og derefter læser jeg en Deel deraf for de Andre, og siden, naar Børnene kommer hjem, faaer de det ogsaa at høre, hvilket moere dem meget. Alle, hvem her kommer, og hvem jeg træffer paa, spørge saameget om Dig, og jeg maae for dem Alle gjentage de Efterretninger, jeg har om Dig, hvad jeg naturligviis gjør med Glæde ... Det vil blive en forunderlig Overgang til Stilhed og Ro, naar Du kommer hjem, men jeg veed, Du vil føle den behagelig og lykkelig, og frygter ikke for, at Du vil blive misfornøiet. Jeg troer nu desuden, at Du har godt af saadan en Gang imellem at blive nødt til at komme

blandt mange Mennesker og anstrænge Dig lidt for at være elskværdig, Du har ikke altid godt af, Du Tyksak, at gaae i Din magelige Slobrok i Haven og see paa Dine Blomster. Jeg vilde ellers nok ønske, at vi havde lidt af Eders Heede her, thi endnu kan man ikke sige, at vi har følt noget til den egentlige Sommervarme. For Resten staar alting udmærket godt i Haven; vore Jordbær, som vi spiste første Gang af i Torsdags, ere store og frugtbare i Aar, Charlotterne skal efter Jensens Sigende være ypperlige, og blandt Dine nye Stedmodersblomster ere der adskillige meget smukke; de franske Roser blomstre deiligt, og Madame Depretz er saa fuld af Knopper, at hun næppe kan bære dem. Vi har ellers faaet en Tilvæxt i Aar i vores Lyksalighed, som jeg er bange Du imellem vil blive lidt desperat over, det er nemlig Kehleths Jernbane, som forkynder sig med en stærk Rumlen og Brusen i Luften; i Begyndelsen var jeg lidt fortvivlet over den, og især paa Dine Vegne, men Gade har lært mig, at denne Lyd ligner frappant en Foss, og jeg er ham meget taknemlig herfor, kun kan man jo rigtignok imellem høre en fjern liflig Musik, naar Banen standser, og denne veed jeg ikke ret, hvad jeg skal gjøre til. Jeg tænker ellers at Tivoli, naar det kommer istand, som man jo siger skal skee i August, vil trække de fleeste Folk til sig, og at vi slipper en stor Deel Spektakel ...

Din Fader skal jeg hilse meget fra, han var her i Fredags, og var rask og munter som sædvanlig. Han glædede sig meget over Haven og over vores Ærter, som vi har spiist af, og som baade i Henseende til Quantiteten, som Qualiteten ere udmærkede. ... Nathalia [Ryge] var her i Søndags heele Dagen, hun er bleven, syntes mig, betydelig alvorlig, og det forekommer mig, at der ligger en skjult Tungsindighed i alt, hvad hun siger. Hun skal reise i Morgen til Jylland for at besøge sin Broder. Endnu engang Farvel, Farvel min kjære Nicolay, tænk kjærligt paa Din hengivne Kone.

Sommerlyst, [Frederiksbergallé Nr. 7].

1843, 1. August. [29]

Min kjære, søde Nicolay! Tak for Dit kjærlige Brev, som jeg omsider fik, men ikke førend i Gaar Eftermiddags. Jeg ventede

som sædvanligt at skulde faae Brev fra Dig kort efter, at jeg var staaet op Mandag Morgen, hvilket jeg da pleier at nyde til min Kaffe, men da det udeblev, faldt det mig ind, at Du vist havde sendt det med Phister, og da jeg nok kunde tænke, at han nødig vilde berøves Leiligheden til at komme herud, ventede jeg taalmodig paa ham, og han kom ogsaa gandske rigtig, da Klokken omtrent var 12 om Middagen. Dampskibet var først kommen Kl. 11, saa at Du seer, han havde skyndt sig. Imidlertid var det temmelig nedslaaende for ham ikke at træffe Louise [Petersen], men kun mig, som han jo rigtignok ogsaa elsker, og om hvis Følelser han idetmindste ikke er i Uvished. For første Gang var han mig velkommen, jeg fik i en Fart en heel Deel Underretninger om Dig, og jeg brast naturligviis ud i høi Latter, da jeg aabnede den ziirlige Pakke, og den smukke Rytter aabenbarede sig for mit forventningsfulde Blik ...

Jeg har glemt at fortælle Dig, at Jomfru Grahn har gjort Kjøbenhavn saa lykkelig at opholde sig, jeg troer i 3 Timer, indenfor dens Mure. Overskou har naturligviis havt det overordentligt anstrængende i disse faae lykkelige Timer, hvor han tilligemed Larcher har været hendes Cicerone. Hun kom fra Petersborg med Dampskibet, og reiste herigjennem paa sin Reise til Italien. Efter Rygtet har hun nok benyttet Tiden til at være hos Direktionen for at søge om Tilladelse til at optræde her, naar hun kommer tilbage, hvilket hun nok ogsaa har faaet Tilladelse til. Der fortælles fremdeles, at hun har bedt om Tilladelse til at sætte en ny Ballet i Scenen. Om dette imidlertid vil løbe af uden Blodsudgydelse, naar Balletmesteren kommer hjem, er uvist, synes mig. Jeg har forresten slet intet hørt fra Theatret, med Undtagelse af Mad. Simonsen, der nu skal være kommen hjem, uden at have givet Concert et eeneste Sted. Hendes sidste Haab stod til Kiel, men det slog ogsaa feil ...

Dette er altsaa de sidste Linier, Du faaer fra mig for denne-sinde, snart skal jeg see Dig selv min kjære, kjære Nicolay, hvor jeg glæder mig. Du hilses af Alle her hjemme, Børn og Venner, som alle glæder sig til atter [at] see Dig, og som med mig længes efter at see Dig fornøiet og lykkelig i Dit Hjem. Hold nu Dine Taler med al den overstrømmende Veltalenhed, Du er i Besiddelse af, og glæd Dig til, at det er det sidste

Arbeid, Du har, inden Du naar Dit Hjem, hvor Du vil blive modtaget med Omhue og Kjærlighed af os Alle ...

Sommerlyst.

Sorø, 1847, 4. August. [30]

Kjæreste Nicolay! Jeg har i Dag forgjæves ventet Brev fra Dig, og har i den Anledning gjort forskjellige Gisninger om Aarsagen hertil. Da jeg imidlertid af Erfaring veed, at Brevene ikke altid kommer med Posten den Dag, man venter Dem, uden at jeg derfor er indviet i de Mysterier, som kan forsinke Postens Regelmæssighed, saa vil jeg slaa mig til Taals og ikke ængstes over, at jeg er bleven skuffet, men haabe paa næste Post. Jeg er, som Du kan see heraf, endnu bestandig i Sorøe, jeg havde betænkt at reise i denne Uge, men jeg har maattet love, at vi ikke vil tage bort førend de første Dage i næste, og da vi har det meget behageligt i alle Henseender, og Thora [Wexschall] lader til at have særdeles godt af dette Ophold, og der tillige ikke er nogen, der savner mig hjemme, saa har jeg ikke havt noget imod at efterkomme Boyesen[s] og Rikkes venskabelige Anmodninger. Naar jeg kun ret snart maa faa Bekræftelse paa, at Du fremdeles befinder Dig saa vel, som det af Dine Breve lader til, Du efter Omstændighederne hidtil har gjort, saa har jeg det meget godt og behageligt ....

Jeg maa dog fortælle Dig lidt om Ingemanns Fest, som fandt Sted i Fredags; thi jeg troer, jeg har fortalt Dig, at en saadan var i vente, i Anledning af Deres Sølvbryllup. Den var smuk, og hjertelig, og det var rørende at see, med hvilken Kjerlighed det heele blev arangeret, og hvorledes alle kappedes om at lægge deres Hengivenhed og Høiagtelse for dem for Dagen. Om Morgenen tidlig, inden Akademiet havde begyndt sin Virksomhed, samledes alle, hvem der hørte dertil, saavel Diciple som Lærere, saavelsom en Mængde fra Byen af Borgere og Andre, uden for deres Have, hvor man i en Sang bragte dem en Lykønskning. Baade Rikke og Boyesen var med, og det skal have taget sig meget smukt ud, da Brud og Brudgom toge Plads paa en Bænk i Haven for at høre paa Sangen, og derefter reiste dem og gik ned at takke hver især. Heele Dagen kom bestandig Reisende for at være tilstede ved den Fest, som

skulde finde Sted om Aftenen, og her var endelig saa mange, at de med Politiets Hjelp maatte indlogeres hos forskjellige af Borgerne. Kl. 9 om Aftenen bragtes dem et Fakkeltog af Studenterne, hvori Vermehren og Gjødesen deeltoge som forhenhørende til Akademiet; ogsaa Carl var med i Toget, der gik ud fra Regentsen, og forbi Akademiet rundt omkring Ingemanns Bolig, hvor det standsede udenfor Indgangen til samme, og efterat have afsunget en Sang, bragte de ham et mange Gange gjentaget Hurra. Alt, hvad der kunde krybe og gaa, baade Store og Smaae, vare med, og man kunde ikke i mange Aar erindre at have seet saa mange Mennesker forsamlede i Sorøe. Efter Sangen holdt August Rothe en temmelig maadelig Tale, som endte med et »Leve« for Brudeparret, og derefter kom de begge ud paa Trappen, hvor Ingemann holdt en lille Tale til Forsamlingen, hvoraf jeg imidlertid, uagtet vi stode temmelig nær i et af Akademiets Vinduer, ikke kunde forstaae uden enkelte Ord, hvorfor ogsaa en af Forsamlingen fandt sig beføiet til at raabe »høiere«, hvilket naturligviis tog sig høist curiøst ud, og som Dagen efter, da man havde faaet at vide, at den ubeføiede Taler havde været Prof. Bornemann, der just ikke er synderlig anseet, gav Anledning til megen Latter og Spot. Da Fakklerne vare kastede i en Bunke, og opbrændte efter gammel Skik og Brug, blev det omtalte Fyrværkerie afbrændt, men jeg maatte rigtignok sande Gjødesens Ord, thi det var ingenlunde stort. Det bestod af 10 forskjellige Fyrværkeristykker, som bestod af Sole og sligt, og hvoraf en Deel mislykkedes, og det endte med en potte à feu hvori der omtrent var en Snees Raketter, og som altsaa var af en meget ubetydelig Virkning ...

Jeg har gjort et Par meget interessante Bekjendtskaber i disse Dage, nemlig Jerichau, den berømte unge Billedhugger, der har gjort Herculesgruppen, som gjorde saa megen Opsigt, og hans Ledsager Maleren Lessøe, der i Rom skal være en meget anseet Kunstner. De har opholdt sig her i Byen et Par Dage paa en Gjennemreise, og besøgt Grev Knuth, der forleden Aften meldte sig til The, og tillige bad om Tilladelse til at presentere de to Kunstnere. Her var uheldigviis en Familie fra Byen, som aldeles ikke passede til dette Selskab, og som kjendelig tyngede alle Parter; især var Jerichau meget ordknap, og

han forlod os om Aftenen, uden at vi havde faaet andet Indtryk af ham end det, som jo altid er ret interessant, at have seet en Mand, der allerede nu indtager den første Plads blandt de nulevende Billedhuggere, og som sandsynligviis, dersom han kun maa gjenvinde sin Helbred, vil blive verdensberømt. Med Lessøe derimod kom jeg i en god Passiar, han sad ved Siden af mig ved Bordet, og jeg fandt ham meget forstandig og underholdende.

Næste Formiddag sadde vi ved vort Arbeide, da de begge pludselig traadte ind ad Døren for endnu engang at see os inden deres Afreise, og der var foregaaet en heel Forvandling med Jerichau, han talte forstandigt og smukt om sin Kunst, men lod til at være af et noget melancholsk Gemyt. Han henvendte sig meest til mig, og jeg kom derfor i en levende og varm Samtale med ham om Kunst, og fandt hans Anskuelse af Kunsten saa sand og ædel, at jeg ret blev indtaget af ham. Lessøe, troer jeg, har gjort Reisen fra Italien blot for at vogte paa sin Ven, der alleene er reist for at styrke sig ved det nordlige Clima, og som han meente, kjøle sig, og saa vil Skjæbnen, at det skal være saa varmt, at man er nærved at omkomme. Det lader til, at der er et særdeles smukt Forhold imellem dem. Jerichau har ladet tage nogle Daguerretypier af sine bedste Arbeider, som han fører med sig, og inden han skulde gaae, spurgte han mig, om det maaske kunde more mig at see disse tilligemed nogle Skizzer fra Italien, som Lessøe havde gjort, med Tilføiende: »De maa dog ikke tro, at det er vores Vane saaledes at gaae omkring og forevise vore Arbeider.« Han talte en Deel om Theatret her, hvoraf han var meget indtaget, saaledes som det havde været for 12 Aar siden. Han kunde erindre Dig i Macbeth som Macduff, hvoraf han var meget indtaget. Hans Anskuelse af Kunsten er reen og streng, og han er derfor en afsagt Fjende af alt, hvad som nærmer sig Svulst og Affectation. Hvad der vil indtage Dig for ham er, at det aldeles ikke er lykkedes Fru Stampe at faa fat paa ham, uagtet det naturligviis ikke har manglet paa Bestræbelser fra hendes Side, men han finder hendes heele Væsen og Adfærd i høieste Grad modbydelig. Da vi skiltes ad, syntes jeg, det var, som vi havde kjendt hinanden længe; han rakte mig gjentagne Gange Haanden paa den trohjertigste Maade, og bad mig at bringe Dig

hans Hilsen. — Jeg har talt med Fru Ingemann, hun er besynderlig og har et høist paafaldende Yddre, men hendes heele Væsen, ligesom det fromme, sjælfulde Udtryk af hendes Øine, udtrykker den største Mildhed og inderligste Hjertensgodhed, saa at man ikke kan andet end føle sig draget hen imod hende, paa samme Tid, som man maa beklage, at saa mange fortræffelige Egenskaber, som hun vistnok er i Besiddelse af, skal have antaget et unægteligt sygeligt Anstrøg. Inden jeg forlod hende, maatte jeg love, at vi skulde besøge dem en Aften, inden vi reise. Ogsaa en anden Familie har jeg seet her i denne Tid, som i høi Grad har behaget mig, og det er Professor, eller rettere Pastor Palludan Møller, en Broder til Digteren; han er givt med en Datter af Tryde. Hun er temmelig styg, og seer en lille Smule løierlig ud, men det er vist en høist fortræffelig Kone, med megen Forstand, og jeg har tilbragt en meget moersom Aften i deres Selskab. Han er bleven Præst i Aalborg, men desværre er han endnu bestandig syg af Gigt i Øinene, stakkels Mand, saa at han uagtet han er betydelig i Bedring, endnu ikke kan læse i en Bog.

Vi lever blandt lutter Celebreteter i denne Tid. Jeg vil, for en Feils Skyld, blandt disse nævne Molbech. Vi har dog havt det temmelig nemt med ham, thi jeg troer, han blev stødt paa Boyesen den første Aften, han var i Sorøe, nemlig ved et Aftenselskab, der fandt Sted paa Akademiet i Anledning af Exam. artium, hvortil Molbech var indbuden. Som Rektor havde Boyesen ham tilbords, men lod ham ikke komme til at holde en Tale, hvortil han nok havde havt Lyst, ligesaalidt som han udbragte hans Skaal. Dagen efter havde han beklaget sig derover til nogen i Byen, hvor han havde yttret, at han ikke havde faaet Leilighed til at sige noget ved Bordet, da han havde ventet paa at Boyesen skulde byde ham velkommen. Ikkedestomindre gjorde han dog en Visit, inden han forlod Sorøe, til stor Moerskab for Mine og Thora, der vare nærved at døe af Latter, og han har rigtignok ogsaa nogle høist besynderlige og ugeneerte Maneere, som især, naar man ikke før har seet ham, ikke kan andet end vække Latter.

Da han kom, troede jeg næsten vi vare Uvenner, thi han hilste gandske flygtigt paa mig, og vendte sig derpaa til Rikke,

med hvem han satte sig og talte. Da han havde siddet noget, syntes jeg dog, jeg vilde see, hvorledes jeg havde det med ham og gjorde ham et Spørgsmaal. Ved Lyden af min Stemme stirrede han paa mig, men hans Ansigt formildedes snart, og idet han reiste sig, sagde han gandske forundret, »min Gud, er De der, jeg har slet ikke kjendt Dem, jeg seer saa daarligt,« og nu var min Tid kommen; han tog sin Stol bort fra Rikkes Side, og udbrød, »ja, naar jeg skal tale med Dem, saa maa jeg sidde Dem gandske nær, at jeg kan see Dem«, hvorpaa han vendte Ryggen til Rikke, og nu gik det løs. Boyesen var ikke hjemme, og jeg maatte for største Delen underholde ham, men det gik dog ret godt, vi vare begge saa milde og fromme, at han, da han kom fra os, havde fortalt til Professor Harder, at han havde gjort en Visit, som ret havde været ham behagelig, han havde havt det saa fredeligt og godt, og det trængte han til, thi Folk var saa slemme til at disputere med ham i Sorøe, og det kunde han slet ikke taale. Ja, kjære Nicolay, nu maa jeg sige Dig Farvel for i Dag, jeg har Forretninger, jeg skal ud at fiske, derfor Farvel til i Morgen, jeg skal da fortælle Dig, hvorledes Fangsten er løben af, hvis det ellers kan interesere Dig. Farvel.

Torsdag.

Det gik kun maadeligt med Fiskeriet, og min heele Fangst beløb sig til en fem, sex smaa Aborre .... Endnu een Mærkelighed har jeg truffet paa, nemlig den bekjendte Lauritz Skou; han var her et Øieblik forleden Dag paa Gjennemreisen til Slagelse, og det er interesant nok, hvorledes hans forstandige, udviklede Ansigt tager sig løierligt ud til hans Dialekt og arbeidsvante Hænder. Han udtrykker sig som enhver dannet Mand vilde udtrykke sig i Samtale. Han seer munter og tilfreds ud, og vi sagde hinanden adskillige pæne Ting, som Frue Markmann, med hvem han var i Følge, gav Anledning til, da hun paastod, at det var for at see mig, at han var gaaet med hende. Ja nu troer jeg snart, at jeg har udkrammet alt, hvad jeg veed, og Du kan vel ogsaa snart have nok af alle disse Fortællinger. Jeg vil derfor holde op, dog skal jeg i Formiddag hen til Adlers at gjøre Visite, og skulle der forefalde noget, som er værdt at meddele, skal jeg tilføie det, inden jeg lukker

Brevet. De har nu været her to Gange uden at træffe os, saa at Boyesen synes, det er den høie Tid at retournere Visitten. Jeg har trukken det lidt ud, fordi jeg har frygtet, at det vilde see ud, som om jeg vilde afnøde Oehlenslægers, hos hvem de logerer, en Invitation, men nu kan det ikke godt opsættes længer, desuden reiser jeg paa Mandag.

Eftermiddag.

Jeg har været hos Adlers og traf Adler og Oehlenslæger, hos hvem han boer; hans Udseende forekom mig en Deel bedre, end da jeg sidst saa ham, og han lod ogsaa til at være mere oprømt. Jeg bragte ham Din Hilsen, og fortalte ham lidt om Dit Ophold ved Badet. Forresten talte han meest med Boyesen, da Akademiet intereserer ham meget. Inden vi gik, sagde han til Boyesen, »ja, De slipper mig ikke saa let, jeg kommer bestemt en Aftenstund hen, og taler lidt med Dem.« Jeg maatte da love Oehlenslæger at komme der en Aften, inden jeg reiser. Naar jeg nævner dette Navn, da er det altid Johannes, som Du jo veed boer her. Nu ikke meer for denne Gang. Jeg haaber gandske sikkert at faae Brev fra Dig i Morgen; og i dette Haab siger jeg Dig Farvel og ønsker, Du maae ret have det godt. Snart haaber jeg at see Dig igjen, indtil da, Farvel, kjæreste Nicolay; tænk paa Din hengivne Kone.

TIL JONAS COLLIN.

[c. 1843—49]. [31]

Hr. Conferentsraad! Efter at jeg først har bragt Dem min hjerteligste Tak for den i Sandhed venskabelige og deeltagende Maade, hvormed De modtog mit Besøg i Løverdags, maae jeg atter henvende mig til Dem, men i en Sag, som angaar mig personlig. Det er i Dag bleven mig bekjendt, at Rollerne i »Wallenstein« ere besatte, og at Grevinde Terzky er tildeelt Frue Heiberg; heri maae jeg finde mig, og De skulde vist aldrig have hørt nogen Besværing fra mig i denne Anledning, uagtet jeg ikke vil nægte, at det har hørt til et af mine kjære Ønsker at spille denne Rolle, og jeg i mit stille Sind har ventet, at den skulde blive tildeelt mig, da det forekommer mig, at den passer for mig, men hvad der har, jeg vil ikke nægte det, krænket mig, og hvori jeg har fundet en Tilsidesættelse, er det, at jeg paa samme

Tid har maattet høre, at Direktionen har bestemt mig til at spille Hertuginden af Friedland. Jeg veed vist, at jeg altid i mit Hjerte har følt og føler den høieste Beundring og Høiagtelse for Frue Heibergs store Talent, og finder det fuldkommen billigt og retfærdigt, at man giver hende al mulig Leilighed til at udvikle sine rige Kræfter; men man vil da vist heller ikke finde det ubilligt, om jeg ogsaa gjør nogen Fordring i denne Henseende, og ikke altid med Taalmodighed finder mig [i] at blive anviist Roller, som aldeles ingen Interesse kan have hverken for Publikum, eller for mig. De vil indsee, Hr. Conferentsraad, at det for min Kunstnerære er nødvendigt, at der gives mig Leilighed til ogsaa at bruge de Kræfter, Naturen har givet mig, og dersom De har Tid eller Taalmodighed til at gjennemgaae mit Repertoire, vil De finde, at med Undtagelse af de enkelte Roller, som et gunstigt Tilfælde har tilført mig ved Sommerforestillingerne, jeg af Direktionen er bleven tildeelt yderst Faae, som kunde have nogen Interesse for mig at udføre.

Til Slutningen maae det endnu i Tillid til Deres ædle, retfærdige Sind være tilladt mig at gjøre Dem et Spørgsmaal; vilde Direktionen vel have tildeelt Frue Heiberg en lille, uinteresant og ubetydelig Rolle, i et Stykke, hvori der var Een, som var fuldkommen passende for hende, og som hun vel kunde finde det Møien værdt at anvende sit Studium og sit Talent paa.

Jeg har nu talt, skjøndt langtfra udtalt mig i denne Sag, der er saa rig for mig i sine Følger, men jeg vil ikke plage Dem med meere. — Jeg beder Dem kun paa det indstændigste at fritage mig for en Rolle, ved hvis Udførelse jeg kun bestandig maatte blive erindret om den Tilsidesættelse og Mangel paa Opmærksomhed, jeg troer, der er bleven viist mig. Med den dybeste Høiagtelse etc.

TIL MICHAEL WIEHE.

[1850], 3. Juni. [32]

Min kjære, elskværdige Michael!

Jeg holder ikke meget af at følge mine Venner paa Toldboden, naar de tager bort, selv om de kun gjør en Lystreise paa nogle faa Maaneder. Istedet derfor at tilvinke Dem mit Farvel derude, gjør jeg det i disse Linier. Jeg skal desuden i de sidste Dage have seet ud, som om jeg ikke brød mig om Dem — tilgiv kjære Michael, at jeg her smiler lidt — og det trænger, mærker jeg, til Berigtigelse. Ja, Michael, jeg kan ikke andet end smile lidt over denne Yttring af Dem, dog dersom De, som jeg troer, sætter nogen Priis paa mit Venskab, kan De godt være tjent med dette Smil, thi det maa meer end nogen Forsikkring overtyde Dem om, hvormeget De har taget feil af mit Væsen. Jo, jeg ikke allene bryder mig om Dem, kjære Michael, men De er mig kjær som Faa. Jeg skatter og elsker Deres rene Charakteer og ædle Hjerte og er taknemlig og glad for Deres Venskab og Hengivenhed. Jeg trængte til at sige Dem dette, inden De reiser bort og nu Farvel. Lev saa sund og munter og fornøi Dem saa meget, som jeg ønsker det. At De ofte vil tænke paa og savne Deres Venner, troer jeg, og at jeg tør regne mig blandt disse, veed jeg. Farvel.

TIL EMILIE WIEHE.

[1850], 27. Juni. [33]

.... Her er saa stille i Sommer, den eeneste, der er bleven tilbage af vor lille Kreds, er Vermehren, og han kommer ogsaa trolig, især om Søndagen, vi spadsere da i Almindelighed paa Lange-Linie, men det er nok ikke meget fiint at komme her paa den Dag, thi man møder egentlig kun gode Borgerfolk, men Luft og Sø skinne desuagtet lige blank, og Bølgerne glide ikke mindre »langlige«. Jeg sender da mange Tanker omkring i Verden til mine fjerne Venner og haaber paa, at der kommer en Tid efter denne .... Hvor Deres Brev giver mig et tydeligt Billede af Deres Liv paa Silkeborg, hvor jeg seer dem alle tydeligt. Min stakkels lille Emilie, det er vel omtrent det første Savn, De har kjendt i Deres Dage, og det falder derfor lidt

tungt. Men tænk Dem nu, naar han kommer tilbage, og De atter drager ind i det lykkelige Huus i Helliggeistræde, saa vil De i et Øieblik blive titusindfold gjendgjeldt for alle de Savn, De nu maa lide, ja, De vil maaskee neppe kunde erindre, at De har havt noget. Hils ham ret hjerteligt fra mig, naar De skriver. Gade har skrevet hjem til sine Forældre, at han reiser til Paris, hvor han vil træffe Michael, og at det godt kunde være, at de begge allerede midt i næste Maaned kom hjem, men det er vistnok blot lidt Lapseri af Gade, thi det kan der vel næppe være tale om, saafremt han ellers kan faa Stipendiet til at strække til. Heiberg havde truffet Nielsen, eller det skulde vel egentlig hedde omvendt, paa Dampskibet fra Helsingøer forleden og spurgt meget om Wiehe, og om der ingen Efterretninger vare komne fra ham. Nielsen fortalte da, hvad han vidste, som Deres Moder havde været saa god at meddele os om ham. Heibergs boer paa Marienlyst i Helsingør i Sommer, og hans Kone bruger Brønd. — Er det ikke moersomt, at Byen i denne Tid skal fortælle, at Grunden til, at Gade er reist bort, er Fortvivlelse over, at Flora Schoustrup er bleven forlovet. — Hvor jeg er glad over, at Høedt bruger Brønd, jeg tænker ret, han vil have saa godt deraf, beed ham blot endelig at gaa tidlig tilsengs. Hils ham fra mig. — Jeg har besøgt Grevinde Ahlefeldt et Par Gange i hendes Sygdom, som jeg dog nu troer er saa godt som hævet, og forladt hende med en veemodig Følelse over al det gode i denne Natuer, som saa skammelig er bleven forqvaklet. Hun forekommer mig som en beruset, der er vaagnet, men endnu har alle de ubehagelige Følelser, som er en naturlig Følge af Drukkenskab; om hun derfor er helbredet, er et Spørgsmaal. Jeg hørte, at hun havde villet besøge mig, men ikke kunde for Sygdom, og jeg gik da ud til hende. Hvilken Forandring fra sidst, jeg saa hende paa Frederiksberg. Hun blev synlig rørt og overrasket ved at see mig, talte om alt, hvad hun havde liidt og saae dertil saa angrebet og udtæret ud, at man maatte have et Steenhjerte for ikke at blive rørt over hende. Hun taler nu med den høieste Begeistring om Theatret, meener, at det er den lykkeligste Lod at være Skuespiller, og man kun behøver, som hun, at tage Afskeed og fjerne sig fra Skuepladsen for at see, hvilket Savn, man føler under

andre Forhold .... Det undrer mig ofte, at jeg ikke savner Frederiksberg meer, undertiden er jeg næsten skamfuld, naar Folk spørger mig, om jeg ikke gjør det, og jeg maa svare nei, det forekommer mig selv som en Troløshed, og dog er jeg mig ingen bevidst. Vel har dette Sted været vidne til mine lykkeligste og smerteligste Dage, men jeg føler, at disse Erindringer har jeg alle bragt med mig, og at jeg ikke behøver Stedet, hvor de ere oplevede, for at bevare og erindre dem. Naar jeg her fra Vinduerne seer ud over Haven og om Aftenen efter Solnedgang seer min deilige Stjerne, som jeg har bragt med fra Frederiksberg, skinne lige for mit Vindue, hvor jeg kan holde Øie med den lige til den skjuler sig bag Trætoppen og erindre mig om, at det nu ogsaa er Tiid for mig at gaa til Ro, kan jeg drømme ligesaa lykkeligt og smerteligt som dengang. Betragt dog engang denne Stjerne, thi fordi jeg kalder den min, har andre dog ogsaa Lov at betragte den. Den kjendes let, thi den er den deiligste af Alle, eller rettere, man seer ingen andre, naar den er tilstede; den gaar ned i Vest omtrent Kl. 11. De er vel nærved at blive kjed af denne Stjernesnak, men jeg har nu engang forelsket mig i den, og jeg er vis paa, at hvis vi efter vor Død kan hensættes paa andre Kloder, saa bliver denne Stjerne min Bolig. — .... Mad. Høedt var her forleden Formiddag til en lille Skaal Kaffe ... hun var lidt urolig over intet direkte at have hørt fra sin Søn og var bange for, at det skulde være Tegn til, at han var syg. Da Deres Brev nu kom om Eftermiddagen, skyndte jeg mig at berolige hende og gik om Eftermiddagen derhen, hvor jeg traf den gamle Høedt og underrettede ham, som jeg traf nede i Porten, om hvad jeg vidste. Vi fik os da en lille gemytlig Passiar, og skiltes med et trofast Haandtryk .... Høedt — ja, han skriver ikke, det veed jeg nok, og det venter jeg heller ikke, men at jeg jo vilde blive frygtelig glad, det er jo vistnok. En lille Smule kunde han — dog nei, han skal have fuldkommen sin Frihed. Beed ham blot at bruge sin Brønd og rigtig være i godt Humeur ....

[Kronprindsessegade 397].

TIL N. P. NIELSEN.

Fredensborg, [1851], 16. Juli. [34]

Kjæreste Nicolay! Her sidder jeg da paa det deilige Fredensborg, imellem kjære elskværdige Mennesker, der ikke veed, hvor godt de ville gjøre det for mig.

Jeg kom lykkelig og vel hertil med Dagvognen i Løverdags |: den 12 Juli :|. Jeg gjorde paa denne Tour Bekjendtskab med Hr. Grosserer Nathanson, der skulde til Hirschholm. Jeg troer, det var gefundenes Fressen |: om Forladelse det var tysk :| for ham at have mig ved sin Side, thi han fortalte mig, at jeg var den eneste af Skuespil-Personalet, med hvem han aldrig havde talt. Jeg troer, vi blev meget gode Venner, og det vilde da være en stor Lykke for mig, naar Vinteren kommer. Ja Herregud, man maa tænke paa Fremtiden.

Veiret har været upaaklageligt, siden jeg kom til Fredensborg, og vi benytter det ogsaa til Spadseretoure og til Fisketoure. Her boer en Captain Falkenskiold i Sommer paa Fredensborg tilligemed sin Familie; han siger, han kjender Dig, han har siddet ved Siden af Dig til Festen for General Krogh. Det lader til at være et godmodigt Menneske, der altid er parat til lidt Moerskab. Han er vist især et rart Sommerbekjendtskab, thi han er utrættelig, troer jeg, baade i Skov og paa Søe. Han kommer til Wiehes i Sommer, og saa var han forleden inviteret med os paa en Fisketour. Emilie Wiehe, som ikke ret forstaaer sig paa denne Fornøielse, havde den gode Idé at lade sig tilligemed Pigen roe over til »Hotellet« med de fornødne Kaffeapparater, og mens vi tre fiskede, tænkte hun paa at vederqvæge os efter disse Anstrengelser. Til en bestemt Tid blev vi satte over til hende tilligemed Udbyttet af vor Fangst, som just ikke var stor. Jeg havde imidlertid intet at klage; jeg fik 8 smaa Aborrer, medens Captainen kun fik 2 og Michael slet Ingen. Jeg besøger daglig den gamle Mdm. Rosing, som er saa glad ved atter at see mig. Hun behandler mig, som jeg var hendes Barn. Hun er, skjøndt fyldt 95 Aar, fuldkommen aandsfrisk, fortæller livligt og godt, men langsomt, fordi hun har en høist besværlig Udtale. Naar hun fortæller om gamle Tider |: hvad jeg saa gjerne vil høre :| da er hendes Hukommelse fuldkommen, og det er moersomt at høre hende tale om

Folk, med hvem hun har levet og virket, som forlængst er tilfaldne Historien. Jeg har læst for hende, og det moerer hende usigeligt. Skjøndt halv blind er det, som om hun vilde see mig Ordene ud af Munden. Jeg maa rykke gandske nær hen til hende, da hun tillige er meget tunghør; men hun forstaar alt, hvad man læser for hende fuldkommen vel, og det ikke alene Ordene, men hun opfatter Carakteren, Aanden af det Forelæste, fuldkommen klart. Jeg har blandt andet læst en Scene for hende af »Axel og Valborg«, som hun var henrykt over. Jeg drak The hos hende forleden Aften tilligemed Wiehes, og jeg maatte da hele Tiden sidde ved hendes Side, og hun er utrættelig i at byde, skjønt hun ikke kan see, hvad der staaer paa Bordet ....

Man kan rigtignok see her, hvormegen Plads der er i et Huus, hvor der er Hjerterum, thi her er kun to smaa Værelser, ikke desto mindre har man intet Øieblik Følelsen af at genere. Wiehe har et Værelse ovre hos gamle Mad. Rosing, og hans Kone deler trolig sit lille Sovekammer med mig. Skjøndt Værelserne ere smaa, ere de luftige og behagelige, thi her er, som vel overalt paa Slottet, høit til Loftet .... Farvel min kjære, bedste Nicolay ....

TIL EMILIE WIEHE.

Bakkegaard, [1853], 17. August. [35]

... Jeg længes undertiden ret inderlig efter de kjære Venner, som Fredensborg beskytter for mig i denne Trængselstid med sin friske rene Luft. Gud være lovet for den Tid der er gaaet, det seer jo ud, som vi var over den værste Deel. Men for Guds Skyld, lad Dem ikke forlede af denne Bedring i Tilstanden, til at tænke paa, endnu saa snart, at komme tilbage til Kjøbenhavn. Bliv der Allesammen, saa mange som de ere, baade Store og Smaa, indtil Epedemien gandske er forbi. Lægerne begynde jo nok at hæve Hovederne igjen, men ere dog ingenlunde fornøiede med Tilstanden, thi om der end er langt færre angrebne, saa siger de, at Sygdommen er saa ondartet som nogensinde, og Luften farlig for dem, som i længere Tid har und[d]raget sig den. Jeg har fleere Gange begyndt at tænke paa at tage hjem, da jeg, uagtet Nielsen forsikkre, det gjør ikke

noget, synes, det maa være lidt eensomt for ham om Aftenen, naar han kommer hjem at drikke The, eller undertiden er hjemme heele Eftermiddagen, da Klubben ikke bliver besøgt af nogen i Sommer. Jeg bad derfor Dr. Collin, som jeg havde Leilighed til at tale med forleden, om at sige mig med Bestemthed, om han troede, jeg udsatte mig i en særlig Grad ved at vende tilbage til Kjøbenhavn, og han huggede da Knuden over, ved at erklære det for Galskab. Han tilføiede, at i dette Tilfælde var Lægerne fuldkommen eenige, naar det kom an paa at raade Folk, der havde opholdt sig paa Landet, fra at komme ind i den Pesthule, som han kaldte Kjøbh. Hans Fader har opholdt sig under Epedemien ude paa Jagtveien og gjør undertiden Rebellion for at komme hjem, men han maa smukt blive hvor han er ....

Det er dertil velgjørende, daglig at være Vidne til et saa smukt Familieliv, som her føres paa Bakkegaard. Om Søndagen holdes her en lille Husandagt, som det nok er værdt at være tilstede ved. Begge Pigerne ere tilstede, de møder med milde, gode Ansigter og tillidsfulde Øine, hvormed de betragte deres Herskab. Lunn pleier under sædvanlige Forhold at læse en af Mynsters Prædikener høit for sin Kone, naar hun ikke kan komme eller ikke har Lyst til at gaa i Kirke. I denne Tid, hvor vi Alle lider af den Vægt, som Sygdom og Nød har udbredt, lider disse stakkels Piger ogsaa deres Deel, idet de har deres Familie og alt, hvad der er dem kjært, inde i Kjøbenhavn. Lunn har derfor spurgt dem, om de vilde være tilstede, naar han læser om Søndagen, og jeg vilde ønske, De kunde see, hvor patriarkalsk det seer ud, naar vi sidde ved det store runde Bord i Dagligstuen, og Lunn paa en simpel, høitidelig Maade holder denne lille Gudstjeneste. Begge Pigerne see ud, som de vare i Kirke, holde deres hvide Lommetørklæder i de sammenfoldede Hænder og følge hvert Ord med den inderligste Andagt. Børnene ere naturligviis fjernede. Naar Prædikenen er tilende, gaar hver til sit, og der bliver nu en Stund stille i Huset. Men snart begynder atter de huslige Sysler, og den Stemning af inderlig Godhed og Hjertelighed, der nu er udbredt over alle Parter, kan ikke beskrives. —

Torsdag.

.... Fru Heiberg skal være meget angst for sin Mand i denne Cholera-Epedemi, og hans Konstitution er vel heller ikke saa lidt udsat. Jeg hørte ogsaa, at deres Bolig i Thaarbech skal være udseet til Cholerahospital, i saa Fald tænker jeg, de søger Tilflugt hos Suhr. — Phister er dog altid smagfuld og veed at finde en passende Form for sine Atensioner. Saaledes har han nylig foræret Fru Heiberg en Krystal Flaske og Bæger, forsynet med hendes fulde Navn, kjøbt i en Bjergegn, jeg veed ikke hvilken, men han fortæller, at han pludselig paa sin Reise kom i en skjøn Dal omgivet af Bjerge, duftende af de skjønneste Roser, som havde en saa paafaldende Lighed med dem, hvori Kong Renés Datter har sin yndige Bolig, at han maatte spørge, om ikke her boede en blind Pige; da man svarte nei, tog han den omtalte Erindring med som Gave til Fru Heiberg fra hendes Bolig. Jeg tænker ogsaa, han har havt Fornøielse, eller rettere Heibergs, af denne smagfulde og simple Idee ....

[1856], 14. Juni. [36]

.... Naa, Høedt kom dog til at reise, Fru Falbe havde i Gaar faaet Brev fra sin Søn, skrevet d. 9^{d} Junii, Dagen efter Ankomsten til Paris. De har lidt betydeligt med Dampskibet fra Korsøer, hvor de ingen Køier har havt og manglet al anden Bekvemmelighed. I Cøln havde de besluttet at standse lidt, men havde opgivet dette Forsæt og reist lige til Paris, hvor de vare ankomne Søndag Aften, saa tidlig, at de kunde gaae i Theatret og see »En Kjærlighedshistorie i Versailles« ... Moltke, den danske Minister, havde af Falbe erfaret, at Høedt var i Paris og inviteret dem begge til Middag næste Dag, havde desuden yttret noget om at skaffe Høedt fri Adgang i Theatrene og i alle offentlige Samlinger etc. Jeg er saa glad, at han kom afsted, han vil have Nytte af, hvad han seer og hører, om det ogsaa skal hentes med lidt Anstrængelse, og han morer sig nu nok, uagtet han egentlig ikke havde megen Lyst til denne Tour. Godt var det, at han to Dage inden Afreisen havde været hos Dorph i fleere Timer og der erholdt Oplysninger om et og andet, Repertoiret betræffende, som var ham behageligt, og som bestyrkede ham i at reise. Dorph var forekommet ham reent

forvandlet, som han meente, var Følge af en Audience denne havde havt hos Hall, og inden de skiltes, opfordrede Dorph ham til at see ret paa Scenearangementet, naar han kom til Paris. Den sidste Yttring havde naturligviis især moret Høedt. Dorph var hos mig forleden Dag, for at spørge mig, om et Par Roller, som han ønskede, jeg skulde spille, men da de kun var underordnede, var det tydeligt af nogle Yttringer til Høedt forinden, at han troede, jeg vilde ansee det for under min Værdighed, som han nok overhovedet havde den Idee, at jeg ikke var god at komme nær. Høedt havde forsikkret ham, at han ikke resikerte noget, og at det altid havde været min Feil at spille alt det s—, man kastede til mig. Beroliget kom da Dorph Dagen efter op til mig. Den første Rolle, han nævnede, var da Tante Debora i Tordenskiold |: Wiehé Tords:, brillant Rolle for ham :. Den anden i Skinsyg Kone |: Lady Frelove :| og den Tredie — hør nu Michael! Moderen til »Pigen i Lyon«, som han syntes Md. Sødring spilte saa slet, at han gjerne ønskede, hun skulde bytte Rolle med mig. Da han nævnede »Pigen i Lyon«, maatte jeg jo lee indeni, da jeg tænkte paa Michaels Følelser for dette Stykke, og jeg gav mig saavidt Luft, idet jeg sagde, at dette Stykkes Opførelse vist vilde strande paa Wiehé, der havde meget imod at spille denne Rolle, jeg tilføiede, at Michael endogsaa havde sagt, halvt i Spøg, at han nok trode, han vilde gjøre det til en Betingelse for sit fornyede Engagement, ikke at spille i dette Stykke. Jeg nægtede under alle Omstændigheder at gaae ind paa hans Plan, min Rolle betræffende .....

Hvor jeg glæder mig til i Sommer, thi jeg haaber da med Guds Hjælp, at jeg i Aar endelig engang skal være rask ...

NICOLAI PETER NIELSEN.

1795—1860.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1820, 15. Mai. [37]

Efter at jeg i flere Aar har bekjæmpet min Tilbøielighed til Skuespillerstanden, føler jeg nu mere end nogensinde et Kald til at vælge den; — ved at raadføre mig med kyndige Mænd,

er jeg bleven mere opmuntret end afskrækket derfor og vover derfor, at henvende mig til den høie Direktion med den ærbødige Begjæring, at maatte aflægge Prøve paa mit Talent til Kunsten for Samme. Dersom den høie Direktion har denne Bevaagenhed for mig, maae jeg tilføie det Ønske, at saadant maatte skee Søndag d. 20de Mai, da jeg senere hen ingen Leilighed har. Den høie Direktion vil endelig ogsaa bevise mig den Artighed, med Hensyn til min nuværende Stilling, at fortie denne ærbødige Begjæring, saa og at Prøven maatte holdes under lukte Døre, ikkun for den høie Direktion og Hr. Dr. Ryge, den eneste Mand, hvem jeg i denne Anledning har betroet mig til.

Gothersgaden № 131.

Braunschweig, 1824, 16. September. [38]

Jeg iler med at bevidne den høie Direktion min underdanige Taksigelse for det tilstillede Pengeforskud og beder at undskylde, at det først skeer nu, hvortil Grunden allene er, at spare den store Porto. —

I Carlsruhe har jeg fundet den første Føde for min Kunst ved at lære Eslæir at kjende; jeg tilbragte 10 Dage uafbrudt i hans Selskab, og han tog sig faderligen af mig; jeg lærte saaledes hans fortrinligste Fremstillinger at kjende, deels paa Theateret, deels i hans Værelse. Hvormeget han formaaer, troer jeg bedst at kunne udtrykke nu ved at bekjende, at jeg intet bedre har seet. — I Paris, i denne Verden af en Bye, har jeg seet meget Godt, men næsten endnu mere Slet. — Med Talma har jeg gjort Bekjendtskab; han modtog mig med megen Opmærksomhed, men dog som en Mand, der har 80.000 Franker aarlige Indtægter. Ved hans Indflydelse lærte jeg Mdsell. Mars, Casimir Delavigne, Jouy at kjende. Talma gjør upaatvivleligen en Undtagelse fra alle de øvrige Tragøder; thi han nærmer sig Natur og Sandhed, saameget som Franskmændene vil tillade; men de Andre ere forfærdelige, og ikke en Gang det Plastiske fandt jeg i den Grad, som jeg haabede. Ved min Afskeed med Talma havde jeg en lang Samtale med ham; han kan Engelsk, og noget Tydsk, og er endog bekjendt med Schiller. Han havde Lyst til at høre noget Dansk, og jeg maatte fremsige et Digt; jeg valgte Baggesen: Til mit Fødeland; han fandt det velklin-

gende, og jeg maatte efter Evne oversætte det paa Fransk. Til Slutningen forærede han mig en Medallie, der forestiller ham.

Paa min Hidreise har jeg havt et let Anfald af min Sygdom i Mainz, der har efterladt en Skjælven i Legemet, dog nu begynder den at sætte sig. Om faa Dage vil jeg formodentligen træde frem her paa Theateret i Correggio og Kabale og Kjærlighed; hvorpaa jeg iilsomst vender tilbage til det kjære Dannemark og haaber, at overtyde den høie Direktion om, at jeg efter Evne har benyttet den Leilighed, der er givet mig til min Uddannelse.

For Professor Rahbeck maae jeg endnu tilføie, at jeg medbringer en lille Pakke Bøger fra Heiberg, og at jeg har truffet mange af hans Bekjendtere, deels personlige deels litterære.

I det jeg underdanigst udbeder mig den høie Direktions fremdeles Bevaagenhed, forsikkrer jeg, at min Fliid og Stræben stedse skal overtyde den om, at jeg med Taknemmelighed erkjender, hvad den har gjort for mig. —

TIL PUBLIKUM.

[1826, 4. November.] [39]

Da jeg for fem Aar siden første Gang begyndte at tænke paa at spille Hamlet, blev jeg ved den første Gjennemlæsning forfærdet over dette gigantiske Digterværk, der syntes mig en Kjæmpebygning, hvortil ingen Vei var mig bekjendt; alt den Gang følte jeg, at Aar maatte forløbe forinden jeg turde tænke paa at træde frem i denne Rolle. Imidlertid vedblev jeg at arbeide mig frem i Rollen, naar mine andre Forretninger levnede mig Tid! Saaledes kom jeg efterhaanden i Besiddelse af alle de Forfattere, som have skrevet over denne Gjenstand, og blev min Frygt for Hamlet ved disse kun forøget, da Ingen iblandt dem alle vare eenige, stundom ikke engang om Hovedtrækket i Charakteren, medens Andre tvistedes om et Ord. Efter at have gjennemlæst disse mangfoldige Comentatorer, vendte jeg mig atter til Shakespeare selv, i det jeg formodede hos denne Eneste i sit Slags at faae den bedste Oplysning om ham.

Jeg sammenlignede de forskjellige Oversættelser, da jeg ikke kjender Grundsproget nok, og dannede mig med den største Omhyggelighed den Person, der, efter mit Skjønnende, bedst

passede til, hvad jeg forstod af Digteren, og veiledtes heri især af Schinck Über Brockmanns Hamlet og Lichtenbergs Briefe über Garricks Spiel.

At jeg ved min Fremtrædelse i denne Rolle sikkert maatte være uovereenstemmende med mange Andre, derom var jeg overbeviist; thi hvor skulde jeg indbilde mig, allene at have truffet Shakespeares Mening saa aldeles, at ingen Indvending kunde gjøres derimod.

Naar Bedømmeren af mit Arbeide yttrer sig paa en, for dannede Mennesker anstændig Maade, naar han behandler sin Materie saaledes, at jeg erkjender hans Kundskab om Tingen og hans Villie til at fremstille Sandhed, da anseer jeg det for min Pligt, at overveie de Indvendinger, der ere gjorte, og rette mig derefter, om det end er min Uven, der har skrevet det. Desaarsag gjennemtænkte jeg nøie de Bemærkninger, der i dette Blad vare fremsatte over min Hamlet, men især den Hovedanke om for megen Kraft! Jeg raadførte mig atter med Shakespeares Forklarere og fandt, at mange af dem vare imod min Mening, hvorimod kun faa heldede til den. At forandre min eengang opfattede Mening om Charakteren, streed aldeles imod min Følelse, uden at jeg tydelig kunde gjøre mig Regnskab hvorfor? Jeg undsaae mig ved offentlig at fremsætte min Mening, fordi jeg ingen anden Authoritet havde end mig selv!

Hændelsesviis erholdt jeg for kort Tid siden en Bog, hvori jeg fandt, at en af Tydsklands største Skuespillere, den sidste nulevende Konstner fra den weimarske Skole, Hr. Wolff, og en af Tydsklands første Konstdommere, Dr. Müllner, have havt den samme Anskuelse af Hamlet som jeg. — Af Frygt for ikke ganske at træffe Forfatterens Aand paa dansk, følger her det tydske Stykke:

»Was über diese Rolle geschrieben worden ist, macht eine kleine Bibliothek aus. Hätt' ich diese Bibliothek am Abend nach Hrn. Wolfs Darstellung in meinem Zimmer gehabt: ich wär' in Versuchung gerathen, sie Stück vor Stück zum Fenster hinauszuwerfen, selbst Wilhelm Meister nicht ausgenommen. Es kam mir vor, als müsste Shakespeare die Rolle so, wie Hr. Wolf sie gab, gedacht, oder nicht gewusst haben, was er wollte.

Was konnt' er wollen? Uns einen philosophischen, edelmüthigen, verliebten, ungetreuen, sich wahnsinnig stellenden, humoristischen und unglücklichen Prinzen zeigen, wie ihn gewöhnliche Komödianten uns zusammen zu nähen pflegen? Unmöglich. Oder uns einen Schwächling vorführen, welcher nicht zum Beschluss der vom Geiste seines Vaters geforderten Rache gelangen kann, und, statt mit Entwürfen und Thaten, die Zuschauer nur mit Worten und Betrachtungen füttert? Was auch immer dafür sprechen mag, ich kann es nicht glauben. Hr. Wolf liess mich einen geistreichen und gemüthvollen Jüngling sehen, der seinen Vater geliebt, seine Mutter verehrt, für die schöne Tochter eines Höflings zärtliche Triebe empfunden, und einen hassenswürdigen Oheim gehasst hatte, als er den Hof verliess, um in Wittenberg zu studieren. Er ist zurückgekommen, hat den Vater todt, und die Mutter in des Oheims Armen gefunden. Der Jünglingsglaube an die moralische Ordnung der Triebe im menschlichen Herzen steht verwirrt vor der empörenden Erscheinung. Da öffnet sich das Grab, der Geist seines Vaters klagt den neuen Gatten seiner Mutter des Meuchelmordes an, und fordert von ihm Rache an dem blutschänderischen König Claudius. Dieser furchtbare Blick in die verborgenen Höhlen des menschlichen Lasters macht seinen Glauben an die Würde der menschlichen Natur wanken. Wäre an der Wahrheit der übernatürlichen Entdeckung kein Zweifel mehr möglich, und wäre Hamlet Schwächling, der bis zu diesem Zweifel sich nicht ermannen könnte, so müsste mit dem Untergange des Glaubens an die Menschheit die eigne moralische Natur des unerfahrnen Jünglings in Verwirrung gerathen. Oder irr' ich, wenn ich glaube, dass man in diesen Jahren um so etwas wahnwitzig oder lasterhaft werden könnte? Hamlet fasst diesen Zweifel. Der Geist kann ein Trugbild der Hölle seyn, ihn zum Verbrechen zu treiben. Er sucht Gewissheit, und die Mittel, welche er wählt, sie zu erlangen: verstellter Wahnwitz, und später das Schauspiel, konnt' er sie verständiger wählen? Sie führen zum Ziele. Jetzt will er den Vater rächen; doch am betenden Mörder scheint ihm die Rache nicht genügend. Er schiebt sie auf und führt den tödtlichen Streich auf den lauschenden Polonius, den er für den König hält. Dieser Fehlgriff jugendlicher Ueber-

eilung schürzt seines eigenen Geschickes tragischen Knoten, und, wie sehr er ihn auch Anfangs mit Humor behandelt, später »weint er um das Geschehene« (Worte der Königin Akt IV. Sc. I) und »erkennt in dem Bilde der Sache des Laertes das Gegenstück der seinigen« (Akt V. Sc. 2). Opheliens Wahnsinn, ihr Tod, des Claudius Entschluss, den Stiefsohn aus dem Wege zu schaffen, und die Entrüstung des Laertes, womit zuletzt der König seine Furcht vor Hamlet bewaffnet, sind nichts andres, als die natürlich zusammenhängenden Folgen jenes Mordes, und die Ursachen, welche die Vollziehung seiner Rache an Claudius verzögern. Dass er diese nicht aus den Augen verliert, während er Betrug um Betrug mit seinem mächtigen Gegner spielt, ist unverkennbar aus seiner Rede Akt III. am Schlusse: »O es ist gar zu schön, wenn so zwey Listen sich entgegen gehn,« und aus der spätern Stelle Akt V. Sc. 2, wo er auf Horatio's Mahnung antwortet: »Bald wird's geschehen; die Zwischenzeit ist mein.« Aber des Königs neuer Verrath kommt ihm zuvor, und nicht eher, als am Rande des eignen Grabes, gelangt er zur Rache, die er mit Vorsicht und eigner Sicherheit zu üben gedachte.

Wo ist hier wohl der Schwächling, den uns die neuere Kunstphilosophie als Helden einer Shakespear'schen Tragödie beyläufig hat aufschwatzen wollen? Soll für eine Ansicht, welcher der ganze Gang der Begebenheit widerspricht, der Monolog Act IV. Sc. 4. als Beleg gelten, wo Hamlet, gezwungen, nach England abzureisen, über seine zögernde Bedächtlichkeit klagt? Mir scheint dieser Jüngling, obschon seine Tugend minder schnell ist, als des Königs Büberey, eine gar starke Natur, ein heller Geist, ein kräftiges Gemüth. Dieser Muth einem Gespenst gegenüber; diese Vorsicht, sich gegen den Trug des Satans zu wahren durch eigne Prüfung; diese feste, sichere Haltung der gewählten, beschwerlichen Maske des Irrsinnes; dieses Uebergewicht des Schmerzes um den Vater über die Jünglingstriebe für Ophelien; dieses kraftvolle, strafdonnernde Benehmen gegen die Mutter; dieser Kampf von List gegen Verrath; dieses erhebende Beyseitsetzen der Unglücksahndung vor dem Gefecht, und endlich des Verrathenen schnelle Rache am Verräther — wenn das Schwachheit verkündet, so möcht' ich wohl fragen, ob die Stärke einzig in der Schnelligkeit der Hand zur Vollführung

eines aus der Unterwelt herauf geforderten Meuchelmordes bestehe?

Wie dem sey, Herr Wolf gab weder den altherkömmlichen, aus bunten Lappen zusammengenähten Prinzen, noch den neubeliebten, an Willen, Plan und That gleich insolventen Schwächling; und doch hing alles, was er gab, so innig zusammen unter sich und mit dem Ganzen (so weit hier ein Ganzes werden konnte), dass seine Darstellung mir die vollkommenste Befriedigung gewährte. Die Basis war unverkennbar Schmerz über eine Unthat, wovon seine Mutter die Mitschuldige war, und verachtender Spott über die Gebrechlichkeit menschlicher Moralität. Auf diesem ebenen Grunde berührten und vermählten sich die scheinbar sich widersprechenden Elemente der Rolle auf die ungesuchteste Art von der Welt; und reifere Kunstkenner, als ich, gestanden, dass dieser Hamlet ihnen ebenso genussreich, als neu und überraschend gewesen sey.« — —

Efter denne Maalestok ønsker jeg mig bedømt, thi saaledes er mit Begreb om Hamlet. Hvad der ved Forestillingen manglede heri, maa man tilskrive Mangel paa Evne, ei paa Villie hos mig. — Ikke troer jeg herved at have beviist, at min Anskuelse er den rigtige, omendskjøndt jeg naturligviis ikke anseer den for urigtig, endnu mindre vil jeg herved have givet en Antikritik, eller angribe Bedømmeren af mit Arbejde, thi hvo tør her fordriste sig til at afgive en afgjørende Dom, men jeg troer ogsaa at have Ret til at fremsætte min Mening om en Gjenstand, paa hvilken jeg har anvendt saa megen Tid. Har jeg Uret, da er det saa meget mere tilgiveligt, da to saa berømte Mænd have begaaet den samme Feil, og ved dette erfarer dog mine ærede Landsmænd, at ikke Uvidenhed eller Mangel paa Fliid og Studium ere Aarsag til denne Feil.

TIL THEATERCHEF F. C. HOLSTEIN.

Meiningen, 1827, 1. Juli. [40]

Alt for længesiden ville jeg have tilmeldt Deres Exelence noget om mig og min Reise, men da der hidindtil ikke havde tildraget sig noget mærkværdigt, har jeg udsat det indtil nu. Om det hamborgske Theater lader der sig ikke sige meget, thi hvor Smagen er saa raae og udannet, kan aldrig fremblomstre

noget fortrinligt. Det in[d]vendige af Theateret er meget stort og pragtfuldt, men har den store Feil, at man ikke hører godt, og at det for Lystspil og Skuespil er altfor stort. Musik lyder meget godt. Jeg saae den hvide Dame, og maae tilstaae, at jeg ikke længe har havt den Nydelse, som Cornet forskaffede mig som Georg Brown. Spil og Sang forenèt kan ikke tænkes skjønnere; et fuldendt Mesterstykke af en ung, vild, elskværdig Officeer; men ligesaa høit, som han stod over vort Theaters Fremstiller, ligesaa dybt stod den her berømte Sangerinde Madam Kraus Wranitsky under vort Theaters Ædelsteen Anna Wexschall! — Md. Krauss har en ubehagelig, skrigende Stemme, der især i Høiden ofte endog er falsk; hun slaaer en Trille paa Tertzen og sætter en umaadelig Mængde smagløse, upassende og kjedsommelige Candencer paa Musikken. Hamborgerne applauderede, og vi danske loe høit, thi endnu have vi dog lidt bedre Smag. — Dernæst saae jeg Phädra, af den berømte Madam Schrøder fra Wien. Denne Forestilling var for mig yderst interresant, om den endog nedslog mig for en Deel, thi saa megen Pathos og Aktion kan jeg ikke bekvemme mig til at bringe i mit Spil, og er dette den wienske Smag, vil det gaae mig meget ilde. Imidlertid havde hun store, prægtige og i Sandhed udmærkede tragiske Momenter, kun forekom det mig, at Følelsen manglede og blev som oftest erstatted ved kunstige Deklamationer og Gestus; derimod Vrede og heftige Lidenskaber lykkedes hende fortræffeligt. — Fra Hamborg reiste jeg d. 21 og med meget korte Ophold her til Meiningen. Strax efter min Ankomst havde jeg Audients hos Hertugen, afleverede mine Breve og blev modtaget paa den meest smigrende Maade, hvilket jeg maae takke de Skrivelser, Prinds Phillipsthal og Prindsesse Juliane havde medgivet mig. Jeg blev indbuden til at deklamere ved Hoffet og havde den Lykke at behage, hvilket den fürstlige Familie paa den meest uskrømtede Maade tilkjendegav mig, og med deres nedladende Godhed og Opmærksomhed hentryllede mig til vort eget elskede Kongehuus. Man bad mig tilsidst om at fremsige et dansk Digt, og jeg valgte et Stykke af Baggesens: Du Plet af Jord! Saavel Klangen af Sproget som Indholdet af Digtet, jeg efter Evne forklarede, opvakte stor Fornøielse. Saavel Hertugen som og hans deilige Gemalinde og hans Moder

overøste mig med Lovtaler, jeg ikke tør gjentage, og [han] forsikkrede ved Afskeden, at han vilde skrive til sin Fætter og takke ham for den sjældne Nydelse, han havde forskaffet ham. —

Det er nok ikke tænkeligt, at en Fyrste kan være mere elsket end han. En ung, smuk Mand af det ædleste Udvortes, hvor Godhed og Mildhed staaer præget i hver Mine; en Mand, der ved den korteste Samtale udvikler en høi Grad af Dannelse og Kundskaber. Hans Hovedpassion er Musik, og han er en sand Kjender, thi Qvartetter og Compositioner af den ædleste Slags tør man kun byde ham. Han erkyndigede sig om, hvad Musik man yndede i Kjøbenhavn, jeg nævnede de herlige Mesterværker, hvoraf vi eie saa mange, og fortalte, at Rossiniaderne i Almindelighed ikke bleve yndede, og han svarede smilende, at det var en god Smag. — Om nogle Dage reiser jeg til München og forlader nu dette Sted, hvor jeg har nydt saa mange glade Dage, thi fra hiin Aften ved Hoffet har jeg aldrig Roe, den ene Fest afløser den anden, og iblandt dette hjertelige Folk, hvor den ædle Fyrstes Charakteer udtaler sig i hver Enkelt, er jeg næsten som hjemme. Jeg beder nu Deres Exelence naadig at modtage denne ukonstlede Beretning om min Reise til Dato, overbeviist om, at enhver lykkelig Tildragelse vil glæde den Mand, der uforanderlig har været min faderlige Ven og Velgjører. ...

TIL JONAS COLLIN.

[München, 1827, Juli.] [41]

Herved giver jeg mig den Ære at tilskrive Deres Høivelbaarenhed, og tillige bede Dem om Tilgivelse for den Tidsspilde, jeg herved foraarsager Dem. Fra Meiningen tog jeg mig den Frihed at melde Hs. Exelence mine Reiseforhold og haaber, at han har efter min ærbødige Begjæring meddelt Deres Høivelbaarenhed Indholdet af samme, hvorfor jeg nu videre fortsætter Reisen. Fra Meiningen begave vi os til Würtsburg, Nürnberg, Augsburg og endelig til München; da vi kjørte om Natten, havde vi Dagene til at besøge disse Steders Mærkværdigheder, som for størstedelen bestaar i pragtfulde Bygninger og Kirker, eller skjønne Egne og Viinbjerge, men kun give et lidet Udbytte for Kunsten. Nürnberg har vel et Theater, men det truer med at

falde sammen, og desaarsag er det under Bygning; Augsburg derimod er ifærd med at samle en Truppe og har altsaa for Øieblikket heller intet Theater. Efter fire Nætters Kjørsel kom vi altsaa til München, Mandag Morgen d. 10 Juli.

Jeg tager mig her den Frihed at meddele Deres Høivelbaarenhed lidt om dette Theaters Organisation. Theateret bestyres af en Intendant og fire Regisseure, hvoraf de to ældste føre Navnet Direktør, nemlig: Esslair og Tochtermann. Enhver af disse Regisseure har sin bestemte Funktionstid, i hvilken han maae være paa Regiebureauet fra Kl. 8 til 1 — den sædvanlige Spisetid her. Han fører en Hovedbog, der indeholder omtrent det Samme, som de to Protokoller, Clausen fører, og hvoraf jeg har medtaget et Schema. Eengang Ugentlig holdes Session, hvor Intendanten i Forening med Regisseurene forfatter Repertoiret, besætter nye Stykker og kort sagt bestemmer det fornødne til Theaterets Tarv. Ethvert nyt Stykke maae de alle gjennemlæse og derefter skrivtlig indgive deres Forslag til Besætningen, hvorpaa Chefen uddrager det, der synes ham at være det meest passende. Forekommer et nyt Stykke, da maae den Regisseur, som fungerer, besørge alt, hvad der henhører til det sceniske Arrangement, og er han herved bemyndiget aldeles, som om han var Chef. Han bestemmer Prøverne, samt hvormange, og Chefen behøver ikke at spilde et Øieblik paa disse Forretninger. Har en Regisseur arrangeret et Stykke, da maae han fremdeles holde Prøverne, enten han er i Fun[k]tion eller ei, med Undtagelse af, naar en ældre Regisseur faaer Parti i Stykket. For Forsømmelse og Efterladenhed i Tjenesten er det ham overladt at mulktere eller diktere hvilkensomhelst reglementeret Straf, som derpaa uden videre Ordspilde bliver udført. Indtreffer Sygdomstilfælde eller Forandringer, maae han bestemme, hvo der kan doublere Rollen eller hvad andre Stykker, der kan gives. I eet og alt leder den tjenestegjørende Regisseur Theaterets Forretninger i alt, hvad der angaar den artistiske Bestyrelse, og Intendanten har kun at paasee det økonomiske og at bekymre sig om Hovedbestemmelserne, som er at tage. Lovene samt Straffene er her ikke nødvendig at tilføie, thi heri maae ethvert Theater gjøre særegne Bestemmelser. Ogsaa fandt jeg her, at det naragtige Løbeqvarteer ikke existerer, der kun giver An-

ledning til vidtløftige Prøver; jeg mener, man kan ligesaagjerne begynde præcise paa Prøverne som om Aft[e]nen. For Regisseuren er der et meget stort Værelse med de fornødne Bureauindretninger, hvor tillige findes en Samling af alle Dagsblade, og hvor sædvanlig Skuespillerne forsamle sig om Formiddagen for at læse og conversere. Endvidere maae bestandig et Bud være tilstæde. Ved Prøverne befinder sig altid en Inspicent, der har en Bog gjennemskudt med hvide Blade, hvorpaa altid Scenens Arrangement, Meubler, Reqvisiter, Decoration, Statister og øvrige Comparserier befindes optegnet, og altid paa denne Maade er ved Haanden. Det er ham tillige paalagt baade ved Prøve og Forestilling, itide at underrette enhver Person, der skal ind paa Scenen, samt hvorfra han kommer. Jeg kan ikke nægte, at jeg fandt denne Person yderst nødvendig for enhver velindrettet Skueplads, thi herved forhindres mange Uordner, mangen Passiar imellem Couliserne, thi enhver kan roligen oppebie Tiden til han bliver tilsagt, og ved Prøverne undgik man den evige Kalden paa de indtræden[de] Personer og de derved fremkommende Ophold. Jeg har seet Esslair holde flere Prøver, hvori der forekom Optog, Marscher og deslige, og i Sandhed, det er en Fornøjelse at see denne Orden. Altid bliver Statisterne øvet førend Prøven, og Prøven selv gaar som en Forestilling, thi enhver veed, hvad han har at gjøre, og Regisseuren veed selv, hvad han vil gjøre. Ingen overflødige Personer findes paa Proscenium, som forstyrre Prøven, og kun denne Orden kan frembringe en god Forestilling. Jeg maae endnu tilføie, at Inspecienten besørger alle Signaler, hvorved hos os altsaa kunde spares en kjøn Skilling. Jeg blev her modtaget af Skuespilpersonalet paa en meget hædrende Maade, som jeg vel især maae takke Esslair for, der bær en faderlig Godhed for mig og ved sin imponerende Stemme har forskaffet mig en Modtagelse, som ikke den største Kunstner kan vente bedre. Jeg har seet den Heros i flere Roller og især hans Belisar, et Sørgespil, som er forfattet af en Hr. von Schenk. Det er et fortræffeligt Stykke og især [er] Belisars Rolle et Parti, der vilde give vores Ryge fuldelig Leilighed til at vise sig som tragisk Kunstner. Jeg har søgt at forskaffe mig dette Stykke, der endnu ikke er trykt, og som jeg haaber Direktionen vist vil med Glæde bringe paa

Scenen, da vi ere istand til at besætte det fuldkommen saa godt som her. — Ved min Ankomst hertil fandtes 4 Personer, som alle ventede paa at spille Gjesteroller, nemlig Hr. Pauly fra Dresden, Intrigant, en Hr. Bechtold fra Prag, som spiller i alle Fag, Dmsll. Schweitzer fra Cassel, første Sangerinde, og Dmsll. Spitzeder, ligeledes Sangerinde. Da imidlertid Theateret i Wien først aabnes den første August, besluttede jeg at oppebie Tiden her, for om mueligt at komme til at spille et par Gange. Da mit Repertoire kun er lidet, maatte jeg vælge en Rolle, som var givet kort tilforn. Jeg kan ikke nægte, at jeg følte en Benauelse ved at træde frem i Kabale og Kjærlighed, især da alle mine Forgjængere i denne Rolle vare faldne igjennem, og selv Korn ikke havde behaget, formiddelst utrolige Intriger her herske af en vis Hr. Urban, der selv skriver Recensioner, og virkelig skal have mishandlet den fortreffelige Korn, efter alles Mening. Imidlertid har jeg vundet ligesaameget Bifald i denne Rolle her som hjemme, og omendskjøndt jeg ikke blev fremkaldt, har man dog været særdeles tilfreds med min Fremstilling Fredagen d. 27de July. — Søndagen d. 29de dansede Larcher i Balletten De to Tanter, tvende Pas des deux, og vandt ligeledes et udeelt Bifald for begge. ' En herværende Recensent udtaler sig saaledes om mig:

Hr. Nielsen, ein gebohrner Däne, hat die Rolle rein durchgeführt, ohne einen Anklang von Dialekt, der den Fremden so eigen ist. Er hat die Rolle als ein fein gebildeter Mann dargestellt, wo wir aber den Jüngling vermisst haben. Besonders sind ihm die Scenen der kräftigen Ruhe gelungen, obgleich sein Organ etwas gellendes an sich hat. Man erkennt jedoch den vorzüglichen Schauspieler an ihn.(!)

Denne Recension meddeler jeg Dem, for at De selv kan erkjende Smagen her, der næsten grændser til det Unaturlige, og naar jeg undtager Esslair og Md. Fries, der ere fortrinlige Kunstnere, vil de andre hos os neppe komme i Klasse med de sletteste af vort Theater, saa umaadelig skrige de, og saa affekterede ere deres Fremstillinger.

Onsdagen d. 1ste August treen jeg frem som Baron Wiburg i Stille Vand har den dybe Grund. Allerede i den første Akt blev jeg modtaget med et overordentlig Bifald, og saa fremdeles

hele Stykket igjennem; og efter Stykket blev jeg eenstemmig fremkaldt. Dækket gik op, og jeg traadte frem med Md. Fries, Baronessen, ved Haanden. Da jeg havde gjort min Kompliment, gik Dækket ned igjen ved en Feiltagelse, men Publikum vedblev at applaudere og kalde paa mit Navn, at Dækket maatte gaae op igjen, og jeg endnu engang træde frem og takke for dette Bifald, hvorefter jeg atter erholdt et glimrende Bifald. Efter denne Fremkaldelse indfandt sig alle de første Kunstnere ved Theateret og adskillige af Byens udmærkede Mænd i mit Paaklædningsværelse, bragte mig deres Lykønskning og førte mig som i Thriumph ud af Theateret, hvorpaa jeg tilbragte Aftenen i venskabelig Eensomhed hos den fortræffelige Esslair.

Imorgen, d. 3^{die} August, reise vi herfra over Salzburg til Wien, hvor jeg atter skal tage mig den Frihed at meddele Deres Høivelbaarenhed Udfaldet. Jeg er idag bleven opfordret til at give flere Roller, men da min Tid lakker ad Enden, og da her spilles saa sjelden, at jeg neppe kan spille meer end e e n Gang ugentlig, har jeg maattet nægte det. De Oversættelser, jeg har medbragt af Jutta og Sigurd, har jeg ladet Esslair læse, og de have vundet udeelt Bifald af Commiteen, men man forsikkrede mig, at paa intet Theater i katholske Lande vilde disse Stykker kunne opføres formiddelst deres Indhold om Geistligheden. —

Dersom Deres Høivelbaarenhed finder det passende, vilde det være mig kjært, om De vilde meddele disse Efterretning[er] til det Offentlige paa hvilkensomhelst Maade, De finder det anstændigst. Hans Mayestæts naadigste Tilladelse at blive over Tiden, vil jeg gjøre saa kort som mueligt, thi jeg længes utrolig efter Hjemmet og Kone og Børn, men da jeg nu eengang er paa Veien, er jeg overbeviist om, at Deres Høivelbaarenhed ikke heller vil, at jeg skal vende tilbage med uforrettet Sag. Hvad jeg saaledes forsømmer i Begyndelsen, skal jeg vist erstatte længer hen i Saisonnen.

D'hrr. Kammerjunker Reedz og Hwass har jeg gjort Bekjendtskab med, de have været meget artige og venskabelige imod mig, men forleden traf jeg dem i Ledtog med noget Fornemt, og da kjendte de mig ikke og vare endog forlegne ved at see mig, og fra den Tid kjender jeg ikke heller dem ...

Wien, 1827, 30. August. [42]

I det jeg haaber, at Deres Høivelbaarenhed har modtaget mit Brev saavelsom Hs. Exelence det Brev, jeg skrev fra Meiningen, tager jeg mig den Frihed atter at foruleilige Deres Høivelbaarenhed med nogle Linier. Min Kone maae have faaet et Brev fra Wien, hvori jeg lod medfølge nogle Recensioner, jeg bad hende anbefale Deres godhedsfuldè Omsorg. — Min første Modtagelse her var just ikke meget behagelig, thi jeg blev behandlet med en tør fornem Venlighed, og de fleste spurgte mig om Efterretninger og uopfyldte Løvter af mine Landsmænd. I det første Øieblik besluttede jeg næsten strax at reise igjen, men den Tanke, at komme hjem uden at have spillet, afskrækkede mig, og jeg blev. Nu da Grev Czernin er kommet, har alting faaet et andet Udseende. Den overordentlige Naade, hvormed han har modtaget mig, var Signalet til alles venskabelige Behandling. — Der bliver syet nye Dragter, Roller doublerede, og hvad forhen var umueligt, er nu det simpleste af Verden. Jeg gaar fra een Smaus til den Anden og kan ikke noksom priise Wiens Behagelighed. I næste Uge spiller jeg tre Gange i Træk og begynder med Axel; altsaa, naar De læser disse Linier, er jeg paa Reisen hjem. — Theateret her er gandske fortræffeligt, og jeg har seet de største Bagateller med den inderligste Interesse. Paa Teater an der Wien giver man i Dag fjortende Dag i Rad: König Richard i Palæstina, stedse for fuldt Huus. Det er et gevaltigt Spektakelstykke, hvori der forekommer Optoge og Fægtninger til Hest. Jeg har ikke seet det, thi Burgtheateret er mig alt for kjært, og da jeg ikke ønsker at blive Kunstberider, kan jeg vel lade det være. Hvad Theaterets Indretninger angaar, da ere de Følgende. Den øverste Chef er Grev Czernin. Hans Forretninger ere egentlig at san[c]tionere alt, hvad der foretages. Det økonomiske bestyres af en Hofraad Mosel, og det artistisk litterære af Hr. Theater Sekretær Schreivogel, bekjendt under Navn af West. Under Direktion[en] arbeide 4 Regisseure, hvoraf den ældste, Hr. Koch, er fritaget for at fungere, da han er 74 Aar og meget svagelig [af] Helbred; han har overmaade megen Lighed med vores gamle Swartz baade i Udvortes og Spillemaade. Samtlige Regisseure samles ugentlig hos Direktionen, hvorpaa Repertoiret

bestemmes og skrives ind i trykte Blanquetter, hvoraf enhver Skuespiller faar et Exemplar, og paa denne findes Prøver og Forestillinger anført, saa at ingen anden Tilsigelse gjøres nødig. Paa indstuderede Stykker gjøres aldrig Prøve, med mindre der er nye Roller deri, eller ogsaa at det har ligget saalænge, at Personalet eller rettere den tjenstgjørende Regisseur finder det nødvendigt. Overalt gives kun tre Prøver paa et nyt Stykke, men paa den første findes baade Dekoration, Reqvisitter, Bipersoner og fuldkommen Sikkerhed i Papirene. Den Regisseur, som har Maaned, maae være tilstæde hele Dagen, saa og om Aftenen ved Forestillingen. Han fører Protokollerne, og desforuden indleveres dagligen en Rapport til Direktionen, der bestaaer af en trykt Blanquet, hvori alt maae udfyldes, hvad den foregaaende Dag har tildraget sig. Han er saaledes pligtig at anmælde, om der er skeet Uorden ved Forestilling eller Prøve, og om nye Stykker ere saaledes indstuderede, at de kan gaae. For ikke nøiagtig at have anmærket enhver Ting, foreskrive Lovene strenge Pengemulkter, eller endog Tab af Regisseurtjenesten. Her findes ogsaa som i München den fortræffelige Inspecent, der maae sørge for, at Scenen er i Orden, at Skuespillerne ere der, naar de skal ind, og tillige give Signalerne. Jeg kan ikke noksom rose den Indretning og den Rolighed, man føler ved at spille, thi man bliver itide averteret, og han siger den Indtrædende de første Ord af Replikken.

Lovene her ere temmelig almindelige og vil i det hele ikke passe hos os; derimod medbringer jeg Schemata af Tilsigelsessedler og Dagsraporter, saa og Schrøders gamle Love for Theateret i Hamborg.

At beskrive Dem Wien er ikke mueligt i et Brev. Omegnen er særdeles deilig, og Menneskene selv et godmodigt, lystigt Folkefærd. I denne Tid har her tildraget sig Ting, der have givet Winerne megen anledning til Omtale. Den første var en polsk Grev Zarozinsky's Henrettelse, han har nemlig dræbt en 70 Aar gammel Mand for at berøve sig hans Formue; forrige Mandag blev han udstillet paa en Forhøining paa Torvet, og hans Dom publicered, og i Dag blev han hængt udenfor Byen. Henrettelsen gad jeg ikke see, derimod saae jeg ham blive bragt ud, og jeg tabte næsten Contenancen derover. Han skal

have opført sig med en uhyre Frækhed, skjeldt Kaiseren ud og blev hængt op under Skjældsord. Den anden Høitidelighed var Fürst Trautmannsdorffs Bisættelse, han døde i disse Dage, var den første Embedsmand ved Hoffet og blev derfor fulgt af alle Hofbrancherne, alle Garderne og Geistligheden under Fakkelbelysning. Og hermed gaar mine Beretninger til Ende, dog maaskee er jeg istand til mundtligen at foredrage Deres Høivelbaarenhed nøiagtigere Omstændigheder. Grev Czernin har erkyndiget sig særdeles nøje om min Stilling hjemme, og Korn sagde mig, at han ogsaa havde spurgt ham om mine Forhold; Korn troer, at han vil gjøre mig Forslag, thi uagtet alle Fag ere dobbelt besatte, saa engagerer de her alt, hvad De troer, der er godt. Jeg skriver Dem dette som en blot Tildragelse, da De vist veed, at intet Tilbud kan erstatte mig Kjøbenhavn og mine kjære Forældre; desuden jeg veed, hvad jeg gjælder hos mine Landsmænd, men ikke, hvad jeg vilde gjælde her ....

TIL F. C. HOLSTEIN.

Bergen, 1833, 12. Juli. [43]

Deres Exellence tilgive, at jeg incomoderer Dem med en Skrivelse, men den faderlige Godhed, Deres Exellence stedse har viist mig, lader mig haabe, at det ikke vil være Dem ubehageligt at modtage en Efterretning fra en af Deres Undergivne, der liig Bien flyver langtomkring om Sommeren for at samle lidt i Kuben for den lange Vinter. Winsløw jun. og jeg ankom efter en meget heldig Reise til Christiania, hvor vi i al Hast fik arrangerede to Forestillinger, der i det mindste erstattede os Reiseomkostningerne; men da nu Dr. Ryge kom, maatte vi fortrække. Det Brev fra ham, som den herværende Direktion forelagde os, indeholdt den bestemte Artikkel, at vi to, hvem han i Brevet nævner, paa ingen Maade maae optræde i de Stykker, hvori han spiller, og saaledes kunde Direktionen ikke engang tilbyde os noget, som den ellers, uden at være ham til Skade, vilde have gjort. Det Bifald vi nøde, var imidlertid ikke ringe, og hele Publikum tilraabte os et: Velkommen tilbage fra Bergen! Vi fortsatte derpaa vor Reise og befinde os nu omtrent et par hundrede Miil fra det kjære Fødeland. Her mødte os strax den Ubehagelighed, at de bedste Skuespillere ere forreiste

til Trondhjem, og at vi derfor ere meget indskrænkede med vort Repertoire, og d. 20de maae vi atter fortrække, da Dr. Ryge her ligeledes har udelukket os. Fortjenesten er saaledes ikke stor, og dersom Menneskene ikke vare saameget desbedre, ma[a]tte vi sikkert fortryde denne Reise. Her i Bergen er man aldeles dansk sindet, og i ethvert Huus næsten finder man vor Konges Portrait og fædrelandske Stykker.

Kjøbmændene yttre gandske uforbeholdent, at de meget savner den danske Tid, og at mangen Mand maae nu betale det i Skatter, som han i forrige Tider neppe brugte til at leve for. Denne Aand for det danske har saaledes ogsaa aabnet en bedre Udsigt for os, naar Deres Excellence kun vil bønhøre vor underdanige Begjæring, hvorom vi imidlertid ikke tvivle, da De vist ikke vil nægte Deres Undergivne Leiligheden til at erhverve en Summa, der omtrent vil svare til et halvt Aars Gage derhjemme. —

Kronprindsen kommer nemlig hertil de første Dage i Augusti Maaned, og for at foranstalte ham en Fest, har Staden udnævnt en Commitee, bestaaende af General Mansbach og Stif[t]amtmændene Christie og Bull; disse have gjort os et overordentlig glimrende Tilbud, naar vi ville hjælpe dem med et Arrangement paa Theatret den 12te August til Ære for Prindsen. Ligesaa overbeviist som jeg er om, Deres Exellences Hjerte vil unde os denne Fortjeneste, ligesaa behageligt troer jeg, det vil være vor ædle Konge, at man her er nødsaget til at tage sin Tilflugt til hans Kunstnere, for at hædre en Prinds, hvem man i Kjøbenhavn bestræbte sig for at vise al muelig Opmærksomhed, og saaledes have vi i Haab om, at det maatte blive naadigst optaget, ikke troet, at burde refusere dette Tilbud. At Deres Excellence vil meddele os den attraade Tilladelse, er vi fuldkommen overbeviste om, og derfor vil jeg blot tilføie, at Dagen efter Festen skal vi ufortøvet og saa hurtigt som mueligt tiltræde Tilbagereisen og ankomme saa betimeligt til Hjemmet, at vi gandske ere til Disposition for Tjenesten fra Saisonnens Begyndelse af. I Haab om et naadigt Svar forbliver jeg Deres Exellences meget underdanige Tjener.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

Paris, 1838, 7. Juli. [44]

Uagtet jeg endnu kun har tilbragt en Uge i Paris og altsaa kun har meget lidet at melde den høie Direktion, anseer jeg det dog for min Pligt at give et Livstegn fra mig, for at De kan erfare, hvor jeg er, og at jeg ikke forglemmer at efterkomme min Pligt. Det første, vi saae her, var le Chalet og Fra Diavolo; det første havde vi megen Møje med at gjenkjende, thi det blev udført med et Liv og et Lune, som gjør denne Bagatel til et Yndlingsstykke. Jeg maae oprigtig tilstaae, at det varede længe, førend min Kone og jeg bleve enige, om det ogsaa var Schweitzerhytten eller ei! Den Humor, hvormed Sergeanten blev spillet, det nydelige fine Spil af Mdm. Bathault som Søsteren, og fremfor alt det livlige Sammenspil af Choret, de levende langt hurtigere Tempoer, gjorde, at Stykket var os gandske nyt og meget morende. Det samme gjælder ogsaa om Fra Di[a]volo; og her kan jeg ikke undlade at gjøre den Bemærkning, at om vore Sangere ogsaa have gode Syngestemmer, saa kan de dog aldrig maale dem med de Franske, fordi vore ikke kan synge! Forskjellen er den, at hos os lærer man et Parti, træder frem, og skal nu først lære at synge; i Paris lærer man først at synge, saa træder man frem. Alle Stemmer ere fuldkomment uddannede, og dette gjør, at man med Fornøjelse selv hører de mindre gode eller endog passerede Sangere. Jeg anseer det for [min] Pligt at gjøre den høie Direktion opmærksom herpaa, fordi det er den eneste Maade at hæve vor Opera paa, at sørge for en Syngemester. Siboni bestiller intet, som Gud og hver Mand veed, Zinck er altfor gammeldags, har aldrig været udenfor Reden, og kan altsaa ikke gjøre meer end han gjør, Lüders kan med sin bedste Villie ikke lære Folk at synge, thi han forstaaer det ikke selv, men jeg er overbeviist om, at han som en dygtig Musicus snart vilde kunne blive duelig dertil, naar han fik Leilighed til at danne sig her. Endnu en Hovedmangel ved vores Maade at indstudere paa er, at man ikke fra den første Claveerprøve begynder med at synge i Carakteren; de lære at synge Noderne, men ikke Partiet, og naar de da omsider komme ned paa Scenen, bliver denne Slendrian ved, istædetfor at her

skulle Rollen være aldeles færdig. Dog alt dette er let at sige, men hvorledes det bør være, kan man kun lære her. Det andet Stykke, vi saae, var Louise de Lignerolle i Theater français. Det er et meget effektfuldt Stykke, men destoværre ville det neppe smage Kjøbenhavnerne, dog troer jeg, at der af de tre første Akter med en lille Omarbeidelse kunde blive et brugeligt Stykke, og bringer det derfor med. Mdselle Mars spiller Louise — en Kone paa 30 Aar. Jeg vil ikke opholde mig med at beskrive dette Mirakkel, men blot sige, at vi vare begge fortryllede over hende, og tilstaar, at det er det eneste af Kunst, vi endnu have seet paa Reisen. Alle de øvrige Personer bidroge ved deres Ensemble alt, hvad man kunde vente af et saadant Theater, men ingen kan i Talent maale sig med hende; det var Sandhed, Natur — det var fuldkomment! Og hendes Medbeilerinde Dmll. Noblet er kun halv saa gammel, stod paa Siden af hende, men faldt reent igjennem. Dog maae De ikke troe, at dette maaskee er en blot Kunstner-Begeistring, hele Publicum deelte vore Følelser, den meest levende Enthusiasme; efter Stykket blev hun fremkaldt, Blomster regnede ned, og næsten med een Stemme udbrød Publicum: merci Mars! og dog spillede hun Rollen den nogle og tyvende Gang i den korte Tid af en Maaned ....

Siden min Ankomst hertil har jeg forgjæves søgt at træffe vores Minister, som efter alle herværende Landsmænds sigende aldrig er at træffe. Han har et par Secretærer, Brockdorff og Ahlefeldt, som ikke kan et Ord Dansk, og ere ret fornemme at tale med; det er virkelig intet mindre end behageligt for en Dansk! Alle Danske her henvende sig derfor til den svenske Minister Løvenhielm, som paa den elskværdigste Maade tager sig af dem i enhver Henseende. Man har raadet mig til det samme, men — som dansk Hofbetjent — vil jeg dog ikke gjøre det. Det eneste, Ministeren skulde gjøre for mig, var at skaffe mig frie Entree, thi det er rædsomt dyrt, nemlig i den store Opera for os begge 6 rdlr hver Aften, i Opera Comique 5 rdlr. I Theater français fik jeg selv Entree ved Hjelp af Holst's Brev til Vedel, men der giver man kun to Stykker, som vi alt have seet, nemlig Louise Lignerolle og Marino Falieri. Hvor dyrt det er at leve her, kan jeg bedst give et Beviis paa ved at sige

Dem, at det Franskbrød min Kone og jeg spise til Middags-maaltidet koster 10 Sous eller 18 Skilling dansk — saa at man med den største Oeconomie dog bliver ruineret tilsidst. Min Kone befinder sig overmaade godt ved Reisen, derimod er jeg desstoværre bestandig syg, hvilket gjør mig Opholdet saameget mere ubehageligt, som jeg aldrig har kunnet lide den parisiske Levemaade. — Af det ovenstaaende vil den høie Direktion kunne indsee, at jeg ikke kan gjøre Udlæg for noget betydeligt, og maae derfor bede om, at dersom De ønsker, jeg skal medbringe noget, da at stille en lille Sum til min Disposition i denne Hensigt, hvorfor jeg ved min Hjemkomst skal aflægge Regnskab. Skulde den høie Direktion paa een eller anden Maade kunne lade os tilflyde en lille Bistånd i vor betrængte Stilling, da vilde det være særdeles glædeligt, thi det er rædsomt hver Dag at gribe i Pungen, at see den daglig formindskes, og ikke kunne gjøre noget for at forhindre dens totale Svindsot. Naar jeg undtager et Par Fedtlæder Skoe til min Kone for at kunne komme frem uden at kjøre, have vi ikke kjøbt det allermindste, og dog koster det daglig imellem 40—50 Frank at existere her i den største Tarvelighed ... En gandske nye Opfindelse maae jeg endnu meddele; det er en nye Fløite for Orchestret, som blæses som de sædvanlige, men [er] forfærdiget efter en nye Theorie. Man har nemlig gjort mange Forsøg for at finde den Luftsøile, som frembragte den smukkeste og fuldeste Fløitetone; derefter har man ved approximation udfundet, hvor Hullerne skulle være, for at frembringe egalitet i Tonen. Da dette var fundet, fik man en Fløite, som udkrævede idetmindste 7 Fingre paa hver Haand, men da dette ikke kan tilveiebringes, har man indrette[t] Klapperne derefter, saaledes at man kan sige, at man har faaet den fortrinligste Fløite, der kan tænkes, hvorimod den tidligere var indrettet efter Menneskets Hænder. Jeg tilstaar, at jeg ikke længe har været saa overrasket som ved dette Instruments Fyldighed. Dersom Deres Exellence taler med Capellets Chef, saa vil jeg, om han ønsker det, medbringe en saadan, hvis Priis er henimod 300 fr. — hvorimod een, som ikke er Artist, maae betale 100 fr. meere. Det samme gjælder om Valdhorn, som her leveres af fortriinlig Godhed af den berømte Rauch, og hvorpaa Capellet har saa stor

Mangel hos os, thi de 4 Horn, som der er, ere saa slette, at det næsten er en Skandal, da de overalt er utætte og bundne sammen med Traad og overtrukket med Vox. Jeg kan ikke sige Prisen, thi jeg har ikke været i Fabriquen, men blot talt med Professor Dauprat — den første Hornist ved Conservatoriet. Da jeg nu selv spiller Horn, var her en ypperlig Leilighed at faae et par for Orchestret, dersom Grev Haxthausen vil betroe mig dette Hverv, og da vi saa kunde erholde dem for artiste Priis, der altid er $^1/_4$ under den almindelige Priis ....

TIL THEATERCHEF J. G. LEVETZAU.

1842, 4. Juli. [45]

Formiddelst oeconomiske Hensyn har jeg været nødsaget til at vælge en Bopæl uden for Byens Porte; men da min Kone og jeg meget ofte maae være i Byen for den kongelige Tjeneste, og det især paa en Tid, hvor der betales Portpenge, saa løber disse op til en ikke ubetydelig Summa. I denne Anledning vover jeg at henvende mig til Deres Høivelbaarenhed med den underdanige Bøn om at erholde et Porttegn til Stadens Porte. Den overordentlige Naade, Deres Høivelbaarenhed saa ofte har beviist mig, og den Godhed enhver af Deres Undergivne nyde godt af, har ladet mig haabe en naadig Opfyldelse af denne min underdanige Bøn, og i dette Haab vover jeg endnu at tilføje den Bøn, at Tegnet maae lyde paa min Kones Navn, der oftest benytter Kjørsel igjennem Porten.

TIL J. L. HEIBERG.

1849, 8. August. [46]

Den Samtale, jeg havde den Ære at have med Dem, fremavlede adskillige Tanker hos mig, som hverken Tid eller Sted tillode mig at yttre, og som jeg derfor tillader mig skrivtlig at meddele Dem. — Det vilde nemlig smerte mig meget, om De maaskee antog, at den forgangne Tid havde mindste Deel i mit Ønske om Afskeed! Jeg maae derfor gjentage, at jeg for to Aar siden ansøgte om en forandret Virksomhed, der bedre stemmede overeens med min Helbredstilstand eller, i Mangel deraf, om min Afskeed. En lignende Ansøgning havde jeg nu besluttet at indgive, og jeg tilstaaer, at mit Haab var nu som da, naar jeg

traadte fra Scenen, da at finde en passende Beskjæftigelse bag Kulisserne. Kan det forundre Dem, om jeg kunde ønske en Stilling lig Bournonvilles, jeg, der baade er ældre, har tjent længere og desuden er anbefalet ved min Sygdom? Kan det endelig forundre Dem, om jeg mod mit Livs Aften kunde ønske at udtræde af den Paria-Caste, hvortil jeg hidindtil har hørt?! Dette Haab er nu forandret derhen, at jeg maae søge en Stilling udenfor Theatret eller min fuldkomne Entledigelse. — Imidlertid, saalænge mine Kræfter tillade det, lover jeg Dem hermed den kraftigste og redeligste Medvirkning til Scenens Gjenfødelse; men da ikke ethvert Øieblik frembyder et passende Embede for en forhenværende Skuespiller, maae det ikke forundre Dem, at jeg foreløbig gjøre de Skridt, der kunne føre til mit Ønskes Opfyldelse, der dog om ikke lang Tid maae blive til en Nødvendighed. — I Anledning af min Afsked som Scene-Instruktør har jeg kun et par Ord at tilføie. Vel var min Ansættelse ikke kongelig, men kun contraktmæsig, dog dette er en Følge af Collins Princip, at Alt skulde være arbitrært og udgaae fra ham. Jeg var den første Scene-Instruktør, der blev ansat saaledes, og senere end jeg blev Schneider ansat paa en lignende Maade, og først for kort Tid [siden] har han været klog nok til ved sin daglige Berørelse med Collin at faae dette forandret til en kongelig Ansættelse, hvilket jeg, stolende paa Direktionens Humanitet, har forsømt, og derved tabt min Ret til at erholde som Pension, hvad man nu har tilstaaet mig af Naade .....

Jeg har nu udtalt, hvad jeg i Samtalens Gang ikke ret kunde faae frem, og tegner mig saaledes med særdeles Høiagtelse etc.

1850, 22. Marts. [47]

Min meget ærede Hr. Professor! Det gik mig i Aftes, ligesom tidligere, at jeg i en Samtale med Dem ikke klart kommer til at udtale, hvad jeg mener, men snarere ved Deres Spørgsmaal eller Bemærkninger kommer til at udtale mig anderledes, end det var min Hensigt. Det er naturligt, at det maae gaae saaledes, naar man har med en saa overlegen Dialectiker at gjøre, og ligesaa naturligt er det, at jeg griber til mit gamle Middel skrivtlig at berigtige det Passerede. — Saaledes forekom det mig,

da jeg kom hjem, at Resultatet blev: »at jeg vilde see Tiden an med min Ansøgning om Afsked.« Det er imidlertid ikke Tilfældet, thi jeg er aldeles bestemt paa at ville forlade Scenen ved Saisonens Udgang, og om det skulde være nødvendigt, da at præstere end flere Lægeattester. Jeg er kommet til den Erkjendelse, at gamle Træer kunne ikke omplantes, og at det gaaer Menneskene ligesaa. Det være sagt uden Anvendelse navnlig paa Dem, Hr. Professor — de nye Forhold ved Theatret kan jeg ikke ret finde mig i; det krænker mig daglig, hvor jeg før blev betragtet som en Autoritet, nu ligened til den sidste Maskinkarl, at betragtes og tildeels behandles, som en for Uduelighed afsat Embedsmand. Mueligt er det ugrundet, mueligt kun en Følge af min Irritabilitet, som atter er en nødvendig Følge af min Sygdom. Desuden har den senere Tid bragt mig flere nærgaaende og smertende Krænkelser; Nationens fremragende Personer, Intelligencens Notabiliteter have troet sig berettigede til, paa Grund af min Stand, at vise mig en Ringeagt og Tilsidesættelse, man ellers vilde vogte sig for at vise. Alt dette i Forbindelse med den Svaghed, jeg bestandig lider af, har givet mig en Afskye for en Stand, der hverken bringer Hæder, Ære eller Rigdom. Det er mig en Modbydelighed at udøve en Konst for et Folk, der betragter min Stand og mig som en ureen Kaste, over hvem det nok vil more sig, men ikke komme i nærmere Berørelse med. Jeg forekommer mig som en dresseret Pudelhund, der gjør sine Konster, og som man til Gjengjeld stundom klapper, stundom sparker til, men altid holder borte fra sin Nærhed — og kaster jeg nu mit Blik hen paa mine Barndoms Kammerater — de ere hædrede og høitstaaende Mænd, blot fordi de vare kloge nok til ikke at blive Kunstnere, thi i vor Ungdom fandt jeg i Sandhed ingen særdeles Berettigelse hos dem frem for mig. Hvad havde Øhlenschlæger været, dersom han ikke, til Lykke for ham, havde været en daarlig Skuespiller?! —

At det med slige Følelser er dobbelt ubehageligt, maaskee umueligt, at udøve sin Kunst, vil De sikkert indrømme. Jeg længes efter at glemme og glemmes; jeg ønsker Intet uden at udslette ethvert Spor af min Konstnerbane, jeg kunde fristes til at forandre Navn for ikke at blive mindet derom. Maaske har

jeg Uret, men det forandrer ikke Forholdet, maaskee er det kun Sygdom, men da er den til Hinder for min Virksomhed.

Jeg har nu aabnet mit Indre for Dem, jeg har viist det uforenelige i denne Tilstand og min Konstnervirksomhed og haaber, at De vil gjøre, hvad De formaaer, for at ende denne qvalfulde Tilstand! — Toner kan man ikke bringe for Retten, siger Lessing i Emilie Galotti, heller ikke paa Papiret; jeg vilde ellers ikke frygte for at blive misforstaaet af Dem ved disse Linier; derfor maae jeg endnu tilføie, at de ere skrevne med [den] venskabeligste Følelse for Dem og Deres Virksomhed, og med denne Forsikring haaber jeg, at De vil læse og opfatte dem paa en lignende Maade.

TIL JUSTITSRAAD MAZAR DE LA GARDE.

1854, 19. Maj. [48]

Høistærede Ven! Det har i høi Grad smertet mig at læse [om] den store Ulykke, der har rammet Dem og Deres ved den ulykkelige Ildebrand, og det er mig en Hjertets Trang at bevidne Dem min inderligste Deeltagelse ... Det er ikke min Hensigt med disse Linier at ville trøste Dem for Deres Tab, thi det formaaer Ingen uden De selv og Deres Tro paa et alviist Forsyn. I Guds Villie maae vi Alle finde os og takke for, hvad han tilskikker os, selv om vi gjøre det med Suk og Klage. Erfaringen viser os, at den Skaber, der saarer, han læger ogsaa. Tiden! Den velgjørende Tid læger de bittreste Sorger, de største Ulykker; den vil ogsaa læge Deres, men det er en langsom Cuur — gid De selv og Deres Kjære imidlertid maae finde Styrke i Deres christelige Hjerter, til at overvinde denne Forsynets Tilskikkelse. Af alt, hvad vi see, bliver det dog klart for os, at Livet ikke er det største Gode, hvor megen Glæde det end byder os, thi var det eller[s] mueligt, at saa mange unge Mennesker gik bort forinden deres Dagværk fuldendtes. Netop en saadan sørgelig Begivenhed gjør det klart for mig, at vor Tilværelse her er en Overgang, en Forberedelse. Han, som er død, gik blot lidt forud, og den Tid, der ligger imellem hans Bortgang og vor, den er kun et Secund imod Evigheden, den falder sammen til Eet, ligesom naar vi fra et ophøiet Punkt

skue ned paa Jorden, da forsvinder al Forskjel, og Taarnet er ikke høiere end den tarveligste Hytte.

Bring Deres kjære Hustrue min venligste Hilsen og min hjerteligste Deeltagelse; jeg føler, hvor tomt et saadant Ønske maae klinge for det kjærlige Moderhjertes bittre Sorg, men dog kan jeg ikke tilbageholde det, thi jeg veed, at Deeltagelse altid letter Byrden, om end nok saa lidt. Lev vel, kjære Ven! Det Huus, der nys var Glædens Hjem, er nu forvandlet til Sorgens. Men een af Ol[d]tidens Vise har sagt: Du skal hellere gaae ind i Sorgens end i Glædens Huus! Jeg fatter vel nok Meningen, hvor haardt det end er at bifalde den. Ogsaa denne Tid er en Overgang, thi hvorfor skulde Sorgen være evig, da ingen af vore Glæder ere det. Altsaa efter ond Tid kommer god Tid, og da ville vi ligesaalidt være overmodige i Glæden, som fortvivle i Sorgen ...

TIL REDAKTØR ST. BILLE.

1857, 3. Februar. [49]

De har paa en meget skaansom Maade omtalt mig i Forestillingen af: Kongen paa Fuurland, og derfor er det, at jeg tillader mig disse Linier. Der er vist Ingen, der meer end jeg erkjender Sandheden af Deres Bemærkning, men derfor ønsker jeg at meddele Dem, at Aarsagen til min Distraktion hiin Aften laae deri, at ligefør Begyndelsen fik jeg en ubehagelig Efterretning, som jeg ikke var istand til [at] frigjøre mig for at tænke paa. Det er en af Skyggesiderne ved vor Kunst, at naar Klokken ringer, skal jeg være glad og oprømt, om jeg endog har Helvede i mit Indre. Hvis De har overværet den anden Forestilling, vil De vist være saa retfærdig at troe dette Udsagn, da De vil begribe, at man ikke fra den ene Aften til den Anden kunde lære en Rolle af det Omfang.

E. Sk. Jeg behøver vel neppe at tilføje, at dette er et privat Brev?

TIL HR. ZU—ZX. I ANLEDNING AF ARTIKLEN I »FÆDRELANDET«.

1857, 23. Oktober. [50]

I forskjellige Blade er min Afgang fra Theatret og min senere Virksomhed ved samme gjort til Gjenstand for offentlig Omtale, og nu nylig i »Fædrelandet« paa en saa usand Maade, der tydelig røber sin Kilde, at jeg een Gang for alle nødes til at offenliggjøre denne Sags historiske Gang, for at ikke min Taushed skal udlægges som Indrømmelse.

Aar 1845 fik jeg første Gang et Anfald af den smertelige Sygdom, hvoraf jeg endnu daglig lider. 1847 ansøgte jeg Kong Christian den Ottende om min Afsked paa Grund af denne Sygdom. Hs. Majestæt gjorde mig den Ære at ønske min Vedbliven i Tjenesten, foreslog en Badereise og forsynede mig med de nødvendige Midler dertil. I Aarene 1849—50 havde jeg flere voldsomme Anfald, og deriblandt eet, som varede fulde 3 Døgn og truede mit Liv. Forsynet med Attester fra flere hæderlige Læger gjentog jeg 1850 min Begjæring om Afsked hos daværende Cultusminister Madvig. Ogsaa han vilde nødig gaae ind derpaa, foreslog mig en ny Badereise og anviste Penge dertil. Under Ministeriet Simony erholdt jeg en lignende aarlig Understøttelse til min Helbreds Pleie. Da Geheimeraad Ørsted overtog dette Ministerium, henvendte jeg mig til Hs. Excellence for at erfare, om jeg for Fremtiden kunde beholde denne Understøttelse for at restaurere min Sundhed og erholdt et gunstigt Svar.

Nogen Tid efter denne Samtale erholdt jeg et Brev, hvori Hr. Etatsraad Heiberg meddelte mig Ministeriets Resolution, ifølge hvilken jeg ikke kunde vente at erholde det omtalte Gratiale, men derimod ved Saisonens Udgang kunde erholde min Afsked, hvis jeg til den Tid indgav min Ansøgning.

Jeg havde dengang været kongelig Embedsmand i 43 Aar, og i den Alder, jeg da havde opnaaet, maatte, efter Naturens Orden, min Feu stedse blive mindre, og da nu Pensionen efter Loven beregnes efter de sidste 5 Aars Indtægter, vilde jeg, ved at vedblive i Tjenesten, ikke have anden Løn, end en mindre Pension end den, jeg for Øjeblikket kunde erholde. Mine Lægeattester løde paa, at jeg led af hyppige, smertefulde og

livsfarlige Anfald af en Sygdom, der maatte forøges ved det anstrængende Theaterliv og de derved uundgaaelige Forkølelser.

Jeg søgte altsaa min Afsked, men man gjorde mig endnu saa mange Vanskeligheder, at jeg, for at faae Ende derpaa, producerede et Afslag fra Livsforsikkrings-Anstalten, hvori denne negtede at forsikkre mig i eet Aar for 100 Rdl.

Jeg har aldrig sagt, at jeg ikke kunde spille, og derom har Ministeriet og Directeuren været saa lidet i Tvivl, at man endog. imod al Sædvane, affordrede mig den Revers: at jeg, under min Pensions Fortabelse, ikke vilde optræde paa noget Theater i Hovedstaden uden Ministeriets Tilladelse. Spørgsmaalet var: om Staten havde noget videre Krav paa mig, eller om jeg var forpligtet til, uden videre Godtgjørelse, at offre mine sidste Kræfter i dens Tjeneste.

Jeg erholdt nu Afsked og den »ganske smukke Pension«, den jeg dog efter et Aars Forløb fandt utilstrækkelig til at existere ved, af hvilken Grund jeg foretog mig en Reise for at fortjene, hvad jeg savnede, og hvad jeg ikke turde fortjene her i Hovedstaden.

Da jeg vendte tilbage, var der en ny Bestyrelse ved Theatret, og denne foreslog mig, at udføre et Antal Roller i Vinterens Løb mod et Vederlag af 20 Rdl. for hver Rolle, og Theatret forpligtede sig til at lade mig optræde i det mindste 80 Gange, med mindre jeg selv ved Sygdom forhindrede dette Antal. Resultatet blev, at jeg havde spillet til et Vederlag af 2000 Rdl., og for det næste Aar tilbød man mig nu denne Sum fast — om Feu har der aldrig været Tale — dog saaledes, at Directeuren, hvad Øieblik han vilde, kunde hæve denne Forbindelse efter tre Maaneders Forløb. Jeg har saaledes ikke søgt Theatret, men Theatret har søgt mig, jeg har ikke fordret Noget af Theatret, men kun modtaget, hvad Theatret har tilbudt mig. Ved denne Saisons Begyndelse bad jeg baade skriftlig og mundlig om at løses fra denne Contract, men det blev afslaaet, og jeg selv kan kun hæve den ved Saisonens Slutning.

Hr. Zu—Zx. foreslaar, at jeg, da jeg nu har overstaaet min Sygdom, burde rykke ind i mit forrige Nummer, men han overseer, at min Sygdom destoværre langtfra er hævet, da jeg hyppig har svære Anfald, hvad baade Lægeattester og det samt-

lige Theaterpersonale vil kunne bevidne, og dernæst, hvoraf veed Hr. Zu—Zx., at Ministeriet ønsker at have mig i en fast Ansættelse, naar det efter den Contract, som nu bestaaer, kan blive mig qvit, hvad Øieblik det vil?

Jeg har altid troet, at Pension var en Løn for den Tjeneste, man havde gjort, og ikke for den, man skulde gjøre, ligesom jeg antager, at en Pensionist ikke er forpligtet til at nøies med det knappe Brød, denne Stilling yder, men at han, naar Statens Krav paa hans Kræfter er fyldestgjort, kan ødsle og rutte med Resten, som ham lyster. Til Trøst for Hr. Zu—Zx & Comp. vil jeg endnu kun tilføie, at det, som jeg oppebærer af Theatret for mit Arbeide, ikke naaer op til, hvad de af mine Konstfæller, hvem jeg troer at staae lige med, oppebære, naar de regne Gage, personlige Tillæg, Dyrtidstillæg, Beneficegodtgjørelse og Feu, og deres Indtægter ere faste, hvorimod mine høist precaire.

Hvad den Bemærkning angaaer, at jeg som forhenværende Officier maa have Mod til at døe paa Valpladsen, — saa forstaaer jeg den virkelig ikke, maaskee skal det være en Vittighed. Jeg veed nok, at der ikke hører Mod til bag Anonymitetens Skjul at overfalde en Mand med usande og krænkende Beskyldninger, og jeg veed ogsaa, at der altid hører noget Mod til at være sin Mening og sine Ord bekjendt for det Offenliges Domstol; saameget Mod har jeg, Gudskelov, endnu ...

JOACHIM LUDVIG PHISTER.

1807—96.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1832, 29. Februar. [51]

For 15 Aar siden kom jeg i en Alder af 10 Aar til Theatret. Efter at have været der i fire Aar, fik jeg som Eleve en Gage af 50 Rbd. De følgende 7 Aar steg denne til 200 Rbd. I Aaret 1828 ansattes jeg som Skuespiller med 300 Rbd., efter at jeg i de 3 sidste af mine Eleveaar havde spillet betydelige Roller. I de 4 Aar, jeg har været Skuespiller, er min Gage steget til 465 Rbd. — At jeg med den Gage, jeg i den største Deel af

dette Tidsrum havde, ei kunde holde mig selv med Klæder og andre Nødvendigheder, som jeg dog selv maatte sørge for, vil vist Enhver indrømme; og at jeg derfor gjorde Gjeld, var en Selvfølge. At jeg gjorde mere Gjæld end nødvendigt var, vil jeg ikke nægte, ligesaalidet som at ungdommelig Letsindighed og Ubesindighed ogsaa i denne Henseende førte mig paa Veie, som jeg hellere burde være blevet ukjendt med; men jeg haaber, at min Ungdom og den Kreds, hvori jeg saa tidligt indtraadte, hvor jeg mere end i nogen anden var overladt til mig selv og til det Selskab, jeg for en Deel ved Tilfælde kom i, ville undskylde mig Noget i mine høie Foresattes, som i enhver billigt Tænkendes Øine. Dog denne Tid er forbi, og i en modnere Alder, hvor en fornuftigere og alvorligere Anskuelse af Livet har gjort sig gjældende hos mig, er Ubesindigheden og dens Virkninger forsvundne hos mig. Men derfor ere Følgerne ei forsvundne af den tidligere ubekymrede Letsindighed; den Gjæld, jeg før har gjort, trykker mig nu. Jeg kan ikke befrie mig fra den uden Uærlighed, og den vil jeg ikke gjøre mig skyldig i. Mine Creditorer kunne eller ville ikke vente længere, da den successive Afbetaling, jeg kan byde dem, er altfor ubetydelig. Jeg maae idelig frygte for Ubehageligheder og Prostitution, og dette røver mig ofte mit Humeur, forstyrrer min Rolighed, berøver mig stundom Lyst, Mod og Kraft til ret at arbeide i min Kunst. — Har jeg nu ei mistydet de mange Beviser, jeg har modtaget paa den høie Directions Godhed og Velvillie imod mig, har jeg deraf sluttet rigtigen, at Samme er tilfreds med min Flid i Theatrets Tjeneste og min Bestræbelse for at danne mig som Kunstner, da tør jeg maaske og haabe, at Directionen, der ved sin Godhed og Humanitet saa ofte har fremhjulpet og endnu stedse fremhjælper ethvert Talent, som stræber at gjøre sig værdig til Sammes Gunst, vilde engang finde mig værdig til at forundes en Benefice-Godtgjørelse for Flid og Talent. Saameget denne til enhver Tid vilde bidrage til at sætte mig i en behagelig og sorgfri Stilling, saameget vilde dog en Deel af dette Gratiale nu mere end nogensinde tjene til at udrive mig af min nuværende piinlige Forlegenhed.

Jeg ansøger derfor den høie Direction om et Forskud paa

en saadan Benefice-Godtgjørelse af 600 Rbd., med hvilke jeg vil kunne afgjøre min Gjeld, og befrie mig fra de Sorger, der saa længe have trykket mig.

TIL J. G. ADLER.

1839, 11. November. [52]

Hrr. Etatsraaden tage ikke ilde op, at jeg uleiliger Dem med disse Linier; men efter en Skrivelse, jeg iaftes modtog fra Hrr. Lassen, nødes jeg dertil. — Hrr. L. skriver nemlig, at jeg af Garderoben ikke kan faa de til min Rolle i »Kammeraterne« nødvendige Klæder, da Skuespillerne skulle efter Reglementet holde sig med civile Klæder. Gud veed, jeg ønsker af inderste Hjerte at faa nye Klæder, hvortil jeg høiligen trænger; men jeg eier ingen Penge .... Hvad skal jeg gribe til for at skaffe mig Klæder til paaTorsdag? Jeg veed det ikke. Jeg behøver nødvendig en Frakke, Vest og Beenklæder med Camascher til den første Paaklædning, senere Kjole, Vest, Beenklæder. — Skaffe mig selv disse Ting er en Umulighed; thi jeg formaaer ikke engang at skaffe mig en Overfrakke til Vinteren, men maa stadigt fryse med e e n Frakke, under hvilken jeg ikke kan have Kjole. — Jeg eier kun een Kjole; men den er gammel og blaae, samt for lille efter min egen Førlighed, kan altsaa endnu mindre bruges, naar jeg vil gjøre mig førere. Beenklæder har jeg aldeles ikke, at sige, som kunne bruges ved denne Leilighed. Af Veste har jeg nogle gamle Tampe og een udmærket deilig med Guldbroderier, hvilken Vest jeg tillige med Kjole lod mig for egen Regning forfærdige til Lindgreens Jubilæum, d. 1ste Januar 1838. Vesten kan jeg ikke bruge i dette Stykke, og Kjolen har siden været i stadig Tjeneste hos Candidat Hammer og Klokker Link. Nu har den udstridt, thi iaftes maatte en yngre og mere yndet indtage dens Plads, og det utaknemmelige Publikum mærkede det ikke, endsige, at det skulle have savnet den gamle for- og udtjente Kjole. — O m F o r l a d e l s e, j e g s k j e m t e r. — Men jeg — som Figaro siger — tvinger mig til at lee af Alting, for ikke at græde over Alting ....

TIL FORFATTEREN THOMAS OVERSKOU.

1842, 8. October. [53]

Kjere Overskou! Ingen veed bedre end Du, hvormeget jeg respecterer Din Dom over Skuespil og Skuespilkunst; naturligviis erklærer jeg mig selv for en Egoist ved at skrive Ovenstaaende; thi naar vi dømme Andre, ere vore Meninger i Almindelighed eenslydende, eller rettere sagt overeenstemmende, og altsaa efter mine Begreber maa Din Dom, paa Grund af den ethvert Menneske medfødte Tillid til egen Dom, være den rigtige. Du vil altsaa indsee, at Din Dom over mig faa[r] mere Vægt end Andres i Almindelighed, at Dit Bifald glæder mig mere, som og Din Dadel gaaer mig nærmere til Hjertet. —

Dette Sidste følte jeg for en Time siden under Opførelsen af Capriciosa. Tro ikke, at jeg vil anmode Dig om at tilbageholde Din oprigtige Mening, thi om jeg endogsaa ikke altid kan dele den, saa veed jeg dog, Meningen kommer fra en ægte Kunstens Ven og en dygtig Dramaturg; men — vælg Tid og Sted. —

Lad mig aldrig, naar Du finder Dig foranlediget til at være saa indigneret over en enkelt Scene i en af mine Præstationer, lad mig aldrig erfare det, før den hele Rolle er udspilt; thi det berøver mig mit Lune og min Godmodighed. — Siig mig det kun, naar jeg er færdig, eller vent til Dagen efter, og jeg skal da med Rolighed gjendrive Dig, eller give Dig Ret. —

Jeg gjentager det, jeg erkjender Dig for en dygtig, med ægte Kunstsands begavet Mand, der er i Besiddelse af en ædel, for Kunst varm Følelse, der sjeldent leder Dig feil, derfor bryder jeg mig om Din Dom, som jeg antager, at Pluraliteten ved Theatret bryder sig om, og derfor ærgrer det mig grumme meget, naar Du i Nærværelse af Andre reprimenderer Din efter Dig længselsfulde, hengivne Ven.

P. S.

Jeg skal læse paa Indqvarteringen og har ikke Tid til at renskrive.

1844, 2. November. [54]

Min kjere, gode Ven og Digter Th. Overskou! Det er Dig ikke uvitterligt, at jeg kan have nok af Kjæften; men derimod, naar Talen er om at opsætte mine Tanker skriftlig, føle en vis uvant Byrde, som fra Fingerne forplanter sig paa det øvrige ydre Menneske og nedtynger min sølle Aand, saa den stønner under Byrden, liig Etatsraad Adler, naar han grunder over Theaterpersonalets Velvære, eller Instructeur Nielsen, da han satte »Tordenskjold« i Scenen. — Ja, Du kan tro, kjere Overskou, »der skal langt mere til end (?)*, naar jeg skal Pennen føre«; men seer Du — det er en Sag, der ligger mig nær og tungt paa Sindet. — Jeg er nemlig, ved at gjøre Bekjendtskab med Dit og Rungs skjønne dramatiske og musicalske Arbéide, blevet saa henrykt, for ikke at sige saa dybt bevæget over Dine skjønne Tanker, over hans i Sandhed geniale Opfattelse af den ægte Danskhed, der jo, som en Følge af Sujettet, maa være i Stykket, jeg er — siger jeg — blevet saa glad, saa lykkelig over den Harmonie, der i Stykket udtaler sig mellem Digter og Komponist, at det formeligt piner min Sjæl, at dette herlige Arbeide skal, saa godt, som det er, dog være en Hovedaarsag til, at et saa stærkt Fjendskab skal opstaae imellem Dig og ham, at I forglemme Eders egen, Stykkets, Skuespillernes Interesse |: Feu :|. — Ja, kjere Ven, jeg har den fulde, faste Overbeviisning, at Eders Stykke maa gjøre stor Lykke — posito — at Du fremdeles arbeider med; men vil Du forlade Dit Barn, og støde det ud mellem vildfremmede Mennesker, netop i det Øieblik det trænger mest til Din faderlige Styrelse og Veiledning, da kjere Ven, taber Dit Stykke den Aand, som Forfatteren bedst kjender, da det er ham, der har manet den frem, da tabe Dine Skuespillere den Fortrøstning, som de have ved at kunne gaae til Faer selv, og spørge ham: Troer De ikke, at jeg har klædet Deres Barn for koldt eller for varmt paa? Da tabe vi den Bevidsthed, som det om Aftenen giver os, naar vi kunne i Ængstelsens Timer sige til os selv: Overskou har sagt — han vil have det saaledes, og han, som vi saa ofte have spurgt, og hvis Raad vi saa ofte med Held have fulgt, han har sagt, at saaledes gjorde jeg det godt. — Tro Du mig, min Ven, vi maa

* Brevet er makuleret.

være saa gigantiske, saa pyramidale Kunstnere, som vi i vores egen Indbildning — kunde være, saa spørge vi dog ofte Liebe: Var Overskou dernede, og hvad sagde han om det? — Nei, min ældre Ven, jeg glemmer ingenlunde i dette Øieblik, at Du vist bedst veed, hvad Du selv gjør, og tro ikke, at jeg vil bestride Din Ret mod Rung, eller omvendt; men Din Kunstnerære, Stykkets Tarv og Dine, Dig hengivne Skuespillere kan med Billighed fordre, : idet een af dem herved takker Dig for det herlige Partie, Dit Digtertalent har skjænket ham :| vi kunne om ikke fordre, da bede Dig, og haabe Opfyldelsen af vor Bøn, som vist fra Alle i Stykket spillende Personer lyder saaledes: Kom til os paa Syngeskolen, paa Prøverne, raad os, hjælp os til ret med Mod og Kraft at frembære dette skjønne, men sikkert for vore Evner vanskelige Arbeide. Og Du, hos hvem Smaalighed aldrig har fundet Hjem, Du vil tænke: »jeg har gjort mit Forslag, som jeg troede det bedst, jeg har mødt Modstand, Drillerie etc. etc., men jeg vil fremdeles gjøre min Pligt og derved glæde mig selv og Mange; men især min hengivne Ven Phister.«

CHRISTEN NIEMANN ROSENKILDE.

1786—1861.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1816, 27. Juli. [55]

I den mig tilstillede Rolle i Dragedukken takker Jeg Den høie Direction for et nyt Beviis paa dens velvillige Opmærksomhed for mit inderlige Ønske at komme i Brug. Jeg skal med pligtskyldig Flid betræbe mig for at udføre den saa godt som mueligt.

Efter at have forsikret Directionen om min Fornøielse herover, drister jeg mig til skrivtligen at andrage for Den en Sag, hvorom jeg tildeels mundtlig har havt den Ære at tale med de høie Herrer Directeurer. Det var egentlig kun mit naturlige Anlæg for Sangen, der giorde det til mit Kald at blive Skuespiller i Elsker Faget, hvortil jeg i øvrigt vist er mindre duelig. Kiendere af den dramatiske Kunst have derimod forsikret, at Jeg ved flittig at vorde brugt ville blive bedre komisk Skue-

spiller. Denne Yttring, i Forbindelse med endeel Øvelse og Studium over denne Art af Skuespilkunsten, have vakt det inderlige Ønske hos mig, at Den høikongelige Theater Direction vilde forunde mig Leilighed til at forsøge mig i de komiske Roller i Skuespillet. Min Vinding vilde blive betydelig; seer et billigt tænkende Publikum, at jeg har en Bane, hvortil jeg henhører, saa vil det skaansomt taale en mindre god Elsker for Sangerens Skyld, og er jeg saa lykkelig at behage det i nogen Grad som Komiker, da vil dets Opmuntring have en velgiørende Indflydelse selv paa de Partier, hvortil Naturen ikke gav mig Anlæg, idet Bevidstheden om at være kiendt og maaske yndet i et andet Fag giver mig det Mod og [den] Selvtillid, som saunet forforbyder alt Godt at vise sig. Jeg vover derfor vist intet ved at anmode Den høie Dir: om at forunde mig nogle komiske Partier i Comoedien. Knudsens rige Repertoire ligger for en stor Deel; naar Den nu vil tildeele mig nogle Roller af dette, saa gav Den mig i mine mange ledige Timer en nyttig og for mig særdeles frydelig Underholdning. Hippeldanz i Epigrammet, Goldbæk i Den aabne Brevvexling, Snap i Den forladte Datter, og Roller af den Art ere de, hvori jeg saa gierne vilde prøve mig ...

TIL JONAS COLLIN.

1825, 12. September. [56]

... Jeg har aldrig noget Øieblik tvivlet om, at Professor Rahbek var mig uvillig stemt. Men i disse Dage har jeg erholdt den sikkreste Borgen for — at han [er] ligefrem opfyldt af Had imod mig. De vil tillade mig, at give Dem Leilighed til at dømme, om jeg ikke kan være vis i denne Sag, i det jeg fortæller Dem: En, som har lidt fordeelagtigere Tanker om mig end Rahbek — |: thi, der er virkelig dog Gudskelov dem, der ikke endda saa ganske foragtelig tænke og tale om mig som Skuespiller, som jeg egentlig af min sørgelige Stilling og nedværdigede Forhold i mange Henseender som Kunstner maae erkiende, at jeg hos nogle af mine Foresatte er omtænkt og omtalt — dømt —; der er virkeligen Folk af Aand og Evner, der have god Mening om mig:| — Som sagt, en saadan talte for nogle Dage siden med Rahbek og kom paa Tale om mig. Rahbeks Ord

om mig vare disse: »Rosenkilde kan jeg ikke lide! — *Den Ene:* men hvorfor? *Rahb.:* Jeg kan ikke fordrage ham! — *D. E.:* ja, men hvorfor? *Rahb.:* veed ikke. Det er en Idiosyncrasie! — *D. E.:* Men han er jo en god Skuespiller. *Rah.:* ney! — det er ikke min Mening. *D. E.:* Det var underligt! hele Verden mener det — kan De nægte, at han jo endog til Fuldkommenhed spiller Caracteer-Roller? *Rahb.:* Det kan gierne være — da jeg ikke seer ham, saa kan jeg ikke vide, hvad han giør godt.« : mærkelige Ord i en Theater Directeurs Mund om en Skuespiller, hvis Vee og Vel han har Indflydelse paa :

Hr. Et. Collin! De smiler ad denne Yttring af Rahb. De veier — som for saavidt Sagen uvedkommende — koldt disse, skiøndt fiantet henkastede, sund Menneske-Forstand berøvede Ord, dog for mig af betydningsfuld Vægt. Denne Dommer over mig, over hvad der er ved mig, har Indflydelse paa min Skiebne. Jeg og mine sukke under denne synderknusende Indflydelse. Det er ikke paa min Stilling som Skuespiller alene, denne Mand virker eller stræber efter at virke mit Fald — min dybeste Elendighed — ja, Hr. Etats[raad] Collin, han saae gierne, at man trak mig hver Dag fuld giennem Byens Gader — tilsidst op af Sorte[dam]søen — og da veed jeg vist, han med Glæde sankede gloende Kul paa min Grav ved at tilspaane mine efterladte Ulykkelige en Almisse — thi Manden er jo god! —

Hverken det ene eller det andet skal fryde hans Siel. Min har saamegen Kraft, som der hører til at bære, hvad Ondt den forudfattede Mening imod mig maatte berede mig, uden at fortvivle. Men er det ikke Synd, at dette skal være min frydeligligste Tanke? — Er jeg ingen bedre Skiebne værd? — Har jeg da virkelig ingen Egenskaber, der giøre mig fortient til, at En af mine Foresatte antog sig mig mod grum Uvillie — grundløs — som den i sin Yttring vilde være under andre Forhold foragtelig? — Det er disse Spørgsmaale, der forvolde, at jeg ligefrem vender mig til Dem, den eneste Mand, jeg veed i mine 11 Theater Aar at være Tak for nogen Godhed skyldig? — Er De mig ikke mere god? Jeg har Grund til at befrygte det af den mørke, halv vrede Caracter, Deres Ansigt antager, hvergang jeg seer Dem, og saa gierne ønskede at læse modsatte Træk deri. Er der noget i Veien, saa giv mig reen Besked! — Har jeg

gjort noget, De synes, der ikke er rigtigt, saa skiend paa mig — noget nedrigt har jeg ikke gjort — Smaafeil kan rettes.

... Jeg beder Dem, min ædle Velgiører — som jeg og mine hver sorgfrie Dag i denne Sommer have velsignet — jeg anraaber Dem: viis min Sorgs Klage nogen Opmærksomhed ... Vi er alle Mennesker. Feil have vi Alle. Skulde alles Feil dømmes saa strængt, som mine, hvorledes mon da for Ex. Hr. Professor Rahbek vilde kunne have roest sig af en saa lykkelig Alderdom. —

Wien, 1826, 28. Juli. [57]

... Næste Dag efter endelig erholdt jeg Deres og min Kones Breve. Jeg kunde ikke bare mig for at aabne dem strax. Jeg gik netop udenfor St. Stephans Kirken, ud af hvilken en uhyre Menneskevrimmel strømmede mig imøde. Du skal gaae ind i Kirken, tænkte jeg, nu er Messen forbi, i en Sidegang kan Du læse Dine kiære Breve. Men Kirken var endnu saa at sige lige fuld af Folk, der var ingen Roe. Jeg maatte ud og begive mig hiemad. — Men — jeg maatte see et Par Ord, først i min Kones, Begyndelsen lovede mig kun godt. Nu vilde jeg løbe Deres Brev løselig igiennem; jeg tænkte, maaskee et eller andet kan indeholdes heri Tienstsager angaaende ... Nu læste jeg strax i tredie Linie: »Deres yngste Barn o. s. v. Jeg troede, jeg skulde faldet om mellem den om alle Sider omkring mig myldrende Vrimmel af Mennesker. Gud veed, hvordan det var, men jeg troede i dette Ø[i]eblik det var Pigen, den næstyngste, der var død. Jeg er ikke istand til at forklare mig selv denne Misforstaaelse, som varede lige til jeg endelig kom hiem og uforstyrret af udvortes Omstændigheder kunde læse min Kones Brev; der saae jeg, at det var Drengen. -- |: Jeg siger her til mig selv: Hvorfor har Du nu her omstændelig gientaget denne sørgelige Dag? Hvad Interesse, mener Du, Et: Collin kan have for denne unødvendige Opfriskning af det, der uforanderlig uigienkaldelig skeet nu kun af Tiden kan haabe sin Trøst — :| Jeg beder Dem da tilgive min unyttige Snak, og vil nu begynde mit Brev ... Gud give, jeg var rigtig bey Stimmung! — Hvor gierne gad jeg ikke fortælle Dem og Deres Familie en saare mærkværdig Sammenkomst den første Aften i Töplitz med —

giet engang! — med Hr. Justiceraad — Baggesen. Jeg erfarede af en Opvarter, at han var der, nyelig kommen, det interesserede mig at treffe en Landsmand. Jeg tænkte paa det meget skiønne, Bag: har skrevet til mit Fødeland; ham vil det være kiært, tænkte jeg, at støde paa en Dansk, og uden længere Reflexioner, uden at lade mig melde — jeg vilde overraske ham — gik jeg op, bankede paa hans Dør, traadte rask ind og sagde: God Aften. Den danske Lyd, meente jeg, skulde giøre en herlig, velgiørende Virkning paa den danske Digter, som nu saa lang Tid ikke havde hørt en Dansk Tunge. Men — ja — der var en Tid, da han var meget lille, da skulde jeg kommet saaledes ind til ham, og da vilde jeg maaskee være blevet taget imod med en anden Hilsen. Altsaa — jeg sagde: God Aften! — Han stod just og pakkede Reise-Tøi ud. Han vendte sig saa hurtig om imod mig, som om en havde slaaet ham paa den anden Side af Hovedet og tabte et Par hvide Bomulds Sokker, som han stod med i Haanden, ned i det profaneste af alle Kar, som just stod ved Bordet tæt ved ham. Var det dette Ulykkes Tilfælde, der forvoldte, at han blev saa usigelig consterneret, eller hvad gik der af Manden? Han holdt sig ved Bordet, det vilde ikke befæste ham, han faldt ligesom om i Sophaen, stirrende paa mig. — Nu troede jeg, at Manden ikke havde kiendt den danske Lyd: god Aften! for at tydeliggiøre, at jeg var en fredelig Landsmand og ingenlunde en Røver, som det af hans Adfærd syntes, at han formodede, saa sagde jeg: Jeg er Rosenkilde fra Kiøbenhavn! — Da jeg erfarede, at Justic: var her, saa kunde jeg ikke nægte mig den Glæde, at hilse paa Dem og see Dem. — Han reiste sig med Møie: og begyndte: ;: med zittrende Stemme :; Ja — jeg kiendte Dem nok! pfhh! — Seyn Sie mir sehr Willkommen, Hr. Rosenkilde! — verzeihen Sie mir, dasz ich! De er Dansk — kommer fra Kiøbenhavn — pfhhh! jeg — Ja, richtig, Sie sind Hr. Rosenkilde — als ein Mann von — ja — jeg — ich bin so ueberrascht vorden durch ihrem (!) plötzlichen — Da jeg hørte Dem, saa — De veed — Oehlenschläger — Die Dänen — Die Verhältnisse sind mir so —. Jeg blev nu vaer, at Mandens Helbredstilstand sandsynligviis foranledigede denne synderlige Adfærd, og det giorde mig ondt, at jeg havde forvoldt dette Oprør, hvori hans Indre synlig var. Jeg bad ham at tilgive, om at mit Be-

søg havde været ham imod og vilde gaae, men nu begyndte han: Nein, nein Hr. Rosenkilde, Sie habe ich immer als einen — — (jeg dirrer saaledes paa Haanden af indvortes Fornøielse, at jeg ikke mægter at nedskrive, hvad han sagde om mig til mig selv) — gekannt, aber würklich, ich bin überrascht von den — und — Die Dänen — Ich — Sie wissen's ja die Sache mit Oehl[enschlæger]. Meine Gesundheit wollte ich wiederherstellen — suchen — hier durch — Hr. Rosenkilde reiser altsaa udenlands? — ja — alle reise jo nu (som om han vilde sige: saa kan saadan et Fæ ogsaa engang reise.) »Nei — jeg er nu her i Töplitz pfhhh! — nu undskylder De? — — her førte han mig nærmere Døren — Vil De saa snart gaae? — En anden Gang, haaber jeg, — vi træffes jo vel tit nok — her — De bliver vel længe her?« — »Nei, Hr. Justc:! — jeg skal til Wien — her bliver jeg kun et Par Dage!« — »Ah — ja saa — jo, seer De — saa god Nat! — ja, saa sees vi neppe tit — jeg gaaer lidt ud — Men vil De ikke tage Plads? — (han aabnede Døren, som jeg just var tæt ved —) Ja, jeg kan tænke, De længes selv efter Roe! — (udenfor Døren) Ach! — ich bin so angegriffen — mein guter Rosenkilde! Sie können sich nicht vorstellen! — Die Dänen — entschuldigen Sie! — (Han trak sig endelig slippende min Haand — hurtig tilbage; akkurat som man bærer sig ad, naar man med megen Møie endelig har faaet en drukken Bondekarl paa Dør og søger at faae Døren fast ilaaset, at han ikke skal komme mere ind). Han smækkede Døren lydelig af indenfor — og min i en saa god Mening foretagne Visit var til Ende. Det er [en] bogstavelig sand Skildring af den uden mindste Udmalen af det caracteristiske deri, som selv var stærkt nok. Jeg regnede B. det ikke i mindste Maade til Onde: thi hans Nerve-System er, som en Töplitzer Læge, til hvem jeg tilfældig talte om Baggesens Nærværelse her, fortalte mig, saa overordentlig angrebet, at denne selv meente: der voxer ingen Urt for Døden. Hans Stemme havde især i Førstningen en skrækkelig Lyd, saaledes zittrede og bævede den. Mit Fødeland vil vist snart tælle sin hædrende og neppe godt nok behandlede Søn mellem dets hedengangne. — Jeg har ikke kunnet bare mig for at meddele Dem denne underlige Sammenkomst, i hvilken Bag:, saa an-

grebet han var, dog stedse havde sin gamle Kiv med Oehlenschläger Partiet i Hovedet ...

Töplitz Egnen! ... ak, jeg vilde saa gierne snakke lidt om det Guderliv, jeg førte — skiøndt mutters ene omvankende mellem Bierge, Dale, Skove, Field—Slot—Ruiner. Men jeg maa lade det fare. Jeg gientager det kun her, hvad jeg idelig tænker paa, hvergang jeg nyder et og andet Herligt i Natur eller Kunst Riget! — Hvad skal Du giøre for at fortiene den Glæde, denne Sommer-Reise skiænker Dig. Hvormange er der ikke til, som fortiente denne Lykke i det mindste ligesaa godt som Du? — ... Seer Et[atsraaden] Ryge, saa fortæl ham, at Koch er død. Tak ham for hans Adresser, som jeg mellem os sagt ellers ikke brugte. Men Meningen var god. Hverken mine Hilsener fra ham eller Oehlenschläger have gavnet mig. Den sidste er ilde anskrevet hos Agent Sonnenleithners, og som det lader ikke uden Grund ... Jeg lever og døer Deres med uskrømtet Hengivenhed etc.

NB: I dette Øieblik slaaes to Frugt Kiellinger meget malerisk grupperende sig lige her under mine Vinduer. —

Forunderligt, at jeg slet ikke træffer C. Winsløw — ...

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1827, 28. April. [58]

I Dag Formiddag kom jeg paa Theatret for at tale med Dr. Ryge om noget i Sommerforestillingerne betræffende. Det Selskab, for hvilket D'hrr. Instructeur Frydendahl, Dr. Ryge, Liebe, Eenholm, Stage ere Formændene, har givet sig den Lov: ikke at assistere andre Sommerforestillinger. Derfor har altsaa Waudeville-Selskabet maattet træffe samme Bestemmelse. — Jeg havde giort Jfr. Wulf, som var anmodet af hiint Selskab om at spille med i de tydske Sommerforestillinger, for hvilke, som det hedder, Selskabet agter at engagere Jfr. Pohlmann, opmærksom paa, at hun, som vort Selskabs Medlem, ikke kunde deeltage i Hiints Forestillinger. Det var derom, jeg i Dag, forsaavidt jeg havde Deel i Jomfr. Wulfs Vægring, vilde tale med Dr. Ryge. Han hørte kun lidt paa mig, sagde, at jeg havde stiaalet Jfr. Wulf fra dem og erklærede togange, saa at Alle, Statister,

Skuespillerne og flere Omkringstaaende hørte derpaa, at han vilde slaae mig mellem Øinene, hvis jeg ikke taug. —

Jeg er altsaa i den ubehagelige Nødvendighed, at maatte anholde hos mine Foresatte om, at De ved den fuldstændigste Fyldestgiørelse, forsaavidt Deres Magt rækker, sikkrer min Person for Fremtiden. Pligt og Billighed befale her Dem, mine høie Herrer, at give, ligesom de paalægge mig at fordre denne Fyldestgiørelse. — Hvad jeg veed, at jeg med Lovs Medhold kan giøre, det giør jeg, indtil jeg har naaet, hvad jeg forlanger. Jeg møder paa Scenen bevæbnet; den muelige Følge deraf er let beregnelig.

... Jeg forlanger af ham: Han skal roelig anhøre en alvorlig Irettesættelse af en af Directeurerne, og derpaa formelig bede mig om Forladelse, alt i deres Overværelse, som vare Vidner til hans Adfærd imod mig. — Derpaa skal han skrivtligen erklære mig sikker for lignende Udbrud for Fremtiden. —

Det er hverken første, anden eller tredie Gang at denne Mand glemmer sig. — Jeg har engang før for mange Aar siden klaget over ham; min Klage værdigedes ikke engang Svar. — Flere have klaget over ham; han har altfor tit mærket, at han tør vove meget; — men mig forsoner hverken Brevskrivelser eller Taarer og Bønner under fire Øine ...

1827, April. [59]

Den Bagdør, som Dr. Ryge har udseet sig, og som hans Erklæring* viser, at han ønskede at kunne smutte ud af, beviser hans Sags Beskaffenhed bedre end min Klage.

Jeg behøver nu blot at gjøre den høie Direktion opmærksom paa, hvad der vel allerede er dem tildeels bekjendt, at Dr. Ryge har til Mange fortalt Sagen, uden at gjøre Forsøg paa, at give den en spøgefuld Vending; han har i disse sine Fremstillinger af Sagen sagt, at jeg drillede ham. Dette tyder jo altsaa hen til, at han i disse Samtaler om Tingen ikke saae nogen Spøg deri, men at han meget mere søgte at finde, ved at paadigte mig Drillerie, Undskyldning for sin Adfærd. Derpaa vil jeg tage mig den Frihed at fortælle Sagen nøiere, end jeg i Løverdags var istand til. — Jeg gik hen mod Dr. Ryge for at sige ham, at

* Jvfr. Brevet fra Dr. Ryge af $^{29}/_{4}$ 1827. Pag. 132 f.

jeg agtede som een af Formændene for Waudeville-Selskabet at forhindre Jfr. Wullf, som er dette Selskabs Medlem, fra at deeltage i de tydske Forestillinger, hvortil Ryge, Frydendahl, Stage etc. agte at engagere hende, da den Lov, som forbyder disse Herrer, som Selskab betragtet, at assistere os, maa nødvendigviis fremkalde samme Lovbestemmelse for vort. Jeg havde neppe rolig og venlig begyndt: »Jeg vilde tale med Dem, Dr. Ryge! om« — før han afbrød mig: »ja, men tag Dem i Agt for mig.« Jeg spurgte ham nu: »hvad skal jeg tage mig i Agt for?« Dr. R.: »Jeg er harmfuld paa Dem; De har jo skrevet Jfr. Wullf til, at hun ikke maatte spille med Os!« Jeg: »Jeg har blot mundtligen forestillet hende, at den Lov, der forhindrer Dem fra at assistere os, ligeledes maa hindre hende fra —« Dr. R.: »Det er jo skjændigt; De har stjaalet Jfr. Wullf fra Os!« Jeg: »hør nu dog bare med Rolighed« — Dr. R.: »gaa fra mig og hold Deres Mund — De faaer en mellem Øinene.« Jeg (vendende mig mod alle de Omstaaende, som vare blevne opmærksomme paa Ryges hæftige Tone) »Hører De! (til Doctoren) »Slaar De! — Det tør De jo ikke, Ryge! — prøv det!« — Dr. R.: »Hør! De faaer en mellem Øinene«. Jeg: »Det vover De ikke paa! tru ikke tiere, men slaa!« — slaa! — Dette hørte Mange af Personalet; jeg veed, hvem de vare, og kun den feigeste Nederdrægtighed eller personligt Had imod mig kan forhindre dem fra at fremstaae, naar den Tid kommer, at jeg skal nævne dem som Vidner.

... En anden Sag er det, naar Directionen ved et Opslag i Foyeen bekjendtgjør hele Personalet, at Dr. Ryge, naar han truer med Snudedrag, eller slaaer, gjør det for at skjemte eller for at adsprede sig, og at Personalet har at betragte dette som et Fortrin, der, ligt Tobaksrygeriet, indrømmes ham paa Grund af hans Talent og Fortjenester.

Naar nu Directionen altsaa ikke troer at kunne gjøre, hvad forresten Kyndigere end jeg mene, at den kan og bør gjøre, nemligen: sammenkalde det da tilstædeværende Personale, Dr. Ryge og mig; undersøge og høre, om det er Løgn eller Sandhed, hvad jeg siger; at Vidner ville og kunne bevise, at Ryges Adfærd var Vold i Kongens Huus og derpaa give mig den i min Klage fordrede Fyldestgjørelse: saa maa den anden Udvei

vælges: Doctoren maa, som sagt, erklære Alt for Spas — men i dette sidste Tilfælde skal det hele Publicum blive Dommer i denne Sag. Det skal ikke blive skjult, hvad Tøilesløshed og Galenskab i det danske Kunstnersamfund tør tillade sig; det skal blive en Gjenstand for Almeenunderholdningen, at Dr. Ryges Ustraffelighed nu er stegen til den Høide, at den fredelige Kunstner maa, fordi hans Foresatte ikke ville beskytte ham, betræde sin skjønne Kunsts vanhelligede Tempel bevæbnet mod personlig Vold ...

I en Pøbelscene bag Coulissen forleden med Foersom, af en beslægtet Art med denne, fnøs Doctoren som en anskudt Bjørn og bluedes ikke ved at sige, at han vilde statuere et Exempel, medtage en Hundepidsk etc. Nu er her Leilighed til at statuere et ordentligt Exempel paa god Tugt og upartisk Retspleie.

Jeg gjentager det: Min personlige Sikkerhed er truet ... Jeg veed, hvad jeg kan og tør gjøre. — I sit 41. Aar at lade sig true med Prygl kan maaskee den taale og tie til, paa hvis Liv og Vandel hviler Skjændsel og Forbrydelser, som han maa have varsomt Øie med; jeg har intet Vanærende at bebreide mig. Mit tolvaarige Theaterliv er ligesaa reent som Doctorens i det mindste; uden Kunstnerære er det heller ikke. Den Datter, jeg med Glædens Taarer i Gaar favnede efter hendes Indtrædelse i Verden, skal ikke, naar hun gjør sit første Skridt ud i den, hilses af det Spørgsmaal: »Er det sandt, Marie! at Din Fader Dagen før du blev confirmeret, lod sig behandle paa Theatret som en Dreng eller som et æreløst Menneske?«

Jeg sætter alle de Midler i Bevægelse, som Sagen tilbyder mig, og de ere mange, for at faae saa udmærket Satisfaction, som Fornærmelsen er forhaanende for mig, fornedrende for Samfundet og prostituerende for vore fælleds Foresattes altfor vidtdrevne Godmodighed, hvis ogsaa denne skal glattes af. —

TIL F. C. HOLSTEIN OG JONAS COLLIN.

[c. 1827]. [60]

... Mine ædle Foresatte! Vel er der ingen af dem, der kiender det fornedrende og alle ædlere Evner ødelæggende, der er i at være, og almindelig erkiendes for en gieldbunden Huus-

fader, men det kan ikke være Dem vanskeligt at tænke Dem en Mand af en Skuespillers Offentlighed, naar han er meget kiendt — i min elendige Tilstand. Det er især nu, at den er, og med hver Dag bliver mere trykkende. Aldrig følte jeg den Byrde saa haardt, som siden den Tid jeg blev funden værdig til meget Arbeide og havde den Lykke ved mit Smule Skuespiller-Talent, om jeg selv tør tale derom, at erhverve mig nogen Yndest. Jo mere den ønskelige Lod at være vel lidt, ret gierne seet paa Scenen, blev min, jo hyppigere forøge sig mine Creditorers, selv de Ældstes, Angreb, — de troe nu fast, at mine Kaar forbedre sig betydeligen. Jo almindeligere kiendt jeg er, jo uundgaaeligere er Skammen af saa ofte at forfølges og saggives. Nu kan jeg nemlig ikke mere, uden at være en med Forundring begabet Gienstand, lade mig stevne til Forligelses og Gields-Kommissionen. — Hvor mangengang have ikke mine bedste Partier lidt under den kvælende Forestilling: I Formiddags var Du i Forligelses Commissionen; der maatte Du ved Løvter, Du veed, Du ikke kan holde, skaffe Dig Frist. Hvem veed, om Du nu ikke spiller Comoedie for Folk, som siger: Han spillede nok ogsaa Comoedie for os i Formiddag. — Mine Børn, hvad skal deres Skiebne blive, som Børn af en for Uredelighed anerkiendt Fader? ... For nogle Dage siden voldte en af dem i sin Uskyldighed mig et af de bittreste Øieblikke, jeg har havt i alle mine Dage. Han kom hiem og græd over, at en Dreng i Skolen havde sagt til ham, at hans Fader jo blev stevnet fire Gange om Ugen for Gield. Krænkelser af den Art møde mig altfor ofte ... min Gage, paa Huusleyen nær, optages af Creditorerne; saa at jeg har lidet eller intet selv at disponere over; det kan ingen Familieforsørger for 5 Børn og Kone, foruden flere, hvis eneste Tilflugt jeg nu engang er og maae være, udholde, og med det samme være lunebegavet Skuespiller .... Et Træk af denne Tilstand vil jeg blot endnu fuldstændiggiøre min Skildring med. I forrige Saison maatte jeg togange melde mig syg af en Grund, der stod nær i Forbindelse med hiine Udveie for dagligt Brød, som Pantjøder forskaffe. Venners og Bekiendtes Hielp er nu i Almindelighed det, som holder mig ovenpaa. Men hvilke jammerlige Udveie, hvilken Tilstand for hver ærlig Mand! — .... Hvorledes den er bleven i den Grad sørgelig, er mig let at

forklare. 1815 kom jeg til Skuepladsen og begyndte med en Gage, der var sex gange mindre end vore Fornødenheder. 1815—16—17—18—19, hvilke Aar! Vort Linned, vort Smule Sølvtøi, min Kones eneste Medgift, to nye Sengs-Klæder opslugtes i dem, og i hvert Aar kom jeg fra 14— til 600 Rdl. i Giennemsnit i Gield. — Nu Tilflugt til Jøder for at leve daglig. At det maatte bære ad den Vei, paa hvilken jeg vandrer, det er let at indsee Uundgaaeligheden i.

... Grundforbedring af min Tilstand eller intet er det, jeg her søger. Blev der giort noget for mig, og intet til Grunden i mit Elendigheds Dyb, saa var jeg værre faren endnu. Det vilde da hedde sig, at jeg var hiulpen, og naar jeg saa, da der hviler Beslag paa, hvad jeg skal leve af, maae giøre nye Gield, saa blev min Tilstand jo den samme, mit Navn end mere berygtet ... Men naar jeg ganske bliver gieldfrie er det først, jeg kan aande frit. Med det Hans Mayestæts Naade forhaabentligen vil hielpe mig med, søger jeg da at tilfredsstille de Kreditorer, jeg — forsaavidt kan kalde mine personlige, som de henholde sig til mig selv. Jeg betaler dermed alle dem, som med Smaakrav forfølge mig dagligen; dernæst dem, hvis venskabelige Tienstagtighed har hiulpet mig, hvis artige Skaansel og Eftergivenhed fordrer af mig som redelig Mand, at jeg betragter slig Gield, som Æres Gield ... Blev det nu kundbart: Rosenkilde har betalt sin Gield, er i Orden nu, saa blev Rosenkilde en honet Mand. Mit Navn som Skuespiller steg da upaatvivleligen med det i de Flestes Agtelse. Thi naar en opfylder sin Plads i sit Fag og hedder tillige en honet Mand, saa bliver Verdens Dom først tilgavns hans Værdie ... Ja, upaatvivleligen vilde det jo endog forøge min Ære i Verdens Øine, at det hed sig: Hs. Mayestæt havde holdt mig en saa stor Naade værd, at han betalte min Gield, agtede mig saameget, at han undte mig og skiænkede mig foruden sit allernaadigste Biefald som Skuespiller, et agtet eller dog udadleligt Navn. Hvilken Tilstand kunde jeg da komme til at kalde min! — Hvilken Omvexling i alle Forhold ... Mine Indkomster, mine. Frugten af mit Arbeide, min. Roe i Fremtiden til Arbeide ... hvilken Stilling for mig, som intet andet Ønske har i Verden end det at blive en stor Skuespiller ... Min Udsigt for mine Drenge er da god. Den ene skal i Con-

servatoriet. Han har Lyst og Evner for Theatret. Den anden faaer jeg nok frie Undervisning til i Borgerdyds-Skolen, maaskee endog Bøger siden ...

Maatte jeg være dem, mine ædle Foresatte! saa kiær, at de blot sagde til Kongen: Rosenkilde er værd at giøre dette for! — Er jeg det end ikke ganske nu — hvor inderligt ønskede jeg ikke at kunne bevise, jeg var det alt — saa haaber jeg vist, jeg skal blive det, baade som Menneske og Kunstner ...

TIL JONAS COLLIN.

1843, 22. December. [61]

Jeg kan godt forestille mig, at det i Deres Øine kan have taget sig meget ilde ud, at min Datter vægrede sig ved oftere at optræde i sine Debut Roller, men desuagtet, da man kun kan føle, som man er, kun see med de Øine, man har, saa var nu min Følelse efter den min Datter fra Theater Direktionen tilstillede Skrivelse saaledes, at jeg maatte erkiende min Datters Indisposition til at spille den Aften for meget naturlig; og med mine Øine kan jeg ikke see rettere end, at da hun ikke kan opnaae et Engagement ved de af hende med Direktionens fuldkomne Vidende og Samtykke valgte 3de forskiellige egentlige Caracteer Roller, saa er der noget underligt i, at hun dog vedbliver at optræde i dem.

Hun har debuteret efter gammel, hidtil som Lov hævdet Vedtægt, 3de Gange, for at opnaae et Engagement, hvergang i en forskiellig, egentlig Caracteer Rolle; hun har skilt sig ved sine Debuts til Publikums, til selve Direktionens Tilfredshed. Ingen af de mig bekiendte Debutantinder har lagt større naturlig medfødte Gaver for Dagen. En 20aarig Pige, som aldrig før har havt sin Fod paa nogen Scene, træder her op i tre forskiellige komiske Caracterer, sætter dem klart, bestemt ud fra hinanden, og udfører dem, endogsaa flere Gange, til Alles Tilfredshed; dette er endog noget, som Theatrets Historie ikke, hvis jeg ikke er aldeles galt underrettet, har noget Sidestykke til.

Hun har giort Sit.

Idet hun nu glad og fuldkommen tryg venter paa, at Direktionen vil giøre Sit, modtager hun den Besked, at Direktionen ikke kan afgiøre noget efter det, hun har viist, skiøndt man dog

tillige erklærer sig med megen Grund tilfreds med det, hun har viist.

Da det nu er noget, der fordres af hende, som endnu aldrig, under saadanne Omstændigheder er paalagt Andre, da det dog vel kan ansees for vist, at om hun ikke fortiener det, hun har stræbt efter, saa fortiener hun dog at skaanes for en nye opsigtgiørende Udstillings Blamering, eneste i sit Slags, og saa haaber jeg, at Direktionen vil paa bedste Maade optage det, at jeg aldeles bestemt maae vægre mig ved at lade hende, Eneste af alle, debutere fem Gange ... Jeg haaber, at Direktionen ved at tage det under nøiere Overveielse, hvad en fjerde, en femte Debut vil sige, ved at tage i Betragtning, at det er ingen reen Tøs — det være mig tilladt her at betjene mig, for Omstændighedernes Skyld, af et saa glat Udtryk! — det er en god, skikkelig og ikke talentløs Piges hele Fremtids Skjebne, der her er Talen om .... jeg kan ikke finde mig i, at min Datter for enhver Priis, paa hvilkensomhelst Maade, skal søge at naa sit Maal.

Dette, som skulde have været en Meddelelse af mine Tanker til Dem, Hr. Conferenceraad! er blevet til et Brev til Direktionen. Saa være De da saa god at tilkiendegive paa sit Sted, min heri indeholdte Besvarelse af samtlige Direktionens Brev(!) til min Datter.

Hvad jeg vilde sige Dem selv, Hr. Conferenceraad! det var: De er selv Fader. Forestil Dem engang, at en af Deres Sønner, en af Deres Døttre, havde havt Talent og stor Lyst til Theatret, havde fulgt sin Lyst, og det saa i alle Dele var gaaet Deres Barn, som det nu er gaaet Mit, hvor vel stemt, hvor roelig vilde De da være i Deres Sind. Jeg kan ogsaa henvende Spørgsmaalet til min høie Cheffs mig bekiendte faderkierlige Sind, det giør jeg herved ...

[TIL JONAS COLLIN].

APHORISTISKE BETRAGTNINGER OVER DET THEMA: STAAER THEATRET TIL AT REDDE? NEMLIG: KUNSTEN?

[c. 1844—45]. [62]

En Instructeur kunde være for en Theaterbestyrelse, hvad den Handelskyndige, Fabrikkyndige er som Medlem af Toldkammer og Commercekollegiet: Han er den, ved hvis Ind-

sigt i Kunst-Practiken det skal suppleres i Kunst Anliggendernes Ledelse, som naturligviis maae mangle den Hofmand, den Collegie-Deputerede eller Lærde, som her ifølge gammel Form af Kongen udvælges til at overtage Theatrets Styrelse, noget der i Øvrigt ogsaa har sit betydelige Gode; ja, man kan sige derom, at det er, som det skal være, naar man blot vil føie til: det er ikke alt, hvad det burde være. I Theatrets kunstneriske Styrelse, og dette er jo dog vel et Theaters punctum saliens, maae den praktiske Sands have Andeel; saalænge man sætter sig imod, hvad der er saa aldeles begrundet i simpel, sund Menneskeforstand, saa maae det gaae tilbage, og derfor gaaer det ogsaa tilbage, om saa de Mænd, til hvis Førelse Theatret er overladt, vare endnu tredobbelt saa udmærkede ved personlig human og elskelig Caracteer. Disse Ord skulle ikke være nogen som helst Captatio. Det er kun simpel, factisk Sandhed, at Mænd som de, der udgiøre vor Direction, ere af stor Værdie og Vigtighed for en Theater-Institution formedelst deres Stillings Vægt og Anseelse, deres humane Caracteer og deres Menneskekundskab; men alt dette er ikke nok. En Cancelli-Præsident kan bestyre en Mølle, naar der ikke skal sees paa andet end det, om der er noget at male, ligegodt hvad det er, og om der er Vand. Men er der ingen møllekyndig, der seer til med, daglig, saa slides Hjulene itu, gribe forkeert ind i hinanden, der bliver malet slet, og Møllen gaaer omsider istaae. Vor Mølle maler endnu, men som oftest maler den slet. Hjulene smøres ikke altid, hvor det meest behøves. De gribe ofte aldeles forkeert i hverandre og maae slides op før Tiden, saa at Møllen omsider maae gaae itu eller istaae. Lignelsen passer forresten ikke ganske. Med os gaaer det ikke saaledes. Vi staae ikke, nei! Vi gaae tilbage, og det alene fordi det mangler os paa en kunstpraktisk Tilsynsmand. Dette er aldeles nødvendigt, nu mere end nogensinde, fordi det seer fattigt ud for Os, mere og mere, med sande Talenter. Derfor er det mere end nogensinde nu nødvendigt at holde tilreede med, hvad vi have, og bære sig saaledes ad dermed, at intet slides op ved overlæssende Arbeide, intet fortæres af Ledighedens og den deraf følgende Dorskheds Mølorme. At sammenfatte og i følgerigtig Orden udvikle her Punct for Punct alt det, hvori en kunstpraktisk, talentfuld, dannet og

besindig, og tillige kraftig Mand behøver for at frelse Theatret fra at synke ned til en triviel Penge-Erhvervs, en Forsørgelses Anstalt, dette Sidste nærmer det sig stærkt til at ligne, vil være mig en Umuelighed, jeg vil derfor slet ikke forsøge derpaa, men blot i — saa at sige aphoristiske Træk berøre et og andet, hvor en saadan Mand nu er saa høilig nødvendig.

For nogle Aftener siden vare der 7 Pynte Kiellinger og 3 à 4 Kudske bag ved Koulisserne, saa at de Rollehavende kun med Møie kunde faae fornøden Plads til at staae, hvor de skulde staae. Det er ikke saalænge siden, at Mad. Ryge i det yderste Øieblik ikke havde anden Paaklædning at give en ung Skuespillerinde end en carrikaturagtig Hat og do. Kjole, saa at hvis Mad. Nielsen ikke havde været, saa var den arme Pige kommen grædende ind paa Theatret for at udføre en betydelig Caracter Rolle. Uforskammet brutal Tone giør sig gieldende paa alle Kanter, men især fra Garderobe-Væsenet mod Choristinder hvert Øieblik, saa det er oprørende at høre paa det. Naar en Solodandserinde koster sig selv en nye Dragt, saa betaler man hende hver gang den bruges, og saa, naar den er udslidt, saa sælger hun den for høi Priis! Naar jeg kommer med en nye, god og for mange comiske Caracter-Roller brugelig Frakke og begiærer, at man vil kiøbe den for mine udlagte Penge, saa nægtes dette i strengeste Bestemthed. Dette er latterligt—slet!! etc. — etc. — etc. — hvortil alle disse Lapalia—Dumheders Registrering? Det er — blot mens jeg tænker efter, hvortil en rigtig Instr: er nødvendig — til slige Usselheders, Uordeners Afhjelpning, skulde han vist ikke bruges. De nævnte Ting ere gemene, jammerlige, en Skiendsel for Os, men der ere Ting af større Vigtighed for en Instr. at virke i. Han skal være med at raade i Henseende til 1) Stykkers Antagelse. — Rollebesætning bør ene og alene overlades ham. Han skal 2) have en betydelig Stemme med i Skuespilleres Engagement. 3) Han skal sørge for et godt og vel monteret Repertoire. 4) Han skal styre Prøverne, saaledes at de kunne blive, hvad de altid burde være, et Kunst-Studium.

En saadan Mand vil forstaae, hvad vi kan. Han vil ikke latterliggiøre Os selv ved at fuske i, hvad vi ikke kan. Han vil indsee, at Opera er noget, vi ikke kan andet end fuske i. Han vil derfor aldeles ikke befatte sig med den. NB: naar han

maae raade, og altsaa, naar han maae raade, saa er en Capelmester som Glæser ganske tilovers for Os. En Instr. vil stille sig den Opgave, at bringe det til høist muelig Fuldkommenhed i det, vore Kræfter egne sig til, og lade alt andet som uopnaaeligt og som noget, hvori der kun her kan fuskes, fare, fordi det er et Theater uværdigt at fuske. Han vil sige: Vi kan noget her; det er 1) Den gode Comoedie. 2) Det comiske Lystspil. (Det kan komme til at gaae her.) 3) Den instrumentale Musik i den ædleste og største Stiil. Han vil ikke undsee sig ved at være med ved at styre en Kunst-Anstalt, som kun stiller sig den Opgave; thi en kunstnerisk Aand maae kunne fatte, at den er meget stor. Den har aldrig elsket eller agtet Kunsten og Kunstneren, som vil forlange alle Slags af et Theater. Derfor er Burg-Theatret i Wien noget, fordi det — »veed at begrændse sig«. Han vilde hæve sin Røst mod alle ikke noksom overveiede Foretagender, saasom Engagements som Gl[äser], mod Antagelse af Mantier og saa Bortvisninger igien som hans.

En Instr. vilde sige, M[antzius] behøves ikke; men han kan bruges; har vi ham, saa lad os beholde ham. Han vilde aldeles modsætte sig Engagements som Mad. W[estergaard]. Han vilde sige: det er intet Beviis for Theatrets Trang til hende, at hun trænger til Theatret. Han vilde med opmuntrende Opmærksomhed komme det fremblomstrende Talent imøde og ikke frygte for at indgyde det Mod. En Debut, som f. Ex. min Datters, vilde han have fulgt med kierlig deeltagende Opmærksomhed, og Resultatet af den havde visselig ikke været det, der blev hendes. (Hvem kan bare sig for, at det løber over, som Hjertet er fuldt af. — Den Historie er saa aldeles uden Exempel af noget lignende!!)

Ved Siden af Mad. W[estergaards] Optræden og den smigrende Deeltagelse, som møder hende, staaer den Kulde, som fra Først til Sidst omgav min Datter, ganske forunderlig mærkværdig. Saaledes ogsaa den unge Winsløws. Jeg saae denne unge Mands Prøve. Jeg kunde ikke lade være at sige ved mig selv: Herre Gud!! — da jeg mindedes Julies Prøve for Dir. og hendes første Debut.

En Instr. vilde ret vogte sig for at belæsse Personal-Antallet med overflødige Nº.

Ak, Hr. Ven! En Theater Instr. som jeg tænker mig ham! — hvor er han saa at finde? Jeg veed det ikke, men det veed jeg, at som nu Sagerne gaae, saa synes det høiligen fornødent at søge om En — mon ikke Arnesen? ...

Feu-Væsenet, som er aldeles feilagtigt indrettet, for saa vidt det ideligen viser sig, at det maadeligste Talent, Theatret har, oftere har dobbelt Feu imod dets første Talenter, fordi deels disse slet ikke ere, tit hele 10—14 Dage, i Brug, deels ogsaa fordi de første Talenters Medvirken let falder ind i Stykker, som ikke giver Huus, vilde blive en af de allerførste Gienstande, til hvilke en Instr. vilde henvende sin Opmærksomhed. Han vilde lade Tilfældet og Vilkaarligheden spille en saa liden Rolle som mueligt i Feu-Væsenet. Han vilde sørge for, at Theatrets første Talenter var hver Aften i Brug, om mueligt. Han vilde ansee det for en Uret mod Kunsten og Forræderie mod Publikum, ikke i det mindste at bestræbe sig for efter yderste Evne, at de bedste Kræfter, Theatret har i Eye, om det var mueligt, — altid 4—4 Gange i Ugen viste sig, og saa vilde han sørge for at indrette det saaledes, at den talentfulde Skuespillers Feu saa lidt som mueligt var afhængigt af Indtægtens St[ørrelse] [i] de Aftener, han spiller ....

En talentfuld Instr. vil betragte det som et Livs Spørgsmaal, rettere som en Hove[d]hjørnesteen for Feu-Sagen, at blive enig med sig selv om: Hvem skal nyde Feu. Han vil besvare dette nemt, idet han forelægger sig et andet Spørgsmaal og svarer derpaa: Sp: Hvilke ere de Kunstnere, hvis Navne paa Plakaten har Tillokkelses-Kraft for Publikum. Disse og aldeles ikke andre skulle nyde Feu. Hvor forunderligt er det ikke at see en Skuespiller, som ingen bryder sig i mindste Maade om, selv om han er, som Huusfader, som Oekonom aldeles en Classiker, at see en Saadan faae Feu, og formedelst Feu-Væsenets aldeles feilagtigt baserede Indretning, ofte faa større Feu end det sande virkelige Talent? — Og see dette er seet og erfaret i to Aar, men det bliver dog derved. En Instr. vilde maaskee sige: Feu Sagen er altfor vanskelig at faae til at gaae godt. Det er meget sundere, at kraftige Talenter, som vise Lyst og Iver, faae

betydelig forøget Gage, for Ex. 2000 Daler, og saa at lade Mellemgodset, hvoraf der altid er nok at faae, nøies med det, der falder af i Saison-Douceur. Genie og Talent byder man ikke Douceur, man betaler det godt. Det kan ikke gavne Kunsten at opmuntre, opildne, opvarme det aandløse, genieløse. Aand og Genie kommer ikke frem, om man saa lægger Favne Feu under.

Men ak! naar man kommer ind i Betragtningerne over en forbedret Theater Styrelse, hvor seer ikke saa Theatret ud. Hvor er den Herkules, som kan rense denne Stald? ...

Kort:

Et Theater, som vil Alt, er ingen Kunst-Anstalt. Hvad det er, maae de om, som mene at kunne alt. I Wien og Paris begreb man, at Skuespil-Kunst er Theatrets Hovedsag, og i denne Grundtanke blev Burg Theatret og Theater Français til. Dette. Disse to ere Kunst-Institutioner, Resten ikke værd at tale om med Hensyn til egentlig Kunst. Ulykken er, at man kan ikke fra Grunden reformere et Theater, som er i Synken og tillige lade alt gaae sin Gang.

Kongen kan.

Han kan sige — han skulde egentlig ogsaa sige det —: Jeg, som elsker Kunsten, jeg kan ikke taale at see den gaae under. Han skulde befale Theatret aldeles lukket. Derpaa skulde Comoedien aldeles adskilles fra alle de øvrige Affaires — om disse skulle fremdeles fuske sig frem. Lad dem det! — Lad der blive bygget et Opera Huus. Lad der gives Opera, Ballet, Lini[e] Dands, Tasken-Spillerier, gives store Concerter, alle Slags, og lad Comoedien saa beholde det gamle Huus. Rotterne fik man vel ud. Lad dets Styrelse da — som oven er sagt — forpligte sig til at tage den praktiske Kunstforstand paa Raad; den hellige sig da med sand Iver alene Skuespilkunsten, og vogte sig vel for at ville andet, end det vi kan: f. Ex. ikke fuske i Tragoedien, men bie med den, indtil vi kunne præstere, hvad den fordrer. Tages Sagen paa den Maade, saa vædder jeg mit Liv paa, [at] Skuespilkunsten vil trives og frodigen blomstre, naar Juxet[s] overfyldende, overmættende Publikum forgaaer i sit eget tomme 0.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1844, 10. Maj. [63]

Jeg undertegnede har været, nu i Onsdags d. 8de Mai, 32 Aar i et ganske lykkeligt Ægteskabs Baand tilsammenknyttet med min Kone Maren Falck Christensen, barnefød i Aarhuus 1786. Jeg kan skaffe de brillanteste Attester fra min Kone og ligesaa paalidelige fra mine Pigebørn, at jeg har været en meget god og omgiængelig Ægtemand, Fader og Huusven. Paa saa gode Grunde støttet, vover jeg at henstille til mine høitærede og kiære Foresatte følgende:

I 1837 skulde vi have havt en ganske lille Sølvbryllups Fest, men dels fandt vi, at de 25 Aar vare henrundne saa hurtigt, at de forekom Os ikke lange og tidvægtige nok til, at de kunne fortjene en Jubel-Festlighed, dels havde jeg ikke Raad til at anstille Høitideligheder dengang, og da jeg boede paa Østerbroe, saa kunde Dagen ignoreres uden at volde Forargelse. Syv Aar er et Afsnit af Menneske-Livs-Organisationens Udviklings Proces — 32 Ægteskabs Aar kunne dog gielde for et godt Spand af Tid — 32 Aar, det er nok værdt at anstille en ganske liden Fest for, naar de ere gaaede godt i et Ægteskabeligt Samliv. Vi ønske saa gierne at feyre vor 32 aarige Bryllupsdag nu paa Søndag; men dertil behøve vi 150rd. — Denne Sum skal dog ingenlunde feyres op, men de 100r skal være til at betale en Enke 100r, som jeg maatte laane af hende i en stor Forlegenhed ... naar jeg kunde lægge de 100r paa Søndag under Madam Møllers Tallerken, hun spiser gierne lidt Suppe hos Os om Søndagen, saa lever hun op igien fra sin Angst og Sorg; dette skulde være Glands-Punktet af vor Sølv-Bryllups Fest. De Smaae-Bie-Partier af Festen skulle saa de 50r giennem flere Dage, i Fred for Penge-Sorger, være mere end tilstrækkelige til at udrede ... Jeg haaber, at jeg med en sandfærdig, om endogsaa ikke traurig-alvorlig, dog allerærbødigst Fremstilling af denne for Os her vigtige Familie Sag, at have talt til mine ærede, kiære Foresattes gode Gemytter ...

TIL THOMAS OVERSKOU.

[c. 1850]. [64]

Jeg er mere end halv syg over den ubeskrivelige Dumhed, Grovhed og Tactløshed, hvori jeg igaar har giort mig skyldig. Kan Du giøre noget for at redressere den? Veed Du noget, som jeg kan giøre derfor, saa siig det! Jeg veed S— hvordan det er med mig, een Dumhed om Aaret skal jeg i det mindste falde i Gabet paa.

I den bedste Mening fornærmer jeg her mine Venner, støder an mod den simpleste Artigheds Regel og forplumrer paa den meest forbandede Maade alt det, hvori jeg intet havde at giøre andet end at holde min Mund. Jeg er forresten tugtet haardt nok ved at maatte sige dette om mig selv og tillige vide, at jeg er 64 Aar gammel. Vær ikke vred paa mig Ov[erskou], jeg har fornærmet Dig og H. og Phister ogsaa. Faae Dem til at glemme det, og snarest mueligt at tilgive Din etc.

TIL THEATERDIREKTØR H. CHRISTENSEN.

1857, 31. August. [65]

Fordi man bedre taler sig ud hjemme hos sig selv, var det, at jeg tillod at bede Dem om, ved Hr. Schwartzen, hvis De NB skulde komme forbi min Bolig, da at træde indenfor. Jeg maae nødvendigt udtale mig reent ud for Dem. Hvad kan det egentlig nytte Theatret, at jeg forbliver i dets Tjeneste, naar jeg ikke mere kan udføre Partier af nogen virkelig Betydenhed? Det er vist, at den indvortes Tillid til mine Kræfter, den er borte tildeels, og formindskes mere og mere. De kan meget godt tænke Dem ind i, hvad den er for et vigtigt Værktøi til Skuespiller-Værkets rette Udførelse. Jeg er idelig, hver Dag af og til ilde tilmode, uden egentlig at vide, hvorfor. Jeg befinder mig altfor ofte hele Timer slet. Jeg har næsten hver Dag Leilighed til at giøre den Erfaring, at jeg husker daarligere. Tænker jeg paa mine betydeligere Partier, da er det altid kun for at melde Bestyrelsen, at jeg i det mindste aldeles ikke før hen i Vinteren vil kunne udføre noget af dem. Paa Hoftheatret at spille M. Perrin, det stiller sig for mig som en latterlig Modbydelighed. Jeronimus i Abracadabra maatte jeg efter flere Forsøg frasige mig....

For mig stiller det sig som det retteste: at jeg nu lader det være nok. Naar jeg tænker mig: De sætter Repertoiret, og jeg saa maae hver Ugedag eller oftere komme med Indvendinger, saa føier man sig en Gang, togange o. s. v. efter dem, men man fortrædiges dog omsider og bliver utilfreds med mig tilsidst; — at gaae der som et gammelt Appendix, det er da heller ikke videre rart.

Og hvad er saa dog det Hele? Nogle faa Partier have ved mig nogen særegen Interesse, som M. Perrin, den Ældste, Trop. Resten er Roller som min Søn og Mantzius jo meget godt kunne erstatte mig i.

Det værste af hele Sagen er som sagt: Jeg har hverken Lyst til det Væsen mere eller fornøden Tillid til mine Evner.

Jeg veed ikke, hvad jeg skal giøre. Kunde De, vilde De udrette det for mig, at jeg erholdt min Afsked i al Godhed og Fredelighed, uden at jeg behøver at søge den, saa kan og tør jeg kræve Gud til Vidne paa, at jeg vil deri see det sandeste Beviis for, at De er en oprigtig Ven af Deres altid hengivne etc.

TIL THEATERCHEF F. F. v. TILLISCH.

1861, 2. Januar. [66]

En Bøn, en ærbødig, men i høiste Grad indstændig Bøn lægger jeg herved ned for Dem. Fritag mig endelig for at spille Stundesløse paa Tirsdag 8. Januar. Det vil se ud som en Provocation til Theater-Publikummet, at sligt Kraft-Kunst-Stykke fremvises — af en 75-aarig. Man har allerede giort Lignende, derpaa hentydende Bemærkninger derover, og som saadant er det allerede omtalt i offentlige Blade; ufeilbarligen vil det ogsaa blive anseet som noget, jeg selv har foranlediget, (kan ogsaa gierne være, det er saa, man har sine svage Øieblikke). Men jeg beder indstændig om, at denne Bestemmelse maa forandres, og — at denne Forandring maa være som udgaaet alene fra Deres Excellence selv. Naar Stundesløse gik Søndagen efter, saa var det jo en fem Dage større Mærkværdighed, som Bladene kunne have at tale om.

J. C. RYGE c. 1801.
(Privatbillede).

JOHAN CHRISTIAN RYGE.

1780—1842.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

Flensborg, 1812, September. [67]

Jeg læste — ni fallor, i forrige Aar — i Statstidenden en Bekjendtgjørelse fra den høje Theaterdirection, som gav fuldkommen uddannede Skuespillere i visse Fag Forhaabning om, under gode Betingelser at vorde antaget ved den Kongelige Skueplads i Kjøbenhavn. En gammel Tilbøjelighed, der nu i 11 Aar har slumret og aldrig vil ophøre hos mig, opvaktes ved denne Bekjendtgjørelse paa nye, men jeg var for beskeden til at turde regne mig blandt fuldkomne Skuespillere, og undlod derfor at melde mig. Dog — min Tilbøjelighed til denne Konst lader mig ingen Roe, og hindrer mig i, med den tilbørlige Iver at opfylde mit nærværende Embeds vigtige Pligter; jeg kan ikke blive indvortes tilfreds, med mindre jeg igjen vorder Thalias

Dyrker, skulde jeg endogsaa nødes til at lade mig engagere ved et reisende tydsk Sælskab. Dog i Forvejen vil jeg forsøge, om det kan lykkes mig som Skuespiller at tildrage mig den høje Directions Opmærksomhed og at vinde mine Landsmænds Bifald, og med dette Brev er det at jeg begynder Forsøget.

I Aaret 1801 lod jeg mig engagere ved det Odenseer Nationaltheater og spillede der i 8 Maaneder fleere Hovedroller, og af disse adskillige med udmærket Bifald; dog Theatret blev ophævet, og jeg maatte derfor imod min Villie forlade denne Bane. For at erhverve mig Livets Ophold maatte jeg give Information, hvilket ernærede mig omtrent $^3/_4$ Aar, da min Fader kom tilbage fra en Udenlandsreise og tilbød mig sin Understøttelse, dersom jeg vilde reise til Kiel, og der fuldende mine i Kjøbenhavn begyndte Studeringer. Jeg tog imod Tilbudet, studerede 2 Aar i Kiel, promoverde der som Doctor medicinæ summa cum laude, blev derpaa ansat som Interimslærer ved Gjordemoder-Skolen i Kiel, hvilket Embede jeg til mine Foresattes fuldkomne Tilfredshed forvaltede et Aar, practiserede derpaa som Districtslæge næsten et Aar i Cappeln, og blev endelig udnævnt til Physicus i Flensborg. Dette Embede beklæder jeg nu i 5. Aar, har fra min Ankomst til Flensborg havt og har endnu overordentlig megen Tiltroe og som Følge deraf en betydelig Civilpraxis og et saa rigeligt Udkomme, at jeg endogsaa kan holde Equipage; jeg har en brav, elskværdig Kone, og en ligesaa elskværdig liden Datter — og dog er jeg ikke lykkelig; thi min Hovedtilbøjelighed er endnu utilfredsstillet. Dette maae foreløbigen være nok til at overbevise den høje Direction om, at hverken Mangel eller Flyvelyst bevæge mig til at forlade min nærværende Bane, for at vælge en meere glimrende men usikkrere, men at en gammel, paa Overbeviisningen om, med Tiden at kunne vorde en fuldkommen Skuespiller, grundet Tilbøjelighed alene har modnet min Beslutning.

Altsaa mit Ønske er, at findes værdig til at blive antaget ved den Kongelige Theater-Etat, dog ikke som en fuldkommen uddannet eller classisk Kunstner, men blot som en routineret Skuespiller, der ved en uimodstaaelig Lyst, utrættelig Fliid, et sjeldent Anlæg, en god Hukommelse, Aands Nærværelse og gode Kundskaber udmærker sig fremfor mange andre af Thalias

Dyrkere, og som derfor i kort Tid vil overgaae den sædvanlige Skuespillerhandværker. Hvad min Person angaaer, da er jeg nu 32 Aar, af Størrelse er jeg høy og temmelig stærk, dog proportioneret af Lemmer, jeg har et sundt Udseende og en god Theaterfigur. Jeg har en stærk, sonor og temmelig dyb Stemme, og da jeg er musikalsk og har lært at synge efter Regler, saa er jeg ikke ubrugelig som Bassist. Jeg har sjeldne Gaver som Mimiker, og opvakte ved disse den berømte Patrik Peale's Opmærksomhed, som derfor vilde overtale mig til at reise omkring med sig, og tage Deel i sine Forestillinger. Jeg tør paatage mig enhver Rolle, naar kun den Person, der skal forestilles, ikke er under 25 Aar, og jeg fordærver den vist ikke, dog er den kraftfulde Mand og den mandige Helt med Mod og Ild i Brystet de Roller, jeg helst spiller.

Skulde nu den Høje Direction ville tage Indholdet af dette Brev i Betragtning, saa er min ærbødigste Begjering at blive underrettet derom, og jeg vil gjerne, uden mindste Gotgjørelse gjøre en Reise til Kjøbenhavn, og der for den høje Direction aflægge fleere Prøver paa mine Talenter, naar jeg kun tør være forvisset om, at Ingen Uvedkommende skal erfare noget om en saadan privat Debut, dersom Udfaldet ikke skulde svare til den Høje Directions Forventning og mine Ønsker.

Flensborg, 1812, 24. September. [68]

At jeg, selv i det Tilfælde, at den høje Direction maatte erkjende mig for et fortrinligt Subject for den Kongelige Skueplads, dog derfor ikke vilde kunne gjøre Fordring paa et Engagement, der for Tiden kunde erstatte mig det, jeg ved at forandre min nærværende Stilling opoffrer, er en Omstændighed, jeg forud nøje har overvejet og betænkt, og jeg maatte være en yderst letsindig Egoist, dersom jeg derfor ikke tillige havde forudseet Nødvendigheden af, selv som Kongelig Skuespiller at practisere som Læge i Kjøbenhavn, for uden Næringssorger at dyrke den Kunst, der efter min fuldkomneste Overbeviisning ene og alene kan gjøre mig lykkelig; men jeg smigrer mig ogsaa paa den anden Side med det Haab, at saasnart som jeg af den høje Direction skulde befindes værdig til at træde i 2 Kunstneres Fodspor, hvoraf den ene nu er Emeritus, den anden

Veteran, min Virkekreds da ogsaa maa komme til at staae i det tilbørlige Forhold til mit Anlæg og min Fliid.

Jeg kjender ikke det Kongelige Theaters nærværende Indretning og indvortes Forfatning, men den høje Direction har i Dens Indbydelse i Statstidenden Selv gjort Publikum opmærksom paa Theaterpersonalets Mangler; da nu ifølge de Efterretninger, jeg derom har kunnet indhente, Theatret endnu ikke er bleven forsynet med nogen fulddannet Skuespiller i de under tvende Nummere i Indbydelsen benævnte Fag, saa er det, at jeg har tilladt mig, at fremstille mig for den høje Direction som en Mand, der vel endnu ikke tør kalde sig en fulddannet Skuespiller, men som ved en uimodstaaelig Lyst, et meere end almindeligt Anlæg og en utrættelig Fliid inden kort Tid haaber, at kunne opfylde den Deel af Indbydelsens Betingelser, hans Udvortes tillader ham.

Den høje Direction har imidlertid beæret mig med et saa smigrende Svar paa mit Andragende, at jeg nu i ethvert Tilfælde har bestemt, at gjøre den tilbudne Reise til Kjøbenhavn, saasnart jeg er bleven helbredet for en udvortes Sygdom, jeg ved at vælte med en Vogn i disse Dage ulykkeligviis har paadraget mig; det kommer nu kun an paa, i hvilke Roller den høje Direction forlanger at jeg skal debutere for den.

Efter min Meening bør en Skuespiller, naar han vil fortjene dette Navn, kunne spille enhver Rolle, som hans Figur, hans Stemme, med eet Ord: hans Udvortes tillader ham, men da nogle Caracterer ere bedre skikkede til at udvikle og fremstille en Skuespillers Talenter end andre, saa tager jeg mig den Frihed at anføre følgende Roller, som de, jeg for min Deel helst ønskede at debutere i, med ydmygst Begjæring, at den høje Direction deraf enten vil gjøre et Udvalg, eller efter Godtbefindende ombytte samme med lignende:

Niels Ebbesen i Stykket: Niels Ebbesen af Nørreriis af Sander.

Czaren i Stykket: Strelitzerne af Babo.

Rolla i Stykkerne: Solens Præstinder og Rolla's Død af Kotzebue.

Skibscapitain Bertram i Stykket: De to Brødre af Kotzebue.

Commissair Wallmann i Stykket: Udstyret af Iffland.

Skulde den høje Direction forlange at see Prøver paa mine mimiske Talenter, da vilde maaskee Elskerens Rolle i De fire Formyndere dertil qualificere sig.

I ethvert Tilfælde ønskede jeg gjerne at have studeret Rollerne, inden jeg reiser til Kjøbenhavn, og jeg vilde derfor ansee det som et overordentligt Beviis paa den høje Directions Velvillie for mig, dersom Den for min Regning vilde lade anskaffe og mig tilsende de Stykker, i hvilke den høje Direction maatte forlange at see mig som Debutant.

TIL K. L. RAHBEK.

Flensborg, 1812, 29. November. [69]

De sædvanlige Uroligheder før, ved og efter min Reise herhid have hindret mig, at besvare Deres ærede Skrivelse af 19de hujus før idag.

Af de opgivne Roller ejer jeg ikke en eeneste, og da de her slet ikke ere at faae, saa beder jeg Dem, at De af Venskab for mig ville anskaffe mig Stykkerne og sende mig dem med Posten. De opgivne Roller ere: Hakon Jarl og Harald Blaatand af Oehlenschläger, Christiern i Dyveke, Lasarra i Johanna Montfaucon, Procopius i Hussiterne, Wenceslaus i Herman von Unna og Kongen i Hamlet. Til at bestride i det mindste den største Deel af Udlægget, tager jeg mig den Frihed at vedlægge 50 Rdl. D. Cour.

Naar jeg til de i Deres ærede Skrivelse opgivne Roller føjer Wanderks Rolle i Den virkelig Wiise og Harcourts Rolle i De fire Formyndere, : hvilken sidste jeg dog kun curiositatis causa agter at aflægge Prøve i, da der iblandt det nærværende Theaterpersonale sikkert gives fleere, der kunne spille bedre i dette Fag, end jeg :| saa troer jeg at have Roller nok at studere, indtil vi samles igjen. Den gamle Wanderks Rolle vil jeg — saa lidet Stykket ellers interesserer mig — gjerne spille, og var det ikke fordi jeg hader al Copie, saa vilde jeg copiere min egen Fader i den. Hakon Jarl kjender jeg, men jeg ynder den ikke; Hakon Herdebred i Axel og Valborg havde været mig kjerere. Christiern, Lasarra og Zamocki passe vel til min Figur, men de ere ikke saa ganske efter mit Sind; Procopius derimod og især Wenceslaus ere mine Yndlingsroller. Overalt passe vel

Helden und Tyrannen til mit fyrige Temperament, da de i Almindelighed ere opfarende, men jeg troer dog, at lidenskabelige og hæftige Caracterer uden al Godmodighed ligge udenfor mit Fag.

Jeg har nu oprigtigen sagt Dem min Meening om de fleeste af de opgivne Roller, og beder jeg Dem, at ansee denne min Aabenhjertighed som et Beviis paa den ubegrænsede Taknemmelighed, med hvilken jeg erkjender Deres Venskab for mig, og den Protection, De har lovet mig, og som jeg saa højligen trænger til.

Deres Forelæsninger har jeg med Eftertanke læst 2 Gange igjennem og jeg yder Dem herved min hjerteligste Tak for denne Gave, der allerede har skaffet mig den behageligste Underholdning og med Tiden vist vil have den heldigste Indflydelse paa mit Skuespillertalent.

Dersom De ville tillade mig, saalænge til vi sees, oftere at underholde mig med Dem om min Yndlingsmaterie, da vil jeg ansee denne Tilladelse som et Beviis paa, at De ikke er fortørnet ved den Commission, hvormed jeg har uleiliget Dem.

Jeg er med ubegrændset Høiagtelse og uskrømtet Venskab etc.

1813, 22. Juni. [70]

Den Høy-Kongelige Direction har under 12te hujus behaget at communicere mig, at jeg ved Kongelig Resolution af 10de dennes er bleven ansat som Skuespiller ved det Kongelige Theater med en aarlig Gage af 600 Rbdlr. Jeg vilde gjøre mig skyldig i en utilgivelig Utaknemmelighed, dersom jeg ikke aabenhjertig vedgik, at jeg med Hensyn paa den ved Kongelig Resolution bestemte højeste Gage for de Kongelige Skuespillere og paa den Løn, som mangt et fortrinligt Talent efter mange Aars Tjeneste endnu maa nøjes med, aldrig har ventet eller haabet noget højere Engagement for Tiden. Men just fordi jeg erkjender dette, haaber jeg ogsaa, at den Høy-Kongelige Direction vil undskylde, at jeg, der aldrig aflader at tænke paa hvad jeg skylder min Familie, og der i den mod min og manges Forventning daglig tiltagende dyre Tid finder en Opfordring til at suge Honning af enhver Blomst, der møder mig paa min Vey, vover at fremkomme med et Ønske, hvis Opfyldelse aldrig vil

kunne fornærme andre Kunstbrødre, og i det højeste kun falde Theaterkassen til Last.

Fra det første Øjeblik af, jeg nemlig blev bekjendt med Theater-Etatens Medlemmer, har fleere af disse saavel paa som udenfor Theatret, saavel ved Prøver som ved Forestillinger spurgt mig til Raads angaaende Sygdomstilfælde, som enten betraf dem selv eller nogen af deres Familie, og fleere saadanne Syge har jeg besøgt i deres Boliger og med min sædvanlige Nøiagtighed opvartet dem som Læge. Det maa naturligviis være yderst smigrende for mig, at den Celebritet, jeg som Læge har erhvervet mig i Hertugdømmerne, ogsaa her, og saa tidlig forskaffer mig Tiltroe, og var jeg en formuende Mand, og var jeg ikke nødsaget til at gjøre enhver Time, som jeg har tilovers fra Theatrets Arbeide, frugtbringende i pecuniair Henseende, saa skulde denne Tiltroe være min eeneste Løn, og Overbeviisningen om at eje et ufeilbarligt Middel til at erhverve mig mine Kunstbrødres urokkelige Venskab og Agtelse, være den eeneste Opmuntring for mig til at vedligeholde denne Tiltroe. Men desværre! jeg besidder ingen Formue, jeg har ved Pengevæsenets Forandring i Hertugdømmerne tabt meere end jeg uden at blive inderlig bedrøvet kan nævne, og da jeg naturligviis ikke kan ernære mig og mine af 600 Rbdlr. om Aaret, saa maa jeg som practiserende Læge eller paa anden lovlig Maade søge at erhverve mig det manglende ... Jeg nødes altsaa i Ordets egentligste Forstand til et Arbejde, som ingen af mine Kunstbrødre kjender eller kan paatage sig, og det er altsaa vist ikke ubilligt eller fornærmende for nogen af dem, naar jeg for dette Arbejde ønsker en aarlig Gratification, og i det jeg herved med tilbørlig Beskedenhed yttrer dette Ønske maa jeg ganske og aldeeles overlade det til den høje Theaterdirections dybere Indsigter at bestemme, om og paa hvad Maade mit Ønske kan opfyldes.

1814, 4. Marts. [71]

At Hr. Skuespiller Kruse forleden Aften, da Comedien »Uglspil« for første Gang blev opført, var saa beskjenket, at ikke alene alle Medspillende, men endogsaa Tilskuerne tydelig mærkede det, er saa notorisk, at jeg anseer det som noget, der er den

høje Direction tilfulde bekiendt, og som jeg derfor ikke behøver at bevise. Det har bedrøvet og krænket mig meget, at den høje Direction ikke ved en alvorlig og offentlig Revselse har statueret et Exempel paa Hr. Kruse, for at afværge for Fremtiden slige Vederstyggeligheder, der, naar de blive ustraffede, aabenbar beskæmme den heele Theater-Etat. Følgerne af denne uforklarlige Mildhed ere heller ikke udeblevne. I Gaar Aftes var Hr. Skuespiller Olsen, som Lord Bellamy i »Søeofficeererne« saa beskienket, at han tilsidst neppe kunde faae Ordene ud af Munden, og derved gav et saa forargeligt Optrin, at Publicum loe, hver Gang han begyndte at tale, og at alle de, der vare paa Scenen, ikke uden Væmmelse bragte Stykket til Ende.

Det hører ikke til mit Kald at undersøge, hvorledes mine øvrige Kunstbrødre og Kunstsøstre ere sindede i denne Henseende, men saavel min borgerlige Stilling og min litterære Værdighed, som min egen Følelse af Ære gjøre mig det til en hellig Pligt, instændigst og ærbødigst at bede den høje Direction, for Fremtiden at fritage mig for enhver Rolle, der gjør mig det til en Nødvendighed at træde frem med en af disse Herrer paa Scenen; thi i Gaar Aftes erfoer jeg baade paa mig selv og paa fleere af de Medspillende, hvor vanskeligt det er at beholde sin Fatning, naar en beskjenket Skuespiller saavel ved sin latterlige Action som Declamation forstyrrer Illusionen.

1814. 26. April. [72]

Efterat jeg nu et heelt Aar har været engageret ved det Kongelige Theater, og i den Tid saavel tilsat den største Deel af min egen Formue, fordi jeg naturligviis ikke har kunnet leve af min Gage, som ogsaa lært mit eget Genie og Talent til Skuespillerkonsten fuldkommen at kiende, seer jeg mig nødsaget til, ærbødigst at bede den høje Direction, gunstigst at ville tage i Betragtning:

1) at jeg for Tiden kan gjøre Fordring paa at kaldes den første tragiske Skuespiller ved det Kongelige Theater, i Særdeleshed, da mit Talent tillader mig, at udføre enhver heroisk og høitragisk Rolle, ligefra den fuldmodne Yngling til Oldingen. Til Beviis herpaa anfører jeg: Hugo von Rheinberg, Niels Ebbesen, Palnatoke, Ubaldo og Hakon

Jarl, Roller, som jeg alle har udført til Publicums og mange competente Dommeres, især Forfatternes, Tilfredshed, og som jeg ogsaa er overbeviist om, at den høje Direction vil tilstaae, at Ingen af de Skuespillere, Theatret for nærværende Tid ejer, har udført, eller vil kunne udføre bedre. Hvad Hugo von Rheinberg i Særdeleshed angaaer, som Forfatteren selv sætter over min Hakon Jarl, saa har jeg i denne Rolle, hvilket maaskee ikke er den høje Direction ubekiendt, overgaaet manges Forventning, og da det nu neppe kan være nogen Tvivl underkastet, at jeg ogsaa kunde have spillet Philip Walther, Harald og Ruprecht von Thurn i samme Stykke, saa tillader jeg mig med fuld Tillid til den høje Directions Retfærdighed og Upartiskhed det Spørgsmaal: »Hvo er den Skuespiller ved det Kongelige Theater, som man med samme Rolighed for Udførelsen kunde anbetroe hvilkensomhelst af disse 4 Roller?«

2) at Theatret for Øjeblikket heller ikke ejer noget Subject, der bedre passer til de saa kaldte værdige Fædre end jeg. Vel har jeg hidindtil kun havt liden Leilighed til at aflægge Prøver paa min Duelighed til dette Fag, men af min Gamle Lernach i Hollænderne, min Secretair Telberg i Syvtusinde Rigsdaler og af enkelte Scener i min Niels Ebbesen og min Ubaldo har den sande Kiender og upartiske Dommer let kunnet abstrahere, at jeg til dette Slags Roller har bedre Figur og Organ end baade Hr. Lindgreen og Hr. Heger, mere Kraft og ligesaa megen Følelse, som enhver af dem, og dersom jeg kan troe min egen Følelse, saa er jeg maaskee mere routineret i de værdige Fædre end i høytragiske og heroiske Roller, formodentlig fordi de sidste ere vanskeligere end de første.

3) at jeg er musikalsk, og har en god sonor Basstemme, der fatter sine fulde 2 Octaver.. Ogsaa paa dette Talent har jeg næsten slet ingen Leilighed havt til at aflægge offentlig Prøve; men Hr. Syngemester Zinck, med hvem jeg flere Gange har giennemgaaet Syngepartier, og Hr. Kammermusicus Kuhlau, der har hørt mig i en Concert, har begge forsikkret mig, at jeg har en fortrinlig god Stemme for Theatret, der saameget mere burde benyttes, da jeg fra min tidligste Ungdom af har lært

Musik og derfor mindre trænger til Syngemesterens Veiledning, end mangen anden, der allerede er i Besiddelse af større Syngepartier.

4) At den Begeistring, der hielper mig at udføre lidenskabelige Roller, ogsaa virker paa mine Medspillende, saaledes, at de undertiden har forsikkret mig, at de aldrig har udført deres Roller saa got, som naar de har spilt med mig, og har jeg endogsaa havt den Glæde at høre dette af Hr. Foersom som Olaf i Hakon Jarl og af Hr. Heger som Giulio Romano i Correggio. Jeg virker altsaa ikke alene directe, men ogsaa indirecte paa Tilskuernes Phantasie, og udmærker mig saaledes paa en Maade, der vist er den høje Direction yderst behagelig og velkommen.

5) at jeg, foruden de Kundskaber jeg besidder i en Videnskab, der gielder og forrenter sig over den hele Verden, ogsaa er det tydske Sprog saa aldeles mægtig, at jeg tør træde frem paa hvilket tydsk Theater, det skal være, og at altsaa de Udsigter, Europa ifølge de nærværende Conjuncturer har til en almindelig Fred, ogsaa aabner mig Udsigt til et fordeelagtigt Engagement ved et af de mange Theatre, Tydskland ejer, dersom jeg nemlig ikke skulde være lykkelig nok til ved det Kongelige Danske Theater at finde mit anstændige Udkomme.

Efterat Nødvendigheden saaledes har faaet min Beskedenhed til at tie, og min Konstiver til at opregne mine egne Fortrin, fremkommer jeg nu med min ærbødigste Begiering:

»at den høje Direction gunstigst ville behage, at forestille Hans Kongelige Majestæt, at jeg paa Grund af ovenanførte 5 Puncter troer at kunne fortiene en aarlig Gage af 1000 Rbdlr S. V., og at jeg, i Tilfælde at Hans Majestæt ikke skulde ansee mig værdig til dette Salair, allerunderdanigst beder, i Naade at vorde entlediget fra min Function som Kongelig Skuespiller, for andensteds at kunne søge min Lykke«.

Dersom den høje Direction ellers i Betragtning af, at kun 2 Skuespillere, som begge have tient over 25 Aar, Hr. Knudsen og Hr. Frydendahl, nemlig, nyde denne Gage, skulde ansee min Fordring for alt for overdreven, saa tillade den mig følgende

Spørgsmaal: Finder jeg ikke ligesaamegen Bifald i mine tragiske Roller, som enhver af disse 2 fortreffelige Kunstnere finder i comiske Roller? Er jeg ikke ligesaa uundværlig for Tragoedien, som enhver af dem er for Comoedien og Operetten? Er det en Mangel ved mig, at jeg ikke i flere Aar har været en maadelig Begynder ved Theatret, og som saadan trukket Gage, uden at gjøre synderlig Nytte for den? og er en Benefizforestilling hvert 5te Aar ikke tilstrækkelig Belønning for lang Tieneste? Jeg troer at kunne besvare alle disse Spørgsmaal saaledes, at Svarene understøtte min Begiering, og inderlig kiert skulde det være mig, dersom den høje Direction var af samme Tanker.

1814, 2. November. [73]

Det har allerede i lang Tid været mig bekiendt, at den kongelige Theatergarderobe undertiden blev udlaant til dramatiske Selskaber, Maskarader, og andre Lystigheder. Jeg ansaae slige Udlaan imidlertid som en Misbrug, der igiennem Vedkommende allerede var anmeldt for den høje Direction, og som Den derfor vist ikke vilde undlade, ved kloge Foranstaltninger at hæmme; men da jeg i Gaar ved et Tilfælde og til min store Forundring erfarer, at samtlige Dragter til Correggio skulle udlaanes til et dramatisk Selskab, og — efter de Personers Sigende, som maatte kunne vide saadant — ifølge højere Tilladelse, saa føler jeg baade som Skuespiller og som Læge et uimodstaaeligt Kald til at giøre den høje Direction opmærksom paa, at slige Udlaan ikke alene vanskeliggiøre Skuespillernes Kunst, men ogsaa sætte deres Sundhed i Fare. I Henseende til det første, da bør jeg forudsætte, at de Mænd, Hans Kongelige Majestæt har udkaaret til Bestyrere af Høistsammes Skuespil, virkelig ynde den dramatiske Kunst, og at de ansee det Kongelige Theater for Thalias og Melpomenes eeneste Tempel i Dannemark, i hvis Helligdom ingen Profan bør indtræde. Men bør ikke ogsaa de Ornater, der ere bestemte til at pryde dette Tempels Præster, ansees lige saa hellige, som Templet selv, og maae det ikke forstyrre enhver Skuespiller, der har en levende Phantasie, i at udføre sin Rolle, naar den Tanke falder ham ind: »den Dragt, Du i dette Øjeblik bærer, og hvori Du nu skal fremstille et overordentlig Menneske, en poetisk Person,

hang maaskee for faa Dage siden paa den meest prosaiske Usselrygs Skuldre.« Dog — jeg taler jo til Mænd, der besidde de dybeste Indsigter i Alt, hvad der angaaer den dramatiske Kunst, og som langt bedre end jeg forstaaer at udvikle en Sag, mine færre Kundskaber kun tillade mig at give et Vink om.

Men nu til den anden Følge af saadanne Udlaan, som jeg bedre kan bedømme, og hvori den høje Direction sikkert ikke vil forkaste min Mening. Det er ethvert nogenlunde dannet Menneske bekiendt, at Utøj, Fnat, herpetisk og anden Udslæt, ja selv den Sygdom, som oftere findes indenfor et Par Kasimirs end et Par Vadmels Beenklæder, ved fælles Brug af Klæder ligesaa let som per contactum immediatum kunne forplantes fra et Menneske til det andet; og enhver Læge veed, at selv Gigt paa denne Maade er smitsom, naar Sveed er Gigtmateriens Vehikel og aabne Svedehuller ¦: pori :| begunstige Smitten. Meere behøver jeg vel nu ikke at sige den høje Direction, for at overbevise Den om, at Udlaan af den kongelige Theatergarderobe kan faae skadelige Følger for samtlige Skuespilleres Helbred, et Klenodie, som den høje Direction ikke er i Stand til at erstatte, og som derfor heller ikke bør ringeagtes.

I øvrigt har jeg endnu fuldkommen Tillid til den høje Directions gode Villie, og jeg smigrer mig derfor ogsaa med den Overbeviisning, at Den vil være mig Tak skyldig for, hvad jeg her har taget mig den ærbødige Frihed at giøre Den opmærksom paa, og tillige tillade mig, med min egen Dragt i Correggio, som jeg tillige bruger i Røverborgen, at foretage saadanne Operationer, som kunne betage mig den Frygt, at blive befængt med en eller anden væmmelig Sygdom. Dixi, et liberavi animam meam!

Wien, 1815, 2. September. [74]

Alt for længe siden havde jeg opfyldt min Pligt og den høje Directions Befaling, fra Tid til anden at meddeele Den, hvad der paa min Kunstvandring maatte forekomme mig af Interesse og Vigtighed for Kunsten og det danske Theater, dersom det Gode, jeg hidindtil har seet, ikke stedse havde syntes mig for ubetydeligt, til skrivtlig at omtales. Da vi imidlertid nu træde ind i den Maaned, da det danske Skuespil for denne Saison be-

gynder, saa bør jeg ikke længere opsætte at lade den høje Direction høre fra mig, og er min første ærbødigste Bøn denne, at den høje Direction ikke vil nægte mig Tilladelse til at blive saa længe borte, som jeg allerede i Mai Maaned ønskede og skrivtlig bad den høje Direction om. Jeg finder, saa sandt som jeg ønsker at ansees for en ærlig Mand, ingen Fornøjelse i at blive længere fra mit Huus og Hjem, men jeg er nu engang langt inde i Tydskland; hvad jeg skal see, det maae jeg see denne Gang, thi neppe kommer jeg her igien.

Jeg opholdt mig længere i Hertugdømmerne, end jeg havde foresat mig. Aarsagen var, at jeg ved mine første Prøver følede, hvormeget det uvante Sprog var den hældige Udførelse af mine Roller i Vejen, og jeg ansaae det derfor for min Pligt, ikke at forsømme Leiligheden til paa Steder, hvor man bekiendt med min Stilling lettere vilde tilgive mig min dansk-bløde Udtale, saalænge at øve mig paa de derværende Theatre, indtil jeg havde opnaaet tilstrækkelig Færdighed og Sikkerhed i et Sprog, der i halvtredie Aar næsten havde været mig ganske fremmed. Desuden fik jeg allerede i Flensborg et Brev fra Wien, som indeholdt Theaterdirectionens Ønske, først at lade mig spille i August Maaned, fordi der i Julii Maaned ikke blev spillet paa alle Kaiserlige Theatre. Jeg gav derfor i Flensborg 6, i Schleswig 5, og i Kiel 8 Forestillinger, og i Kiel beviiste man mig to Gange den Ære, at kalde mig frem efter Forestillingen.

Fra Kiel reiste jeg til Hamborg. Allerede under mit Ophold i Hertugdømmerne havde jeg bragt i Erfaring at Hamborgerne af Aarsager, som formodentlig ere den høje Direction bekiendte, bære et uforsonligt Had til alle Danske, som de derfor paa offentlige Steder ofte fornærme og betitle med Øgenavne, og jeg havde derfor allerede i Forvejen besluttet ikke at give Giæsteroller der, for ikke at udsætte mig for Ubehageligheder, som jeg kunde undgaae, og da Mad. Milder-Hauptmann, en udmærket Sangerinde fra Wien, just gav Giæsteroller i Hamborg paa den Tid, da jeg kom der, saa havde jeg Grund nok til at undskylde mig hos Directionen, som jeg tidligere havde corresponderet med, og at bede den tillade mig at opsætte min Fremtrædelse paa det hamborgske Theater, indtil jeg i Tydskland havde er-

hvervet mig et Navn ved paa andre berømte Theatre at aflægge Prøver paa mit Talent, og hermed var Directionen ogsaa tilfreds. Imidlertid lod jeg mig dog overtale til at spille en eeneste Gang i Altona, paa den Dag nemlig, da den første Afdeeling af det danske Auxiliärcorps kom dertil, og jeg høstede udeelt Bifald. I Hamborg opholdt jeg mig i Alt 12 Dage; jeg burde ikke have opholdt mig der saa længe, da jeg havde lovet at være i Wien i Begyndelsen af August, men jeg havde der et saa fortræffeligt Skuespil, og saa ypperlige Kunstnere og Kunstnerinder, at jeg ansaae det for Synd, at forlade Byen, uden i det mindste at have bivaanet en halv Snees Forestillinger. Jeg fortryder heller ikke de Penge, som jeg har tilsat paa dette rigtig nok dyre Opholdsted, thi jeg har lært meget der. Fra Hamborg reiste jeg til Berlin, men de Ubehageligheder, som have mødt mig i denne Stad, glemmer jeg aldrig. Intet Menneske i Verden har behandlet mig saa haanligt, som det Kongelige Nationaltheaters General-Intendant Kammerherre Grev Brühl. Jeg var 3 Gange hos ham, men blev hver Gang afviist og fik ham slet ikke i Tale. Jeg saae ellers 3 Forestillinger i Berlin, men havde kun Leilighed til at bemærke en udmærket Kunstner, en Komiker ved Navn Devrient. I øvrigt giør det mig endnu ondt, at jeg forlængede min Reise til Wien, ved at reise over Berlin, thi mit Ophold der kostede mig meget, uden at jeg lærte noget. Jeg saae ogsaa en Ballet der, hvis Indhold var festlig Glæde over Preussens Lykke i nærværende Krig. Balletten behagede mig, og nogle Solopartier bleve ret godt udførte.

Fra Berlin reiste jeg over Dresden til Prag. Paa denne Reise havde jeg det Uhæld at vælte, hvorved jeg forvred mit ene Haandled. Dette Uhæld og et vedvarende hæftigt Regnveir, der havde bortskyllet flere Broer, som jeg skulde passere, nødte mig til at opholde mig 2 Dage i Dresden og en Dag i Töplitz. I Prag giorde jeg Bekiendtskab med Skuespildirecteuren Hr. Liebich, en overmaade artig Mand, som meget beklagede, at min Tid ikke tillod mig at træde frem paa det derværende Theater. Jeg var nødt til at opholde mig der halvtredie Dag. Jeg saae der 3 Forestillinger. Ogsaa der gaves Giæsteroller af en Mad. Brede, som før havde været engageret der. Jeg saae hende som Orsina. Hun var i mine Tanker ret brav, men dog

langtfra ingen Astrup. Iblandt de øvrige udmærkede sig den Skuespiller, som spillede Marinelli. Af Odoardo lærte jeg Intet. En komisk Ballet saae jeg ogsaa der. Komponisten var en Giæst fra Theatret in der Leopoldstadt |: en af Wiens Forstæder :|, men noget elendigere Miskmask veed jeg ikke at have seet. Imidlertid blev Komponisten, som havde et Hovedpartie i Balletten, og som jeg her har lært at kjende som en ypperlig Harlequin, dog kaldt frem efter Forestillingen.

Her i Wien har jeg nu været i 9 à 10 Dage. Jeg har seet fleere Forestillinger paa forskiellige Theatre, men suspenderer som klog Mand mit judicium indtil videre. Her gives fortreffelige Kunstnere, derom er ingen Tvivl, men hidindtil har jeg ikke havt Leilighed til at see noget fuldendt. Correggio blev for faa Dage siden givet her for første Gang, men fandt ikke Bifald. Det blev ikke spillet slet, og man havde anvendt overmaade meget paa Dragterne og Decorationerne, hvilke sidste alle vare nye; de 3 første Acter interesserede meget, men 4de og 5te Act kiølede ganske Tilskuernes varme Stemning. Jeg selv har allerede spillet 2 Gange, og den første Gang Odoardo i Emilia Galotti. I Begyndelsen fandt jeg Bifald, men til Slutningen mishagede jeg, og, hvad der var det værste, jeg fortiente at mishage, thi jeg spillede denne Rolle, som jeg nu har spillet 2 Gange paa Dansk og 3 Gange paa Tydsk, saa slet, som jeg neppe har spillet før paa det danske Theater. Aarsagen hertil var rimeligviis et ondt Lune, hvori Skuespillernes Kulde og Ligegyldighed imod mig havde sat mig. Igaar spillede jeg Oberförster Warberger i Jægerne med udeelt Bifald, og blev efter Forestillingen kaldt frem. Sic post nubila Phoebus ...

1815, 31. Oktober. [75]

Jeg tager mig herved den ærbødige Frihed at tilsende den høje Direction vedlagte № af Oppositionsbladet Adrastea, hvori findes en Satire over en maadelig Skuespiller. Da deri nu ikke tales om en slet Skuespiller, der desuden ikke taales af Nutiden, og som det neppe vilde lønne Umagen at skrive en saa bidende Satire over, saa har jeg efter ofte igientagen Giennemlæsning af samme og efter nøje Overlæg fundet, at af

alle Theatrets Skuespillere er jeg den Eeneste, som foreener alle de Prædikater i sig, hvorved den Skuespiller, Satiren peger paa, skildres. Saaledes er jeg for nærværende Tid den Eeneste, der er kommen i Besiddelse af fleere [af] Hr. Rosings, Hr. Schwartz[s] og Hr. Frydendahls Roller, og som i Følge heraf afvexlende har spillet Elskere, Ægtemænd, Helte og Fædre, og paa hvem skulde vel ogsaa den vældige Bas passe uden paa mig?

Da nu en saadan Velkomst ikke kan andet end smerte mig, der har bragt Kunsten et saa betydeligt Offer, og der, efter paa tre forskiellige, fremmede og tildeels berømte Theatre i afvigte Sommer 5 Gange at være fremkaldt efter Forestillingen, har Ret til at ansee mig fornærmet ved denne Satire, og til at føle, at jeg mindst i mit Fødeland burde vente, paa en saa nedrig Maade offentlig at forhaanes, saa vil den høje Direction vist hverken finde det ubilligt eller upassende, at jeg ærbødigst beder Den at opfordre eller ved Lovens Hielp at tvinge Bladets Redacteur til at angive Satirens Forfatter, og derpaa enten at affordre denne den offentlige Erklæring, at han i Satiren ikke har sigtet paa mig, eller, hvis han tilstaaer dette, da at nøde ham til at bevise sit Kald til at være Publikums Tolk, hvilket han i Satirens næstsidste Linie tydelig viser, at han selv er overbeviist om.

I Forventning af, at den høje Direction saa hurtigt som muligt vil søge at bringe denne Sag til Ende, vedbliver jeg endnu at forberede mig paa, at betræde Scenen paa Løverdag.

TIL JONAS COLLIN.

1823, 2. Januar. [76]

Pligtskyldigst tilmelder jeg Dem herved, min høje Foresatte! at jeg i Gaar Eftermiddags er ægteviet til Jomfrue Charlotte Anthon. At vi ikke begge gjøre Dem vor personlige Opvartning, hvilket var vor Pligt, vilde De godhedsfuld undskylde, deels med min Upasselighed, deels med hendes Forretninger. I Øvrigt smigre vi os med det Haab, at De, efter vor forandrede huuslige Stilling, vil vedblive at vise os den samme Godhed, som vi begge særskilte hidindtil har havt saamange Prøver paa. At Forretningernes Gang forresten vil vinde ved vor Foreening,

derom haabe vi snart at overbevise Dem, hvis De ikke allerede i Forvejen nærer denne Overbeviisning. Med ubegrændset Høyagtelse etc.

1827, 20. Marts. [77]

Jeg hører, at ci-devant Elev Brandt skal være igjen antaget ved Choret. Er dette Tilfældet, da ønskede jeg at vide, om De vil, at han skal klæde sig blandt Choristerne ved et Talglys, eller blandt Eleverne ved et Voxlys. Det sidste var tilforn Tilfældet, men baade Bruun og Phister klagede ofte over ham, og jeg kan ikke nægte, at der siden hans, Jordhøys, Werlighs og Thomsens Afgang er langt roligere paa № 20 end tilforn, og saavidt jeg veed, snapses der ikke mere, hvilket desværre endnu er Tilfældet paa Chorist-Værelset № 25.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

[1827, 29. April]. [78]

Hvad der i Gaar Formiddag er samtalt imellem Hr. Skuespiller Rosenkilde* og mig i Scenens Baggrund, hvorhen han kaldte mig, og jeg ikke ham, angik en den Kongelige Theatertjeneste aldeles uvedkommende Privatsag. Sagen selv hører altsaa ikke under den høje Directions forum. Det kommer derfor kun an paa, om de Udtryk, jeg i den Kongelige Theaterbygning har betjent mig af, qualificere sig til nogensomhelst Straf. Min Mund fortrækker sig til et Smil, idet jeg maae bemærke, at Svaret herpaa kun kan være — »Nei!« — Thi ikke at tale om, at Hr. Rosenkilde har fordrejet min Tale, som aldrig har indeholdt Ordet: »slaae«, men »give« eller »faae« — jeg erindrer i Sandhed ikke bestemt hvilket af begge, dog synes mig det sidste — hvortil jeg tilføjede som Object Artiklen »en«, hvorved kan underforstaaes mange Ting, men aldrig et Slag, som er neutrius generis, og at jeg heller ikke har brugt den Trudsel »hvis han ikke taug«; saa ere lignende Samtaler ofte førte i Skjemt paa Theatret, uden at det er falden Nogen ind, at klage derover for Directionen, og i det Øjeblik, jeg bemærkede, at Hr. Rosenkilde tog mine Udladelser som Alvorsord, forekom det mig, at Prøven udfordrede min Nærværelse paa Scenen, og

* Jvfr. Brevene fra C. N. Rosenkilde af April 1827. Pag. 100 ff. og Anmærkningen.

jeg forlod ham derfor med de Ord: »at jeg maatte passe min Theatertjeneste«, og var han bleven paa Theatret til efter Prøven, eller havde min Tid tilladt mig i Gaar Eftermiddag at besøge ham, da vilde sikkert en gjensidig Latter have gjort hans høitravende Klage aldeles unødvendig, ligesom jeg fra min Side ikke anseer den — saa haard den end er stilet imod mig — nogen Contraklage værdig.

TIL JONAS COLLIN.

1827, 15. November. [79]

Da den episodiske Rolle jeg skal spille paa Søndag i Kjerlighed og Politie er foreskrevet at skulle spilles paa halv Tydsk og halv Dansk, hvilket ogsaa paa en Maade er Tilfældet med Salomon Goldkalb, som jeg skal spille samme Aften, saa ønskede jeg, for at sætte den første ud fra den sidste, Tilladelse til at spille Zwiebel paa Plattydsk, hvilket er saa meget mere passende, da han selv siger, at han er en Meklenburger, og som lidt perialiseret helst taler sit egentlige Modersmaal.

Kan De, og vil De nu give mig denne Tilladelse, saa skal jeg nok aftale det Fornødne med mine Medspillende og Soufleuren.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1830, 2. Marts. [80]

Den høie Directions Misfornøielse med, at der under Forestillingerne nydes spiritueuse Drikke, f. Ex. Punch, varm Grog og desl. af de Rollehavende i deres Paaklædningsværelser eller udenfor Scenen, er kommen til Undertegnedes Kundskab, og da Enhver af os undertiden til sin Vederqvægelse har tilladt sig sig en saadan Nydelse, saa have vi anseet det passende, ved denne Leilighed ikke at forholde os aldeles passive.

Uden altsaa at indlade os paa nogensomhelst Undersøgelse, hvorvidt det er rigtigt eller urigtigt, under Forestillingerne at vederqvæge sig ved en yderst moderat Nydelse af spiritueuse Drikke, ere vi indbyrdes blevne eenige om, til den høie Directions Beroligelse, for Fremtiden aldeles at forsage denne Nydelse under Forestillingerne udenfor Scenen, og haabe vi ved dette frivillige Offer at give et Beviis paa, hvor gierne vi gribe selv

den ubetydeligste Leilighed til at forekomme den høie Directions Ønsker.

1832, 19. April. [81]

At den høie Direction har nægtet mig en Afskrivt af den over mig indsendte Klage er mig et nyt Beviis paa Dens Godhed; thi det indgyder mig den Overbeviisning, at den høie Direction heller ikke vil sende en Afskrivt af dette mit Forsvar til mine Modstandere, hvorved det bliver dem vanskeligere at consulere en Advokat, og jeg altsaa ikke behøver med Ængstlighed at vaage over Formen af dette Forsvar. Sat sapienti!

Hvad nu Klagepuncterne selv angaaer, da bliver det sidst Passerede med Hr. Seemann naturligviis det, hvorover jeg først og fremmest bør afgive Forklaring; men for at denne kan blive saa fyldestgiørende som muligt, nødes jeg til at forudskikke en tydelig Beskrivelse over Situationen i den Scene af »Elverhøis« 5te Akt, som gav Anledning til Striden. Naar jeg nemlig som Christian den Fierde træder ind fra Baggrunden i Salen, staae iblandt den forvirrede Mængde Hr. Seemann paa Damesiden, Hr. Nielsen paa Kongens Side, og Mad. Wexschall paa samme Side, dog Scenens Midte noget nærmere. Efter en kort Hilsen til begge Sider, under hvilken jeg med et flygtigt Blik overskuer hele Forsamlingen, har jeg giort mig det til en Regel, med mit Øie strax at søge Bruden, der, som den der synes at have fortrængt den egentlige Elisabeth (Agnete) i dette Øieblik naturligviis maa interessere Kongen meest af Alle, og efterat jeg i hendes Brudedragt har fundet hende, har jeg altid holdt mit Blik stivt heftet paa hende. Derved kommer jeg altsaa til at vende Ansigtet bort fra den Side, paa hvilken Flemming (Hr. Seemann) staaer, og naar min Replik: »Hvad seer jeg? I, Herr Flemming! Er det Eder« o. s. v. skal rigtigt motiveres, saa maa jeg absolut tydeligt høre ham sige Ordene: »Hør os, ædle Konge . . .«; thi med fravendt Ansigt kan jeg ikke see ham knæle, og at Elisabeth (Mad. Wexschall) siger de samme Ord, er aldeles intet Motiv for mig til at vende Hovedet over til den anden Side, for at svare ham. Da derfor Hr. Seemann, ved en tidligere Forestilling af Stykket, vel knælede, men uden at fremsige bemeldte Ord, giorde jeg ham efter Forestillingen opmærk-

som paa, at han ved denne Leilighed havde sat mig i Forlegenhed; han giorde mig en Undskyldning, og dermed var Sagen glemt. En paafølgende Gang undlod han ikke alene at sige Ordene, men ogsaa at knæle, hvorved jeg kom i endnu større Forlegenhed, da jeg siden skulde sige: »Ha! reiser Jer, I Utaknemmelige!«, og da jeg atter efter Forestillingen bebreidede ham hans doppelte Feil, svarede han mig, at han ikke havde kunnet knæle, fordi han netop i samme Øieblik havde faaet Krampe i Knæet, og derfor havde han heller ikke kunnet fremsige Ordene. Med denne Undskyldning maatte jeg lade mig nøie, men jeg nægter ikke, at den Mine, hvormed den var ledsaget, opvakte en stor Mistanke hos mig, at hans Udsagn ikke var grundet paa Sandhed, og denne min Mistanke forøgedes end mere, da jeg af Andre — hvis Navne jeg nu ikke mere erindrer — erfoer, at han under Scenens Begyndelse havde leet og fiaset med Jfr. Larcher. Jeg taug imidlertid og Sagen var atter glemt. Nu begik han i samme Stykke den samme Forseelse tredie Gang, det vil sige, som første Gang: han knælede vel, men uden at fremsige Replikken. Efterat Mad. Wexschall havde sagt den, tøvede jeg endnu et Par Secunder i den Tanke, at han maaskee vilde eftersige den, men dette skeete ikke, og nu begyndte mit hele Blod at kaage. I Ordets egentligste Forstand fremstammede jeg min paafølgende lange Replik, omsatte Ordene, fordærvede Versemaalet, og spillede forresten hele Acten igiennem saa slet, som jeg endnu aldrig veed at have spillet, idetmindste ikke i dette Stykke. Derfor kunde jeg heller ikke afholde mig fra, efter at have lagt Mad. Wexsehalls og Hr. Seemanns Hænder i hinanden, at tilhvidske den Sidste omtrent følgende Ord: »Det er væmmeligt, at De ikke efterkommer, hvad De bør.« Mere veed jeg ikke at have sagt paa Scenen; thi under Slutningschoret stod jeg ganske rolig. Men da Teppet var faldet, fordrede jeg Forklaring af Hr. Seemann, hvorfor han nu tredie Gang havde sat mig i den piinligste Forlegenhed, men istedetfor at berolige mit allerede synligt oprørte Sind, ved in optima forma at deprecere, hvilket i enhver Henseende havde været hans Pligt, gav han mig det trodsige Svar: »De har aldeles Intet at klage over, thi De har faaet Repliken af Mad. Wexschall«. Jeg gad seet den Kunstner, der ikke var bleven i høieste Grad opbragt ved dette

Svar, men hvad jeg egentligen strax svarede derpaa, kan jeg paa Ære ikke erindre; dog dette erindrer jeg, at han paa Veien til Paaklædningsværelserne sagde til mig: »overalt taaler jeg ingen Irettesættelser af Dem; har De Noget at klage over, saa kan De gaae til Directionen«; hvorpaa jeg — netop udenfor Regisseurværelset — replicerede: »Og saaledes taler De til mig?« Men da han ogsaa herpaa svarede mig med Grovheder, og jeg i samme Øieblik ikke kunde finde Ord for min Harme, saa blottede jeg det Værge, jeg bar ved min Side, ikke for at angribe ham dermed, thi saa havde jeg naturligviis strax giort det, men uvilkaarligt og næsten instinctmæssigt, for at henlede min Vrede paa en livløs Gienstand, og havde jeg havt noget Andet i Haanden, som kunde brydes eller knuses ved blotte Hænders Kraft, saa havde det upaatvivleligen maattet tiene som Afleder. At jeg har villet tvinge ham til at følge mig ind i mit Værelse, benægter jeg som Usandt. Senere er jeg bleven underrettet om, at det i Vrede blottede Værge dog kan regnes mig til Brøde, omendskiøndt jeg intet Ondt har giort dermed; og er det saa, da veed jeg vel, at man ikke kan undskylde sine Handlinger med Mangel paa Bekiendtskab til Lovene, og i saa Fald tillader jeg mig at anføre Følgende, som jeg i dybeste Ærbødighed beder den høie Direction at tage i gunstig Betragtning, naar den bestemmer min Handlings Tilregnelighed:

1) at jeg uimodstridigt var opægget — i høi Grad opægget. »Ikke den, som først slaaer til, men den, som ægger til Strid, er Ophavsmanden,« siger Niels Ebbesen, og hvor kan dette Sandheds Ord rigtigere anvendes end her? Et af mine høieste Goder, min Kunstneræres blev sat tredie Gang paa Spil, og af hvem? Af et Menneske, der, uagtet han staaer i et nøie Familieforhold til mig, uagtet han burde gribe enhver Leilighed for at afbetale en moralsk Gield til mig, fordi jeg ifølge høi Ordre har maattet advare ham i Anledning af en odiøs Færd, jeg ikke her tør nævne, men som er min høie Chef tilfulde bekiendt, dog tilsidesætter den Agtelse, han skylder den ældre Mand og Kunstner.

2) at jeg, som den høie Direction muligen selv har bemærket, i denne Vinter har lidt af en exalteret Pirrelighed i mit Nervesystem, der upaatvivleligen hidrører deels fra min Bedrøvelse

over min uforglemmelige Foresattes og oprigtige Vens, Conferenceraads Mantheys Død, deels fra den Uvished om min tilkommende Skiæbne, der i flere Maaneder qvælede mig, inden hans Eftermand var udnævnt. At denne exalterede Pirrelighed, der naturligviis giver ethvert ubehageligt Indtryk en forøget Kraft, endnu ikke har forladt mig, omendskiøndt jeg i Hr. Justitsraad Kirstein troer at have fundet en lignende Ven, kan ikke tilregnes mig. Jeg har søgt forøget Virksomhed for at dæmpe den, men det oprørte Hav er ikke strax beroliget, fordi Stormen har lagt sig.

3) at den Deel af Klagepunctet, hvorpaa der formodentligen er lagt meest Vægt, den blottede Klinge nemlig, i Grunden kan, maaskee endogsaa bør, betragtes fra en latterlig Side, denne nemlig, at det var en aldeles uskadelig Rappierklinge, af det Slags, som man bruger til Øvelse paa Fægteskoler; og ved denne Leilighed være det mig tilladt, at bringe følgende factum, hvilket fandt Sted ved Theatret — ni fallor — i Aaret 1814 i Erindring. Directionen havde nemlig, foranlediget dertil ved Voxlysenes Dyrhed, befalet den daværende Theater-Inspecteur, Capitain Schneider, under ingen Betingelse at tilstaae Nogen af de Spillende mere end eet Voxlys. Denne Befaling var kundgiort Personalet ved en Affiche i Foyéen, og maatte naturligviis anvendes paa Alle uden Undtagelse. Hr. Frydendahl, som den Gang endnu ikke var Instructeur, skulde en Aften spille, jeg troer i et Eenactsstykke, men da man bragte ham det ene Voxlys, sendte han Budet tilbage til Inspecteuren, og forlangte 2 Lys. Inspecteuren nægtede ham naturligviis dette Forlangende, støttende sig paa Directionens Ordre, hvoraf Hr. Frydendahl tog Anledning til at gaae op paa Inspecteurens Værelse, og det kom nu til en Ordstrid imellem dem, som havde til Følge, at begge disse Herrer endnu samme Aften, paa Inspecteurens med 4 Lys oplyste Værelse, stode ligeoverfor hinanden med blottede, rimeligviis skarpe Sabler, for at duellere. Imidlertid blev der intet af Duellen, fordi afdøde Capitain og Regimentsqvarteermester Schwartz, som skulde være Capitain Schneiders Secundant, erklærede, ikke at ville secundere, med mindre Hr. Frydendahl ogsaa skaffede en Secundant, og da en Saadan i en Hast ikke kunne bringes tilveie, saa blev Sagen opsat, og gik siden i

Glemmebogen. Saavidt jeg veed, havde den intenderede Duel ingen alvorlige Følger, idetmindste ikke for Frydendahl, og jeg maa derfor antage, at man har betragtet den fra den latterlige Side, hvortil man vistnok ogsaa var berettiget. Jeg mindes ogsaa heelt vel, at Hr. Frydendahl, efter selv at have fortalt mig Historien, tilføiede disse Ord: »Der seer De, min Herre, til hvilke Daarskaber Vrede og Heftighed kan føre os.« Jeg sander hans Ord, men mener dog tillige, at saavist som min Kunstnerære maa være mig mere vigtig, end et lumpent Voxlys ham, saavist havde jeg ogsaa mere Grund til Vrede end han, og tager man saavel Vaabenes Beskaffenhed, som Hensigten, hvorfor vi droge dem, i sammenlignende Betragtning, saa bør jeg ikke betvivle, at naar man den Gang skiulte hans Ubesindighed med Daarskabens Kaabe, saa tør ogsaa jeg af den høie Directions Retfærdighed vente en ligesaa mild og skaanende Behandling.

4) at jeg ikke drog Værget, som Mennesket Ryge, men som Skuespilleren Ryge. Dette er idetmindste mig indlysende derved, at jeg endnu er mig bevidst, aldrig at have draget et Sværd smukkere end ved denne Leilighed, hvor jeg, saa at sige, var aldeles inde i min Rolle. Som Mennesket Ryge vilde jeg aldrig have kunnet sat mig i en saa smuk Attitude.

Dette er Alt, hvad jeg har at sige til mit Forsvar, i Anledning af Striden quæst. med Hr. Seemann. Havde den høie Direction af Regisseurens Rapport om denne Sag taget Anledning til, strax at affordre mig min underdanige Erklæring desangaaende, saa havde den høie Direction muligen med denne kunne have mødt den Deputations mundtlige Anker, hvis skrivtlige Klage Den forlangte. Imidlertid paatrænger sig ved denne Leilighed mig nu det Spørgsmaal: Hvad bevæger, eller rettere sagt, hvad berettiger Skuespiller-Personalet, som maatte vide, at Regisseuren i Embeds[med]før vilde foredrage Sagen for den høie Direction, til in corpore at anklage mig for samme private, det — qua Skuespiller-Samfund — aldeles uvedkommende Sag? Skulde det maaskee være for at skaffe en Kammerat en Satisfaction, han, som min Svigersøn, ikke selv fandt det passende at forlange? Neppe! Hr. Seemann er ikke saa almindeligen yndet af Personalet, at det for hans Skyld skulde vove en Dyst imod

mig; desuden behøver han ingen Formynder; havde han in thesi havt Ret, havde han nok selv klaget, og han følte upaatvivleligen ogsaa, at han tillige quoad formam havde feilet; thi han gav mig den Aften i Sandhed »Stykke for Stykke, Raat for Usødet«, som Palnatoke siger. Eller skulde Klagen være foranlediget af Frygt for, at jeg — ikke engang skaanende min egen Svigersøn — for Fremtiden kunde tillade mig samme, eller maaskee en endnu værre Fremgangsmaade imod en Anden af dets Medlemmer? Herpaa svarer jeg: Jeg har aldrig favoriseret Hr. Seemann, hverken førend eller efter at han blev min Svigersøn; der er altsaa aldeles ingen Grund til at antage, at jeg skulde byde en Anden mere end ham; og hvad jeg bød ham, kan Enhver rolig tage paa sin Samvittighed. I Mundhuggerie er der neppe Nogen af samtlige Skuespillere, som stryger Flag for mig; thi min Tales ærlige Kraft maa altid vige for Saften af bidende Spot i deres; og var det den blottede Klinge, som skrækkede dem, saa viste jeg jo, at jeg ikke hugger, fordi jeg trækker. Rimeligvis bliver det derimod at antage, at et Par af mine Avindsmænd ved Theatret — jeg har Flere, og Skammen er deres — have grebet denne Leilighed til at ophidse det øvrige Skuespiller-Personale imod mig, hvilket ikke kunde falde dem vanskeligt. Nogle af det ere, om just ikke mine Fiender, saa dog mine Uvenner, fordi den Orden og Alvor, jeg som Instructeur en scène stræber at indføre ved Prøverne, og som allerede have viist de ypperligste Følger, hindre dem i, ved alskiøns Løier og Bonmots at dække deres Usikkerhed i Rollerne, Andre fordi jeg som Oeconomie-Inspecteur undertiden nødes til at modsætte mig deres Forsøg paa at eludere Lovene for at forøge deres tilfældige Emolumenter; men de Fleste bære Nag til mig, fordi mine aarlige Indkomster efter deres Mening ere for store; thi Egennytte og Misundelse beregne altid disse, uden at tage Arbeidet for dem i Betragtning; og dette Nag er især blevet umiskiendeligt fra det Øieblik af, at jeg fik fast Ansættelse som Instructeur en scène, fordi derved tillige aabnedes mig Udsigt til, ved en af de ældre Instructeurers Afgang, at faae mine Kaar forbedrede. Som Beviis for dette Sidste tillader jeg mig at anføre, at, da jeg for nogen Tid siden hørte nogle Skuespillere i Foyéen giøre bidende Anmærkninger over en af Hr.

Justitsraad Kirsteins, Pengevæsenet betreffende, Foranstaltninger, og i den Anledning ansaae mig forpligtet til at berigtige deres vrange Meninger, saa maatte jeg af den i samme Øieblik tiltrædende Regisseur, Hr. Liebe, høre den bidende Bemærkning, »at man ret godt vidste, at visse Folk ved alle Leiligheder søgte at træde paa Theaterpersonalet, for destobedre at kunne rane Alting til sig selv«, hvilken Bemærkning bragte Tilfredshedens umiskiendelige Smiil paa Alles Læber, fordi den naturligviis fandt Gienklang i deres Hierter.

Hvorom Alting er, saa er det indlysende, at Skuespillerpersonalet med ligesaamegen Uforstand som ond Villie har grebet en Leilighed for at conspirere imod mig. At denne Conspiration i faa Dage blev etableret, er intet Beviis for, at jeg directe har givet Anledning til den; thi intet er lettere ved Theatret end at conspirere, især mod en Embedsmand, der arbeider med Iver og Kraft. Naar to Personer med nogen Indflydelse ere eenige, faae de letteligen et Par andre til at være af samme Mening, af disse 4 hverver igien Enhver Een, og saaledes gaaer det bestandigt i stigende Progression, indtil Alle have samtykket. Mærkeligt er det imidlertid, at der iblandt dem, som have underskrevet Klagen, ere Flere, med hvilke jeg aldrig har havt noget Udstaaende, og at kun et yderst lidet Antal af dem har været Øievidner til det imellem Hr. Seemann og mig Passerede.

Hvad de øvrige grove, mit Mellemværende med Hr. Seemann aldeles uvedkommende Beskyldninger angaaer, da kan jeg fatte mig kortere. Thi da Klagens Concipist synes at hylde det Ordsprog, »Calumniare audacter, semper aliquid hæret«, saa bliver der intet andet tilbage for mig, end at erklære, at jeg nægter Alt Ubeviisligt, og i Øvrigt forbeholder mig min Ret til, i Anledning af det formeentlige Ærerørige og Løgnagtige i disse Beskyldninger, at kræve Vedkommende til Ansvar for Domstolene. Der, kun der, hvor ethvert Vidne med korporlig Eed maa bekræfte sit Udsagn, kan jeg bevise min Uskyldighed. Jeg maa derfor i dybeste Ærbødighed bede den høie Direction, at afvise enhver af disse Beskyldninger, indtil Klagerne have ført juridisk Beviis for, at den er grundet, og tillader mig kun, med Hensyn paa Beskyldningen for Brutalitet, som maa-

skee ikke qualificerer sig til Gienstand for en Retssag, den underdanige Bemærkning, at hvis den Handling, i en forsamlet Mængde at slaae Hatten af Hovedet paa en Kongelig Embedsbedsmand, og derhos at udskielde ham for en drukken Liigbærer, hvilket Hr. Instructeur Frydendahl paa en Prøve, hvor netop han skulde paasee Orden, har tilladt sig mod forhenværende Syngemester Krossing, hvis denne Handling, siger jeg, ikke skulde være et Exempel paa Brutalitet, da har jeg aldrig, hverken som Skuespiller eller som Embedsmand ved Theatret, giort mig skyldig i nogen brutal Handling.

Jeg slutter denne underdanige Skrivelse med den Erklæring, at jeg efter nøie og sindigt Overlæg ikke kan ansee den hele Klage for Andet, end et Foster af en ulovlig Conspiration imod mig, hvilken enkelte af mine Avindsmænd paa en underfundig Maade har bragt istand, og maa nu overlade til den høie Directions egne Anskuelser at bedømme, hvor farlige saadanne Conspirationer ere i et Samfund, der ikke kan bestaae uden dygtige og virksomme Embedsmænd.

TIL KONGEN.

1835, 15. Januar. [82]

Directionen for de Kongelige Skuespil har i et Brev til mig dat. d. 9. Jan. d. A. tilkiendegivet mig, at den, ifølge et Allernaadigst Rescript af 6. ejusd. og i Henhold til Theater-Reglementets § 15, har tilkiendt mig en Mulct af 25 Rbd. r. S., fordi jeg har giort mig skyldig i en, i Søndagsbladet № 1 omtalt Forandring af en Replik i »Elverhøi« under Forestillingen af dette Stykke d. 1. Jan. d. A.

Sandheden tro, maa jeg oprigtigen tilstaae, at jeg ikke erindrer, i mit hele Liv at have modtaget nogen Efterretning, der har giort et saa rystende Indtryk paa mig som denne, thi, ihvorvel en god Samvittighed er et trøstende Værn imod enhver Miskiendelse, saa er dog den Tanke, at miskiendes af sin Konge, der ikke, som Gud, kan see i Hiertet, altfor trykkende, til at jeg kan undlade, at nedlægge følgende allerunderdanigste Forklaring og Bøn, som mine Forretninger ikke have tilladt mig, før at bringe paa Papiret, for Deres Majestæts Throne.

I de sidste tre Aar ere mine Tale-Redskaber betydeligt

deterioreredе, fordi jeg efterhaanden mister mine Tænder, hvoraf Flere bestandigt ere løse. Det falder mig derfor stedse vanskeligere, at articulere tydeligt, og for at blive forstaaelig — Noget, som jeg anseer for en af Skuespillerens første Pligter — nødes jeg ofte til at omsætte de foreskrevne Ord, ja undertiden at vælge andre i deres Sted, og da min intellectuelle Dannelse bør være Borgen for, at jeg kan giøre Sligt, uden at Meningen derved forvanskes, saa har jeg ikke anseet det nødvendigt, desaarsag nogensinde at consulere Forfatter eller Oversætter, eller dertil at indhente Directionens Samtykke. Navnligen generes jeg især ved den Feil i Ordenes Sammensætning, som man i Vercificationen kalder »Hiatus«, og da denne Feil netop findes i Ordene »Jeg seer i Aanden», saa har jeg anseet den som Aarsag til, at det er forekommet mig selv og Flere, naar jeg i den senere Tid, især med tilbørlig Pathos, udtalte dem paa Scenen, som om jeg sagde: »Jeg seer i Haanden«. Jeg har derfor længe været betænkt paa, at remplacere bemeldte Ord ved andre, og efter gientaget Overlæg har jeg endeligen valgt at sige »Til Gud jeg haaber«. Jeg har nemlig i min christelige Enfoldighed troet, at en gudfrygtig Konges Haab og Tillid til den almægtige Gud maatte være nok saa betryggende og nok saa forvissende, som en øieblikkelig Vision. Jeg vil gierne indrømme, at jeg kan have feilet i denne Anskuelse, jeg maa desværre! ogsaa antage, — hvad der ved min Ære tidligere aldrig er faldet mig ind — at de af mig valgte Ord kunne udtydes, som om de vare emanerede af en ureen eller utilladelig Hensigt; og er det derfor Deres Majestæts allernaadigste Villie, at jeg for Exemplets Skyld og paa Grund af en, rimeligviis af Ondskab fremsat Forespørgsel i et offentligt Blad, skal straffes, fordi jeg i den uskyldigste Hensigt, eller — om jeg saa maa udtrykke mig — i en Kunst-Hensigt, har forandret tre Ord i en Replik, saa er det min Pligt, som tro og lydig Undersaat, med Ydmyghed og Taalmod at finde mig i, at jeg dømmes strængt efter Lovens Bogstav. Men naar den Allernaadigst befalede Straf, uden at det tillades mig at anføre et eneste Ord til mit Forsvar, ansættes til en, af en meget alvorligt advarende Irettesættelse ledsaget Penge-Mulct, der er tre Gange saa stor, som den høieste Mulct, der findes fastsat i Theater-Reglementet for

en grov Forseelse i Tienesten, saa stemples derved den af mig begangne Feil til en forsætlig Brøde, og dertil troer jeg, ikke at burde tie. Jeg nødes derfor til at beraabe mig paa det bekiendte Sprog: »Quilibet præsumitur bonus, donec probatur contrarium«, og allerunderdanigst at bede, at min Forseelses Tilregnelighed maa blive bedømt efter Principet i dette Sprog.

I Tillid til Deres Majestæts Mildhed og Retfærdighed vover jeg derfor at nedlægge for Deres Majestæts Fødder følgende allerunderdanigste Bøn:

»At Deres Majestæt, som et allernaadigst Beviis paa, at Deres Majestæt sætter Liid til min ovenfor aflagte allerunderdanigste Forklaring, allernaadigst vil befale, at den mig idømte Mulct, som desuden er for betydelig til ikke at derangere mig i min huuslige Oeconomie, nedsættes til den i Theater-Reglementet bestemte høieste Mulct for Forseelser i Theatertienesten, nemlig til en Tiendedeel af min maanedlige Gage som Skuespiller«.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1837, 28. August. [83]

En underdanig Bøn, som allerede længe har lagt mig paa Hiertet, og maaskee mere, end den høie Direction uden min Forsikkring vilde troe, har Tiden først idag tilladt mig, i dybeste Ærbødighed at foredrage.

At jeg er taknemmelig for min Datters Engagement som Kongelig Skuespillerinde, haaber jeg, at hun personlig har bevidnet Enhver af mine høie Foresatte især, men hvad hun ikke har kunnet sige, fordi jeg i den Anledning ikke har betroet mig til Nogen, er at een Omstændighed dog bedrøver mig med Hensyn derpaa. Det forekommer mig nemlig, at Mad. Hansen derved er præjudiceret. Hun har i flere Aar været Elev ved Theatret, og hver Gang jeg seer hende paa Scenen, sporer jeg Lyst og Flid. Hendes Talent staaer uimodstridigt under Jfr. Petersens, og det er maaskee heller ikke saa fremstikkende som min Datters, men derfor er det dog umiskiendeligt; ja jeg skulde næsten troe, at hun ved god Veiledning kunde blive en ligesaa ypperlig Leonore, som Mad. Larcher var det i »Henrik og Pernille«.

Jeg vil imidlertid ikke foregribe mine høie Foresattes Om-

dømme om hende; men skulde der ikke være mig ubekiendte Grunde, der maatte bestemme den høie Direction til at opsætte hendes Udnævnelse til Skuespillerinde paa Prøve, saa kan jeg ikke nægte, at det meget vilde berolige mit Sind, hvis det gunstigst maatte behage den høie Direction at underkaste denne Sag, som jeg i Øvrigt aldeles proprio motu har tilladt mig at bringe paa Bane, en nærmere Overveielse.

TIL PROFESSOR Dr. F. C. SIBBERN.

1837, 3. November. [84]

De har med en Velynders forekommende Godhed grebet en Leilighed til, offentligen at omtale mig med Hæder; mit rørte Hierte byder mig, ligesaa offentligen at bevidne Dem min Tak og min Tillid til Deres fremtidige Velvillie.

Det kan naturligviis ikke andet end i høi Grad glæde og opmuntre en Skuespiller, at see sig saa hæderligen bedømt af en Mand, der ikke alene er almindeligen agtet for sin Lærdom og sin Retsindighed, men tillige i sin Dom aflægger de umiskiendeligste Beviser, baade paa varm Interesse for Skuespillerkunsten og en sielden Opmærksomhed som Tilskuer. Uden en saadan Interesse og en saadan Opmærksomhed vilde De neppe have kunnet giøre den meget rigtige Bemærkning, som flere af Deres Yttringer tydeligen involvere, at mine Præstationer paa Scenen mere ere beregnede paa at fremvirke et tilfredsstillende og varigt Total-Indtryk paa mine Tilskuere, end paa at udhæve, eller maaskee endogsaa skabe Effect-Steder, som rigtignok lettere overraske og fremlokke momentane Bifalds-Yttringer, men hvormed Skuespilleren ogsaa endnu lettere føres paa Afveie, der vildlede ham fra Kunstens rette Maal: Sandhed og Correcthed. Ikke for Deres, men for andre Læseres Skyld bemærker jeg, at jeg ved dette sidste adopterede Konst-Udtryk ikke forstaaer den blotte Sikkerhed i Rollen, som, i hvor nødvendig den end er, dog aldrig kan udrette noget alene, men den Eenhed og Harmonie i Fremstillingen, uden hvilken ingen Illusion kan finde Sted hos Tilskueren, og som, idetmindste efter min Erfaring, kun kan opnaaes, naar det lykkes Skuespilleren fuldkomment at sætte sig ind i Rollens Caracteer; thi da vil hans Følelse nok understrege (for at

betiene mig af Deres eget figurlige Udtryk), hvad der skal understreges, og i enhver Situation, altsaa ogsaa paa Effect-Stederne, bringe baade reel og ideel Natur, saavel i hans physiske som i hans aandelige Maske, og Naturen er altid Eenhed, altid Harmonie.

Min ærlige og bestandige Stræben efter dette Maal har De erkiendt, det har jeg glad og stolt erfaret; men at jeg desværre! ikke altid har opnaaet, hvad jeg stræbte, derom er jeg selv ligesaa overbeviist, som jeg føler, at — hvis jeg tør tillade mig, at anvende Hakons Ord paa mig selv —

»Nu daler Solen, kun en liden Stund
Er end tilbage af min Aftenrøde.«

Skulde imidlertid menneskelig Svaghed (thi hvo tør indestaae for sin fremtidige Aandsstyrke?) forlede mig til at dyrke min Musa længer, end hun selv kan ville, da sætter jeg nu mit tillidsfulde Haab til Dem, at De, som en beskyttende Mæcen, ufortøvet vil tilhviske mig: »Ryge, din Sol er gaaet ned, kast din Maske og din Dolk!«

I dette Haab henlever jeg med Høiagtelse og Taknemmelighed.

AABENT BREV TIL INSTRUKTØR, KGL. SKUESPILLER LINDGREEN.

1838, 2. Januar. [85]

Hvad jeg her meddeler Dig, min Ven! er Dig maaskee, men en stor Deel af Publicum sikkert tildeels bekjendt. Da jeg imidlertid ønsker, at factum maa ligge Eder Begge aabent og i al dets Sandhed for Øine, uden at forvandskes ved at gaae fra Mund til Mund, saa sender jeg Dig dette Brev, og ad den offentlige Vei.

Som den Ældste af de Konstfæller, der igaar Aftes deeltoge i den Dig allernaadigst tilkjendte Beneficeforestilling, var det min Hensigt, umiddelbart efter Stykkets Slutning, at flette om Din Tinding den Laurbærkrands, Du som Konstner har tilkæmpet Dig, derpaa at aabne Dig min broderlige Favn, og føle Dit Konstnerhjerte banke mod mit Bryst. Jeg var forfængelig nok til at troe, at et saadant Skue ikke vilde være Publicum

anstødeligt, som en flau Comoedie efter Comoedien, men tvertimod, at det vilde opvække en glædelig Deeltagelse, naar det samme Emblem paa Konstnerhæder, som man saa ofte med veemodig Deeltagelse har seet paahænges Hedengangnes døde Billeder, af en Konstbroder, der i 25 Aar har vandret ved Din Side, sattes paa Dit levende Hoved, og at jeg derved kunde frembringe et mere dybt og mere varigt Indtryk paa Tilskuerne, end ved sædvanlige Beneficeforestillinger. Jeg betroede min Idee til den fungerende Regisseur, Hr. Liebe, den rørte ham næsten indtil Taarer, og han var paa min Anmodning saa god at paatage sig, derom at tale til vor høie Chef, for at indhente hans Tilladelse. Hans Excellence fandt Ideen smuk og approberede dens Udførelse. Inderligen glade herover besluttede vi begge foreløbigen at fortie Sagen; dog for at ingen Anden end Du skulde overraskes ved denne — sit venia verbo — Improvisation, fandt jeg det hensigtsmæssigt, mod Slutningen af Forestillingen at aabenbare den for dem af de Medspillende, der skulde være paa Scenen ved Stykkets Ende. Imellem dets 4de og 5te Act fandt jeg imidlertid hos Nogle en saa alvorlig Opposition, der endogsaa hos Een* confluerede til den protesterende Trudsel, »at, hvis jeg udførte mit Forsæt, da vilde han offentligen fralægge sig, deri at have havt nogen Deel«, at jeg opgav det Hele. Tilgiv mig, gode Lindgreen! og betragt ikke min forandrede Beslutning som et Beviis paa Lunkenhed i mit Venskab eller i min Agtelse for Dig. Mit Hjerte havde født Ideen, min Forstand ikke dicteret den; derfor følte jeg vel det Urigtige (med Hensyn paa min Alder og min Stilling ved Theatret, men især paa min gamle erfarne Chefs Approbation, kunde jeg gjerne sige »det Usømmelige«) i denne Opposition, men jeg kunde ikke i Øieblikket bestride det med Ord, og ligesaa lidet beregne Følgerne for Dig, hvis jeg var bleven standhaftig i min Beslutning. Gud være lovet! Nu har jeg overbeviist mig om, at Ingen har tabt ved, at mit Efterspil udeblev, undtagen jeg selv. At Publicum trængte til et saadant, beviste Din Fremkaldelse, paa hvilken Du kan være ligesaa stolt, som jeg paa Dine Vegne er ved den Overbeviisning, at

* Jvfr. de »aabne Breve« fra Wilh. Conrad Holst til Dr. Ryge. Pag. 14 ff. og Anmærkningen.

Ingen af Dine samtidige Konstfæller vil opleve, hvad Du har oplevet. Dertil har Ingen af Dem Talent eller Livskraft nok.

Dixi, & liberavi animam meam!

BERIGTIGENDE COMMENTAR TIL HR. KGL. SKUESPILLER HOLST'S INSERAT I »DAGEN«.

1838, 12. Januar. [86]

»Man hører, at Du est en Yngling, Olaf!
Kaadmundethed og Overmod er det,
Hvormed Din Alder melder sig.

HAKON JARL«.

Enhver, der ikke kjender Herr Holst saa nøie som jeg, er vistnok berettiget til at forundre sig, ikke alene over Tonen i bemeldte Inserat, der i Sammenligning med den, der udtaler sig i mit »Aabne Brev« i Kjøbenhavnsposten Nr. 3 d. A., beviser, at man ikke altid »faaer Svar, som man raaber i Skoven«, men tillige derover, at han bliver Beviserne for sine mangehaande Paastande deri skyldig. Denne Forundring vil imidlertid tabe sig, dersom man vil troe min Forsikkring, at hans Inserats hele habitus bærer Præget af hans, i flere Aar mig bekjendte Subjectivitet og kun er en Stadfæstelse paa, hvad jeg næsten bestandigt har erfaret, naar jeg har maattet tillade mig at berigtige hans Ideer, at han nemlig quoad formam ugjerne erkjender de Love, som den Humaniteten alene tilhørende Ærbødighedsfølelse vil paalægge ham, og in thesi helst beviser med et paa forskjellige Maader varieret Anathem, hvis Grundtone kan findes i det bekjendte ubetingede Bud: »Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas«.

Efter disse prolegomena, for hvis Rigtighed jeg maa bede Læseren selv at søge Beviserne i det Følgende, ville vi nu nærmere drøfte hans Scriptur.

Hr. Holst begynder med at raillere over mit Venskab til Lindgreen. Jeg overspringer den poetiske Deel af denne Spot, og vil kun berigtige hans mærkelige Paastand, at bemeldte mit Venskab neppe er 4 Uger gammelt. Jeg har det egentligen ikke nødig, thi jeg kunde sige med Erasmus Montanus: »Affirmanti incumbit probatio«. Men jeg vil ikke være saa paastaaelig, jeg skal fremføre Contra-Beviset. Mit Venskab til Lindgreen hører nemlig ikke til dem, der faae deres Tilværelse ved Drikkegilder, og vedligeholdes ved Kort — og Billardspil. Det

er af et ganske andet Slags, og om vi end vare eller bleve Fiender, saa vilde det dog blive uforandret. Det er nemlig grundet paa en 40aarig Erkjendelse af hans udmærkede Talent, paa Overbeviisningen om, at det var et indvortes guddommeligt Kald, der ledede ham til Thalias Tempel, og paa den 25aarige Erfaring, at han aldrig har betragtet Udøvelsen af de Pligter, dette Kald paalægger ham, som Moerskab eller Børneleg, men som en Alvorssag. Overeensstemmelse i Tænkemaade angaaende dette Sidste var især det, der gjorde ham mit Konstnerhjerte kjær. Efter denne Troesbekjendelse overlader jeg til Enhver, som forstaaer den, at bestemme mit Venskabs Ælde eller Værd. Hvad Hr. Holst & Consorter dømmer derom er mig ligegyldigt.

Hvad den Offentlighed angaaer, som ved mig er bleven denne Sag til Deel, da har jeg dertil i mit »Aabne Brev« allerede angivet mine Motiver. Jeg var nødt til at bruge den som et »Corrigens« til den Offentlighed, der udtaler sig i Restaurationer og paa Kaffehuse. En fra Sandheden afvigende Relation kunde have givet Anledning til det compromitterende Rygte, at jeg paa egen Haand vilde have foretaget mig Noget, der af yngre Konstfæller var blevet forkastet og afværget, og en saadan Compromitation bød min Stilling ved Theatret mig antecipando at møde. Ved at give efter for en yngre Slægts øieblikkelige Demonstrationer, har jeg beviist min Agtelse for Stedets og Dagens Hellighed. En større Resignation kan man ikke med Billighed forlange af mig. Iøvrigt er det mærkeligt, at Hr. Holst vil bebreide mig, at jeg benytter mig af et Vaaben, som han selv har truet mig med.

Hr. Holst bebreider mig Tilsidesættelse af Delicatesse. Det var lede Ord i hans Mund. Han bør allermindst tale om Delicatesse i en Sag, hvori hans egen Opførsel er meget udelicat.

Hr. Holst brouter af, at det var ham, der var saa usømmelig, at opponere imod, hvad han fandt usømmeligt af mig. Det Første, nemlig, at han var usømmelig, indrømmer jeg ham gjerne; saa har han vel ikke noget imod, at jeg antager som afgjort, at hvad han finder usømmeligt derfor ikke er det. Der skal en anden Autoritet, end hans Ubetydelighed til, at

gjøre Beviserne for Sligt overflødige. Offentligen at ville fralægge sig nogen Deel i det, jeg intenderede, havde han vist ikke havt nødig; thi jeg kan aldrig troe, at det vilde været faldet Nogen ind, at kræve ham til Regnskab for mine Handlinger. Hans Paastand, at min Idee (han mener sagtens, hvis den var bleven realiseret), havde været en Uartighed mod Publikum, er lige saa latterlig, som ubeviislig. Der skal Mere, end et Magtsprog af Hr. Holst til, at faae ældre, erfarne Mænd til at troe, at Noget, som er Skik og Brug ved mange store og berømte Theatre i Udlandet, og som endogsaa tidligere har fundet Sted paa vort Theater*, skulde være en Uartighed imod vort nuværende Publikum. Tvertimod har jeg gyldige Grunde til at antage, at Publikum den Aften vilde have optaget dette Impromptu med samme Deeltagelse, som udtalte sig hele Stykket igjennem for Jubelkonstneren.

Jeg kommer nu, Gud være lovet! til Slutningen af hans Scriptur, hvori han fortæller Publikum, at jeg har sagt mine Konstfæller en Uartighed, og at disse i mange Aar ikke have forundret sig over, at høre Sligt af mig. Det Sidste er kun en Refrain af en gammel Vise, der skylder Principet: »Calumniare audacter, semper aliquid hæret«, sin Oprindelse. Det Første er derimod mere interessant, og kunde give Anledning til en heel Disputats. Jeg vil imidlertid ikke trætte Læseren, men blot erklære tout bonnement, at Hr. Holst ved sin Beskyldning mod mig har sagt Instructeur Lindgreen en Uartighed. Det Ene er lige saa beviisligt som det Andet. Hr. Holst kan maaskee beraabe sig paa, at han har Medhold af de fleste af sine Konstfæller. Men dertil svarer jeg: »det tvivler jeg aldeles ikke om, men endnu er den Tid ikke kommen, da Peer Degns Beviisførelse, »at man maa troe mere, hvad saa mange sige, end een alene« er bleven optagen iblandt Polemikens Regler.

* Jeg erindrer ikke Aaret, men det var i min Ungdom, at jeg selv ved en Forestilling af Syngestykket »De to Gjerrige« var Øienvidne til, at en Konstner efter Slutningssangen bekrandsede en Anden, paa Grund af, at han — ni fallor — første Gang betraadte Scenen efter en langvarig eller farlig Sygdom. Theaterdirectionen maatte rigtignok straffe den Første, fordi han havde gjort det uden Dens Tilladelse; men Publici belønnede Hyldningen med et enthusiastisk og udeelt Bifald. [I. C. R.]

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1839, 14. December. [87]

En Upasselighed, som jeg ellers sieldent er underkastet, hindrede mig igaar fra, efter Tilsigelse at møde paa Theatret Kl. 12, hvor jeg først troede, at en Forsamling skulde finde Sted i Anledning af Decorationerne til et nyt Stykke; men senere erfarer jeg, at min Udeblivelse har foranlediget, at »en Oplæsning« paa et saadant er bleven udsat til imorgen. Dette har i høi Grad forundret mig, thi da jeg, med Hensyn paa Scene-Arrangementet, altid ved igientaget Giennemlæsning maa giøre mig bekiendt med ethvert nyt Stykke, saa er det evident, at netop min Nærværelse er mindst nødvendig ved saadanne Oplæsninger, der i Øvrigt vistnok for mange[s] Vedkommende kunne være af stor Nytte. Selv vilde jeg ogsaa med Fornøielse bivaane deslige Oplæsninger, især da mine Øines Svaghed giør mig al Læsning meget besværlig. Men mit øvrige svagelige Helbred nøder mig til, i dybeste Ærbødighed at bede den høie Direction om, idetmindste foreløbigen at vorde fritaget for at møde til dem. Som bekiendt lider jeg nemlig endnu bestandigt af en betænkelig Anomalie i min Blodcirculation, der er forbunden med periodisk Hiertebanken, hvilke Onder jeg kun nogenlunde kan holde i Skranker ved stræng Diæt og uafbrudt legemlig Activitet. Forholder jeg mig om Dagen et Qvarteer eller idethøieste en halv Time passiv, hvad enten jeg sidder, staaer eller ligger, saa indtræde Exacerbationer af min Tilstand, ja endogsaa formelige Paroxysmer, der nøde mig til at søge Hielp i Aareladning, hvilket Hr. Doctor Lund vil kunne bevidne. Derfor maa jeg, med Undtagelse af de faa Timer, jeg kan sove om Natten, uafbrudt enten giøre mig Motion ved lange Spadseretoure, eller hiemme beskiæftige mig med Haandarbeide. Derfor kan jeg heller ikke møde ved Qvartetprøverne, og naar jeg paa Theatret fungerer som Instructeur en scène, vil man sieldent og kun for Øieblikke see mig sidde i Proscenium, men i Almindelighed gaaende i Baggrunden af Scenen. Med faa Ord: der giærer en bestandig Uro i mit Bryst, som tvinger mig til at søge Adspredelse i Bevægelse eller anden legemlig Beskiæftigelse.

Under disse særegne Omstændigheder forventer jeg tillids-

fuldt, at den høie Direction med menneskekiærlig Deeltagelse vil indsee Nødvendigheden af, at jeg fritages for slige langvarige Møder, der for mit Vedkommende ere ligesaa unødvendige, som de med Hensyn paa mit svagelige Helbred upaatvivleligen kunne have alvorlige, ja ved oftere Gientagelse maaskee endogsaa dødelige Følger; thi hvor Naturen saa bestemt som hos mig byder uafbrudt legemlig Activitet, der straffer den ofte Ulydighed mod dette Bud med — Apoplexie.

TIL J. G. LEVETZAU.

1842, 14. Januar. [88]

At Frue Heiberg og Hr. Holst igaaraftes ved Stykkets Slutning forlode Scenen, førend Dækket var faldet, og derved undgik, i Forening med mig at giøre den sædvanlige Compliment, er ikke alene stridende mod mit Arrangement, men tillige skeet aldeles uden mit Forevidende.

Jeg vil kun berøre, at de ved denne egenmægtige Afvigelse fra mine Anordninger saavel have overtraadt Theaterlovene og derved givet et slet Exempel, som rimeligviis ogsaa foranlediget, at Stykket efter Teppets Fald vandt et langt mindre lydeligt og almindeligt Bifald, end ved de to første Forestillinger; thi en Compliment af flere Personer er altid en captatio benevotentiæ, der sieldent forfeiler sin Virkning; men efter min individuelle Følelse ligger der noget Anstødeligt i, at de tillade sig saadant paa en Aften, hvor Hans Majestæt havde den Naade, Selv at bivaane Forestillingen; thi upaatvivleligen bør det være enhver ærekiær og velopdragen scenisk Kunstner langt glædeligere, ved det sædvanlige udvortes Tegn at kunne yttre sin Ærbødigheds og Taknemmelighedsfølelse for sin Konge, end for Publikum; og derfor har jeg anseet det for min Pligt, at fralægge mig enhver Andeel i denne Afvigelse fra den Maade, paa hvilken Stykket ved de foregaaende Forestillinger er sluttet, hvorhos jeg nærer det Haab, at min høie Chef, hvis denne Sag skulde vorde omtalt paa høiere Steder, vil godhedsfuld bevidne min Uskyldighed.

ANTON WILHELM WIEHE.

1826—84.

TIL J. L. HEIBERG.

1849, 19. December. [89]

Da dette er den første Ansøgning, jeg er saa fri at indgive til Hr. Directeuren, bliver det nødvendigt, inden jeg fremkommer med min Begjæring, med faa Ord at give Hr. Directeuren et Overblik over min Virksomhed i de halvsyvende Aar, hvori jeg har gjort Tjeneste ved det kgl. Theater. Af Ballettjeneste og Replikker har jeg havt en stor Deel, hvorimod jeg af betydeligere Roller ikkun haver udført følgende:

Jørgen i Erik og Abel, Pariserdrengen, Einar Tambeskjelver, Filippo i Statsmand og Borger, Alger i Hagbarth og Signe, Lazarillo i Don Cæcar de Bazan, Don Cæcar og Charles i Bagtalelsens Skole (de to sidste ifjor, medens Hr. Holst var i Feldten) og endelig Antonio i Christian den 4des Dom. Med Hensyn til den Tid, hvori disse Roller ere udførte, er det unegteligt kun faae, men Skylden dertil er sandelig ikke min. Og jeg troer og haaber paa, at den, der haver udført ovennævnte Roller, der ere af saa forskjellige Naturer, nogenlunde tilfredsstillende, maae, uden at blive anseet for ubeskeden, kunde gjøre Krav paa en bedre Stilling end den, jeg indtager. Thi jeg har, som sagt, været 6½ Aar ved Theatret og er nu — Elev med 300 Rdl. i aarlig Gage. — Hr. Directeuren vil indsee, at jeg ikke kan andet end føle mig krænket over, at Mange, som ikke have gjort sig mere værdige dertil end jeg, ere kongelige Skuespillere med gode Gager, medens jeg er Elev med en Gage, der ikke er tilstrækkelig til det Allernødvendigste. Efterat have fremført ovenstaaende Grunde, vover jeg paa det indstændigste at ansøge Hr. Directeuren om en Ansættelse som Skuespiller med en dertil passende Gage ...

Christiania, 1855, 6. Februar. [90]

Paa samme Tid, som jeg takker Dem for Deres ærede Skrivelse af 25de Januar, maae jeg beklage, at det for Øieblikket er mig umuligt at indgaae paa noget Engagement! — Jeg vil forsøge at udvikle mine Grunde for Hr. Etatsraaden, hvilke, jeg haaber, De vil billige? —

I 1851 kom jeg til dette Theater, som dengang stod paa temmelig svage Fødder, og hvis svævende Tilstand stadigt tiltog, indtil for omtrent to Aar siden, da den nuværende Direction overtog Bestyrelse[n].

Disse Hædersmænd, som hverken skyede Tid og Pengetab eller Anstrengelser af Interresse for Theatret, bevirkede en meget fordeelagtig Ombygning af samme, medens de ved energiske Forholdsregler bragte Theatrets øconomiske Forfatning paa en nogenlunde Fod. Til samme Tid arbeidede den artistiske Directeur paa at samle og ordne et Repertoire, som passede til vore Kræfter; og ved uhyre Flid, Møie og Dygtighed, lykkedes det ham virkeligt at kunne byde Publicum et Saadant, som maatte interressere, og som Skuespillerne, ved i lang Tid at arbeide indtil Overanstrengelse, bragte til en efter Forholdene heldig Udførelse. — Disse fælleds Bestræbelser have bevirket, at Christiania Theater fra at være faldefærdigt er blevet et, om just ikke velhavende, saa dog et Theater, som er i Opblomstring. Jeg smigrer mig naturligviis med, at jeg ogsaa har ydet min ringe Skjærv til denne Forbedring.

Dersom jeg nu reiste herfra ved denne Saisons Slutning, da vilde jeg totalt ruinere og omstyrte dette suurt erhvervede Repertoire, sætte Directionen i en stor Forlegenhed og maaskee for lang Tid formindske mine Collegaers og Kammeraters Indtægter.

Vor nuværende Direction tænker ikke blot paa Theatrets Velvære, men ogsaa paa Individernes, hvilket den beviste ved i Sommer at uddele flere Reisestependier, og overhovedet ved, hvor det er muligt, at imødekomme Personalets billige Fordringer. — Publicum har fra den første Dag, jeg steeg iland her, og indtil Dato viist mig idel Velvillie og Forekommenhed.

Efter hvad jeg her har oplyst for Hr. Etatsraaden, vil De vist ikke forundre Dem over, at Samvittighed og Ære forbyder mig at sætte Christiania Theater i en saa stor Forlegenhed, som min uforberedte Bortgang vilde foraarsage? —

Hvis der derimod ved næste Saisons Slutning skulde være en passende og fast Ansættelse at erholde ved det kgl. danske Theater, og jeg kunde blive denne tilsikkret i Løbet af Sommeren, da kan jeg med Rolighed og som en redelig Mand trække mig

ud af mit herværende Engagement, og vandre med Taknemlighed tilbage til mit Fødeland. — Idet jeg antager, at Hr. Etatsraaden, om ikke som Theaterdirecteur, saa dog som Menneske, vil billige min Beslutning i dette for mig saa vigtige Spørgsmaal, saa haaber jeg derved ikke at have forskjertset noget for Fremtiden.

TIL HANS MODER, ANTOINETTE LOUISE FØDT ROSING.

Christiania, 1858, 16. August. [91]

Min elskede Moder!

Du troede formodentlig, at jeg var reent forsvunden iblandt de norske Fjelde; men nu kom jeg dog tilbage for nogle Dage siden. Goddag Allesammen! Det var deiligt at komme hjem igjen, uagtet det ogsaa var deiligt at være ude; ja, at Folk, som har Raad dertil, ikke reiser i Norge, det er ubegribeligt; thi noget interressantere og mere storartet finder man vistnok faae Steder. Nu reiste jeg jo rigtignok Størstedelen tilfods og kom som en Følge deraf mangfoldige Steder, hvor almindelige Reisende ikke kan komme af den gode Grund, at de ikke kan passeres uden tilfods, og da skal man endda være taalelig flink til at gaae og ikke kjende til Frygt for Anstrengelser, Afgrunde, Elve og rivende Fosser og mange Andre deslige Deiligheder. At beskrive Dig hele Touren, lille Moer, det vilde blive altfor vidtløftig, thi der kunde skrives hele Bøger om de forskjellige Situationer og Indtryk og overstandne Farer og Møisommeligheder, som vi har gjennemgaaet; men saa skulde man ogsaa kunde skrive, og det veed Du nok, jeg ikke duer til. En af de besværlige Dage var, da vi kom ind i Hardanger og gik op til Vøringsfossen, ikke fordi vi var jo paa langt større Høider, men Veien er aldeles ubanet, og en Miil af den gaaer lige op i Luften; naar man saa efter 5½ Times uafbrudt Klatren endelig naaer op paa Fladen af Fjeldet, saa har man en halv Miil at passere igjennem Mose, balancerende paa Trærødder og Steen, og det er ikke raadeligt at træde feil. Endelig hører man det høitidelige Drøn af Fossen, og nu troer man at skulde nyde Synet af den i Mag og Ro — jo vist! Foran aabner sig et Svælg, en frygtelig Afgrund, den skal man et langt Stykke ned

i, og der gjelder det at holde fast baade med Hænder og Fødder; saa kommer man ned paa en lille Flade, saa lang som to Mennesker; her lægger man sig paa Maven og kryber hen til Randen, stikker Hovedet indenfor og seer — ja, det kan ikke nytte at vilde beskrive det, men kort sagt, Fjeldet forsvinder ind under En, og man har en Fornemmelse af at svæve i Luften, og under sig seer man en utrolig Vandmasse, som styrter over 800 Fod ned i Afgrunden. Det var en Søndag vi var der, og jeg har aldrig været i saa høitidelig en Kirke som den. Senere døiede vi meget af Storm paa Fjorden, som vi maatte passere, og som en Følge deraf kom vi en anden Vei, end vi havde bestemt; men det gjorde Touren langt interressantere. Vi gik iblandt andet igjennem en Dal, som hedder Vurdalen inde i Samnanger, Bjørnens Hjem; men noget saa rasende vildt og imposant har jeg aldrig forestillet mig. Vi reiste i det hele 55 Mile, at sige norske Mile, en norsk Miil er nemlig 1½ dansk. Og deraf marscherte vi 32, kjørte 10 og passerte Resten til Baads. Vi var 14 Dage underveis til Bergen; her opholdt vi os i 16 Dage, gav to Forestillinger for propfuldt Huus og almindelig Jubel, og var hver Dag buden i Selskab. Touren hjem over gjorde vi med Dampbaad, directe fra Bergen til Christiania, hvilket ogsaa er meget interressant, at sige naar man holder af og taaler Søen; Du Mutter vilde neppe synes om den. Kort sagt, om jeg blev 100 Aar, skal jeg aldrig glemme den Tour. Ethvert ungt Menneske, som har nogle Penge at afsee, som har et godt Bryst, samt stærke Arme og Been, anbefales at gjøre en Fodtour i Norge! — Ida har derimod havt en streng og triviel Sommer; thi hun har sat(!) og vaaget over den lille Dreng og ventet paa, at han skulde døe. Nu er han imidlertid meget bedre, og Lægen, som aldeles havde opgivet ham, har været saa letsindig at yttre, »at, naar Barnet har staaet det igjennem, som det nu har gjort, saa var der Grund til at haabe, at det kan komme sig.« Dette troer Ida paa, den Sjæl, og er atter glad og fornøiet; jeg troer aldeles ikke, vi beholde ham. Tusinder af Hilsener fra Ida til Dig, søde Moer, og til jer Allesammen; Gud være lovet for hendes Standhaftighed og gode Helbred, thi hun gaaer virkelig ikke saa lidt igjennem med en døende Unge og en forkjælet Vildkat, som

er meget vanskelig at passe paa. Men moersom er hun, min lille Johanne, og jeg troer egentlig, at der er et godt Gemyt i hende, kun noget pirreligt. Moer, Du veed nok, hvordan jeg elsker Dig og Fader og mine Søstre og Brødre, vil Du gjøre noget ved hver især og bringe Dem mine hjertelige Hilsener. — Jeg blev naturligviis modtaget med en Bunke nye Roller, som jeg lige [straks] maae herse i. Farvel for dennegang, Du kjære Moer, og skriv snart til Din hengivne Søn ...

MICHAEL WIEHE 1863.

MICHAEL ROSING WIEHE.

1820—64.

[EN OPTEGNELSE.]

1838, 11. November. [92]

Hakon Jarl blev opført. Jeg blev Dagen iforveien om Morgenen tilsagt til at møde paa Syngeskolen og fik der Underretning om, at jeg skulde bruges som Statist næste Aften. Man tænke sig min Ærgelse, min Sorg: jeg, som aldrig havde seet dette Mesterværk og havde glædet mig saa umaadeligt dertil, jeg blev nu berøvet Haabet om nogensinde at opnaae denne Nydelse. Ganske opfyldt af denne sørgelige Tanke forlod jeg Theatret uden at bivaane Prøven, som jeg dog vidste fandt Sted, men som jeg, Gud veed af hvilken Grund, antog for unødvendig at overvære. Herfor fik jeg samme Aften en Irettesættelse af Instr. Stage; jeg kunde ikke give ham noget reelt Svar paa hans Spørgsmaal, men blev noget forbauset over et af hans Svar: »Og det kunde De ærgre Dem over«. Mit slette Humeur forhøiedes den følgende Dag ved at læse Navnene: Ryge, Nielsen og Madam Nielsen paa Placaten.

Om Aftenen gik jeg paa Theatret og klædte mig paa med tungt Hjerte. I Midten af tredie Act faldt jeg paa at gaae ned i den saakaldte Maskingang, |: hvor jeg før havde staaet og hørt Musiken til »Jødinden« :|, og her hørte jeg nu med Henrykkelse den gamle Helts Tordenstemme, der ogsaa henrev Publicum. Jeg beholdt min Plads her indtil noget ind i femte Act, da vi snart skulde ind igjen paa Scenen; nu vovede jeg at stille mig i en Koulisse paa Theatret, netop da Scenen imellem Hakon og Thora var begyndt. Denne nød jeg da i fuldkommen Rolighed med Blikket fæsted paa Ham, næsten til Enden, og var dybt rystet, idet jeg aldeles hengav mig til mit Hjertes Følelser; da kom Busemanden, Inspecienten, og begyndte med sin hviskende Stemme at gjøre mig en Mængde Spørgsmaal, saasom: »Hvad vil De her, min Herre?« »Hvor kommer De herfra?« »Hvor gider De komme herned?« etc., samt befalede mig at gaae op strax. At blive paa en saa prosaisk Maade reven ud af den Stemning, hvori jeg var, det var mere end jeg med Rolighed kunde døie; jeg glemte den Ærbødighed, jeg skyldte ham som en gammel Mand, svarede ham meget kort og studst, og han lovede at skrive mig. —

TIL J. G. ADLER.

[1841, Januar]. [93]

Hr. Etatsraaden bedes at undskylde, at jeg kræver Deres Opmærksomhed for nogle Øieblikke, men da det er mit Livs vigtigste Anliggende, hvorom jeg vil tale, haaber jeg at være undskyldt. — Undertegnede har i en Tid af over tre Aar været ansat som Elev ved det kongelige Theater med en aarlig Gage af 120 Rbdl. og i den Tid havt saagodt som Intet at bestille med Undtagelse af Replikker og Statisttjeneste. Da jeg nu imidlertid er kommen til den Alder, hvori man maa øve sine Kræfter for om muligt at blive brugbar med Tiden, og for ikke at henfalde til den Sløvhed, der følger med Lediggang, ønskede jeg meget at turde prøve mig i nogle Roller for Publikum snarest muligt. Dersom den høie Direction skulde finde sig beføiet til at tilstaae mig denne Gunst, hvilket jeg haaber Hr. Etatsraaden ikke vil være imod, har jeg gjort et Udvalg af tre Roller, hvis Udførelse da vil kunne bevise, hvorvidt jeg kan an-

sees værdig til en forbedret Stilling eller ei. Med det Haab, ikke at have anvendt mine bedste Ungdomsaar forgjæves paa min nuværende Bane, og i Tillid til den høie Theaterdirections Retfærdighed og Billighed, vover jeg at haabe et snart og gunstigt Svar igjennem Hr. Instr. Stage.

TIL HANS FORLOVEDE EMILIE THORSEN.

[1842], 28. Juni. [94]

See saa, min søde elskede Emilie, nu er det overstaaet! og ganske godt overstaaet. Det var igaar Aftes. Efter den første Scene i 3die Act, Du veed, hvor han skjænder paa hende, der fik jeg ganske godt Bifald; men efter den sidste Scene i samme Act, hvor den lange Replik er, som Du vilde lære mig at sige, der dundrede hele Huset, da jeg gik ud. |: Men siig det ikke til nogen :| Nielsen stod udenfor og sagde: Bravo, bravo, jeg har siddet og hørt paa Dem med megen Fornøielse, det forsikkrer jeg Dem — det maa jeg sige — o. s. v. Phister skabede sig, som han var gal, men hans Enthusiasme kan man ikke regne; forresten kom de Allesammen og skrabede ud. Schneider spurgte saameget, om Du ikke var der, eller Din Fader, og sagde: Det er kjedeligt, det havde jeg nu ret tænkt mig. Senere hen i femte Act fik jeg Bifald for en Replik, hvor jeg fortæller, at jeg har tilbragt Natten i en Kirke og bliver bevæget. Jomfru Ryge spilte udmærket deiligt paa mange Steder, og gjorde stormende Lykke. Overskou kom af og til [og] sagde enkelte Ting; men forresten var han godt fornøiet; han sagde, jeg havde truffet Tonen saa godt, dette melancholske; beklagede, at han ikke havde været paa en af Prøverne, det var en Fornøielse at sige mig noget, for jeg greb det. Madame Nielsen var sød og kom af og til og tog mig i Haanden. Høedt skal efter Helsteds Fortælling have sagt: man kan sku ikke lære Wiehe noget. Som en Kuriositet kan jeg jo gjerne fortælle Dig, at H. C. Andersen kom op paa mit Værelse for at takke mig; men [troe] ikke, at jeg anseer det for nogen stor Be[givenhed]. Kragh er bleven min Ven og gaaer og trykker mig i Haanden og glæder sig over, at det gaaer mig godt; der er noget Rørende ved ham. Ja, jeg vil ikke mistrøste Dig; men Jfr. Ryge og jeg ere rigtignok temmelig gode Venner, hun siger: lille Wiehe —

og — min Ven, tal bare høit, saa gaaer Alting godt ... I Eftermiddag skal jeg ind og prøve Leander, som gaaer imorgen; det er bare første Act; men det er Satan til Sprog at lære udenad ....

Adieu min Engel! Jeg forsikkrer Dig, jeg er tigange saa kjærlig i Tankerne som paa Papiret, min egen elskede, elskede, søde Emilie.

1842, 29. Juni. [95]

Dr. Ryge er død!

Jeg er slet ikke i godt Humeur idag; det gjorde et stærkt Indtryk paa mig. — Der bliver ingen Forestilling i Aften. — Han døde ganske pludselig i Morges uden at have været mere syg end sædvanlig; Nielsen mødte mig i Theaterporten og fortalte det, just som jeg skulde have været op og prøve »De Usynlige«. Den gode Ting er der dog ved det, at jeg kommer før over til Dig, min elskede Ven; der gaaer rimeligviis kun een Forestilling til, da de jo ikke kan give noget Stykke uden Jfr. Ryge. Jeg havde gjerne spilt en Gang endnu i Gabrielle, saa skulde det have blevet bedre. Forresten har jeg faaet Ferdinand Alba's Rolle i de sidste Scener af Egm[ont]i Formiddag; det skal formodentlig gaae Mandag eller Tirsdag i næste Uge. Vil Du høre, hvad »Kjøbenhavnsposten« siger i Anledning af Gabrielle? »Hvem, der har fulgt Jfr. R[yge] paa hendes Triumphtog over Scenen i den sidste Saison, vil ikke forundre sig over, at Stykket naturligviis har vundet ved denne Forandring i Besætningen. Hr. Holst savnedes derimod mere som Chevalier d'Aub[igny]; |: jeg havde forudsagt, at det vilde komme til at staae der; thi det er ganske naturligt, at man hellere vil see en routineret Skuespiller end en Begynder i en saadan Rolle :| imidlertid ville vi ikke nægte, at dette er den mest vellykkede Præstation, vi endnu have seet af denne unge Skuespiller, dersom Hr. W. bare kunde vænne sig af med det be[synderlige], ligesom distrait Blik, han har, og med sine noget gammeldags Manerer, vilde han ypperligt kunne doublere de fleste af H's Roller; han har endogsaa det forud for denne, at han i Regelen declamerer rigtigere og correctere. Der er intet Spørgsmaal om, at han fuldkomment rigtigt opfatter alt, hvad han skal sige; men, hvad enten det nu

ligger i Mangel paa Øvelse, Forlegenhed eller Naturfeil — han kan ikke udføre en Rolle, som han har tænkt sig den. Man kan derfor ikke noksom opfordre en saa talentfuld ung Begynder til den største Opmærksomhed paa sig selv, samt [til] bestandig med aabent Øre og villigt Sind lytte til de Raad, som ældre og mere routinerede Skuespillere maatte give ham«. Den sidste Formaning var temmelig overflødig. — Gud veed, hvordan de Ord om Declamationen ville smage Holst; han bliver neppe min Ven. — Fader har talt med Nielsen, og han har kun Godt [at sige] om mig, iblandt andet, at Rollen var saa nydeligt tænkt, at jeg havde, hvad der behøvedes til en Elsker, nemlig Varme og Følelse, samt at Holst aldrig havde [vidst], hvad det var at elske. Mad. N[ielsen] brugte de samme Ord: smukt tænkt, paa en af Prøverne efter 5te Act .....

TIL J. G. LEVETZAU.

1843, 6. Januar. |96]

Jeg har, uden at være ødsel, i Theatrets Tjeneste paadraget mig en Gjæld, hvoraf endnu resterer at betale: circa 150 Rbdl. — Min Garderobe er Intet mindre end fuldstændig, i Særdeleshed med Hensyn til, at jeg jevnligen udfører Roller, der fordre et smukt, for ikke at sige, elegant, civilt Kostume. Ved at anskaffe de manglende Klædningsstykker vilde jeg forhøie Gjælden saaledes, at jeg, selv ved at anvende hver en Skilling af min Gage paa at betale Skrædderen og Skomageren, først vilde kunne see den afbetalt efter meer end et Aars Forløb, inden hvilken Tid der atter kunde være Trang forhaanden. Men, da der gives endeel flere Fornødenheder, end dem, Skrædder og Skomager kunne afhjælpe, vilde Tiden nødvendigviis forlænges, saaledes at en ny Gjæld maatte være indtraadt, længe førend den Gamle var afgjort. Det er en trykkende Følelse, bestandig at være sig bevidst, ikke at eie en Skilling; denne Følelse vil være mig vis endnu i lang Tid og tynge paa mit Sind, dersom ikke Noget indtræffer, der kan hæve den, og dette Noget er ligefrem Betalingen af min Gjæld.

Som Betingelser for Adkomst til Gratificationer har Herr Kammerherren selv betegnet: store Forlegenheder eller store Fortjenester. Støttende mig til disse Hr. Kammerherrens Ord,

vover jeg at ansøge den høie Theater-Direction om en Gratification, idet jeg med Sandhed kan sige, at om end Fortjenesten er liden eller ingen, saa er Forlegenheden desto større.

TIL EMILIE THORSEN.

1843, 18. Maj. [97]

Naa, min elskede, søde Emilie, Romeo [e Giulietta] gik da iforgaars og gjorde en stormende furore. Folk loe og klappede og brølte i det Uendelige hele Stykket igjennem. Fru Heiberg blev modtaget med et fem Minuters Hyl og Trampen, da hun kom ind i Mandsklæderne; hun skal have lignet Stella paa en Prik. Jeg selv fik ogsaa Bifald |: stærkt :| et Par Gange; den ene Gang var paa det Sted, hvor jeg siger disse saa skjønne Ord: »Han havde Tid at lære det Danske, medens han laae syg hos Krogh i Haderslev«. See, det forstaaer Du nu ikke, min Engel, vel? Det kommer sig af, seer Du, at den slesvigske Stænderforsamling protesterede imod det danske Sprogs Brug i samme Forsamling, og Lorenzen talede dog dansk. Forstod Du det nu? — Det kan ogsaa være det Samme, min Glut. — Den anden Gang var der, hvor jeg siger »Tak« til Juliette for Ringen. Dette lille Ord skal jeg have sagt saa ganske fortræffeligt og med det fuldendteste Lune efter alle Kjenderes og Ikke-Kjenderes Mening. —

Nu skal Du høre Slutningen af hver Recension.

Fædrel[andet]: »Mad. Hansens og Hr. Wiehes Spil var ikke alene heelt igjennem upaaklageligt, men havde flere ypperlige Momenter«.

Kjøbenh[avns]p[osten]: »Hr. Wiehe hævdede værdigen sin Plads ved Siden af dette ypperlige qvindelige Kløverblad«.

Dagen: »Jfr. Jørgensen, Hr. W. og Mad. H. udførte Alle deres Roller med et Lune, som vi ikke før have seet saa rigt og smagfuldt anvendt i nogen Lystspil-Forestilling«.

Berl. [Tid.]: »Mad. H. og Hr. W. spillede ogsaa særdeles godt, og høstede meget Bifald for deres livfulde Spil«.

»Der er Glæde i Cordova! videvum bum!«

Og nu til Dig selv, min søde Egen. Du begriber ikke, hvordan Du fyldte mig med Glæde fra Top til Taa med Dit sidste Brev. Saa Du er rask, min lille Bitte, og har Fred baade paa

Sjæl og Legem. Tak skal Du have for de Ord, de ere mere end Guld værd; jeg kunde kysse Dig ihjel for dem ...

Hu! nu skal jeg hen og spille i den forb. Prinds. Der vil Piben faae en anden Lyd. Forbered Dig paa det Værste, hvad mig angaaer; jeg har den ondeste Samvittighed. Imorgen skal — nei, iovermorgen skal Du faae Recensionerne. — Farvel mit søde, mit faureste Liv!

TIL MADAME ANNA NIELSEN.

1849, 31. December. [98]

Søde Madame Nielsen! Tak for alt det Gode, jeg skylder Dem. Tak, fordi De lever og virker forædlende paa mig. Tak, fordi De holder af os og giver os Lov til at holde af Dem. Lev længe! helst glad! Men kommer der Sorger, da ville vi, som elske Dem, hjælpe Dem at bære dem.

[En OPTEGNELSE VED HOFTHEATERSÆSONENS SLUTNING].

[1856, Foraaret.] [99]

Et Theateraar er nu snart tilende, om hvis Betydning saavel for den dramatiske Kunst som for de enkelte Konstnere man har hørt de forskjelligste Domme. Almindeligst har vel den Tro været, at det har været skadeligt for Begge; i Virkeligheden har det dog forhaabenlig gavnet Begge. At udvikle dette nøiere, er imidlertid ikke min Hensigt. Kun saameget ønsker jeg at sige, at for mig personlig har det været et sundt Aar. Naar man f. Ex. har sagt om mig, at jeg ikke var paa min rette Hylde ved Hoftheatret, at jeg maatte savne de mange herlige lyriske og tragiske Partier, hvori jeg havde glædet Publikum i forrige Dage, saa beroer en saadan Udtalelse efter min Mening paa et noget kortsynet Blik, ikke alene paa den nuværende Theatertilstand og paa mig som Skuespiller, men overhovedet paa Skuespilkunsten. Denne gaaer som bekjendt ud paa at fremstille Mennesker. I det lyriske Drama, der udgjorde en Hovedbestanddeel af det kgl. Th. Repertoire, og for hvis Skyld man navnlig ønskede mig og meente, at jeg selv maatte ønske mig tilbage, gives der ikke Skuespilleren Leilighed til egenlig Menneskefremstilling, eller med andre Ord til at øve egenlig

Skuespilkunst. Jeg kunde maaskee udtrykke mig correktere ved at sige: der gives ham ingen Opfordring dertil; thi jo mere virkelig Skuespilkunst han vil øve i et saadant Stykke, jo mere slaaer han det ihjel som lyrisk Drama. Kan det nu end desværre maaskee med Rette siges om mig, at jeg navnlig har viist Anlæg for det lyriske Drama, haaber jeg dog, det tillige maa indrømmes, at jeg selv i det lyriske Drama har lagt en modsat Stræben for Dagen, en Stræben i Retning af at individualisere, som maa være et Vidnesbyrd. Men det er dog altid kun til en vis Grad, det kan gjøres; man skal lempe sig efter en Fordring, der ikke vedkommer Skuespilkonsten som absolut Fordring; denne bliver, kort sagt, hemmet og ikke fremmet ved den Slags Stykker.

For en Skuespiller, der i lang Tid var bleven næret ved den Slags Føde, kunde jeg ikke tænke mig noget Behageligere og tillige Gavnligere end for en Tid lang at komme ind i et Repertoire, der tvang ham til at tale, som man taler til Hverdagsbrug; behageligt, fordi det maatte være en Fornemmelse, som at komme fra Taage til frisk Luft, gavnligt, fordi det virkelig var at komme til frisk Luft fra Taage, og det er jo sundt. Dette er netop mit Tilfælde. Jeg fandt et saadant Fristed ved Hoftheatret, hvis Privilegium tvang os til at spille udelukkende saadanne Stykker, hvori man taler som Mennesker, og jeg troer, at den friske Luft, jeg her har nydt, vil have gjort mig bedre skikket til at indtræde i det kraftigere Fremtids-Repertoire, som man da maa haabe paa, end jeg vilde have været, hvis jeg var bleven, hvor jeg var.

Den Mand, hvem jeg skylder, at Aaret blev mig saa sundt og behageligt, er min nuværende Directeur, Hr. Lange, der aabnede sit Asyl for os.

TIL HANS HUSTRU, EMILIE WIEHE FØDT THORSEN.

[1858, Juni.] [100]

Det er mageløst for mig at have det Portrait hængende; jeg taler med Dig baade Morgen og Aften, og naarsomhelst jeg er her. Jeg finder det aldeles fortræffeligt; det er som den klare Dag straaler En imøde, naar man seer paa det ...

I Forgaars vare vi jo som bekjendt paa tydsk Opera, som var saa tydsk, at vi efter første Act foretrak at gaae ind ved Siden af paa Tivoli, nemlig Hagen, Gundersen, Johan [Wiehe] og jeg, som vare komne i samme Loge. Der var naturligviis Theatermennesker, hvor man saae hen, Carl Helsted sad ved Siden af af mig .... Det er sandt, saa var Høedt da hos Hall. Han [Høedt] har givet ham Valget imellem at lade ham indtræde i Directionen, i hvilket Tilfælde han overtager Gjerningen imorgen, og at bede ham gjøre sig og Theatret den Tjeneste, i hvilket Tilfælde han tager paa Landet i Sommer og først gjør Noget, naar det ved Begyndelsen af Saisonen viser sig, at de ikke selv kunne. Han vil i saa Fald ingen Løn have og henstiller til Hall, om han kan være tjent med at modtage saadanne Tjenester. Hall mener, det er umuligt nu at gjøre ham til Directeur; det vilde vække et altfor umaadeligt Skraal, hvorimod det vil være let, naar han først i nogen Tid har gjort Gjerningen, at udnævne ham til det, han i Virkeligheden er. Det har altid været hans Mening, at Høedt skulde være Theaterdirecteur, og han var ganske enig med ham angaaende Princippet i Bestyrelsen. Høedt yttrede nemlig, at det maatte gaae paa Hoftheaterfaçon; de Dygtigste vilde faae en heel Deel at bestille; men han vilde ikke opføre store Tragedier eller classiske Sager, som man ikke kunde spille, men holde sig til, hvad der lod sig gjøre med de forhaandenværende Kræfter. Ja, naturligviis, sagde den Anden. Saa bliver det altsaa foreløbig, som det er, sagde jeg. Naa, svarede Høedt, jeg vil dog nok have lidt Indseende med, hvad de gjør ....

Jeg var i Theatret til 1ste Act af Don Juan og spiste saa til Aften med Høedt, Phister og Gade.

Og nu sidder jeg her og kysser Dig.

TIL REDAKTØR CARL PLOUG.

1860, 19. Januar. [101]

Hr. Redacteur! Da jeg næsten aldrig læser nogen Theateranmeldelse i Deres meget ærede Blad, uden at have en Fornemmelse, som om jeg læste i et Smudsblad (hvad der navnlig charakteriserer Smudsbladet er, mener jeg, Bagvadskelse, saa-

ledes indrettet, at Bagvadskeren ikke kan drages retlig til Ansvar), og jeg ellers hverken holder eller læser Smudsblade, har jeg herved den Ære at fratræde Abonnementet paa »Fædrelandet«.

TIL SKUESPILLER AUGUST NIELSEN.

1860, 14. Marts. [102]

Kjære August! Vil De lægge disse Blomster ind til Deres Fader, ret nær ved ham, de skulle takke ham for mangen en glad Time, han har beredet mig, baade i sit eget gjæstfri Huus og i det stakkels gamle forladte Huus, hvor vi nu aldrig mere skal høre hans Stemme. Gid De snart vilde komme til os, gid De i det Hele taget havde Lyst til at komme til os — kom naar De vil og tvivl ikke paa, at De altid er velkommen hos Deres Faders og Moders inderlig hengivne Venner.

CARL WINSLØW som LUDVIG d. XI.

CARL WINSLØW.

1796—1834.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1822, 24. Oktober. [103]

Det smerter mig inderligt, at jeg skal være nødsaget at bebyrde den høje Direction med den Ubehagelighed at føre Klage over en upassende og mod Theatrets Love stridende Opførsel af en Mand, som af Forsynet er meddeelt saadanne Forstandsgaver, at man med Føje kunde vente en delicatere Adfærd af ham, baade som Menneske, Embedsmand og Kunstner; dog det er ikke allene for min Skyld, men for enhver af mine Kunstfællers Sikkerheds Skyld, som lignende Tilfælde kunde møde, at jeg underdanigst beder den høje Direction at sikkre mig for, ikke paa en saa særdeles paafalde[nde] Maade at blive fornærmet af Hr. Doctor og Oekonomie-Inspecteur Ryge midt under Opfyldelsen af mine Pligter.

Det har nemlig behaget Hr. Doctoren i trende paa hinanden følgende Forestillinger af Apothekeren og Doctoren at gjøre en Tilsætning i sin Monolog efter Duetten i 2den Akt imellem Kammertjeneren Frands og Doctor Kryderman, som paa det ømfindtligste angriber mit Udvortes, og som : ham til liden Ære :| har opvakt Latter paa min Bekostning blandt Tilskuerne.

Repliken lyder saaledes: »Det var mig da en impertinent Knægt; tag Du Dig [i] Vare, at Du ikke kommer i mine Hænder« — — o. s. v. Istedet for dette behagede han ved den første Forestilling at sige: »Tag Du Dig i Agt, Din lille impertinente Knægt; ved den 2den: »Tag Du Dig i Agt, Din lille vindtørre Sild!«; ved den 3die Ditto: »Tag Du Dig i Agt, Din lille Vindspiller.«

Fuldkommen overbeviist om, at den høje Direction, hvis Medlemmer bestaaer af ædle, fiintfølende Mænd, ikke vil tillade, at et ungt Menneske, der med Flid og Ufortrødenhed opfylder sin Pligt, idet-mindste ikke midt under Udøvelsen af Samme, skal være udsat for at stilles Publikum til Latter af en ældre Kunstbroder, mod hvem han aldrig har forglemt den Agtelse, han skyldte baade Embedsmanden og Kunstneren, giver jeg mig den underdanige Friehed at anmode Directionen om at bringe Hr. Doctoren Theater-Reglementets 12—15 og 16de § i Erindring, hvor det udtrykkelig er forbudet nogen Skuespiller uden højere speciel Tilladelse at tilsætte noget i sine Roller, mindst noget som kan komme nogen af Samfundet til Præjudice, samt at opføre sig saaledes, som det anstaaer en Dyrker af den hæderlige Kunst, hvis udødelige Tempel vi med ærlig Stræben skulle søge at naae; men om nu Hr. Doctorens Fremfærd er Vejen, hvorpaa dette kan skee, overlader jeg til den høje Directions Retfærds- og Kunstfølelse at bestemme. Jeg erkjender min Ubetydelighed som Kunstner imod Hr. Doctorens altomfattende Talent; men ikke Naturens moderligste Gaver forenet med det skarpeste Kunstnerblik, som de hellige Muser kan have begavet os med, giver os Ret til at haane vor mindre klartseende Broder og lægge ham Stene i Veien paa hans desuden meget besværlige Vandring, hvorover han skal falde og maaske vanskeligt reise sig. —

Jeg fordrer ingen Dom i denne Sag, jeg beder blot den høje Direction underdanigst om at blive sikkret for lignende Fornærmelser i Fremtiden, eller ogsaa, at jeg maae vorde fritaget for en Rolle, hvori jeg saa ufortjent bliver krænket.

TIL JONAS COLLIN.

Wien, 1826, 31. Juli. [104]

Efter at have tilendebragt den første Halvedeel af min Reise, giver jeg mig den ærbødige Friehed at tilskrive Hr. Etatsraaden efter Deres ærede Tilladelse og veed ikke at begynde mit Brev med noget værdigere og bedre, end at bevidne Dem min varmeste og inderligste Taknemmelighed for alle de Glæder, jeg paa min Reise har nydt, og beder Hr. Etatsraaden at troe, at denne Tak kommer fra et Hjerte, der er gjennemtrængt af den dybeste Høiagtelse og Følelse for den vennehulde Godhed og faderlige Omhue for mit Vel, som De ved denne, som ved alle Leiligheder har viist imod mig paa min, just ikke blomsterstrøede Theaterbane! — endnu engang, inderlig, hjertelig Tak! —

Hvad egentlige dramatiske Kunstnydelser betræffer, da har jeg paa min Vei just ikke været heldig, naar jeg undtager Hamburg, hvor jeg, iblandt flere gode correcte Fremstillinger, havde den Glæde at beundre een af de geniefuldeste Kunstnerinder, jeg har seet, i Madamme Miedke fra Leipzig, som efter min Mening forener Alt, hvad man kan fordre af en tragisk Heltinde. Den skjønneste, kraftfuldeste Figur, et udtryksfuldt Ansigt, skjønne og næsten, kunde jeg sige, klassiske Bevægelser, og den malmfuldeste, herligste Talestemme, man kan tænke sig. Jeg saae en Medea af hende, men formaaer ikke at skildre Hr. Etatsraaden den dybe Følelse, den Kraft, denne Moderfølelse, denne Vildhed i Karakteren, denne frygtelige, til Vanvid grændsende Kjerlighed til sin Mage, som hun med en sprudlende Rigdom af Nuanzer udstyrede sit Parti med. Publikums Deeltagelse var overordentlig, og næsten imellem hver Akt blev hun fremkaldt. Jeg har ogsaa seet en Franz Moor af Hr. Pauli fra Dresden, en af Tieck meget yndet Kunstner; men naar Hr. Etatsraaden ikke vil fortælle det til nogen, saa vilde jeg nok betroe Dem, at jeg kunde fristes til at synes ligesaagodt om min egen Fremstilling af denne Rolle; dog, jeg seer Dem allerede lee ad

den forreiste, indbildske Jean de France, og jeg vil altsaa forskaane Dem for flere Yttringer af den Slags. — I Cassel var Theatret sluttet, og i Frankfurth saae jeg kun fem Forestillinger, som vare saa maadelige, at jeg næsten ikke kunde holde ud at see een af dem tilende. I Frankfurth saa jeg Kunstneren Dannekkers yndige Ariadne, som gjennemtrængte mig med Beundring for denne Tydsklands Thorvaldsen, til hvis Bekjendtskab jeg glædede mig ved min Ankomst til Stutgardt; men han var desværre reist paa Landet. De Naturskjønheder, som gives fra Cassel til Frankfurth, ere mange, men — Rheingau — du store Gud! aldrig kan et Menneske med Aand og Hjerte forglemme Synet af denne underskjønne, i sin pragtfuldeste Klædning smilende Natur, der prunker med Oldtidens herligste, sjunkne Minder — kort, jeg maatte med Digteren udraabe: »her er det smukt at leve, tungt at døe.« I Mains, Manheim og Stutgardt vare Theatrene sluttede, dog glædedes jeg særdeles ved at høre, at Ezlair var indtruffet i München et Par Dage før, jeg kom der — dog i [de] 14ten Dage, som jeg opholdt mig i München, havde jeg kun Leilighed at beundre ham een eneste Gang i en ikke meget betydelig Rolle og var saa uheldig, at jeg kun i den hele Tid fik fem ubetydelige Forestillinger at see, da man kun spiller her hvertredie, fjerde Dag; jeg reiste altsaa til Vands paa Donau til Wien og haaber her at faae Erstatning, for hvad jeg har maattet savne i München.

Om Farten paa Donau gjelder det Samme næsten i en højere Grad, som jeg har anført om Rhin-Reisen, og jeg har fundet Leilighed at optage en Tegning af den stærke og romantisk liggende Fæstning Ober- og Niederhaus ved Passau og tænker at udføre samme ved min Hjemkomst som Malerie.

Et nyt Sørgespil, Belisar kaldet, af en Hrr. von Schenck, gjør i denne Tid overordentlig Opsigt i Tydskland; jeg har læst det i Manuscript og maae tilstaae, at det virkelig er noget af det skjønneste; man kan tænke sig, efter min ringe Mening, og naar jeg ikke havde anseet det for Egenraadighed fra min Side, saa troer jeg ikke, at have vovet formeget ved at kjøbe samme af Forfatteren og tilstille det til mine høje Foresatte; skulde imidlertid Hr. Etatsraaden have Tillid til min ringe Dom og vilde beære mig med et Par Linier desangaaende, addresserede

til Gjestgivergaarden Kronprindsen i Berlin, saa vilde jeg uopholdelig skrive til München om Stykket, som virkelig i mine Tanker ved Ryges Fremstilling af Hovedrollen, torde blive et Kassestykke for vor Scene, da det er meget effectfuldt tillige. — En Landsmand i München: Digteren Harring har ogsaa med meget Held forsøgt sig paa den dramatiske Bane og foræret mig nogle af sine Arbeider, iblandt hvilket: Studenten fra Salamanca virkelig forekommer mig at være et genialsk Værk. Det er hans inderligste Ønske at see sine Arbeider omplantede paa dansk Grund, jeg vil altsaa ved min Hjemkomst give mig den ærbødige Friehed at forelægge dem til den høie Directions Bedømmelse ...

Med dyb Ærbødighed etc.

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1827, 20. Januar. [105]

I det Haab at Publikum, saavelsom enhver Fornuftig, med Overbærelse vilde modtage en yngre Kunstners med mueligste Omhue udførte Arbeid efter en almeen erkjendt uovertræffelig Mester, som Instructeur Frydendahl, modtog jeg, skjøndt høist ugjerne, Willings Parti i: Kong Salomon, stolende paa, at mine Medspillende i Stykket vilde, om ikke lette mig denne vanskelige Opgave, dog afholde Sig fra at give Publikum at forstaae, hvor stor Afstanden er imellem min uopnaaelige Forgjengers ydre og indre Evner og mine.

Ikke destomindre behagede det Hr. Stage ved den Omsætning: lille, arrige Trold, istædet for: onde, arrige etc., som og ved andre Steder i Stykket at forskaffe sig en hæderlig Applaus og Publikum en gottende Latter ved at paapege mit vistnok meget ubetydelige Udvortes uden at betænke, hvormange Vanskeligheder jeg har at bestride for at naae mit Maal, da derimod Naturen har lettet ham de to trediedele af Veien ved sine rundelige udvortes Gaver. At jeg aldrig har ønsket dette Parti, veed uden Tvivl den høie Direction; kun paa Hr. Etatsraad Collins Ord: at der ingen var frie i Stykket, som kunde overtage den, vovede jeg skjøndt med Skjælven at spænde Ulysses efterladte Bue, og det slet lykkede Forsøg, haaber jeg, vil tale for mig hos den høie Direction om at vorde fritaget for et

Parti, hvori jeg foruden alle andre Vanskeligheder ogsaa havde ond Villie og Adfærd at bekæmpe. Hvis denne Adfærd var mig viist af Scenens Overpræster: en Frydendahl, Lindgreen eller Ryge, troer jeg neppe engang at have villet lade den være upaatalt; hvormeget mindre hos en Mand, som jeg : hans behagelige Udvortes fraregnet : ikke troer at burde vige Pladsen, hvad Genie og Smag angaaer. Den høie Direction mistyde ikke denne Yttring, thi Fader Heiberg siger: naar man vorder undertrykt, er det tilladt at berøre sine Fortrin, og — her har Hensigten uden Tvivl været at undertrykke mig.

I det jeg med dyb Ærbødighed slutter denne min Skrivelse til den høie Direction, vover jeg tillige at fornye min Bøn om at vorde fritaget for dette Parti, da jeg ikke er sikker paa, at Hr. Stage i et Anfald af godmodigt Lune kunde falde paa at berige mig med andre Titler i denne Rolle, som letteligen kunde bringe mig til at forglemme mig selv og revancere Disse paa Stedet ved lignende, som vilde fornedre Scenen til en Kampplads for Skuespillernes Tvistigheder og vistnok styrte mig i en uundgaaelig Ulykke. At jeg replicerede det ovenanførte Udtryk: lille, arrige Trold, med de Ord: »Aa, I lange Lysestage!« hvilke lykkeligviis eller ulykkeligviis ikke bleve hørte, tilstaaer jeg aabenhjertigen; thi det var min Hensigt at give Anledning til, at vi begge vare blevne afstraffede, for derved for Fremtiden at forebygge, at dette Uvæsen skulde møde mig ...

TIL N. P. NIELSEN.

[1828] [106]

Kjære Nielsen!

Med Føje kan jeg vente, at en fire til fem Dage har sløvgjort Din Heftighed og Uvillie imod mig, og i saa Henseende vil jeg, da Du nu har roligere Overlæg, komme Dig imøde, for — om muligt at ende en for os Begge som Mennesker, Kammerater og Venner lige ubehagelig Forstaaelse.

Jeg har ved et Glas Vin imellem en Ven og en anden Bekjendt, som jeg troede var min Ven, ytret, at jeg ikke delte i alle Poster Din Anskuelse af Hamleths Behandling, og at jeg vel kunde have Lyst til at prøve mine Kræfter engang i Tiden paa

dette Parti, tilføjende, at jeg naturligvis maatte angribe Rollen fra en ganske anden og for min Personlighed og mit Organ mere favorabel Maade. Jeg ytrede først, at Du gjerne maatte faa denne min Mening at vide, da jeg aldrig kunde formode, den vilde støde Dig, da Du med Ligegyldighed kunde betragte den, især da Du i dette Parti har vundet et Bifald, som vist aldrig hverken i dette eller i noget andet Parti bliver mig til Del; dog, erindrende Dit letantændelige Gemyt besindede vi os Alle og gave hinanden gjensidig Haand paa, at Hvad her i Vennevold var ytret ikke skulde komme videre og skiltes. Hvad Haandslag betyder af somme Mænd, erfarer jeg forsildig.

Hvad der er passeret, veed Du nu, og har Øretuderiet sat en anden Sauce paa Tingen, vil Du af Haaks Mund, som var tilstede, kunne erfare, at den er lavet af Ondskab, Sladdersyge, Løgnagtighed og Skadefrohed, og — hvor er nu Grund til Vrede? Er det en Forbrydelse, at en Mand, der i fjorten trængselsfulde Aar trods alle Hindringer, som Naturen, Chicane og Omstændighederne have lagt ham ivejen, ene stolende paa sig selv og sin Aand og Flid, har slaaet sig op til at være, Hvad Ingen (dette tør jeg vel sige med Selvfølelse) vel negter ham: en af Scenens gode Kunstnere, ytrer Lyst til at forsøge sig i et Parti, hvor rigelige Naturgaver have banet Dig Vej i langt kortere Tid? Jeg kan godt begribe, at Du — ved at høre dette mit Ønske, kunde sagt ved Dig selv: »Det kommer lille Winsløw beskidt fra,« eller: »Dertil mangler ham Figur, Organ,« eller Sligt, etc., etc.; men at blive vred, forbitret, sende mig Partiet og tro, at jeg under disse Omstændigheder, ligesom tildelt Rollen ved en Straffedom, vilde spille den, og altsaa ikke alene have dens Vanskeligheder, men Dit Uvenskab, Dit store Publikums Dom, som var Dig saa overordentlig hengiven, at kæmpe imod . . . Men skulde Enhver af os erholde den Rolle, hvis Udførelse han havde kriticeret (som jeg forresten troer baade Dig, mig og enhver Kunstner berettiget til), saa vilde vi nok Begge faa mere Arbejde, end vi kunde bestride; thi lad nu det hele Passerede være glemt, ræk mig Din Haand og nær mig igen Dit Venskab, som jeg veed at skjønne paa, og giv ikke Teatrets Døgnfluer ... den Triumf at have adskilt to Mennesker, der paa deres hele Kunstnerbane ikke have haft noget

Udstaaende med hinanden; tag Din Rolle igjen, som Du, naar Du betragter Sagen nøiere, dog ikke saa ganske var beføiet at sende mig, og lad mit gode Ord finde et godt Sted, og, naar Du da er min Ven som fordum og engang skulde faae i Sinde at paalægge mig den Forpligtelse at indløse mit Ord og gjøre en Prøve paa at spille Hamleth, da skal jeg dertil ikke være uvillig. Du seer altsaa, at dette Brev og mit Tilbud om Gjenoptagelsen af god Forstaaelse, ikke er en Krybskyttevending for at trække mig ud af Sagen, men Lyst til at ende den som en Mand og Din Ven; thi som Din Uven spiller jeg aldrig Rollen. Jeg har bygget paa Din Retfærdighedsfølelse i disse Linier; lad mig ikke have bygget paa Sand, og vær overbevist om, at det Menneske, der — endskjøndt han ikke ubetinget deler enhver af Dine Anskuelser — dog er, som enhver Kunstner maa være, gjennemtrængt af Dine fortræffelige Egenskaber som scenisk Kunstner og Menneske, er Din Ven.

TIL BOGHANDLER J. DAHL I CHRISTIANIA.

[Bergen, 1833, Juli]. [107]

Kjære lille tjenst- samt letfærdige Afskum!

Vi have med megen Glæde modtaget Dit Brev, som viser, hvad der inderlig glæder os: at vi ere i Christianensernes venlige Minde. Vore Sager gaae her meget vel; et stormende Bifald følger vore Præstationer her som i det kjære, begeistrede Christiania; dog føle vi os langtfra saavel i det Hele taget her som der, her er formeget Kjøbmands Aand, og Konversationen har desaarsag Mangel paa nærende aandige Bestanddele. Vi komme vel i de største, de bedste Huse et Par Gange om Ugen, men den daglige Underholdning, hvortil Du, lille mærkværdige Boghandlervæsen, den vittige, aandfulde Welhaven, den prægtige Gut J. Skjelderup, de brave og selskabelige Drenge Wetterstrand, Collet, Leganger — ufortrøden bidroge — den savne vi her. En Regn, som neppe siden Syndfloden har fundet sin Lige, styrter uophørlig ned fra Himlen og binder os til vore Værelser. Alle Steder lugte af tør Fisk. Alle Gader vrimle af Striiler med Torsk og Lax paa Ryggen i store Næt. Kort — alt vidner om vandede Produkter. Bjergene skjules af

tunge, hvidgraae Vandskyer. Alle Folk gaae med Regnhatte, ja endog med Voxdugs Regnkjoler, kort, hele Naturen seer paa os med taarefulde Øine, hvad Under altsaa, om vi vare lidt vemodigt stemte?

Nu — vi ville snart gjæste Eder igjen, I kjære, kjære Venner, vi reise rimeligviis herfra den 13de eller 14de July og tænke at være i Christiania den 18de eller 19de. Dog skal Du erholde en nærmere, bestemtere Underretning. Vilde Du altsaa underrette Directionen herom, samt hvilket af det af os til Directionen forhen opgivne Repertoire bedst skjønnedes at kunde være indstuderet til vor Ankomst. Jeg takker Dig for det mig tilsendte Brev fra min Kone, hvori Du hilses mange Gange. Hun er reist til Jylland med Heibergs Selskab og seer til, om hun ogsaa kunde bringe et Offer hjem paa Huusgudernes Alter. Glem ikke fremfor Alt at hilse den mig for sin Elskværdigheds Skyld saa uforglemmelige Familie Petersen; sjelden veed jeg at have været i et Huus, hvor Gjæstfrieheden viste sig i en muntrere og Familieforholdene i en elskværdigere Skikkelse end der, og sjelden : dette være sagt i Parenthes :| veed jeg nogensteds at have seet Folk blive med mere Anstand drukket fulde end der. —

Da vi kom til Christianssand, bleve vi anmodede om paa staaende Fod at forlade Skibet og gaae op paa Selskabets Theater og declamere dem noget for, hvilket vi ogsaa gjorde, toge hver en god Skilling med os og tilbragte Resten af Aftenen hos en Kapetain v. Willock, hvis Familie hører til en af de behageligste, vi have lært at kjende paa vor Reise, at dømme fra den korte Tid vi havde Leilighed til at nyde dens Omgang. — Beviis mig nu den Godhed at leve vel og læg endnu denne til: lad alle Breve, som komme til os, blive ad poste restante i Christiania, da de rimeligviis ikke vilde træffe os her. — Om Doctoren [Ryge] taler vel eller ilde om os kan være ganske ligegyldig, da vi have hyldet Gellerts bekjendte Ord: »was ein Esel spricht, das acht' ich nicht« — forresten vil han sagtens tjene Penge her, da man længes efter at see hans Tyreøine. Lev vel og hils Alle, selv Doctoren, og sieg ham, at tænkte han Ondt imod os, saa har han gjort Regning uden Vert, thi Vorherre har til stor Ærgrelse for ham vendt alt til det Gode for os; men for-

øvrigt kan Du gjerne bede ham reise ad Helvede til ligesaagodt først som sidst — ikke sandt Nielsen?*

(Jo, det veed Gud han maae! N. P. Nielsen). Du hilses endnu engang hjerteligt fra os begge med Tak for al imod os udviist Venskab ...

TIL THEATERDIREKTIONEN.

1833, 11. Oktober. [108]

En skammelig Uorden, som flere Gange har fundet Sted med Theaterkjørselen, tillader jeg mig underdanigst at gjøre den høje Direction opmærksom paa, forsaavidt som Dette har givet Anledning til en yderst fornermelig Behandling imod min Kone, og jeg, som hendes Mand, er pligtig at tale hendes Sag. I Torsdags, neml. efter Forestillingen af Eventyret i Rosenborg Have, vare begge Theaterkudskene bortkjørte, den Ene med Frue Heiberg, den Anden med Mad. Kragh og Jfr. Zrza; efterat ovenmeldte Kudske |: som Portnersken: Mad. Lafontaine kan bevidne : længe havde staaet og skjændtes, om hvem der skulde have hende med, og Resultatet blev: at min Kone, der endskjøndt hun samme Dag befandt sig meget slet og desuagtet havde udført 2de betydelige og anstrængende Roller og følgelig var yderst træt og udmattet, maatte blive tilbage uden noget Haab om at blive kjørt til sit Hjem. Hun ventede til henimod Kl. $10^3/_4$; alle Mennesker havde forladt Theatret, kun Lysepudseren kom og vilde udslukke Lysene i Fojéen, da Madamme Lafontaine tilbød sig at hente en Vogn, men da ingen Kareth i Nærheden var at erholde, saa henvendte hun sig til Theatrets Hyrekudsk og — fandt der begge Karlene, som vare komne hjem og ifærd med at spænde Hestene fra; hun fik ham endelig til at kjøre tilbage og hente min Kone. Paa Forespørgsel: hvor han torde understaae sig at kjøre fra hende, før hun var færdig til at følge med — erholdt hun det mærkelige Svar: at det var eengang en Aftale, |: imellem hvem?? :| at naar Frue Heiberg spilte, saa skulde den Kudsk, som kjørte hende hjem ikke medtage nogen anden!! og da nu Den, som kjørte Mad. Kragh og Jfr. Zrza paastod, at han, som kjørte til Øster Qvarteer, heller ikke var pligtig at kjøre hende, saa maatte

* Jvfr. Brevet fra N. P. Nielsen Pag. 77 og Anmærkningen.

naturligviis Følgen blive den Ovenomtalte. Den forrige Gang Eventyret blev opført, var Frue Heiberg ligeledes allene bortkjørt, saa at min Kone maatte nedlade sig til indstændig at bede den anden Kudsk at medtage hende i den Vogn, hvori Zrza og Kragh var, og kun paa deres bestemte Forlangende indvilligede han efter megen Banden og Mundhuggen i at besørge hende hjemkjørt. Foruden ovenanførte Uorden har min Kone taalmodig og uden Klage bestandig fundet sig i, at Frue Heiberg først, før nogen anden, er bleven kjørt hjem, skjøndt hun boer uden for Byen paa Christianshavn, og altsaa egentlig burde være den allersidste; thi hvis jeg ikke feiler, lyder Hyrekudskens Contract, at han til Forestillingen skal hente den Længstborteboende først og tage de Andre med paa Tilbageveien, og efter Forestillingen kjøre de Nærmestboende først og den Længstborteboende sidst hjem. Dog dette vilde aldrig blevet nogen Gjenstand for Klage fra min Kones Side, naar hun ikke paa ovenomtalte Maader var bleven saa høist usømmeligt behandlet.

Da jeg nu ikke bør formode, at Frue Heiberg kan have en separat Tilladelse til at benytte den ene Theatervogn næsten ganske for sig selv, eller at Theaterkudskene tør tillade sig en vilkaarlig Fortolkning af Kontrakten til Fordeel enten for Frue Heiberg, dem selv eller nogen Anden, saa vover jeg underdanigst at andrage paa denne Sags Undersøgelse, samt en bestemt Satisfaction for min Kone, der befrier hende i Fremtiden for at møde en lignende, fra alle Sider betragtet, høist uværdig Behandling.

TIL BOGHANDLER J. DAHL.

1834, 8. Mai. [109]

Aldrig! Du kjære, kjære Dreng, skal jeg glemme de utallige Beviser, Du giver mig paa sandt, ærligt Venskab og Landsmandskab, og Dit sidste godhedsfulde Tilbud sætter Kronen paa det Hele; døm derfor om min Ærgrelse og Sorg, naar jeg siger Dig, at jeg desværre ligesaalidet kan gjøre Brug deraf, som komme til Christiania i Sommer, da min Sygdom saaledes er tiltaget, at Theaterlægen ikke allene har paa det bestemteste fraraadet min Reise, men tillige forbudet mig, enten at understøtte mine Kamme-

rater i Sommer til deres Forestillinger, eller selv at give nogen, der kunde bøde paa det Tab, den norske Reises Tilintetgjørelse jo naturligviis medfører for mig; hvorimod han vil søge at bevæge Directionen til at understøtte mig til en Reise til det sydlige Frankrig til Efteraaret, da det derværende milde Clima er den eneste medicin for min tabte Sundhed. Min sidste Rolle i denne Saison: Ludvig d. 11te, er det eneste Arbeid, som jeg for ikke at støde Directionen for Hovedet, maa samle Resten af min Kraft sammen for at udføre og dernæst drage paa Landet og forsøge om Rolighed, Landluft og Sommerens Varme noget vil kunne mildne min Tilstand, som bestaaer i et cronisk Tilfælde i Halsens Kirtler, som gjør, at jeg taler med Besvær og spiser med usigelige Smerter; den forøges ved hyppige og stærke Anfald af Gigt, Søvnløshed og deslige — altsammen Frugterne af et ravgalt Ungdomsliv. Dog jeg forværrer mit desuden onde Lune, ved at beskrive min forbandede Tilstand — jeg vil slutte med endnu engang at takke Dig for Dit Venskab, som jeg vilde ønske, jeg kunde gjengjelde. Du hilses venligst fra min Kone og Svigerinde. Jeg beder Dig at hilse min brave Welhaven, og vær selv hilset varmt og danskt af Din taknemmelige Ven og — Skrantning.

ANMÆRKNINGER.

Personer, som maatte savnes her, kan søges i Registret.

Brev Nr. 1, Enholm. I 1794 fik Danseeleven Enholm 10 Rdlr. af Theaterkassen til Konfirmationshjælp, og han kan altsaa ikke, som Biogr. Lex. angiver, være født i 1784. Baade som Skuespiller og Sanger blev han en anvendelig Brugbarhed; »han var en smuk, middelhøj Mand, der gik med korte, rokkende Skridt«. (Overskou, Af mit Liv, 142; jvfr. Bournonville, Efterl. Skr. 106 f.). 1816, $^{30}/_{11}$, kom han i en Ordstrid med Dr. Ryge, »som greb ham med begge Hænderne i Brystet og kastede ham voldsomt ud af Døren«. (Brev til Dir.). Paa Grund af dette Sammenstød blev Forestillingen den Aften aflyst. (Jvfr. Breve fra d. Skuespillere I, 91; Brevet fra Holst Pag. 15). 1839 skrev Dir. om Enholm, »at han stedse havde udmærket sig ved Flid og Villighed i sine Pligters Udførelse«. Han døde 1841, $^{2}/_{11}$, i sit Hjem i St. Kongensgade uden at efterlade sig andre Arvinger end Enken Birthe Cathrine f. Møller, 84 Aar gl., med hvem han havde været gift i 40 Aar Theatret betalte Begravelsen. (Skifteprot. Landsark.). — Ferretti. Den italienske Syngemester Ferretti indkom her til Landet i Slutningen af det 18. Aarh. og blev Sanglærer bl. a. hos Generalmajor Danneskjold-Løvendal og Konferensraad Colbjørnsen. Anbefalet derfra blev han Lærer for enkelte af Theatrets Unge, bl. a. Oehlenschläger og Foersom, men han opnaaede ikke fast Ansættelse. En Kommission, der bl. a. bestod af Du Puy og Kunzen, frakendte ham efter en Elevopvisning i Juni 1802 al Evne for Lærergerning. Efter Indstilling bevilligede Kongen ham 300 Rdlr. »en Gang for Alle«. (Jvfr. Oehlenschläger, Erindringer I, 110). — Dupuis. Nyere Oplysninger om E. Du Puy findes i Reventlow, En Statsmands Hjem II, 112; Mem. og Breve III; Teatret X; A. Buntzen, E. Du Puy, Ord og Bild, XI Aarg.; C. Thrane, Hofviolonernes Tid. En Afskrift fra Samtiden af den politiske Vise om Napoleon, som han sang i Stockholm 1799, og som skaffede ham en Forvisningsordre, findes i Fr. Thaarups Papirer (Bornholm 1801—10 B; Rigsark.). — O'Donnel. Magnus Stoud Constantin O'D. var Tenorsanger uden dramatisk Evne fra 1798, til han døde 1809, $^{2}/_{5}$, 32 Aar gl. Hans Hustru, Louise f. Thomsen, der var Skuespillerinde 1798—21, havde i ydre Forstand megen Lighed med Mad. Heger; hun døde 1825, $^{22}/_{1}$. (Dødsanmprot., Landsark.).

Nr. 2, Heiberg. Johanne Luise Heibergs Fader, Vinhandler C. H. Pätges, averterede i Adresseavisen 1809, Nr. 151: »De af mine ærede Venner

og Bekiendtere, der have undt mig deres Søgning, tilkiendegives, at jeg er flyttet fra Østergade 21 til Gothersgaden No. 7 i Stuen i Meubelhandler Mujels Gaard, hvor jeg foruden Viin m. m. daglig beværter med varm Frokost og Aftensmad og aabner Søndag d. 23. April«. 1822, $^{15}/_{9}$, ansøgte han Dir. »om hans tvende smaae Pigebørn Amalie og Johanne Pätges maa forundes en liden Understøtning til en Vinterklædning, da hans borgerlige Stilling ikke er i Stand til at forskaffe det Nødvendige til at forsørge hans Familie med, der bestaaer af Kone og syv Børn«. (Privateje). Samme Aar ansøgte han forgæves om at blive Kontrollør ved Theatret. Han anførte da, at han ved Bombardementet havde mistet sin Ejendom. Datteren Regina Amalie, 1814—55, blev Danseelev 1821, gjorde Tjeneste i Koret og udførte Smaaroller, indtil et Krampetilfælde tvang hende til at opgive Scenen 1829. Faderen bad 1825, $^{27}/_{7}$, om Gage til Datteren Johanne Luise, »hvorved hendes Flid og Lyst endnu mere vil opflammes ... det er mig ei muligt i hendes tilvoxende Alder åt undersøtte hende saaledes, som det egner sig den anstændige og dannede Pige ... Han døde 1834, $^{13}/_{11}$, i Holmensgade Nr. 121 og blev begravet paa den katolske Afdeling af Assistents Kirkegaard. (Skifteprot., Landsark.). Fru Heibergs tidlige Sans for Naturstudiet fremgaar af et Brev fra Førstelærer Schow til Dir. for Døvstummeinstitutet, idet han 1828, $^{21}/_{3}$, beder om Adgang for hende til Institutet »for at hun der kan iagttage de Døvstummes Bevægelser og Udtryksmaade«. (Landsark.) 1831, $^{31}/_{7}$, blev hun i Slangerup Kirke viet til J. L. Heiberg. I en Ansøgning fra 1832 om Anciennitet »fra en tidligere Epoche« skriver hun: »De sørgelige Barndoms-Aar, hvilke jeg har tilbragt ved Dandseskolen, ere mig i min nuværende Stilling som Skuespillerinde af uberegnelig Nytte ...« Publikums udelte Begejstring gav hende Aaret efter Mod til at concipere et skarpt Brev, der foruden af hende selv blev underskrevet af Jfrne. H. Jørgensen og E. Heger, samt Mad. S. Winsløw, F. Larcher, A. Wexschall og B. Kragh og indsendt d. $^{30}/_{5}$ til Dir. »Vi skulde tro«, skriver hun, »at vi levede før Christi Tider, da Qvinderne betragtedes som Slavinder«. Klagen dirrer især af Harme over Skuespillernes formentlige Forrettigheder og over Paaklædningsværelsernes Elendighed. Dér hvor Fru H. sad, vendte den hullede Brædevæg ind mod Herrernes Værelser; hun havde en brændende Kakkelovn paa den ene Side og den frygteligste Træk fra Døren til Gangen paa den anden; i Værelset fandtes kun »et hvidt Træbord, nogle smaa Tabouretter, et Speil, hvori man netop kan see sit Hoved, en smudsig Viinflaske af grønt Glas, istedetfor Vand-Caraffe, en bruun Leerskaal istedetfor Vaskefad og ikke engang en Servante, saa naar Chefen vil tale med os om Tjenesten, eller en Forfatter takke os, hvilket undertiden kan være Tilfældet, da maa man rødme af Frygt for, at de skulle see dem formeget om i Værelset«. Dernæst omtaler hun den Foragt, som vises »de stakkels Skuespillerinder« og fortsætter: »Det har varet længe nok, inden den offentlige Mening har vildet skjenke Skuespillerinderne den samme Agtelse, som tilkommer det hele qvindelige Kjøn, og vi kunne vist uden at rødme sige, at vi i vore Tider fortjener den ligesaavel som alle andre Fruentimmer. Ogsaa er det vist

nok dobbelt nødvendigt for en Skuespillerinde at have Sands for Orden, thi uden denne kan hun ikke ordne sine Tanker, og uden dette kan hun ikke opfatte en Characteer«. Efter at have paastaaet, at Damerne ved Theatret lærer deres Roller bedre end Herrerne, og at de — skønt daarligere lønnede — var mere accurate og beredvillige, sluttede hun med at anvise Direktionen, hvorledes Manglerne kunde forbedres. I Svaret lovede denne at lade Værelserne efterse, men stemplede iøvrigt Skrivelsen som »latterlig og usand«, kaldte dens Tone for »uhøflig og upassende«, samt advarede Damerne mod en lignende Fremgangsmaade i Fremtiden, »da en saadan meget let kunde drage ubehagelige Følger efter sig«. Nu rykkede J. L. Heiberg frem — baade til Forklaring og til Undsætning: »at den høie Dir. finder Tonen i det omtalte Brev »upassende«, ja endog »uhøflig«, skrev han, »har forbauset min Kone, ligesaameget som det har smærtet hende; thi i sin Omgang med Folk af de mest dannede Cirkler har hun endnu aldrig hørt Bebreidelser for en upassende, eller endog uhøflig Tone. Men heldigviis kan jeg forklare, hvad der forekommer hende utroligt: Hun er ubekendt med Embedsstilen, og det var derfor unægtelig en Feil, at hun skrev til Direktionen ... desuden kan jeg for min Part tilføie en anden Forklaring, som min Kone hverken kunde eller vilde give: Hun er nemlig — det gør mig ondt at maatte sige det — bleven fordærvet ved den store Yndest, hvori hun staaer baade som Kunstnerinde og som Menneske. Hun hører næsten kun Berømmelser og Lovtaler. Alle kappes om at vise hende Galanterie og Opmærksomhed; og derved er hun bleven vant til at fordre dem, selv der, hvor de ikke bør ventes ... Heri ligger desværre Nøglen til det Hele ...« Dir. svarede bl. a., at det var den kært at erfare, at Fru H. fortrød sin Fremgangsmaade, men at den bestemt maatte modsige, at den ikke havde vist hende den hende tilkommende Opmærksomhed. 1834 fik hun af Kongen et Taffelur »som en extraordinair Belønning«, og to Aar senere var hun den første Skuespillerinde i Danmark. som fik Kgl. Reiseunderstøttelse, 1839, $^{23}/_{10}$, skrev N. P. Nielsen til Dir.: »Vel veed jeg, at Fru Heiberg senere nævner Lindgreen som sin Lærer; thi det er hende maaske behageligst at kalde den Lærer, om hvem hele Verden vilde kunne indsee, at han næppe i den Retning kunde lære hende noget; men jeg beraaber mig paa Chefen og Conferenceraad Collin, som have i min Bopæl været tilstæde for at overvære daværende Jfr. Pætges Prøve som Præsiosa og som Julie i Shakespeares Romeo ...« 1841, $^{5}/_{6}$, ansøgte hun — gennem Heibergs Haand — om Gageforhøjelse. Hun meddelte en Liste over sine Roller i Tiden 1826—41, der udviste, at hun da havde spillet 9 Roller i Gennemsnit hver Sæson. »Jeg har kun sjelden nydt den Behagelighed at udføre saadanne taknemlige Biroller, i hvilke man uden synderlig Anstrengelse væsenligen kan bidrage til det Hele ... Da mit store Rolle-Repertoire fordetmeste bestaar i moderne Conversationsstykker, i hvilke Toilettet maa rette sig efter Modens idelig vexlende Fordringer, saa har jeg i denne Henseende en meget større aarlig Udgift end de andre Skuespillerinder, hvilke deels spille sjældnere, deels ikke

forholdsviis i saa mange Conversationsstykker, men i historiske og tragiske Dramer, hvortil Garderoben leverer Costumerne« ... Hendes Gage var da den højeste: 1000 Rdlr. + en Gratification paa 300 Rdlr. Iøvrigt har Fru Heiberg i »Et Liv gjenoplevet i Erindringen« givet et i Fejl og Fortrin udmærket Selvportræt, men man bør dog vist være varsom med at dømme hende som Skuespillerinde efter det Indtryk, man derigennem faar af hende som Menneske. Men med Alt, Fortrin og Fejl, — i det kgl. Theaters Historie er der ingen Kvinde, hvis Livsskæbne og Betydning kan sammenlignes med hendes.

Nr. 3, den Tyran. Fru Heiberg sigter til Hugos Drama »Angelo, Tyran af Padua«, hvori Skuespillerinden Tisbes Rolle ved Opførelsen i 1843 blev udført af Natalia Ryge.

Nr. 4, Romeo e Giulietta. Dette Lystspil af C. A. Warburg var en Parodi paa de italienske Sangere, som i Fyrrernes Begyndelse optraadte paa Hoftheatret. (Jvfr. Brevet fra Michael Wiehe, Pag. 162).

Nr. 7, min kjære Afdøde. Fru Heibergs Dødsannonce over Heiberg (i Udg. Eje) lød saaledes: Johan Ludvig Heiberg, min Barndoms Ven, min Ungdoms Leder, min elskede Mand, min Støtte, mit Værn har Herren d. 25 August bortkaldt fra Jorden. Dette bekjendtgjøres af hans dybt bedrøvede Hustrue.

Nr. 8, Andruscius. Mantzius' Rolle som Advokaten i H. Hertz' Lystspil: »Advokaten og hans Myndling«. Elskerparret blev fremstillet af Agnes Lange og Wilh. Wiehe. — Gamle Nathanson. Etatsraad M. L. Nathanson, 1780—1868, var 1865 igen blevet Red. af »Berl.-Tid.«

Nr. 9, Bang. Lægen, Konferensraad O. L. Bang, 1788—1877, ejede en poetisk Begavelse, som han gjorde frugtbringende i talrige — ofte latinske — Digte. Ved hans Død udsendte Sønnesønnen, den tyveaarige Herman Bang, hans Digte »En Mindekrans som en kjær Erindring om hans ædle Karaktér og hans store, for andres Sag saa varmtfølende Hjerte«.

Nr. 10, Holst. Hans Fader var ikke, som Biogr. Lex. angiver, »Skipper Frits Holst«, men han var en Søn af Kammerherre C. F. v. Holstein, bekendt fra Udfaldet i Classens Have, og Theaterchef i omtr. 29 Aar. Moderen hed Charlotte Marie Birgitte Mannerup, Datter af en Holmensmand. 1798 kom hun uden Gage til Theatret, blev Figurantinde og i 1813 Skuespillerinde ved Hoftheatret. I Moralens Navn var Rahbek meget imod denne Ansættelse; hans egentlige Motiv var dog den sædvanlige Frygt for mulige Konkurrenter til hans Protegé Jfr. B. E. Olsen, senere Mad. Andersen; men Rosing støttede Jfr. Mannerup; han syntes, at hun havde »et behageligt Organ, god Diction og smukt Udvortes for Theatret — sjældne Gaver hos Begyndere«, og Holstein skrev til Rahbek, 1811, $^{8}/_{12}$, ... »At have haft Børn udenfor Ægteskab troer ieg ikke giør nogen umoralsk, men at lefle i Flæng, at prostituere sig ved Løsagtighed, ved Intriger etc. er noget ganske andet ...« Han bad den tredie Direktør, G. H. Olsen, om at undersøge Jfr. M.s Rygte. Denne skrev 1811, $^{25}/_{12}$, til Rahbek: »Jeg har be-

søgt Jfr. M. Jeg har undersøgt hendes Rygte . . . hun har levet og lever endnu i kjerlige Forbindelser, men hun er ikke løsagtig, ikke gemeen, ikke berygtet . . . ikke uskikket til Theatret, og det er Jesu Christi Moral, jeg følger, i at række den Broder eller Søster Haanden, der vil opad«. (Rahbeks Pap., Kgl. Bibl.). 1815 ansøgte Madm. Liebe, Schall og Spindler om Tilladelse til at give en Forestilling for Jfr. M. paa Hoftheatret »til Hjælp i hendes Sygdom, hvorunder hun alt i et Aar har sukket«. Den gav hende 699 Rdlr. 1816, Febr., døde hun af Brystsyge, 29 Aar gl., »uden at efterlade sig det ringeste til Arv.« (Dødsanmprot., Landsark.). c. 1881 skrev Sønnen til Edvard Collin: »Jeg var for ung, da min Moder døde, til at jeg kunde have gjort hende nogen Glæde, og nu efter 65 Aars Forløb seer jeg helst, at hun er glemt for alle Andre, og at jeg kun selv bevarer hende i et taust, kjærligt Minde. Desuden har jeg nu gjennem 50 Aar levet mig ind i den holsteinske Familie og betragtes af den som Broder, Onkel og Fætter . . . de yngre i Slægten troe, at jeg kun kom til at bære Navnet Holst, fordi jeg vilde til Theateret«. At Forholdet var Samtiden bekendt, fremgaar af P. V. Jacobsens Dagbøger (Persh. Tidsskr. 4 R., II. 69). Holst blev optaget i det Liebeske Hus, »hvor meget blev afgjort, som Ingen kjendte til, og hvor han tidlig lærte at see og høre uden at tale . . . og at opfatte Motiverne til mange Ting«. Han blev Sømand »og entred saa det Skib, hvis Dæk er Kunstens Bræder«. (H. P. Holst, Digt til W. H., 1872). Det var Jonas Collin, der indgav ham Tanken derom; i et Ærinde for Liebe paa Regissørkontoret hørte han Collin hviske til Stage: »Ham kunde vi bruge«. »Jeg spurgte Liebe, hvad disse Ord skulde betyde, og han forklarede mig, at Dir. vilde sætte i Avisen om en ung Elsker; jeg grundede længe over dette, og da min Gamle laae syg, skrev jeg ham et langt Brev til; han raadførte sig med Deres Fader [Jonas Collin], og det var ham, der overtalte min Fader til at give sit Samtykke. Rahbek holdt imidlertid paa, at Avertissementet skulde indføres i Avisen, og nu strømmede Kragh, Pätges, Spindler, Vineke, Molau, Pelt og lidt senere Hvid til. Da jeg lidt hen i Saisonen sagde til Rahbek: »De kunde gærne have ladet være at søge gjennem Avisen om en Elsker, som jeg bad Dem om, thi De har jo dog kun faaet mig«, da var det, han brugte den Vittighed til Svar: »Ja, vi behøver bare at sk— for at faa en heel Bør fuld« . . . Rahbek var en gammel Ræv, der bar Kappen paa begge Skuldre; da han havde stemt imod, at jeg skulde fast ansættes det første Aar, skældte han mig ud paa Bakkehuset og næsten pinte det Løfte af mig, at jeg ikke maatte gaae til Søes igjen; jeg havde nemlig skrevet til Bestyrelsen, at jeg gik bort igjen; han forsikrede mig, at det ikke var hans Skyld, men han kunde ikke gjøre Andet« . . . (Breve til Edv. Collin, Kgl. Bibl.; jvfr. H. C. Andersen og det Collinske Huus, 669). Holst fik i 1837 600 Rdlr. i kgl. Reiseunderstøttelse; han hjembragte bl. a. det endnu i vore Dage opførte Lystspil »Man kan, hvad man vil« og skrev d. $^{4}/_{7}$ fra Paris til sin Fader: »Man bruger her paa alle Theatre en Slags lukkede Stuedekorationer, som ere cirkelformede . . . For at faa et Stykke til at gaae med Sikkerhed og Runding er det nødvendigt at kunne Rol-

lerne. Det er ofte ikke Tilfældet hos os, men det er altid Tilfældet i Paris; hos os stole vi paa Soufleuren, her bruger de næsten ikke hans Hjælp . . .« Som saa mange Skuespillere var Holst i sin Ungdom plaget af Pengesorger. 1842 skrev han til Dir., at »hans Kraft nu var lammet af fire Maaneders Anstrængelse for at holde sig opreist og afværge sin Prostitution; 1846 bad han Kongen om et Laan; hans mange Afdrag havde da reduceret hans Gage til 7 Rdlr. om Maaneden. Samme Aar skrev han, at han og hans Kone — han blev gift 1834 med Skuespillerinden Elisabeth Heger — udelukkende maatte bygge paa Feuen, »og med hvilken Griskhed skal man nu begynde at kjæmpe for at vedligeholde Repertoiret for sig, hvormange vanærende Følelser skal man ikke herefter bekjæmpe eller prostituere sig med, som, det tør jeg nok paastaae, endnu hverken har besmittet min eller min Kones rene Interesse for Kunsten« ... Holst var som Skuespiller en Damernes Ven; alle de taknemlige Roller, Vovehalsene, der kommer godt fra Kampen om Uskyld og Ære, var hans. Egentlig Kunstner var han vistnok ikke, men en brav, aaben Natur. Heiberg skrev 1855 til ham: »Jeg har altid anset Dem for en mandig, ridderlig Character, og hverken i Enighed eller Uenighed har jeg nogensinde fundet Anledning til at forandre min Mening«. (Breve fra og til H., 196). Fru Heiberg kalder hans Hustru »en yndig Skuespillerinde i stille, slørede Roller«, og Ludvig Mynster syntes, at Mad. Holst' Øine »gemte mere Siel og Dybde end selv Fru Heibergs ... hun har Kulde for Jorden, men Varme for Himlen«. (Breve f. o. t. Hostrup, 38 f.).

Nr. 12, Theatret blev lukket. Sigter til Dr. Ryges Sammenstød med Enholm, jvfr. Noterne til dennes Brev Pag. 179. — haarde Sandheder. I »Kjøbenhavns-Posten«, (1832, Nr. 169), findes en skarp Kritik af Dr. Ryges Spil som »Belisar« i Sørgespillet af samme Navn: »Plumpe Manerer, uskjønne Gestus og Bevægelser hævne sig intetsteds mere end i en græsk eller romersk Tragoedie, hvor Alt er beregnet paa det malerisk Skjønne«. — den Afbigt. Sigter til Dr. Ryges Sammenstød med C. N. Rosenkilde, jvfr. Brevene Pag. 100 ff. og Pag. 132 f. samt Noterne. — Tonen i dette. Efter dette Brev antog Polemiken mere og mere Karakteren af et personligt Skænderi. Ryge svarede i et »Ultimatum« (»Den Frisindede», 1838, Nr. 13), at »den Procedure, Hr. Holst foreslaar mig til at erholde Satisfaction over ham, forkaster jeg; thi for det Første tror jeg ikke at behøve sex Mands Bistand for at møde Invectiver af en Person af hans aandelige Calibre, og for det Andet er naturligviis den Tilfredsstillelse, man kan have af en Afbigt, bestemt ved den Grad af Agtelse man nærer for den, der gjør den«. En Røst af Publikum udbrød derefter: »Maa vi saa være fri for mere!« (Kjøbh.-Post., 1838, Nr. 37).

Nr. 13, Mad. Andersen. Breve fra Rahbeks Protegé, den ikke betydelige Skuespillerinde Mad. Andersen f. Olsen, »som ikke var efter Oehlenschlägers Smag« (Erindringer III, 48), er meddelt af Chr. Behrend i Aalborg Tidende 1903, $^{30}/_{1}$ ff. — en Afstemning, som Rahbek taler om. Dette refererer sig til en Brevveksling mellem R. og Jonas Collin, jvfr. H. C. Andersen og det Col.ske H., 635 ff.

Nr. 14, Hoedt. Han er en af de mærkeligste Personligheder blandt danske Skuespillere. Smuk og indtagende var han og dertil Herre over sin Tids Kultur, uafhængig, snart selvtillidsfuld af Væsen, snart ubeslutsom, blottet for Standens almindelige Egenskab Servilitet; en spekulativ, af S. Kierkegaard paavirket Natur, der var stærk i Opposition, men modløs paa Ansvarets Dag. Hans Fader var ikke, som P. Hansen skriver, en jydsk Almuemand; han var fra Landsbyen Høed ved Mørkøv paa Sjælland og hed egentlig Christen Olsen, men antog senere sin Fødebys Navn. Han var Postbud og blev senere Marskandiser i København og døde 1850, 62 Aar gl., som en velhavende Mand. Ved Sønnens Konfirmation i 1834 fandtes i Adresseavisen (Nr. 89) et Digt, hvori det ønskes, at han vil »gaa frem i Kundskab og i Dyd og blive sin Faders Lyst og gjøre Ret og Skjæl imod Enhver og blive Moders Haab og Trøst«. Bidrag til hans Karakteristik i den første Ungdom findes iøvrigt hos Bergsøe, Krigen og Koleraen, 93 f., I. H. Lorch, 75 Aar, 83; Fru Sødrings Erindringer I; Museum 1891, I, hvor S. B. Thrige fortæller, at Høedt som Rus havde indbudt en større Kres af Kammerater til et Gilde, som holdtes imellem »lutter Møbler« hos hans tarvelige, men velhavende Forældre«. De meddelte Silkeborgbreve er fra Tiden før hans Debut, da han endnu kun var ombølget af selskabelig Berømmelse. — Kammerherre Falbe. Kommandørkaptajn C. T. Falbe døde 1849, $^{19}/_{7}$, 58 Aar gl. Hans Søn, den senere Diplomat C. F. Falbe, 1828—96, var Høedts Ledsager paa Pariserreisen 1856 (jvfr. Pag. 61). — E. Weis. Overretsassessor E. M. Weis — den nuværende Theaterchefs Bedstefader — havde i 1846 en midlertidig direktorial Myndighed. Levetzau kaldte ham i Indstillingen »en Mand, som nøje kjender Theatret, meget interesserer sig for samme, har Smag og ualmindelig musikalsk Dannelse og som kjender og tillige er kjendt af Personalet uden at staa i noget kammeratligt Forhold til nogen af dets Medlemmer«.

Nr. 15, Valgene. Ved det første ordinære Folketingsvalg 1849, $^{4}/_{12}$, hvortil »Bondevennernes Selskab« arbejdede for de saakaldte »intelligente Kandidater«, Folk med Universitetsuddannelse, opstilledes i Viborg Amts 3die Valgkres (Levring) foruden Kresens Rigsdagsmand, Fabrikejer Bruun til Bruunshaab, Sognefoged Christen Jensen af Østerbording, der blev valgt, samt cand. phil. Høedt, Medlem af »Bondevennernes Selskab« (jvfr. Viborg Stiftstid. $^{6}/_{12}$). Michael Drewsen, der var Folketingsmand for Silkeborg, var Horsenskresens Landstingskandidat ved Valget $^{29}/_{12}$ s. A.; dersom han havde opnaaet Valg dér, var det Meningen, at »Dumpekandidaten fra Levring«, Høedt, skulde have remplaceret ham i Silkeborg. — den Kjøbenhavnspost. I »K-P.« 1849, $^{25}/_{9}$, findes en ironisk Opfordring til Forfatteren af »Embedsiver« (Høedt) om at oplyse »i hvilken Retning hans politiske Studier fornemmelig have bevæget sig, hvilken politisk Virksomhed han hidtil har udfoldet, samt hvilken politisk Tro han hylder«. — gamle Drewsen. Folketingsmand I. C. Drewsen, 1777—1851, Eier af Strandmøllen, f. G. gift med Rosings Datter Ophelia; jvfr. E. Nystrøm, Søllerød Sogn, 245 f. — Helliggeiststrædet. Fra 1849 til sin Død boede Michael Wiehe i Lille Helliggeiststr. 163 (nu Niels Hem-

mingsensgade 8). Høedt boede da i Kokkegade 106 (nu Valkendorfsgade). Fra 1853 til sin Død boede han paa Nørregade 28. — Fru Hall. Om C. C. Halls Hustru, Marie f. Brøndsted, skrev Fru Anna Nielsen til Fru E. Wiehe 1853, $^{28}/_{7}$: »Fru Hall er da kommen fra sin norske Reise. Det er en Kone, som kan overkomme meget. Uagtet hun var reist over Land hertil fra Helsingør [og] traf hendes Mand syg, jeg tror næsten sengeliggende, traf jeg hende dog samme Dag spadserende i Søndermarken, og tilsidst endte hun med at storme ind ad min Dør her paa Bakkegaarden for at foreslaa mig at spadsere med hende næste Morgen Kl. 6, hvad jeg naturligviis høflig frabad mig. Hun er nu reist med Hall til Islinge. Hun siger om ham, at han har saadan en letsindig Mave; ligner det hende ikke?« (Kgl. Bibl.). — »Æsthetisk Sands«. Dette Lystspil, der gav Anledning til Meningskamp i Theatret, kalder dets Forfatter, C. Hostrup, i et Brev til Heiberg 1849, $^{29}/_{9}$. »blegt og effektløst. Efter Opførelsen var jeg ikke saa meget misfornøjet med Publikum, som med Stykket selv«. I samme Sæson opførtes »Soldaterløjer«. — Betalingen for »Embedsiver«. Høedt modtog 150 Rdlr. i Marts 1850 som Honorar for »Embedsiver«. Fru Heiberg retter i »Et Liv« et misligt Angreb paa Høedt i denne Sag; hun fortæller, at H. fandt den Sum, som Heiberg tilbød ham, saa ringe, at han foretrak at forære Theatret Stykket; han lod sig derefter beundre ude i Byen for sin Optræden — og hævede saa en Dag i al Stilhed Pengene paa Theaterkontoret. Mod denne Sladderhistorie tog A. C. Larsen Høedt i Forsvar (»Nat.-Tid.« 1892, 5. og 7. Dec.), medens A. D. Jørgensen forsvarede Fru Heibergs Opfattelse. — Olsen. Provinstheaterdirektør Julius Olsen, død 1862, $^{23}/_{3}$, 66 Aar gl. Hans Hustru hed Sophie f. Gade.

Nr. 16, Marianne. Michael Wiehes Kusine, Marianne Schwartz f. Rosing, 1824—96. — Iselingepigerne. Herregaarden »Iselingen« ved Vordingborg ejedes da af Assessor Aagaard († 1866); en af hans Døtre blev gift med Gaardens senere Ejer, Prof. Martin Hammerich († 1881), hvis Datter, Magdalene H., omtales Pag. 36. — Frederikke. Høedts Ungdomselskede, Frederikke Lønborg. 1819—1904, var en Datter af Oberst Lønborg. Om hendes Hjem jvfr. M. Reinhardt, Familie-Erindringer II, 45. — Hanne. Michael Wiehes ældre Søster Johanne, 1813—91. — Macbeth har myrdet Pluddren! En Omskrivning af Macbeths berømte Replik: »Glanus har myrdet Søvnen . . . Macbeth skal ikke sove mere« (2. Akt 1. Scene).

Nr. 17, den Committerede. Forfatteren A. L. Arnesen havde ved Heibergs Tiltrædelse som Direktør faaet en Stilling ved Theatret med et noget uklart Magtomraade; allerede efter et Par Ugers Forløb nedlagde han Embedet — Hertz's polemiske Comedie. H. Hertz's Skuespil »Hundrede Aar«, polemisk Comedie i fire Decorationer med Forspil, Efterspil og Parabaser, udkom 1849. — Carl Bernhards nye Novelle. 1850 udkom Novellen »To Venner« af C. Bernhard. Fordringen om at opfatte Ægteskabet som et Troesforhold gentager Høedt i »Om det Skjønne« (Pag. 48), et Skrift, som ihvertfald giver Nutidslæseren et Indtryk af hans glødende Tro paa Theatrets Betydning for Menneskeaandens Udvikling. —

bedre end Møller. Hovedpersonen i »Embedsiver eller Hr. og Fru Møller«. — Morskabsbog. Chr. Winthers Digtsamling »En Morskabsbog for Børn« udkom 1850. — »Ødelanden«. Folkekomedien »En Ødeland«, bearbejdet af Kr. Mantzius, Liebenberg og C. Hostrup, gjorde Lykke ved Opførelsen paa Casino i Dec. 1849. (Jvfr. G. Brandes, Levned I, 24).

Nr. 18, Drewsen. Stifteren af Silkeborg Papirfabrik, Michael Drewsen, 1804—74, Søn af den tidl. nævnte I. C. Drewsen, var gift med Amalie (Malle) Kümmel; Anna Nielsen skrev til Fru E. Wiehe, [c. 1852], $^{29}/_{6}$: ... »Hvad synes De om den store Ære, der vederfares Drewsens, at huse det »ophøiede Par?« Hvad synes De overhovedet om den heele Reise og om Jyderne, for ikke at tale om Kongen, naar han i al sin Folkelighed siger: »Tak for Mad«. Drewsen har anmodet Høedt [om] at skrive en Sang i Anledning af Kongens Nærværelse hos ham, ligesom, og naturligviis meget indtrængende, bedet ham at komme selv derover i de Dage. Den første Deel af Anmodningen har han efterkommet og skrevet en Sang og dertil en smuk Sang; naturligviis har han ikke deri talt et Ord om Grevinden. Derimod er han selv naturligviis bleven hjemme, skjøndt han siger, han vilde give meget til at være der med en hvid Pind i Munden. Grevinde Ahlefeldt (Natalia Ryge), som har opholdt sig paa Silkeborg, og som man var vis paa vilde reise bort, saasnart Kongen med Gemalinde kom dertil, er stærk mistænkt for at være bleven der. Er det Tilfældet, saa er jeg bange for, at den smule fornemme Omgang, hun med saa megen Møie har pillet sammen, reent gaar fløiten«. (Kgl. Bibl.). — Brev fra Griffenfeld. Citatet findes i Odin Wolff, Greve Peder Griffenfeldts Levnet, Pag. 9. — Din troeste Ven Hamlet. Af denne Underskrift fremgaar det, at Høedt allerede da var optaget af sin senere Debutrolle. 1851, $^{14}/_{11}$, begyndte han sin sceniske Stjerneskudtindren, som kun varede seks Aar. Desværre var Dr. E. Brandes da kun et Barn; han maa i Dansk Skuespilkunst nøjes med at give en Karakteristik af Oplæseren og Instruktøren Høedt. Medens Samtidens Dagspresse som oftest bevæger sig paa panegyriske Højder, hvoraf det er vanskeligt at samle et Billede, frakender den eneste Skribent blandt Kritikerne, Goldschmidt, ham Evne som tragisk Skuespiller. (Nord og Syd, VII, 1851). Karakteristisk er det maaske, at der ofte tales om hans Opfattelse af Rollerne, men sjældnere om det vigtigere: Udførelsen af dem. Hans gennemreflekterte Fremstillinger har uden Tvivl indeholdt høist interessante Enkeltheder, men savnet Lidenskab. Hans Pathos var Tankens, ikke Sansernes, siger Bournonville (Mit Theaterliv II). Stemmen var nasal, uden varme Modulationer, men der undslap den næppe et falsk Ord. Fru Heiberg kalder hans Hamlet »en fortrinlig Oplæsning med Gestikulation«. Og en af Høedts Ungdomsveninder, Mathilde Reinhardt, skriver: »Efter Sceneforandringen til andet Optrin søgte og fandt mine Øjne snart iblandt de mange Hoffolk Hamlets Skikkelse, modernere og uanseligere, end jeg havde ventet den. De første ganske korte Repliker gik bort under Uroen ... [snart] indtraf allerede for mig den Skuffelsé, som holdt sig Forestillingen igjennem paa enkelte af de Scener nær, hvor Hamlet skjuler sig bag Ironi: Skuffelsen ved ikke at

komme i Illusion . . . dette var en Fortolkning, saaledes som jeg tidligere havde hørt den ved Høedts Oplæsen af Stykket, men intet af den Aabenbarelse, hvorved Kunstneren i et Nu gjør Digterens Ord til hvers Ejendom — derved at de først er bleven hans . . . Det forekom mig, at den indre Kraft bestandig tog af, og at Mangelen paa den kulminerede i Optrinnet ved Ophelias Grav . . . »Poesiens Vingeslag manglede!«, sagde Hauch (Familie-Erindringer II, 199 f.). Og hun tilføjer, at Michael Wiehe ikke kunde eller maaske ikke vilde sé Manglerne. »Jeg kunde aldrig ha'e spillet Hamlet«, sagde han, idet han frakendte Hamlet Retten til at være en ædel Natur. Denne Kendelse vilde han have haft ondt ved at hævde, dersom han selv skulde have fremstillet Rollen«. (Jvfr. iøvrigt Bergsøe, Studenterleben, 108 f., Breve f. o. t. Hostrup, 264; Persnh. Tidsskr. 3 R., VI, 145; Fru Sødring, Erindringer II, 23; Sv. Gundel, F. L. Høedt, Det ny Aarh., 1905).

Nr. 19, Giulo Romanos Rolle. Denne Figur i »Correggio« blev efter Wiehe spillet af Holst.

Nr. 20, Colas Rolle. Hertz havde under Udarbejdelsen af Colas Rolle i Den Yngste haft de gamle italienske Masker for Øje, Scarramuccio, Mezzalino o. s. v., der hos os er bekendte under Fællesnavnet Pjerrot. Det var Heiberg, som foreslog Forfatteren at lade Høedt spille denne massive Figur »fordi den trængte til en Fremstilling, der lod den plumpe Natur gaa op i Kunst«. Hertz spurgte i et Brev til Høedt, om han i Dragt, ved enkelte Træk i Fremstillingen, i hans Maade at staa og gaa o. s. v. kunde komme til at minde om disse Masker. Efter Modtagelsen af dette Brev var det, at Høedt tilbagesendte Rollen, der blev spillet af Schram. (Jvfr. Breve f. o. t. H. Hertz, 167 ff.)

Nr. 21, Til Publikum. Dette aabne Brev, der kort og sandfærdigt beretter Høedts Strid med Heibergs, blev paa en Maade hans Bane som Skuespiller, idet det gav den ydre Anledning til en Række stærke Tumulter, der samme Aften indlededes i Theatret. Man yndede ikke den Sikkerhed, der ikke bad om Skaansel. Publikum ansaa det for skyldigt Galanteri at tage Parti for den bortdragende Fru Heiberg, og efter at en voldsom Udpibning d. 13. Dec. 1857 havde krænket den forfængelige Høedt og knækket hans Mod som Skuespiller, tog han sin Afsked. Han optraadte aldrig senere. (Stridens Aktstykker er meddelt af H. Christensen, Det Kgl. Theater, 1852—59). Sin historiske Betydning for vor Skuespilkunsts Udvikling har Høedt som Scene og Elevinstruktør. Han var Udtryk for en relativ ny Strømning i Tiden, der brød med »Skønhed« i Klang og Attituder for at søge det Sande og Levende, og som ved sin dybere Indtrængen i det menneskelige maatte og skulde sejre. Først gennem Høedt kom denne Strømning skarpt til Orde her i Landet; Fru Heiberg søger i »Et Liv« at bortforklare denne hans Betydning, men Eftertiden har indset, at Stridighederne under Heibergs Direktorat for stedse efterlod en lidenskabelig Bitterhed i hendes Hjerte, der ikke tillod hende at bedømme den Tids Forhold og Personer retfærdigt. I Tragedien krævede Høedt Tale istedetfor Deklamation, i Komedien Samtale istedetfor »letløbende« Konversation. Paa de enkelte Skuespillere var hans Ind-

flydelse betydelig; han viste dem Situationsfølelsens Værdi og den tilsyneladende saa simple Kunst at lade Tanken følge Ordene. Hans Iscenesættelse af »Skikkelige Folk« (1860), hvor han bestræbte sig for at indføre Hverdags Samtalen, betegnede, som paavist af E. Brandes (Vort Folk i d. 19. Aarh. II) en Art Vendepunkt i dansk Theaterhistorie. 1885, $^{22}/_{3}$, døde Høedt. Allerede længe havde da den Skæbne ramt ham, som han lader til at have anet i et af sine Digte, nemlig, at han kom til at »sidde med falmet Lok, ulykkelig, syg og kroget«. (Lyriske Digte, 132). Sky trak han sig tilbage fra Verden til »den enkeltes« Ensomhed. Fra sine Vinduer saa Fru Sødring ham en Dag gaa forbi og vinkede til ham, at han skulde komme op til hende. Men han rystede smerteligt paa Hovedet og gik videre (Erindringer II. 321). Moderen overlevede ham; hun døde 1887, 91 Aar gl. En Del af Høedts Formue tilfaldt Slægtninge i Landsbyen ved Mørkøv.'

Nr. 22, Kragh. Christian Kragh, 1802—84, oprindelig Bager (Eleonore Tschernings Pap., 19), Skuespiller 1828—67. Han kan i to Ord karakteriseres som »Ryges Skygge«. Det var hans Orm at spille sin store Læremesters Roller; men tidligt havde Kragh overlevet sig selv. Cl. Petersen skrev 1860 i »Fædrelandet« (Nr. 13) »det er ikke muligt mere at forstaae, hvad han siger, endnu mindre hvad han mener med det, han siger«. Kragh var gift med den yndede Sangerinde Boline Margrethe f. Abrahamsen, som allerede døde 1839, 29 Aar gl. 1840 skrev han til Kongen: »Som D. M. bekjendt skjænkede min Kone mig en Datter, som kostede hende Livet. Dette Barn lever og er mig en stor Trøst, men dets Underhold og Pleje hos Fremmede er forbundet med mange Udgifter, som overstige mine Evner«. — Pätges. Johan Anton P., 1807—83, oprindelig Vintapper, Skuespiller 1828—67. 1837 bad han Dir. om en Understøttelse »da han ønskede at gifte sig«. Hans Kone hed Christiane Ryssländer, 1813—92, en Søster til Mad. Simonsen. (Jvfr. A. Aumont, Theater-Aarbog 1891—92). 1840 kunde han »kun højst tarveligen forsørge sin Familie«. 1842 skrev han: »Jeg har 600 Rdlr. i Gage, og derfor skal jeg ernære 6 Mennesker daglig«. Hans Søster, Fru Heiberg, skrev 1847, $^{22}/_{2}$, til Collin og anbefalede ham til den ledige Inspicientplads: »Han trænger, den Stakkel, til en Indtægt for at kunne komme ud af det og opdrage sine Børn, som han ønsker. Da jeg virkelig holder meget af ham, gjør jeg det gjerne, især da jeg synes, han er skikket til denne Post, hvis Opretholdelse interesserer mig; thi det er snart ikke muligt at komme frem af en eneste Coulisse for lutter Folk, som Gud veed hvem er, og som ofte taler høiere end vi, som staa paa Scenen«. (Kgl. Bibl.). Pätges beklædte denne Stilling til 1873. — Amalia Hagen. Amalie Price, 1831—92, Danserinde og Skuespillerinde ved d. kgl. Theater indtil 1857, Casinos Primadonna til 1866; derefter ved Provinsselskaber. Hun var gift med Korpslæge Hagen, 1828—1902. (Jvfr. Bøgh, Erindringer II, 236).

Nr. 23, Mantzius. Om Resultatet af den Prøve, som stud. theol. Kristian Mantzius, der i 1842 havde udgivet en Oversættelse af Bauers kortf. Lærebog i Testamenternes hebraiske Oldsager, i Aug. s. A. aflagde·

for Direktionen, skrev C. Hostrup til L. Mynster: »Efter den agtelsesfulde Maade, hvorpaa de takkede ham og tilbød ham deres Assistance, er det aabenbart, at de alle ansee ham for en særdeles heldig Aqvisition for Theatret. Ogsaa jeg er overbeviist om hans Kunstnerkald, og jeg haaber, at hans dybe Respekt for Kunsten, og hans varme Hjerte, der gjennem et uroligt Livs Besmittelse har bevaret i ham en moralsk Reenhed — eller dog Higen derefter — og i mindre hverdagsagtige Øjeblikke en inderlig Stræben mod Gud, vil regulere den Bane, som hans forunderlige Ustadighed og Letsindighed kunde drive ham ind paa«. (Breve f. o. t. Hostrup, 15). Han blev engageret for et Aar, vakte Opmærksomhed, men 1844, $^{15}/_{6}$, meddelte Dir. ham, »at den troede at skylde hans Fremtidscarrière ikke at forlænge hans temporaire Engagement«. Han mente selv, at det var Phister, han skyldte sin Afsked. Fra den Tid brændte der et Fjendskab mellem disse to højstforskellige Naturer. Saa rejste Mantzius til Norge. »Han var forsynet med en Attest fra Theaterdirektionen in pleno, der, forunderlig nok, priser hans Flid, Kunstbegejstring og Talent, saa hans Afskedigelse synes meget slet motiveret ... Iligemaade har han en smuk Attest fra Heiberg, der meget grundig udhæver hans mange Fortrin og kommer til det Resultat, at hans Talent har samme Omfang som Winsløw juns.«, skrev Hostrup til Mynster, og han tilføjer senere »han er gaaet meget frem ... han er nu en heel Skuespiller«. (Breve f. o. t. Hostrup, 15; 46; 81; jvfr. Blanc, Christiania Theater, 121).

Nr. 24, Løjtnanten i »Gjenboerne«. Skønt Mantzius gjorde megen Lykke i denne sin Glansrolle under Gæstespillet i Sommeren 1846, som Collin selvene blandt Direktørerne støttede, og skønt han atter var Gæst Aaret efter, opnaaede han dog ikke Ansættelse, førend det sidste kongelige Magtsprog i Enevældens Dage lød til Direktionen: »Vi ville allernaadigst have cand. philos. Kristian Mantzius udnævnt til Kongelig Skuespiller fra 1ste September d. A. at regne med en aarlig Gage af 500 Rdlr. I hvilken Henseende Vi allernaadigst ville have Direktionen for Vort Skuespil paalagt at foranstalte det Fornødne. Befalende Eder Gud! Givet paa Vort Slot Christiansborg d. 21. August 1848. Frederik R.«

Nr. 25, Seaton. M. Wiehes Rolle i C. Hauchs Skuespil »Æren tabt og vunden«, hvori Mantzius spillede Krigshøvdingen Alexander Lesslie.

Nr. 26, »Karens Kjæreste«. Om Grunden til denne Vaudevilles Udpibning, hvori Fru Heiberg »i al Uskyldighed« var mere skyldig, end Mantzius viste sig at være, kan læses i »Et Liv«, Folkeudg. II, 100.

Nr. 27, Balletmesterens Adfærd. Fra begge Parter blev der fremsat Vidner til det Passerede, og da Direktionen havde tilkendegivet Mantzius, at han havde formel Uret ligeoverfor Bournonville, tog han sin Afsked og gik til Folketheatret, hvorfra han vendte tilbage under den ny Direktion to Aar senere. (Jvfr. H. Christensen, Det Kgl. Theater, 278 f.). Nu kom hans bedste Tid. Fru Heiberg kalder ham »en af de geniale Naturkomikere, om hvem det var umuligt at sige, hvor Naturen hørte op og Studiet begyndte«. Han blev overordentlig populær, korpulent, lunerig og lunefuld, som han var, Studenterforeningens Afgud, det brede Publi-

kums ogsaa, baade fordi han havde en skarp Tunge og et blødt Hjerte — indtil han i 1871 atter kom i Direktionsspektakler, der mærkedes helt ud i Rigsdagen, og som endte med hans Afsked uden Pension. (Jvfr K. Mantzius, Berner-Linde-Hall contra Mantzius). Saa flakkede han rundt, snart ved Provinsselskaber, snart i Norge, spillede paa Casino, fik stor Betydning som Oplæser saavel ude i Landet som her i Byen, blev atter Gæst paa det Kgl. Theater (1877 og 1878) og døde paa Grundlovsdagen 1879. 1859, $^{20}/_{1}$, blev han gift med Anna Margrethe Petrea Jørgensen, f. 1841, $^{10}/_{12}$, død i Rom 1911, $^{23}/_{4}$; deres eneste Søn, Dr. phil. Karl Mantzius, var 1909—13 Nationaltheatrets første Skuespiller-Direktør. Kristian Mantzius' Ven, C. Hostrup, der lagde Grunden til hans Skuespillercarrière, siger, »at han taalte ingen Uret, heller ikke den, han saa andre lide«. »Han havde ingen Hemmeligheder for Verden«, sagde Biskop Fog ved hans Grav. Midt i al den Underfundighed, der ofte er et Theaters indre Historie, staar Kristian Mantzius' Fysiognomi for alle Tider friskt og aabent, stærkt og blodrigt. (Jvfr. O. Borchsenius, Hjemlige Interiører; E. Brandes, Dansk Skuespilkunst; C. Hostrup, Erindringer I; Breve f. o. t. H. Hertz; M. V. Brun, Fra Dreng til Mand, 135; Abrahams, Minder f. m. Studentertid, 54 ff.; O. Zinck, Studenter- og Theaterliv; O. Schlichtkrull: Studier o. Genboerne).

Nr. 28, Anna Nielsen. Forældrene havde været velhavende Borgerfolk, som var nedsunkne i den dybeste Fattigdom. Moderen, Frederikke Brenøe f. Leth, skrev 1822, $^{8}/_{7}$, til Collin: »Da min Mand nu haver været Borger i saae mange Aar og føer havt Evne til at kunde holde en 450 Mennesker i Virksomhed ved sidt Fabriques Drift, men da hand nu er saae ulykkelig med en talrig Familie ganske at være Ruineret og Ødelagt og Gudsbar indet [har] at suttenere sig og sine med, saae er min Bønd, om det ikke skulde være muligt at D. V. med Øvrige med Directeurer kunde skaffe min Mand en Post som Controeleur ved logierne, eller nogen anden Post, kun blodt ikke nede ved Dørene, for Gudbedre hand er kjendt af saae mange, og altsaae vilde nødig staae nede ved Døerene . . .« 1826 skrev Faderen i et Tiggerbrev til Prof. Boye bl. a. »at han som Krøbling var gandske ude af Stand til at ernære noget til sig og Kone og 5 uforsørgede Børn«. Han underskrev sig: »Forhen Eiyer af Seildugs Fabricken paa Blegdams Veyen, samt i Naade afskediget Preme Lieutenant ved det Borgl. Arttellerie, Fader til Madame Wexschall, Kongl. Skuespillerinde og Sangerinde«. (Kgl. Bibl.). Alle Beretninger om denne mærkelige Kvinde lyder ens: Hun var sand, sand i sin Kunst, sand i sit Liv. Selv Fru Heiberg, der er saa streng mod Alle, der ikke fulgte de Heibergske Meninger, kan kun slet dølge sin Beundring for hende, om hvis Fremstillinger S. Kierkegaard skrev, at de samlede sig i det, man maatte kalde det »væsenlig Kvindelige«. (Stadier paa Livets Vej, Saml. Værker VI, 126). Hun var høj, blond, med blaa Øjne og med dejlige Arme og Hænder. Hun kunde fængsle, uden at være pikant. Hun talte blidt og stilfærdigt og opnaaede paa Scenen en skøn Ro; »ikke blot i Fremstillingen

af den høje Sjælsadel eller de store Lidenskaber viste hendes Geni sig. Ogsaa Kvindeligheden i dens Ynde magtede hun at give et skønt Udtryk, ligesom hun med Mesterskab spillede de intrigante, ældre Damer i det franske Lystspil«. (Fru Sødrings Erindringer II, 57 f.). Oehlenschlæger beundrede hende, han taler om hendes »følsomme Natur«. »Hun var aldeles henrivende som Valborg, og ingen Anden kom hende nær. Ogsaa i det private Liv var hun yndig, hæderlig og afholdt af Alle, der kjendte hende«, skriver hans Datter, Marie Konow, som kalder hendes første Mand, Fr. Wexschall († 1845, 47 Aar gl.) »en raa og brutal Person, omend en udmærket Violinspiller«. (Barn- og Ungdomserindringer, 66; jvfr. Bournonville, Mit Theaterliv III, 245 ff.). I dette Ægteskab, som blev ophævet 1830, havde hun sit eneste Barn, Thora Marie, som døde 1848. 23 Aar gl. Boet blev solgt for at tilfredsstille private Creditorer, og hun maatte overtage en Gæld til Fonden ad usus publicos, samt 100 Rdlr., der skyldtes til Theatrets Laanekasse. Da Dir. vidste, at hun hjalp sin fattige Moder, anbefalede den Fru Nielsen, »denne flittige og talentfulde og i sit private Liv høist agtværdige Konstnerinde, der altid er redebond til at give sine yngre Konstsøstre Anvisning til Uddannelse i Konsten« til en Gratification paa 200 Rdlr. »Jeg begynder min nye huslige Stilling med Barn, Husjomfru og Pige, og en Giæld paa 900 Rdlr. og ingen anden Eiendom end mine Gangklæder«, skrev hun 1830, $^{6}/_{9}$, til Dir. Mange ansaa Anna Nielsen for en langt større Kunstnerinde end Fru Heiberg, hvis glimrende Talent fortrængte Fru Nielsens Sanddruhed. Hun tindrede ikke som denne, hun lyste. Der var, som Fru Nielsens Ridder i Pressen, F. L. Liebenberg, skriver, »mange som troede, at Heiberg saa vidt muligt holdt hende borte fra Bræderne af Frygt for, at hendes mageløse Naturtroskab skulde fordunkle al Fru Heibergs Virtuositet«. (Nogle Optegnelser, 76 f.). Anna Nielsen tabte tilsyneladende, hun døde tidligt og efterlod sig ikke den Perlekrans af Skuespil skrevne for hende, som Fru Heiberg gjorde; ikke heller har Nogen overleveret os en Karakteristik af hende som Kunstnerinde, og alligevel vokser der frem af alle spredte Beretninger og af hendes kun paabegyndte Selvbiografi (Tilskueren 1902) et Billede af en ren og stolt Personlighed, hævet over al den Smaalighed, der kan hænge ved Skuespillerstanden, uden Forfængelighed og uden Misundelse. Dette noble Sind aabenbarer sig da ogsaa i de Breve, som her meddeles. — uhyre Lykke blandt Nordmændene. »Berl.-Tid.«, (1843, 166), aftrykker det norske Blad »Den Constitutionelle«s Anmeldelse af Nielsen og Phisters Gæstespil i Christiania. Da N. blev fremkaldt efter at have spillet Philip d. Anden i »Don Juan af Østrig« sagde han denne karakteristiske Frase til Publikum: »Det er mig dobbelt smigrende, som »Tyran at kunne vinde Bifald hos det frieste Folk i Verden«. — Hr. Dahlquist. K. G. Dahlqvist, 1807—73, berømt svensk Karakterskuespiller. — den franske Tragodiestil. 1838 havde Fru Nielsen med kgl. Understøttelse været i Paris for at studere, da hun, som hun skrev i Ansøgningen »stod i Begreb med at gaae over i et ældre Rollefag, hvori det aldeles fattedes hende paa Mønstre«. (Jvfr. Pag. 79 ff.). — Skydebanen. Nielsen var Medlem af det kgl. Skyde-

selskab fra 1835; 1846 blev han Fuglekonge. Hans Medlems-Skive forestiller en Scene fra »Jacob v. Thyboe«. — Kehlets Jernbane. Paa Værnedamsvejen, altsaa i Nærheden af Nielsens Bolig, laa Traktørstedet «Rosenlund«, hvor Værten, R. T. Kehlet, til Gæsternes Fornøjelse havde indrettet en Karruselbane. (Adresseav. 1843, Nr. 149). — Gade. N. W. Gade tilhørte den Nielsen-Wiehe-Høedtske Omgangskres. En Dag i Sommeren 1843 havde han gjort Fru Nielsen noget imod, og hun skændte derfor paa ham. Han komponerede da »den nydeligste lille Etude til hende med Overskriften: »Vær ikke vred!« (Brev til N. P. N.; Privateje). — Din Fader. Nielsens Fader var Stutmester F. C. E. Nielsen i Frederiksborg, 1769—1851. Collin karakteriserer ham som en Mand, »der havde sjeldne Evner til at føre Stutteridirektionen bag Lyset«. (H. C. Andersen og det Col.ske Huus, 560).

Nr. 29, Louise Petersen. Den endnu levende Fru Professorinde Phister boede da hos Nielsens i Frederiksbergallé. (Jvfr. O. Zinck, I. L. Phister). 1835, 1/6, hedder det i en Indstilling, at Mad. Nielsen i det sidste Aar »af egen Drivt har vejledet Jomfru P., som efter sit første Forsøg paa Scenen er antaget til Elev«. — Jomfru Grahn. Overskous venskabelige Forhold til Danserinden Lucile Grahn fremgaar yderligere af nogle Breve fra hende meddelte i »Teatret«, 8. Aarg. — Mad. Simonsen. Kammersangerinde Cathrine S., født Ryssländer, kom straks ved sin tidlige Fremtræden i første Række, men Bevidstheden om hendes Værdi for Theatret var hende heller ikke nægtet. Hun har uden Tvivl været en uberegnelig Natur, der fik meget ud af sit kun 33aarige Liv; hun døde 1849. 3/5, fra otte Børn; et af dem blev Niels Juel Simonsen. Ofte følte hun Ulyst til at optræde, søgte endog og fik 1836 sin Afsked, fordi hun paastod, at hun »havde mistet sin Stemme«, skønt Theaterlægen erklærede hendes Lunger og Strube »i fuldkommen god Tilstand«. Aaret efter blev hun atter ansat. Hendes Ansøgninger om Hjælp var mangfoldige. 1839 skrev hun, »at en betydelig Upasselighed øieblikkelig overfaldt hende«, fordi hun havde faaet Afslag paa en Ansøgning om et Gratiale. Levetzau skrev 1846, »at hun var den af alle Kunstnerne, der fik de fleste Understøttelser og gjorde Theatret forholdsvis lidt Nytte«. 1848 meddelte hun, »at en Prokurator havde ladet hendes Bo registrere«. Hun var gift med Musikeren Hans Sophus Simonsen, som i 1852 paa Grund af Svagelighed maatte opgive sin Plads i Kapellet. S. A. skrev han til Heiberg, »at det vilde være ham saare kjært, hvis han ved sin Afsked maatte blive hædret med en passende Titel«, hvilken han ikke opnaaede. Han døde 1857 i Svendborg, 46 Aar gl. — Taler. Et karakteristisk Eksempel paa Nielsens Taler findes i »Fædrelandet«, 1849, 20/11, i Referatet af et Vælgermøde paa Frederiksberg, ved hvilket han var Dirigent, og C. C. Hall Kandidat.

Nr. 30, Rikke og Boyesen. Rektor i Sorø, senere Etatsraad E. F. C. Bojesen, 1803—64, var gift med Frederikke Brenøe, 1810—84, Anna Nielsens Søster. (Jvfr. Julebogen III, 48 f.) En anden Søster var den i samme Brev omtalte Vilhelmine (Mine), 1823—85, som efter Anna Nielsens Død uden Held forsøgte sig som Skuespillerinde. — Vermehren. Den be-

kendte Maler, 1823—1910, som baade har tegnet og malet Anna Nielsens Portræt. c. 1856 skrev hun til Emilie Wiehe: »Fra Vermehren har jeg læst et formelig Værk, skrevet til alle hans Venner i Hjemmet, som indeholde Beskrivelser af en Fodreise. Brevet var skrevet paa selve Reisen ... og var saa friskt, varmt og sundt, som man kunde vente det af vores gode Maler«. — Molbech. Christian M. havde som bekendt været Theaterdir. 1853 bad Fru Nielsen ham om at skaffe hendes Broder, som var Opsynsmand ved Thorvaldsens Museum, Fyrbøderpladsen paa det Kgl. Bibl. I et andet Brev til M. siger hun, at hun i høj Grad interesserer sig for Goethe og hans Liv. (Kgl. Bibl.). — Adler og Oehlenschlæger. Theaterdirektør I. G. Adlers Plejedatter, Francisca f. Hedemann, var gift med Toldembedsmanden Johannes Oehlenschlæger, Digterens Søn.

Nr. 31. Fru Heibergs store Talent. Schillers »Wallenstein« blev ikke opført. Ved Opførelsen af »Prinsessen af Taranto« (1855), hvori Fru Nielsen henrev Alle som Griffenfeldts Moder, kom Pressen ind paa en Sammenligning mellem hendes og Fru Heibergs Spil. Hvor pinlig denne har været for Fru Heiberg, fremgaar af hendes Erindringer. (Folkeudg. II, 138).

Nr. 32 og 33, en Lystreise. Michael Wiehe rejste i Sommeren 1850 til Tyskland og Frankrig; hans Hustru opholdt sig imens hos Drewsen i Silkeborg (jvfr. Fru Wiehes Erindringer). — Grevinde Ahlefeldt d. e. Natalia Ryge.

Nr. 34, Mdm. Rosing. 1850, $^{27}/_{7}$, skrev Fru Nielsen til Fru Wiehe og bad hende bringe »sin moderlige Veninde, den kjære Mad. Rosing, sin ærbødige og taknemlige Hilsen for al den Kjærlighed, hun udviste imod mig under mit Ophold i Fredensborg. Den er endnu kun en yderligere Sum paa den store Gjæld, hvori jeg bestandig staar hos hende, og som det kun er givet mig at føle og takke for. Hun vil nok engang høste en bedre Løn for denne som for meere«. (Kgl. Bibl.; om Mad. Rosings Liv i Fredensborg jvfr. Oldemors Erindringer, 42 f.)

Nr. 35, Epedemien. Anna Nielsen boede i Kolerasommeren 1853 hos Etatsraad, Lehnssecretær C. D. Lunn († 1890, 85 Aar gl.) paa Bakkegaarden ved Valby.

Nr. 36, Dorph. 1856 blev Professor N. V. Dorph, 1783—1858, Heibergs Afløser som Theaterdirektør. Samtidig vendte Wiehe og Høedt tilbage til det kgl. Theater efter Hoftheatersæsonen. — Jeg haaber, at jeg i Aar skal være rask. Dette Haab gik ikke i Opfyldelse. Anna Nielsen døde den 20. Juli 1856 i Fredensborg (jvfr. Fru Wiehes Erindringer Pag. 259). H. P. Holst skrev to Dage senere til Bournonville: »... Hvilket et umaadeligt Tab! Det forekommer mig, som om Danmarks Genius nu for Alvor begynder at vende Theatret Ryggen ... Det vil vare en skjøn Tid, inden vi ville faa at høre det danske Sprog talt saa smeltende fra Scenen, som det klang fra disse Læber, og det vil vare endnu længere, inden vi faae at see en saadan Typus af nordisk Qvindelighed skabe saadanne Skikkelser som dem, der i dette Øieblik staae for mine Tanker ...« (Museum 1894, I, 63).

Nr. 37, N. P. Nielsen. I Indstillingen til Kongen angaaende Premierløjtnant Nielsens Ansættelse med 400 Rdlr.s Gage skrev Dir. 1820, Aug.: »Den Vending, Smagen og Omgangstonen paa senere Aaringer har taget, gjør det ikke ualmindeligt, at unge Mennesker af god Opdragelse og Aandsdannelse mælde dem til Skuepladsen, og dertil fra de saakaldte Privattheatre medbringe en saadan Øvelse, at de strax ved deres første Indtrædelse kunne være Theatret til Gavn«. Allerede som Officer spillede Nielsen Komedie ved nogle Forestillinger i Helsingør (Eleon. Tschernings Pap., 16). De overordentlige fysiske Skuespilleregenskaber, han var udrustet med, gav ham straks et glimrende Repertoire. Alle de fyrige Elskere, alle de straalende Helte var hans. Han naaede ikke den inderste Lidenskab som Ryge, nøjedes i Reglen med opbrusende Heftighed, støttet af sit prægtige, svulmende Organ og sin ypperlige Holdning. Senere spillede han hos Scribe en Del Skikkelser af født Fornemhed og ridderlig Tænkemaade, fyldige Markier med et indskrænket Aandsliv, men hvis Væsen er Noblesse og Selvtilfredshed. I Livet var Nielsen en Festfigur; der var altid Klang om hans Navn. Han var den første Skuespiller, der som saadan blev Professor, Ridder og Dannebrogsmand, og som modtog fremmede Ordner. Men bag denne prangende Facade boede en Sjæl, der lod sig kaste hid og did af tilfældige Luner og Stemninger. Som bekendt tænkte Heiberg paa ham, da han i »En Sjæl efter Døden« skrev Skuespillersindets Psykologi. 1823, $^{3}/_{6}$, blev Nielsen gift med den tyskfødte Sangerinde Caroline Amalie f. Walter, der »som en Perle paa en Mødding« kom her til Landet med Francks tyske Selskab og blev Elev ved Theatret i 1814 (Persh. Tidsskr. 4. R. I, 238). Hun var en nydelig Pige, der paa Grund af sin Stemme i nogle Aar hævdede en smuk Plads ved Theatret; 1817 blev hun gift med den talentfulde Komiker Hans Bull Rind, fra hvem der desværre ingen karakteristiske Breve findes i Arkivet; han døde 1821, $^{2}/_{8}$, 37 Aar gl.; i dette Ægteskab fødtes en Datter, Emilie, som blev hos Moderen, og som døde ugift c. 1892. Paa Rinds forfaldne Grav paa Assistents Kirkegaard findes en Sten med den sørgende Thalia i Marmor af Dajon, hvorunder Enken har ladet indsætte følgende Linier, som sandsynligvis er forfattede af Rahbek: »Med Ære bar han paa Scenen den Maske Thalia gav ham. End hæderligere uden Maske var han i alle Livets Forhold: Som retsindig Mand, nidkiær Kunstner, trofast Ven, øm Fader og kjærlig Ægtefælle. Dette sattes ham til sanddru Eftermæle af hans dybtsørgende Enke«. Paa en Liste fra 1829 har Jonas Collin skrevet: »Saalænge ingen bedre Sangerinde havdes, overbar Publikum med Caroline Nielsens tyske Dialekt. Hendes Stemme er borte og den fremmede Dialekt er bleven kiendeligere i de senere Aar. For Scenen er hun aldeles tabt«. Afsked fik hun 1833 og døde 1869, $^{8}/_{6}$ (Berl. Tid.), »som en Særling af megen Sorg og Kummer«. (Abrahams, Af mit Liv, 73). Ægteskabet med N. P. Nielsen blev ophævet 1830; de havde fire smaa Børn: 1) Frederik Carl Emil, f. 1824, Student, (han omtales Pag. 49), der 1854 rejste til Amerika som Gartner og døde derovre som Professor i Spansk. (W. Schorn, Da Voldene stod, 204); 2) Ernst Peter Sophus, f. 1825, død

som Magistratsembedsmand 1904; 3) Maximilian Ferdinand August, f. 1828, $^{14}/_{2}$, deltog i Krigen 1850, og et nydeligt Brev (i Udg. Eje) viser ham som en rask Soldat (jvfr. Schorn, 212); han debuterede 1852 som Einar Tambeskælver, medens Faderen endnu var Hakon Jarl; han havde Talent og lignede sin Fader, men hans sekstenaarige Skuespillerliv blev ikke lykkeligt; han forfaldt og døde 1868, $^{17}/_{7}$; 4) Anna Charlotte Amalie, f. 1829; hun søgte 1858 om at blive Lærerinde for Danseskolens Børn og lever endnu i San Francisco. I det Ægteskab, som Nielsen indgik 1834, $^{8}/_{7}$, med Anna Wexschall, fik han ingen Børn. 1832 klagede han sin Nød til Kongen: »han vilde nødig sælge de ham evig dyrebare Gaver, hvormed Kongen havde benaadet ham, men bevare dem i sin Familie, som en Erindring om Kong Frederiks Naade«. Han bad om at faa sin Anciennitet beregnet fra den Tid, han indtraadte i Kongens Tjeneste, »nemlig som Officer under Krigen i Holsten«. Han opnaaede da Anciennitet fra 1816.

Nr. 38, Føde for min Kunst. 1824 rejste Nielsen med kgl. Rejsestipendium til Udlandet sammen med Dr. Ryge. Da de skiltes, skrev Ryge til Collin: »Skulde der ... blandt Theaterpersonalet udspredes det Rygte, at vi havde skilt os fra hinanden, fordi vi ikke længer kunde forliges, da kan De kjækt gjendrive dette Rygte, thi vi have paa vor heele Reise ikke havt en eeneste Ordstrid, end sige Trætte med hinanden ...« (Kgl. Bibl.). Et tidligere Brev fra Nielsen paa denne Reise er meddelt af Edg. Collin. (Af Jonas Collins Pap., 262 f.). I Hamborg traf han sammen med Rahbek, som sagde til ham: »at hans Kammerater vilde have Føie at klage, naar han for de 300 Sp., Kongen gav ham til en Reise til Paris, trak om i Tyskland og tiente Penge ved at spille, hvorpaa Nielsen helligen forsikrede, at det aldrig var hans Tanke at træde op for Penge, men blot vilde spille for Ære«. Rahbek beklagede, at han ikke fik sagt, »at det Tydsk, vi Danske taler, klinger slet, især i sydtydske Øren«. (Brev til Mad. B. E. Andersen, 1824, $^{14}/_{6}$; Kgl. Bibl.). Nielsen debuterede som tysk Skuespiller paa Hjemrejsen i Braunschweig. De tyske Skuespillere ved Stadttheatret medgav ham i en Adresse et Bevis for, at han havde optraadt: »Er gab Correggio in dem Drama gleichen Namens von Oehlenschläger, und den Ferdinand in »Kabale und Liebe« von Schiller, und beurkundete in Seinen Leistungen den Mann von Kopf und Herz. Als Künstler und als Mensch gleich brav — gewährte uns Sein persönlicher Umgang einen Genuss, den wir dankbar anerkennend [in] der Erinnerung bewahren«. (Meddelt af Edv. Agerholm, »Teatret«, 9. Aarg.). 1825, Maj, spillede Ryge og Nielsen paa Tysk i Emilie Pohlmanns Forestillinger paa det kgl. Theater, og senere s. A. gav de Gæsteroller hos »den af H. Durchl. Prinds Carl til Hessen concessionerede og af Højsamme tildeels lønnede Skuespildirecteur Huber i Schleswig og Holstein«. Af en Anbefaling paa Tysk skrevet af Oehlenschläger (Privateje) fremgaar det, at Nielsen i 1835 agtede at give Gæsteroller paa det tyske Theater i St. Petersborg. — Eslair. F. J. B. Eszlair, 1772—1840, berømt tysk Heltefremstiller. — Talma. F. J. Talma, 1763—1826, verdensberømt fransk Tragiker; (jvfr. Pag. 220; Bournonville,

Efterl. Skr., 195 ff.). — Mars. Mdsll. Mars, 1779—1847, berømt fransk Skuespillerinde; (jvfr. Brevet Pag. 80; Heiberg, Prosaiske Skrifter, VII, 405 ff.).

Nr. 39, Hamlet. Anledningen til dette aabne Brev var en Anmeldelse, som den senere Finansminister C. N. David skrev i »Kjøbenhavns Morgenblad« (1826, Nr. 113 f.): »Hr. Nielsen viste os den stærke Helt, der i fuld Bevidsthed vælger Midlerne til at forskaffe sig Vished om den begangne Brøde og til at straffe den. Efter denne Anskuelse udførte han Rollen conseqvent, men netop derfor var han ikke Shakespeares Hamlet. Denne er Tvivleren ... Kold og stiv, som mod Rosenkrands og Guildenstern ... var Hr. Nielsen det ogsaa mod Horatio, i hvis Arme han burde afkaste den Byrde, som han ikke selv kan bære. Hr. Nielsens med Shakespeares Aand dybt fortrolige Forgænger i denne Rolle, Foersom, gjorde dette, og hans Fremstilling vandt derved i Effekt og Sandhed ... Hr. N.s Diction var afmaalt og riig paa declamatoriske Skjønheder; men Hamlet er ingen Declamationsopgave ...« Østs Arkiv kalder Nielsens Fremstilling upsykologisk, »han var ikke i Stand til at vise os Hamlets Sjæl«; (VI, 204; jvfr. Brevet fra Winsløw Pag. 172 ff; Heiberg, Prosaiske Skrift., VII, 24 ff.). Skønt han havde mange legemlige Fortrin, som var nægtede Høedt, kan man sikkert fastslaa, at han i Opfattelsen af Figuren og i Dictionens Aandfuldhed var Høedt dybt underlegen. — Hr. Wolff. P. A. Wolff, 1782—1827, Goethes berømte Tragiker. — Dr. Müllner. A. G. A. Müllner, 1774—1829, tysk Forfatter og Kritiker.

Nr. 40, Smagen er saa raa. Fra Hamborg skrev Nielsen (1827) til Rahbek: »Tænk dig min Skræk! i Aftes saae jeg »Die falsche Catalani«: hvilken Fornedrelse for den Scene, hvor Schrøder levede, og hvor hans Byste staar«. (Kgl. Bibl.). — Cornet. J. Cornet, 1793—1860, tysk Tenorsanger, senere Leder af Hofoperaen i Wien. — Kraus Wranitsky. Kathrina Kraus-Wranizky, 1801—51, østrigsk Sangerinde. — Madam Schrøder. Sophie Schrøder, 1781—1868, tysk Tragedienne, Moder til den verdensberømte Skuespillerinde Schrøder-Devrient. — Hertugen. Bernhard Erich Freund, Hertug af Sachsen-Meiningen, 1800—82. — Prinds Phillipsthal. Frederik Vilhelm Carl Ludvig, Prins af Hessen-Philippsthal-Barchfeldt, 1786 - 1834, dansk Officer, g. m. Chr. VIII.s Søster Juliane Sophie, 1788—1850.

Nr. 41, Tochtermann. Philipp Tochtermann, 1775—1833, Tenorsanger, fra 1817 Meddirektør ved Hoftheatret i München. — Clausen. Den danske Skuespiller og Regissør H. A. Clausen; om ham se »Breve fra d. Skuespillere« I, 236. — Belisar. E. v. Schenk fik sit romantiske Sørgespil »Belisar« opført 5 Gange i Sæsonen 1832—33 i Oversættelse ved Skuespiller Holst og med Ryge i Titelrollen. (Om Stykket jvfr. Winsløws Brev Pag. 169 ff.). — Pauly. L. F. Pauli, 1793—1841, i mange Aar komisk Karakterskuespiller ved Dresdner Hoftheater. Winsløw omtaler ham Pag. 169. — Spitzeder. Betty Spitzeder, 1808—72, italiensk født Bassangerinde. — Korn. Maximilian Korn, 1772—1854, berømt tragisk Elsker paa Burgtheatret. Om ham skrev Rosenkilde 1826 fra Wien til Collin: »O Herre, Du store Gud! Hvilken Mængde Gaver har Du ikke her dynget sammen

paa et Væsen! ... Kun eet — thi altid er der noget i Veien: Jeg saae Korns Øie for ofte søge ned i Souffleur Hullet. Dog hvormange glimrende Egenskaber overstraalede ikke denne Feil! ...« (Kgl. Bibl.). Abrahams sammenlignede ham med Michael Wiehe (Af mit Liv, 242). — Urban. Julius Urban, begavet czechisk Forfatter, som døde 1834, 26 Aar gl. — Md. Fries. Adelheid Fries, fra 1820—46 ved Hofth. i München, død 1893.

Nr. 42, Czernin. J. R. Czernin v. Chudenitz, 1757—1845, fremragende østrigsk Adelsmand, som i 1824 blev Chef for Burgtheatret, hvor Komponisten og Forfatteren J. F. E. v. Mosel, 1772—1844, var Vicedirektør, og Forfatteren Joseph Schreivogel, 1768—1832, (bekendt under Pseudonymet Thomas og Karl August West, ogsaa Brødrene West) var Sekretær og artistisk Leder. — Koch, S. G., 1754—1831, bekendt tysk Karakterskuespiller. Rosenkildes Meddelelse om hans Dødsfald i 1826 (Pag. 100) er forkert. Nielsen skrev fra Prag 1827, $^{20}/_{9}$, til Collin: »Den sidste Dag jeg var i Wien, gav Korn mig et Afskedsgilde, hvortil alle de Første fra Theateret vare indbudne. Den gamle Koch førte mig til Ærespladsen, og Glæde og Æresbeviisninger opfyldte min heele Sjæl med den saligste Fornøyelse«. (Kgl. Bibl.).

Nr. 43, da Dr. Ryge kom. Dette Aar, da Dr. Ryge gav Gæsteroller i Christiania, var Indtægten 14,000 Daler, hvilket viste, »at Christiania godt kunde bære et Theater«. (Christiania Theaterforhold 1799—1837, 25; jvfr. Brevet fra Winsløw 174 ff. og Noten). — Kronprindsen, d. e. den senere Kong Oscar I.

Nr. 44, den danske Minister. J. A. F. C. v. Koss, 1787—1858, var paa den Tid dansk Gesandt i Paris. — et par Horn for Orchestret. Dir. skrev til Overhofmarskal Grev Haxthausen, at der »selv om Greven vilde reflektere paa Tilbudet, neppe vilde være Tid til at communicere Nielsen noget derom før hans Afrejse«. I Paris blev Nielsen begeistret for Begrebet »Feu« og skrev ved Hjemkomsten en Indberetning derom til Dir.

Nr. 45, et Porttegn. Magistraten afslog for Følgernes Skyld Nielsens af Dir. anbefalede Ansøgning om et Fritegn til Stadens Porte, »thi det vilde let lede til et stort Tab for Byen i disse dens Indtægter, som udelukkende anvendes til at forskaffe Indvaanerne andre meget store Beqvemmeligheder«. Theaterkassen betalte iøvrigt i 1817 Mad. Frydendahls Udgift til Bompenge gennem fire Aar med 55 Rdlr.

Nr. 46, den forgangne Tid. Bortset fra Høflighedsfraser var Forholdet mellem Nielsen og Heiberg altid spændt. Allerede 1840, $^{2}/_{1}$, omtaler han ham i et Brev til Dir. som en Mand, »hvis Had imod ham og hans længe uden Nytte har arbejdet, og som neppe vil holde op førend vi ere fordrevne fra Theatret«. Ved Direktionsskiftet i 1849 skrev Økonomiinspektør C. F. Lassen til den afgaaede Direktør Adler: »Personalet giør, eftersom det kommer til Byen, underdanigst Opvartning. Om det saa var Hr. Instr. Nielsen, saa paatog han sig den 1ste Audientsdag et meget henrykt Ansigt, idet han forsikkrede Prof. Heiberg om sin Glæde over at have en saadan Foresatte. Hvorledes han saa ud indeni kan D. E. nok begribe; thi til den gamle Jalousi mellem Heiberg og Nielsen kommer nu, at den deilige Plan,

Nielsen eller vel rettere hans Kone havde udklækket bag Hr. Høedt at ville regiere Theatret, aldeles er tilintetgiort. Hvad Mad. Nielsen saaledes ikke opnaaede, kan maaskee nu blive mueligt for Fru Heiberg; jeg synes idetmindste i mange Henseender at kunne mærke en Fruentimmer Haand røre ved Roret ...« Da Heiberg var blevet Direktør, blev Nielsens mange Ansøgninger om Afsked et staaende Thema ved Theatret. (Jvfr. H. Christensen, Det kgl. Theater 1852—59). 1853, $^{19}/_{9}$, skrev Heiberg til Kultusministeriet: »Fra Theaterbestyrelsens Side er aldrig gjort nogen Vanskelighed ved disse Ansøgningers Bevilgelse, og naar Afskeden ikke er paafulgt, har Aarsagen været at søge andetsteds. Thi uagtet Theatret maa betragte det som et Tab at miste en i saa mange Henseender begavet Skuespiller, som det, allene paa Grund af hans udvortes Fortrin, bliver vanskeligt at erstatte, saa vil paa den anden Side den store Letsindighed, hvormed han behandler sin Kunst, idet han saa godt som aldrig memorerer en Rolle, og derved stadigen besværer sine Medspillende. der maae bruge alleslags Kunstgreb for at dække hans Usikkerhed og derved redde Stykkernes Virkning, bevirke, at Beklagelsen over hans Afgang bliver mindre ...« Nielsens Holdning var vaklende og hans Bestemmelser usikre. 1854, $^{6}/_{10}$, bevilgede Kongen omsider hans — foreløbige — Afsked med 1536 Rdlr. i Pension. Hans Tjenestetid blev beregnet fra Ansættelsen som Løjtnant 1811. (Om hans senere Optræden jvfr. Brevet Pag. 87 ff.).

Nr. 48, den store Ulykke. Hermed sigtes til Gaarden »Friheden«s Brand. Under Forsøget paa at redde nogle Heste indebrændte en Søn af Postmesteren i Helsingør, Justitsraad Mazar de la Garde (Berl. Tid.).

Nr. 49, min Distraktion. Et omtrent ligelydende Brev til Redaktør Liebenberg, hvori Nielsen indrømmer, at han hin Aften «var aldeles aandsfraværende«, er meddelt i Liebenbergs »Optegnelser«. Allerede 1850, $^{12}/_{2}$, skrev Hostrup til Heiberg: »Ved den anden Opførelse af »Soldaterløjer«, som jeg bivaanede, har jeg særdeles Grund til at beklage mig over Hr. Instructeur Nielsen. At han næsten ikke gjengav en eneste af sine Replikker ordret, derved er vel intet at gjøre. At han opfyldte sin Rolle [Gaardejer Lange] med en Mængde Eder og lignende Udtryk, som slet ikke findes i den, har vel sin Grund i, at han anseer sligt for Jovialitetens nødvendige Særkjende, og skjøndt jeg heri ikke kan være enig med ham, maa jeg vel finde mig deri. Men at han efter Slutningsverset, hvori Anker synger: »Men af Soldaterløjer har De vel nok?« — stik imod sin foregaaende Replik og hele Rollens Karakteer — højt og tydeligt svarede: »Ja, jeg har nok!«, det maa vel, hvis det ikke skal være meningsløst, betragtes som en Desavouering af selve Stykket, som en Mishagsytring, der paa dette Sted vistnok maa ansees for højst usømmelig. Det er derfor min ærbødige Begjæring til Hr. Professoren, at det maa blive ovennævnte Skuespiller betydet, at han ved den næste Opførelse af »Soldaterløjer« har at afholde sig fra slige upassende Tilføjelser«.

Nr. 50, Hr. ZU-ZX. Under dette Mærke skjulte sig sandsynligvis Kritikeren Clemens Petersen. — Reise for at fortjene. 1858 gæstede Nielsen Stockholm. Dér roste Arveprins Oscar (senere Oscar II) Høedts Bøger

— sandsynligvis »Om det Skjønne« — i en Samtale med Nielsen, hvilket han meddelte Høedt, som svarede: »Det maa dog være en mærkelig Prinds, den Oscar! Thi hvad enten han nu har Ret i sin Begeistring, eller ikke, hvadenten den altsaa beviser Noget eller Intet med Hensyn til mig, saa er den dog altid et godt Beviis for ham, et gyldigt Vidnesbyrd om, at han baade har Aand og Hjerte, og altsaa er en ganske ualmindelig Arveprinds. Jeg skal ogsaa — naturligviis — snarest mulig efterkomme hans Opfordring og sende ham mine øvrige Smaating . . .« (Kgl. Bibl.). — døe paa Valpladsen. Nielsen spillede sidste Gang d. 24. Febr. og døde d. 13. Marts 1860. Hans sidste Bolig var i Gothersgade 16 — ikke som Persh. Tidsskr. (6. R., II, 204) angiver »paa Frederiksberg«. Han blev begravet ved Anna Nielsens Side paa Frederiksberg gamle Kirkegaard. Theatrets Skuespillere lod i 1910 Graven istandsætte.

Nr. 51, Phister. Han er en af de meget faa danske Skuespillere, som har sin selvstændige Biografi (Otto Zinck, J. L. Phister), og flere af Tresernes unge Skribenter har givet righoldige Skildringer af hans geniale Opfindsomhed, Forvandlingsevne og gigantiske Flid. (Jvfr. E. Brandes, Dansk Skuespilkunst; G. Brandes, Jeppe paa Bjerget, Saml. Skr. XIII E. Collin, Holbergske Skuespillere, Jubeludg. III). Alt fandt han glimrende og prægnante Udtryk for — kun i Figurer, der ikke maatte frembyde nogen Særegenheder, men som skulde virke ved jævn Følelse alene, var han uheldig. Sprogets Grændser hindrede ham i at blive verdensberømt; han maatte nøjes med at blive den Skuespiller, paa hvis Skuldre vor komiske Nationallitteratur gennem fyrretyve Aar hovedsagelig hvilede. Hans Fader, Overlærer ved St. Nicolai Fattigskole L. H. Phister skrev 1824, $^{6}/_{5}$, til Dir.: »Jeg er af den Formening, at min Søn efter at have været Elev i 6 Aar allerede nu burde kunde bidrage mere til at dække Udgifterne for hans Undervisning og Klæder; min Uformuenhed gjør mig det umuligt at anvende de Penge paa ham, som 5 yngre Børn billigen kunde gjøre Krav paa«. 22 Aar gl. skrev Phister til Dir., at han selv maatte sørge for sit Underhold, »hvilket var ham umuligt, saalænge han ikke formedelst Gjæld kunde hæve sin ringe Gage«. (Privateje). »Phister er i en bestandig Pengetrang, fortæller P. V. Jacobsen i sin Dagbog, »der driver ham til meget ugenert at laane Marker, ja Skillinger af de andre; ligeledes har han dagligen en Mængde Anekdoter og sælger af disse til Lysthavende for 4 à 8 Sk. og paaser deres Betaling paa det nøjeste. Da han ofte, som han siger, i flere Dage intet har at spise, saa slaar han sig som Snyltegæst helst til Nielsen, hvem han i Forvejen vinder ved en næsten karikaturmæssig Enthusiasme over hans Spil«. (Persh. Tidsskr. 4. R. II, 109; jvfr. Lorch, 75 Aar, 110 ff.). Idet Dir. 1833, $^{21}/_{5}$, anbefalede til Kongen en Ansøgning fra Phister om Hjælp »til at komme paa Landet for«, skrev den, at han i denne Sæson ikke allene havde stadfæstet de grundede Forhaabninger, Dir. nærede om hans fortrinlige Talent, men han havde tillige ved en exemplarisk Flid og den mest udholdende Anstrengelse bragt det til i denne Sæson at udføre 138 Partier, det største, som i en

Række af Aar var blevet udført paa det kgl. Theater. 1838, da han modtog en Gratifikation paa 300 Rdl., skrev han, »at han havde opnaaet den Lykke at vise en materiel Virksomhed, som var uden Exempel i Theatrets Historie«. S. A., $^{11}/_{10}$, skrev Ryge til Dir., at efter hans Mening var Phister i Besiddelse af et Repertoire, der oversteg hans artistiske og fysiske Kræfter, og han foreslog derfor at lade Waltz, »der bedre reciterede Vers end Hr. Phister«, overtage en af hans Roller. 1832 var han blevet gift med Charlotte Oehlenschläger, Digterens ældste Datter. »Han traf hende en Formiddag, og om Middagen sagde han, hun skulde blive hans Kone«. (Collet, Optegnelser, Persh. Tidsskr., 5. R., III, 267). »Af medfødt Kiærlighed til Kunsten, og fordi den Mand, jeg havde valgt mig var Skuespiller, blev det mit Ønske, at ogsaa jeg maatte offre mine Evner og min Flid for Skuepladsen, skrev hun til Kongen 1833, $^{12}/_{8}$; hun kunde imitere Stemmer, havde udmærkede Kundskaber, men manglede Talent. Efter sin Debut vilde hun ikke modtage Ansættelse som Elev, »det vilde hun anse som utaknemligt mod sin Fader«, og skønt Oehlenschläger tilskrev Dir. et Brev, der gør hans Faderhjerte Ære, opnaaede hun ikke at blive ansat. Hun døde i Barselseng 1835, $^{12}/_{3}$, kun 24 Aar gl. efter en lille Pige, som bar hendes Navn og som døde samtidig med Moderen; et ældre Barn, Sofie Birthe Wilhelmine, 1833—77, blev gift med Rektor Ankjær i Aalborg.

Nr. 52, jeg eier ingen Penge. 1837 fik Phister 300 Specier i kgl. Rejseunderstøttelse til Paris; efter Hjemkomsten skrev han til Kongen, at han i Udlandet havde gjort en Gæld paa 850 Francs. 1839 indgik han sit andet Ægteskab med Sangerinden Christiane Holst, 1811—41, med hvem han fik en Datter, som 1845, $^{18}/_{5}$, omkom ved et Ulykkestilfælde, hvorfor Opførelsen af »Pak« blev aflyst. Moderen havde faaet Undervisning af Siboni og af Mad. Nielsen »i Deklamation og scenisk Presentation«. 1835, $^{26}/_{2}$, skrev hun til Dir., at Siboni havde udvist en Adfærd imod hende, som forbød hende oftere at benytte hans Undervisning«. Ved hendes Ansættelse som Prøveskuespillerinde skrev Dir., »at hun med et behageligt Udvortes forbandt en god Syngestemme, men at hun ikke i Henseende til den sceniske Fremstilling havde lagt et saadant Talent for Dagen eller giort saadanne Fremskridt som Jfr. Louise Petersen«. Efter hendes Død klagede Phister over det økonomiske Tab — 600 Rdlr. om Aaret — han havde lidt ved hendes Bortgang. »Mit Fag udfordrer en Deeltagen i Livets Adspredelser, og det er en dybt følt Trang og absolut Nødvendighed for mig efter Dagens og Aftenens Arbeide at finde Hvile i et hyggeligt og behageligt Hjem . . . Næringssorger er og maa være al Lunets Død«. Senere skriver han, at han vover at tro, at han ikke bør lønnes slettere end de Skuespillere, der har flere Embeder; »thi det vil vel ikke nægtes, at jeg i min Stilling udretter mere end f. Eks. Hr. Stage i tvende Embedsstillinger med tvende Gager«. Han slutter med at bede om et Instruktørembede »thi foruden Fordelen af Gagen vindes tillige, at jeg har Tilladelse til at gaae paa Comedie om Løverdagen, samt at jeg ikke hvert Aar maa betale c. 60 Rdlr. for Billetter til min Moder, min Datter og hendes Opdragerinde, men kan som andre af Theatrets Embeds-

mænd lade min Familie eller Venner gaae paa mine Billetter. Heller ikke behøver jeg at gyse slet saa stærkt for den gamle opslidte Skuespiller med 666 Rdlr. og 4 M. i Pension, thi Instructeuren faaer noget med«. Hvis han ikke opnaaede det, han søgte, bad han om Afsked. (1842, $^{6}/_{10}$). Kongen gav ham 100 Rdlr. af Chatolkassen — og Phister blev. 1843 indgav han en Specifikation over sin Gæld, og senere paa Aaret bad han atter om at blive Instruktør og mindede om, at han havde undervist Gundersen og N. P. Knudsen i deres Roller. 1845 søgte han endog om Regissørembedet. (Jvfr. Gads Magasin 1910—11, 608; O. Zinck, Studenter- o. Theaterliv, 129; Breve fra Phister findes i Breve fra o. t. H. Hertz; E. Reumert, Minder o. Phister, Tilskueren 1897). 1846, $^{13}/_{2}$. blev han gift med Louise Amalie Petrine Petersen, f. 1816, $^{21}/_{1}$, som Molbech i 1837 kaldte »et med sieldne og fortrinlige Naturanlæg begavet Subject ... der uden noget Slags Connexion med Theater-Personalet, som ikke sielden maa medvirke til at fremhielpe debuterende Begyndere, meget hastigen selv banede sig Vei som Eleve til en almindelig Erkiendelse af hendes umiskiendelige, fornemmelig ved egne Kræfter sig udviklende Talent«. (Jvfr. Pag. 193). I Indstillingen ang. hendes Ansættelse som Prøveskuespillerinde skrev Dir. til Frederik VI: »Jfr. Petersen forbinder med et tækkeligt Udvortes saare kjendelig et ualmindeligt stort naturligt Talent for Scenen, især for Lystspillet og Vaudevillen, og derhos viser hun en sielden Flid og Villighed«. Men Fru Professorinde Louise Phister tilhører endnu ikke Historien.

Nr. 54, et stærkt Fjendskab. Dette ironiske Brev sigter til de Vanskeligheder, Overskou som Forfatter til »Stormen paa Kjøbenhavn« maatte gennemgaa, og det Fjendskab, som derved opstod mellem Stykkets Komponist, H. Rung, og Forfatteren. En Korrespondance om disse Stridigheder findes i Theaterark. (Jvfr. Overskou, V, 692 ff.).

Nr. 55, Rosenkilde. »Ligetil sin Død«, skriver hans Datter, Fru Sødring, »bevarede han Barnet i sig uskadt, og det var det, der gav hans Kunst den bestandige Ungdom«. Rosenkilde var altid sig selv paa Scenen; han tilhørte den Art Komikere, der ikke lægge Vægt paa Dialekt eller Maskering, og hvis Fantasi ikke skaber Skikkelser fra Livet, men fra deres eget Indre. Han var original, naiv, indtagende som Kunstner, lunerig og snurrig; hans sceniske Virkemaade var bundet til noget saare personligt, ligesom f. Eks. Sophus Neumanns Kunst. Læser man nu om Rosenkildes mangfoldige Indfald og Tilføjelser, forekommer de ikke nær saa morsomme, som hans Samtid syntes. Forklaringen er den, at Rosenkilde var en genial Improvisator, aandeligt i Slægt med Londemann. Han var en Nyskaber, for hvem Tradition betød Hindring. Og dertil ejede han en Evne, som Eftertiden ogsaa genfandt hos Sophus Neumann: han kunde bringe et elegisk Element ind i det Komiske og fremkalde Taarer af Munterheden. Hans Navn er for alle Tider knyttet til Holbergs Komedier og Heibergs Vaudeviller. (Om Rosenkildes Barndom i Slagelse og Ungdom som Kantor i Aarhus jvfr. hans Efterl. Skrift. I; Ingemann, Levnetsbog II, 14; om hans ejendommelige Brevstil se Overskou, Af mit Liv,

434; Breve fra ham findes i Breve fra o. t. H. Hertz; Fru Sødrings Erindringer; Tilskueren 12. Aarg.; Museum 1893, II). I mere end tyve Aar fra Debuten i 1816 var hans Liv en sand Armodens Klagesang; Arkivet vrimler af Skrivelser, hvori Anmodning om Hjælp bestandig varieres. Som i en Sum har han skildret sin elendige Tilstand i Brevet Pag. 103 ff. Han blev ofte hjulpen med Gratifikationer og Naadesbevisninger, alligevel var Fattigdom og Nød hans Særkende. Mange Udveje forsøgte han; 1817 bad han om at blive Theateroversætter istedetfor Skuespiller; han blev Bladudgiver — Frederik VI understøttede »Brevduen« med 216 Rdlr. aarlig — dramatisk Forfatter, oprettede et Middagsabonnement, thi, som han 1821, $^{29}/_{4}$, skrev til Collin, »hvad skal man giøre? Vi ere for mange Munde — dette vil, naar det gaar an, give os vor Mad frit.« Overskou spiste ved dette Bord, »hvor man spiste fortræffeligt og fandt meget interessant Selskab, men som ophørte, da den bekendte Skuespillerbeundrer, Slagter Henrichsen, ikke saa sin Regning derved«. (Af mit Liv, 331). Rosenkilde søgte endog at blive Graver ved en af Kirkerne, samtidig med at være Skuespiller. (Personh. Tidsskr. 4. R., II, 92). Dir. undersøgte i 1827 hans private Forhold og skrev til Kongen, »at hans Forfatning var den sørgeligste og grændsede til Fortvivlelse; som Familiefader har han daglig 10 Personer at underholde«. Hjælp fik han baade til Afdrag og til Børnenes Studering, men endnu i 1846 skrev han til Dir., at Chr. VIII under en Audiens havde sagt til ham »at det vilde være ham kjært at frigøre hans Sind for de Bekymringer, der trykke det, og saaledes opmuntre og vedligeholde de Kræfter, ved hvis aandsfriske Virken, han altid glædede sig«. — Anlæg for Sangen. Det var egentlig Rosenkildes Stemme, der førte ham til Scenen — som Elsker. Men Kortjenesten hadede han. 1817 skrev han til Dir.: »Jeg gik ikke fra et Embede, der ikke forpligtede mig til mere end een Dags Arbeide om Ugen for frie Bolig og 400 Rdlr. og altsaa overlod mig de 6 Dage ugentlig til frie Afbenyttelse — for at friste den høieste Grad af Mangel ved at være Chorist ved Theatret«. 1823 nægtede han at gøre denne Tjeneste »skulde end Følgerne blive de allerværste«.

Nr. 56, opfyldt af Had. Forholdet mellem Rahbek og Rosenkilde blev aldrig godt. Men Rahbek skrev til Collin 1828: »jo mindre Rosenkilde i mange Henseender er min Mand, jo nødigere vil jeg mistænkes for at lægge ham noget i Veien«. Rosenkilde sendte ham 1827 »Den dramatiske Skrædder« og skrev bl. a., at han »ifjor Sommer bestandig havde havt Originalen for Øie«. Rahbek skrev til Collin om Stykket: »Mit Sindelag mod det kjender Du; men det er antaget og skal altsaa spilles. Og saa gjerne jeg vilde være riig Mand nok til at frakjøbe Theatret denne Farce, saa lidet vilde jeg paa min Embedsvei lægge det ringeste Anstød i Veien«. (H. C. Andersen og det Col.ske Huus«, 961 ff.). — min ædle Velgiører. Rosenkildes Forhold til Collin belyses yderligere gennem nogle morsomme Tournébreve udg. af Edgar Collin i »Af Jonas Collins Papirer«.

Nr. 57, Baggesen. Digteren Jens Baggesen døde paa denne Hjemrejse i Hamborg d. 3. Oktbr. 1826. (Jvfr. Dr. Rosenberg: »Portrait des

Dichters« i den tyske Udgave af »Adam und Eva«, 1885). — Töplitz, som Rosenkilde ogsaa skriver: Toplitz, er Kurstedet Teplitz i Bøhmen. — Sonnenleithners. Om Regeringsraad Sonnleithner, hvis Kone var fra København, skriver Oehlenschläger i sine Erindringer: «Han havde begyndt at oversætte min Hugo v. Rheinberg, men holdt inde dermed, da han hørte, jeg selv vilde giøre det«. (III, 163 f.; jvfr. Abrahams, Af mit Liv, 220).

Nr. 58 og 59, han vilde slaae mig. Rosenkilde nægtede at optræde sammen med Ryge, førend han havde faaet Oprejsning. I Direktionsmødet blev man enige om ikke at ændse »den usømmelige Maade hvorpaa Ryge havde affattet sin Erklæring (jvfr. Pag. 132 f.), og at det burde paalægges ham at giøre Afbigt«. Den 8. Maj 1827 blev han saa nødt til i Theaterchefens Hus i Overværelse af Skuespillerne Lindgreen, Clausen, Enholm, Liebe, Stage, Nielsen, Foersom samt Syngemester Zinck at gøre Rosenkilde en fyldestgørende Undskyldning. »Han vilde ikke lade sig foreskrive, hvad han skulde sige, men han vilde lade sit Hjerte tale. Han forsikkrede høitidelig at han fortrød, hvad der var passeret og bad Rosenkilde tilgive ...« (Brev fra Stage til Collin, Privateje).

Nr. 60 og 61, Mine Børn. Rosenkilde var gift med Maren Falck Christensen, † 1852, 65 Aar gl.; (jvfr. Pag. 113), Datter af en Købmand i Aarhus. Hans Børn vare: 1) Marie, † ugift 1873, 60 Aar gl. 2) Georg, Skrivelærer, Kammerassessor, † 1891, 77 Aar gl. Han udgav nogle Erindringer om Faderen. (Ill. Tid. XXIII). 3) Adolph Marius, 1816—82, kgl. Skuespiller, g. m. Skuespillerinden Anna Kirstine. f. Paaske, 1825—85. (Jvfr. O. Borchsenius, Hjemlige Interiører). 1849 bad han fra Christiania Heiberg om at faa Lov til at debutere paa det kgl. Theater, hvor han tidl. havde spillet, for eventuelt at opnaa et Engagement. Han foreslog at spille v. Buddinge, Birkedommer Krans og Mads i »Kjærlighed uden Strømper«. Heiberg gik ikke ind paa Forslaget, men ved Høedts og Wiehes Udvandring i 1855 gav han ham, som imidlertid var kommet til Casino, et Tilbud, som Rosenkilde ikke modtog, da han ønskede at gaa med Dir. Lange til Hoftheatret. Efter Heibergs Bortgang i 1856 til sin Død fortsatte han Faderens Gerning paa det kgl. Theater. 4) Rose, g. m. Oberst Olufsen, † 1848, 29 Aar gl. 5) Julie Weber g. Sødring, 1823—94, kgl. Skuespillerinde. Om Dir. Mistro mod hendes rige, særegne Evner har hun selv fortalt i sine »Erindringer«. (I, 142 ff.). Efter Faderens Brev (Nr. 61) hørte hun ikke mere til Dir. Krav om en 4. og 5. Debut, men 1844, $^{15}/_{6}$, tilbød den hende Ansættelse — som Elev. Herpaa svarede Rosenkilde bl. a: »Kan Dir. ikke antage hende i Theatrets Tjeneste med Prædikatet Skuespillerinde, saa maa hun opgive sit Ønske«. Dir. stillede hende derefter en saadan Ansættelse i Udsigt, som hun omsider modtog d. 17. Dec. 1844.

Nr. 62, Mantier. En Omskrivning af »Mantzius«; Rosenkilde sigter til hans Afsked i Juni 1844. (Jvfr. Noterne til M.s Breve). — Rotterne fik man vel ud. Dette er ingen Overdrivelse af Rosenkilde; 1819 siges det i Kruse, Theatret »at Rotterne i Parterrelogerne ikke alene bemæg-

tiger sig nedfaldne Handsker, men endog beskadiger Damerne Klæder« (I, 192). I 1844 siger Fru Sødring »at der til Tider var flere Rotter end Tilskuere i Logerne«. (Erindringer I, 152).

Nr. 63, i Fred for Penge-Sorger. Omtr. paa samme Tid skrev Adler til Collin, »at der i denne Tid ikke kunde rækkes Rosenkilde nogen Understøttelse«. Kongen havde kort forinden afslaaet et Andragende fra ham, da han allerede tidligere samme Aar havde faaet Hjælp.

Nr. 65, min Afsked. Rosenkilde vedblev at spille Komedie til to Maaneder før sin Død, der indtraf d. 12. Nov. 1861. Hans Grav findes paa Garnisons Kirkegaard. P. L. Møller skrev over ham: »Altid beskæftiget med Ideer (Historie, Politik, Poesi), der laa udenfor hans Kunst, var han af en poetisk og idealistisk Natur, der langt i Højhed og Omfang overgik den ham af Naturen givne Evne til scenisk Fremstilling, skrev godt, ... men ved sin begrændsede fysiske Organisation som Skuespiller indskrænket til et snevert Fag, det subjektiv Komiske, som tilfældig stemte med hans specielle Ydre og markerede Personlighed. Efter Familiens Adspredelse ved Død og Giftermaal syntes hans Natur at tage et nyt Opsving, hæve sig til renere og ædlere Højder end før. Maaske stod Idealet klarere og mere ublandet for ham, da han kun hørte Musens egen Røst, uforstyrret af de velmente, men mest hule og flade Lovtaler, der forhen omgav ham i Hjemmet. Visse Folk opfatte Familiekjærlighed som gjensidig Forpligtelse til Reklamer«. (Nutiden, XIII, 37).

Nr. 67, Ryge. Alle spredte Beretninger om ham giver Nutidslæseren det Indtryk, at Ryge er den største tragiske Skuespiller, Danmark har ejet. P. L. Møller har udtalt, at Thorvaldsen og Oehlenschläger forholder sig til ham som Rafael til Michel Angelo. Baade i det Alvorlige (Hakon Jarl) og Komiske (Per Degn) havde han den Dristighed og Sikkerhed i Bevidstheden om aldrig svigtende Kraft eller Følelse, som udmærker Shakespeare. Naar Ryge spillede Oehlenschläger, troede man at se Shakespeare. (Nutiden XIII, 37). Mærkelig var hans Mangesidighed, som næsten oversteg enhver Grænse, men han sammenblandede ikke Rollens Personlighed med sin egen; han stillede den sidste bag den første, omtrent paa samme Maade som en Marionetspiller besjæler sin Dukke. (Ryge, Critisk Sammenligning). Han gengav Menneskene, som om han med sin Doktorkniv havde snittet dem Karakteren ud af Livet. (Wilde, Erindringer I). Af hans Buste forstaar vi, at han har haft et gribende Udtryk for Grublen og mandig Melankoli; lykkeligt svarede hans ydre Midler til hans Evne; høj, bred og kraftigbygget var han. Hovedet var noget lille og Halsen kort, men Øjnene var store, fremstaaende og intelligente; der var aandelig Magt over hele Skikkelsen. Stemmen sammenlignede H. C. Knudsen med Basunbassen i et Orgel. Og til disse sceniske Magtmidler kom den flammende Begeistring, en Fantasi til at se Situationen, en Evne til at lade Publikum føle, hvad han sagde. De skønne Linier var ikke Ryges Sag; han vedblev at virke mere kolossal end plastisk. Med ham kom Vildskaben, det Ubændige, Giganten paa Scenen i Danmark: »de raa, skarpe

Former, der indhyllede en dyb, romantisk Aand, duftende af Havtaage, Hedenskab og Offerblod«, som Bournonville skriver om hans Hakon. (Mit Theaterliv I). Ryges Navn er uløseligt knyttet til Oehlenschlægers; først gennem ham saa Folket Digterens Tanke legemliggjort og aandeligt fortolket. Han virkede med Geniets underfulde Magt lige stærkt paa de Enkelte som paa Massen; derfor fik hans Navn over hele Landet en større Nimbus end nogen anden samtidig Skuespillers. I Ydmygelsens og Fornedrelsens Tid, Aarene omkring Kielerfreden, »var Skuepladsen det eneste Sted, hvor Livet traadte frem i store opmandende Træk« (H. N. Clausen, Optegnelser, 19). — Interimslærer i Kiel. Om Ryges Ungdom jvfr. hans Selvbiografi. Medens Prof. Wiedemann ved Jordemoderskolen i Kiel havde Permission, blev cand. med. Ryge 1805, $^{22}/_{11}$, midlertidig ansat med 100 Rdlr. halvaarlig; Prof. Saxtorph anbefalede ham. (Tyske Cancelli, Vorstell. 1805, II, 139). Samme Aar oversatte han Wiedemanns »Undervisning for Giordemødre«; i Fortalen beklagede han »det danske Sprogs Armod«. Prof. Guldberg forsvarede Dansk i »Kieler Wochenblatt«; han stemplede Angreb paa det »som et Foster af kaad Vankundighed«. Dr. Ryge fremkom da med en Erklæring paa Tysk: vel var han stolt af Navnet Dansk, men han mente ikke »at Sproget kunde sættes ved Siden af nyere europæiske Sprog«. »Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn« (1806, Nr. 75) mindede ham om, at Baggesen dog havde skrevet Labyrinthen paa det Sprog, som Ryge kaldte fattigt, »da han kun skulde oversætte en Bog«. 1806 nedsatte han sig som pract. Læge i Cappeln; derfra opnaaede han «ein jährliches Gehalt« i 5 Aar paa 100 Rdlr. samt Prædikatet »Fysikus«; »hans gamle Fader blev derved overbevist om, at det ikke var paa Grund af Efterladenhed i sine Pligter, at han maatte forlade den kgl. Tjeneste som Interimslærer«. (T. C. Vorstell. 1806, II, 86). 1807 blev Ryge Fysikus i Flensborg By og Amt, fra hvilket Embede han 1813, $^{17}/_{3}$, efter Ansøgning blev afskediget. I denne fremkommer han bl. a. med den interessante Udtalelse, at han »durch einen verdrieszlichen Prozess in unangenehme Collisionen mit mehreren angesehenen dortigen Familien gerathen und daher der Aufenthalt daselbst ihm höchst unangenehm geworden sey«. (T. C. Vorstell. 1813, I, 119. Om hans Ophold i Flensborg jvfr. Ill. Tid. XXIII, Nr. 1159). — en brav, elskværdig Kone. Ryge blev 1807 gift med Christiane Frederikke Becker, 1784—1819, med hvem han førte det lykkeligste Liv; hun døde efter at have skænket ham det 8. Barn, hvoraf de fire døde som ganske smaa. De øvrige vare: 1) Victorine Mathilde Tertia, 1810—75; da Faderen ønskede, at Børnene skulde lære noget nyttigt, blev hun 1825 ansat som Syerske paa Theatret under Stedmoderen, »hvis Blik ikke var hende mildt, da hun var et udtrykt Billede af sin Moder«. (Natalia Ryge til Overskou, Dania IX). 1831 blev hun gift med kgl. Skuespiller Corfitz Seemann, f. 1800, $^{9}/_{8}$; hans »Iagttagelser ved de tydske og franske Theatre«, som han tilskrev Dir. efter sin Hjemkomst fra en med kgl. Understøttelse foretaget Rejse i 1833, bærer Præg af Dannelse og Forstand. Som Skuespiller var hans bedste Egenskab et udmærket Ydre; efter 17 Aars Virksomhed tog han sin

Afsked, og Dir. bevidnede, at han »ved Flid, Orden og Nøiagtighed i Opfyldelsen af sine Pligter havde erhvervet sig dens Tilfredshed«. Seemann døde i Nyborg 1875, $^{2}/_{2}$, som Toldembedsmand og Justitsraad. 2) Immanuel Christian Valdemar Qvintus, 1813—91, Distriktslæge i Roskilde. 3) Clotilde Natalia Septima, 1815—95, kgl. Skuespillerinde, jvfr. Pag. 212. 4) Christiane Frederikke Orpheline Octava, 1819—56, g. m. Prof. v. Universitetet N. L. Westergaard. (R. Bojesen, Familien Ryge). — Patrik Peale. En tysk Adelsmand, hvis egentlige Navn var v. Seckendorff, som dyrkede den mimiske Kunst under det paatagne Navn for ikke at gøre sin Familie Skam. Han gjorde megen Lykke ved sine Forestillinger i København 1811. Oehlenschlæger kalder ham »en forskruet, kiedsommelig Person«. (Erindringer III, 48). — Den høje Direction. I sit Kancellisprog svarede Dir. 1812, $^{18}/_{9}$, bl. a., »at det ikke kan andet end i høieste Grad være den behageligt at se een Mand, ikke blot af modne Aar og bekiændt Dannelse, men der og allerede saavel i den litterariske som borgerlige Verden beklæder et hæderligt Sted, af varm og uegennyttig Iver for Kunsten villig til at hellige sit Pund, sin Tid og sin Flid til dens Dyrkelse, og at den vilde handle aldeles uforsvarlig mod Skuepladsen, hvis den afviiste Hr. Doctorens behagelige Tilbud at ville giøre en Reise hid for at aflægge en Prøve ...« Men den vilde handle uredelig, hvis den ikke aabenhjertig vedgik, at selv om han vandt Præmien, saa vilde den Stilling, som ventede ham, neppe i nogen Maade kunde give nogen Erstatning for det, han i sin nuværende Stilling opgav.

Nr. 68, følgende Roller. Man ser af denne Rolleliste, at Ryge havde mindre æstetisk Smag end Skuespillergeni og Energi; ikke én Figur af Shakespeare, Schiller eller Oehlenschlæger opgiver han. I et Brev af Oktbr. 1812 beder han om at faa Lov til at debutere som Niels Ebbesen, »som jeg nu engang saa usigeligen ynder«. — inden jeg reiser. I Svaret paa dette Brev opgav Dir. ham de Gager, som Theatrets bærende Kræfter oppebar; den advarede ham og bad ham erindre, at Pengene havde forandret Værdi, siden Præmien blev udsat, men den imødesaa dog med levende Interesse hans bebudede Komme. Dir. vidste intet glædeligere »end at være i Spidsen for en Skueplads, hvis Lemmer besiæledes af hans Aand og Kunstkiærlighed«. Den sendte ham Niels Ebbesen; de øvrige af Ryge opgivne Roller »var ikke i Gang paa Skuepladsen«. Den historiske Prøve fandt Sted d. 9. Nov. 1812. Dir. synes ikke straks at have Forstaaelsen af, at denne Dag var en sand Vaardag for Theatret; ihvertfald skrev den til ham, at den gjerne vilde lære hans Talent at kjende fra flere forskjellige Sider, og den bad ham derfor forberede sig paa nogle af de andre opgivne Roller. Derefter vilde endnu en Prøve blive foranstaltet. Denne har sandsynligvis først fundet Sted efter hans anden Rejse til Hovedstaden; d. $^{23}/_{3}$ 1813 staar han opgivet blandt »de Indkomne til Staden« i »Dagen«, og Maanedsdagen efter debuterede han som »Palnatoke«. Der er noget karakteristisk i, at Kostumet maatte syes om til ham; han passede ikke Tøj med andre. Datidens elendige Dagspresse indeholdt intet om denne mærkværdige Debut, hvortil der blev

solgt for 357 Rdlr. Da han kort Tid efter spillede Hakon, indeholdt Kassen 367 Rdlr.; til Sammenligning tjener, at Barselstuen et Par Aftener efter gav 165 Rdlr., medens Førsteopførelsen af Hamlet nogle Aftener før indbragte 353 Rdlr. Tænker man paa det overordentlige ved Ryges Fremtræden og den Interesse, der knyttede sig til hans Person, og sammenholder dette med det ringe Antal Gange, han optraadte i sine bedste Roller, saa ser man deraf Byens Lidenhed og den Kamp, den oehlenschlægerske Tragedie førte med Publikums Lyst til at se Kotzebue. Debutrollen Palnatoke spillede Ryge kun 17 Gange i de 29 Aar, han var ved Theatret. Hakon Jarl vovede man kun i to Sæsoner at give to Gange, ellers omtr. én Gang om Aaret — 24 Gange i 29 Aar. Stærkodder spillede han syv Gange i tyve Aar. Hvilken Begivenhed en saadan Kunstners pludselige Fremtræden vilde være i vore Dage! Hvilken Mængde røde Lygter!

Nr. 69, Deres Forelæsninger. Rahbeks Forelæsninger paa den dram. Skole var udkomne 1809 under Titlen »Om Skuespillerkunsten«.

Nr. 70, practiserende Læge. Efter sine Debuter fik Ryge den udsatte Præmie for Helteroller samt Ansættelse med 600 Rdlr. (Jvfr. Selvbiografien). Dir. skrev i Indstillingen: »der kan kun være én Stemme om, at han i hver Henseende er en Hæder og en Vinding for Skuepladsen«. Derimod afslog Dir. Ryges Ønske om at blive Læge ved Theatret, fordi den ansatte Læge, Dr. Rahlff, protesterede skarpt derimod. »Dr. Ryge har selv været Stadsfysikus«, skrev han, »og vilde paa denne Post neppe have tilladt Andre, hvad han nu tillader sig, Indgreb i Embedsfunktioner«.

Nr. 71, Kruse. Om J. W. Kruse, se Breve fra d. Skuespillere I, 120 f. — Olsen. Niels Olsen var en talentfuld Karaktérkomiker, Elev af Schwarz. Han havde været Skuespiller i Odense og blev 1800 ansat ved det kgl. Theater. 1814, Juli, fik han Afsked, »da han med tunge Kaar og andre tilstødende Omstændigheder adskiellige Gange havde været overfaldet af en Svaghed«. Han døde 1819, $^{24}/_{6}$, i Grønnegade 256, c. 46 Aar gl. Enken hed Pouline Marie, f. Bagge; de blev skilt 1800 (Persh. Tidsskr. 5. R., VI, 49), men maa atter være blevet forsonede, thi ved Mandens Død meddelte hun Skifteretten, at de havde en Datter paa 15 Aar. Boet blev vurderet til 31 Rdlr. Hun døde 1853, 88 Aar gl. (Forsegl. Prot., Landsark.).

Nr. 72, Forfatteren selv. Provst Fr. Schmidt traf Ryge hos Oehlenschlæger d. 14. Dec. 1817; han talte uophørlig fra Kl. 3 til Kl. 1 om Natten og for det meste ret interessant. »Vi bleve bekjendte med alle Theatrets Indretninger og Cabaler. Især har han meget Talent til at efterabe Andres Sprog og Miner, ja til endog at efterligne flere forskjellige Personers Samtale paa eengang, hvilket paa det Plattydske, som han taler meget færdigt, især klinger snurrigt. Saaledes gav han os forskjellige Flensborger-Madammers Raisonnements over dramatiske Forestillinger, samt om hans eget Changement. Han er en særdeles heftig og lidenskabelig Person og dulgte ikke for os, at han ofte tager Skuespillerne paa en gevorben Fod ... Oehlenschlæger og Ryge kom i Disput om det Comiske, og den sidste paastod, at Holbergs Jeronimer, undtagen ham i »Abra-

cadabra«, ei vare comiske Personer eller Characterer, hvorimod Oehlenschlæger paastod, at de ved deres Spidsborgerlighed og øvrige Pudseerligheder fremstille en vis Daarlighed eller Naragtighed, som udgjør det Væsentlige af det Comiske« (Dagbøger, 336 f.). 1821, 7/3, skrev Oehlenschlæger til Ryge: »Jeg behøver vist ikke at forsikkre Dem, hvor høit jeg beundrer Deres Talenter, og hvor meget det glæder mig, hvergang jeg seer eet af mine Stykker hævet og levendegiort ved Deres Kunst«. (i Udg. Eje; jvfr. Oehlenschlæger, Erindringer III, 42 f.). — mine egne Fortrin. Denne Skrivelse indleder paa en Maade Ryges mangfoldige Bønskrifter, Klager, Forklaringer, hvori han aldrig glemte sit eget Jeg. Direktionen besvarede ofte ikke disse Hundreder af Breve — Udg. har ikke haft Adgang til dem, som endnu opbevares i det kgl. Theaters Bibliothek — særlig fra Tiden efter 1818, da Ryge blev kgl. ansat som Økonomiinspektør. Det var beklageligt, at han overtog dette Embede, ikke for Embedets Skyld, men en Mand med hans pirrelige Sind og Herskesyge egnede sig ikke dertil. Han kom i Aarenes Løb i Konflikt med Alle, fra Collin og nedefter til den Skrædder, han i 1814 pryglede, og det bedste i hans Natur led derunder. »Er det ikke at udsætte sig for Helvedes Qvaler, at gaae op paa det forbandede Theater«, skrev han i 1824 til Collin. (Privateje).

Nr. 73, enhver Læge veed. 1828 gentog Ryge dette Krav om Nægtelse af Udlaan af Theatergarderoben i et skarpt Brev til Kongen. 1829 anbefalede han Dir. at uddele Billetter til Dampbade blandt Personalet: »Jeg kiender intet bedre Middel til hurtigere at etablere Hudens Function, end de russiske — nu, Gud vær lovet! — ogsaa danske Dampbade ... Paa en Prøve bemærkede jeg, at min Stemme var meget uklar; omtr. Kl. 1 gik jeg i Dampbad, en halv Time efter var min Stemme reen, og jeg spilte samme Aften Hakon Jarl til min egen Tilfredshed, hvilket i Sandhed ikke betyder lidet. Den eeneste Vanskelighed, som er forbunden med Brugen af dem er — især for Skuespilleren — deres Kostbarhed«.

Nr. 74, min Kunstvandring. Ryge var den første kgl. Skuespiller, som spillede Komedie paa Tysk. Af danske Roller udførte han Hakon Jarl; paa Burgtheatret optraadte han som Odoardo i Emilie Galotti, Warberger i Jægerne, Wallenstein i et Stykke af samme Navn (ikke af Schiller), samt Urskof i Bestormelsen af Smolensk. (Minerva 1815, I). Det var Frydendahls Agt samtidig at forsøge sig som tysk Skuespiller, og Dir. gav ogsaa ham en Anbefaling, men han blev dog hjemme. — Milder-Hauptmann. Anna M—H., 1785—1838, bekendt østrigsk Sangerinde. — Brühl. Grev v. Brühl, 1772—1837. var Generalintendant ved det kgl. Skuespilhus i Berlin 1815—28. — Devrient. Ludvig Devrient, 1784—1832, en af Tysklands ypperste Kunstnere. — Liebich. J. K. Liebich, 1773—1816. bekendt østrigsk Skuespiller og anset Theaterdirektor.

Nr. 75, en Satire. Notarius pub. aftvang Boghandler Steen, der var Udgiver af »Adrastea«, en Erklæring om, at »han ikke ved Satiren i fjerneste Maade havde tænkt paa Dr. Ryge«.

Nr. 76, Charlotte Anthon. Da Ryges første Hustru var død, og

hans Børn sendt til Christiansfeld (jvfr. Selvbiografien), boede han hos Liebes. Her var det, at han, ifølge Fru Heibergs Udsagn, friede til en fortræffelig Pige, Grethe, som afslog hans Tilbud. (Et Liv, Folkeudg. II, 72). Nytaarsdag 1823 giftede han sig med Charlotte Betzy Anthon, som siden 1814 havde været Paaklæderske og Syerske paa Theatrets Skræddersal, men som efter Ægteskabet med Ryge fik Titel af »Ornatrice«; 1835 blev hun kgl. ansat med 350 Rdlr. i Gage. Hun var et dygtigt og energisk Menneske, men stod under sin Mand i Aand og Dannelse. 1841, $^{15}/_{11}$, rettede N. P. Nielsen et skarpt Angreb paa hende og forlangte hende fjernet fra Theatret. Molbech tog hendes Forsvar. Efter at have omtalt hendes »rappe Tunge og øvrige Ufiinhed«, som han indrømmer var forenet med praktisk Dygtighed og Indsigt, skrev han: »At Fru Ryge kan have sine betydelige Feil, kan gierne være, men at hun tillige er duelig i at bestyre Arbeidet af de qvindelige Syersker m. m., ligesom at der dog aldrig forhen er hørte saa haarde og nærgaaende Klager over hende, som i de sidste Par Aar, antager jeg for afgiort«. Den udmærkede Skildring af Ryge, som Overskou har givet i Theaterhistorien (IV, 280 ff.), vakte ved Værkets Fremkomst Natalia Ryges — ikke retfærdige — Vrede; hun søgte i et Brev til Overskou (Kgl. Bibl.) at forsvare Faderen, som hun kaldte »denne Gudernes udvalgte Søn«, i hans Hensynsløshed og Herskesyge ved at lægge Skylden for hans pirrelige Sindsstemning over paa »saare ulykkelige Forhold i Hjemmet ved Samlivet med hans anden Hustru«. (Jvfr. Dania, IX). Fru Ryge fik efter Mandens Død 250 Rdlr. i Pension foruden 50 Rdlr. aarlig til hvert af Børnene indtil det fyldte 20. Aar. Hun bevarede sin Stilling til Aug. 1856 og døde 1860, 66 Aar gl. Børnene i dette Ægteskab vare: 1) Afanasia Victorine Mathilde Nona, 1823—30, Faderens Yndlingsbarn, jvfr. Selvbiografien. 2) Ludomilla Decima, død 1825, 10 Md. gl. 3) Franciska Ludovica Josephine Undecima, f. 1827, $^{9}/_{6}$; hun deb. 1845 i »En Bedstemoder«, hvori ogsaa hendes Halvsøster, Natalia, spillede. »Stykket gjorde Lykke, skønt Jfr. R. ikke var noget Talent, men det var noget helt usædvanligt, at to Søstre spillede sammen«. (Fru Heiberg, Et Liv, Folkeudg. I, 370). Hun var forlovet med Sangeren Nicolaj Wolf, som senere blev en kendt Skuespiller i Norge og gift med Lucie Wolf. Franciska Ryge døde 1854, $^{20}/_{12}$. 4) Angeline Theresia Lauretta Duodecima, f. 1828, $^{23}/_{9}$, det eneste af Ryges Børn som endnu lever; hun deb. 1847 som Sigrid i Amleth, blev 1850 g. m. Fuldmægtig Borthig og efter hans Død med Desinateur H. P. Hansen. 5) Rosalia Immanuella Decimatertia, 1830—73, efter Moderens Død Ornatrice ved Theatret. 6) Cathinka Blandine Amata Decimaquarta, 1833—52. 7) Amadea Clementia Decimaquinta, 1837—1912, g. 1871 med Dr. med. Heinrich Proschowsky.

Nr. 79, halv Tydsk og halv Dansk. Ryge benyttede ofte Dialekt i sine Roller. En Prokurator Bjerring klagede i 1820 over, at R. havde benyttet jødisk Dialekt »for derved at amusere Pøbelen i Huset«. Han vilde have Ryge i Blaataarn for sin Handlemaade »paa en Tid, hvor der fra det Offentliges Side gøres alt for at undgaa enhver Anledning til Forhaanelse af Jøderne«. Dr. Mørk i »Emma« spillede han paa Norsk, og

blev angrebet derfor i Dagspressen. H. Hertz billigede hans Opfattelse, og Ryge fremkom med et Forsvar i Kjøbenhavnsposten 1831, Nr. 50. (Jvfr. Breve f. o. t. H. Hertz). I Anledning af »Rekrutten« kaldte han i 1834 Sjællandsk for »en upoetisk, væmmelig Bondedialekt«.

Nr. 80, spiritueuse Drikke. I sine Dagbøger beskylder P. V. Jacobsen Ryge for Drik. (Persh. Tidsskr. 4. R., II, 106 ff.). Denne Oplysning maa behandles med stor Varsomhed; Ingen af Samtiden bekræfter den, og Arkivet indeholder Intet derom. Dersom Ryge »næsten hver Aften var overstadig drukken«, havde sikkert hans mange Fjender i Personalet ikke undladt at benytte dette Angrebspunkt. Den meddelte Skrivelse er foruden af Ryge underskrevet af Cetti, Winsløw jun., N. P. Nielsen og Kirchheiner.

Nr. 81, Klage. Dir. meddelte Ryge, at der fra Personalet var indløbet en Klage over ham, hvis Indhold refereredes. Klagen er gengivet i Breve fra d. Skuespillere I, Pag. 90 ff. Han bad om at faa en Kopi tilsendt; det blev ham nægtet. Dir. affordrede Seemann, som ikke havde underskrevet Klagen, en Erklæring. Han berettede bl. a. at Ryge, idet han trak Kaarden, havde raabt: »Kom, mød mig strax, hvor De vil!« Sagen gik derefter til Kongen, som resolverede, at Ryge skulde betale 50 Rdlr. i Mulkt, samt tilkjendegives Kongens Mishag mod hans utilborlige Adfærd. Seemann fik en Advarsel for sin Skødesløshed. Den fælles Klage, der var skrevet af Frydendahl, og som androg paa Ryges Afsættelse som Instruktør, blev afvist som »høist upassende«. — slaae Haten af Hovedet. Om dette Sammenstød mellem Frydendahl og Syngemester Krossing jvfr. Breve fra d. Skuespillere I, 82 ff. — virksomme Embedsmænd. 1833, $^{18}/_{9}$, skrev Ryge til Kongen i Anledning af et Sammenstød med Skuespiller Hvid: »Den Revolutions og Oppositions Aand, som siden de usalige Juli-Dage i 1831 endnu bestandigt spøger i Alles, især Ungdommens Hierner, har naturligviis ogsaa inficeret Theaterpersonalet. Directionen værger sig imod den ved bestandigt at ringle med Pengepungen, men hvad skal en stakkels Embedsmand giøre, hvis Autoritet aldrig understøttes af Directionen? ... Saa vist som det er min Pligt som Undersaat i Farens Tid at opoffre Deres Majestæt mit Liv og mit Blod, saa lidet Kald føler jeg til at udføre de mig paaliggende fredelige Sysler under bestandige, baade aandelige og legemlige Pinsler. Med faa Ord, min Allernaadigste Konge! Theatret vilde for Øieblikket — og endda ikke for saa kort et Øieblik — være meget ilde stædt, dersom jeg pludseligen blev det berøvet. Det føler jeg, og det mener jeg, at Directionen — om ikke for min, saa dog for Theatrets Skyld, og ikke alene i Ord, men ogsaa i Gierningen — bør erkiende ... Jeg troer, at Aristokratiet (Magten i de Kyndiges Hænder, under Dir. Overherredømme og Beskyttelse) i ethvert Tilfælde er bedre end Demokratiet, der let udarter til Ochlokratie (Magten i de Ukyndiges Hænder, som intet Overherredømme erkiende) ...« 1838, Jan., blev han entlediget fra Stillingen som Økonomiinspektør med sin Gage i Pension. I Ansøgningen skrev han, »at han bar Dødens Spire i sit Hjerte«. Hans Efterfølger blev Kopist ved

det kgl. Bibl. G. F. Lassen. (Om Ryge som Økonomiinspektør jvfr. Kruse, Theatret I; Persh. Tidsskr. I. R., IV, 253; Museum 1894, II, 282 f.; om R. som Kostumier jvfr. hans Skrift »Ideer til en National-Smag i dansk Klædedragt«. Prologer, forfattede af ham findes i Thortsen, Thalia, 375; Tilskueren 1819, Nr. 5).

Nr. 82, en Replik. Frederik VI skrev til Dir. 1835, $^6/_1$, at Ryge — ifølge Søndagsbladet — havde forandret sin Replik i »Elverhøj« fra: »Jeg seer i Aanden: saadan skal det blive!« til »Til Gud jeg haaber, saadan skal det blive!«; hvis det var sandt, skulde Ryge idømmes en Mulkt paa 25 Rdlr. Paa dennes Ansøgning, som er gengivet, resolverede Kongen, at han ikke fandt sig foranlediget til at bevilge den, men paalagde Dir. at betyde Ryge paa det Alvorligste, »at han i Fremtiden havde at afholde sig fra enhver egenmægtig Forandring i de ham overdragne Rollers Replikker«. — »Hiatus« betyder den Mislyd, som opstaar ved Sammenstød af to eller flere Vokaler. — »Quilibet præsumitur bonus, donec probatur contrarium«, d. e. »man holder enhver for god, saa længe som det modsatte ikke er bevist«. Dette Ordsprog, der ikke som de øvrige af Ryge anvendte latinske Ordsprog findes i Arlaud, Bevingede Ord, stammer sandsynligvis fra den Canoniske Ret. — huuslige Oeconomie. Dir. indsendte i 1837 en Fortegnelse over Ægteparret Ryges aarlige Indtægter til Kongen; de beløb sig ialt 3400 Rdlr. (i vore Penges Værdi c. 12,000 Kr.). Det er derfor en Overdrivelse, naar Ryge s. A. skriver til Dir.: »uagtet jeg lever saa tarveligt som jeg, saa længe jeg har været Huusfader, ingensinde har levet, og uagtet jeg aldrig har Selskab i mit Huus, kan jeg ved min Ære! ikke komme ud med, hvad jeg har, saalænge jeg dagligen har 12 Mennesker at ernære«.

Nr. 83, min Datters Engagement. Da Natalia Ryge i 1837 havde debuteret som Valborg, krævede Faderen hende straks kgl. ansat. Dette modsatte Molbech sig, og Dir. enedes da om at indstille hende til Prøveskuespillerinde; to Aar senere blev hun kgl. ansat med Anciennitet fra 1837. Hun var en intelligent og kundskabsrig Pige, en ideelt anlagt Natur, der paa Scenen udmærkede sig som Fremstiller af Damer fra den store Verden. Trods Talent og Sejre forlod hun allerede Theatret i 1848. Hun tilhørte den ulykkelige Skuespillertype, som elsker Kunsten, men som afskyr Stillingen med dens Intriger og Politik, og som tilsidst bukker under for Forholdenes Overmagt. »Enhver har sin Forfængelighed«, skrev hun til Overskou, »min var at udøve min Kunst for Enkelte, for de Indviede ... Kunsten ærede og elskede jeg inderligt, men Stillingen var mig imod fra den første Aften ...« (Dania IX). Dir. skrev til Kongen ved hendes Afsked, at hendes Fratrædelse »i lang Tid vil være et uerstatteligt Tab«. I Ansogningen taler hun om Faderens Retskaffenhed og Punktlighed og om den Glans, »han ved sit mægtige Geni kastede over Scenen, til hvis nuværende høie Standpunkt han gav de første og stærkeste Impulser«. Dagen efter sin Afsked, d. 27. Marts 1848, blev hun gift med Premierløjtnant F. C. J. L. Greve Ahlefeldt-Laurvigen, 1809—51; Ægteskabet var ikke lykkeligt. 2 Aar efter Mandens Død ægtede hun Kammer-

herre hos Landgrevinden af Hessen, Greve Valdemar Holck, 1818—1900; hun døde 1895, $^{30}/_{11}$. — Mad. Hansen. Da Erhardine Adolphine Hansen, f. Rantzau, 1815—93, Kammersanger H.s Hustru, i 1840 blev kgl. ansat med Anciennitet fra 1838, skrev Dir., at hun »havde udviklet et heldigt Talent og vist rosværdig Flid og Nidkjærhed«. Molbech taler i et Brev til Holstein om hendes »smukke, men sjælløse Ansigt«. Hun var Elev af Jfr. H. Jørgensen, fra hvem der desværre ingen karakteristiske Breve findes i Arkivet; Mad. Hansens sceniske Livsskæbne antyder Ryge i Brevet: hun naaede aldrig frem, fordi Fru Louise Phisters omfattende Repertoire ikke levnede hende Plads. Hun tog Afsked 1861. Hendes Datterdatter er Fru Jonna Neiiendam, f. Collin.

Nr. 84, en Velynder. Publikum gav en Aften sit Mishag til Kende, da Ryge spillede i »Virtuosen Nr. 2«, og han spurgte derfor i »Dagen«, hvorfor Folk hyssede; han plejede ellers at faa Bifald paa dette Sted i Rollen. (1837, Nr. 251). Den berømte Filosof, Dr. Sibbern, fremkom da med en Erklæring om, at Publikums Mishag ikke gjaldt Ryge, men Forfatterens sidste Replik, og han benyttede Lejligheden til i stærke Ord at afdrage lidt paa den Taknemligheds Gæld, hvori han i mange Aar havde staaet til Ryge. »Naar De skal kaldes herfra, kan De med fuld Ret sige: »Ja, Ryge, Du kan døe, thi Du har levet««. (Søndagen, $^{29}/_{10}$ 1837).

Nr. 85 og 86, Laurbærkrands. Om denne Ryges Idé skrev »Dagen« (1838, Nr. 2): »at Bekrandsning ofte er den Hædrede mere til Besvær end Glæde, da saadanne Optog oftest foranstaltes af dem, som mindst dele den almene Begeistring, men kun attraae at tilvende sig selv en Deel af den Opmærksomhed, der udelukkende tilhører den Hædrede, ved at række ham den Krands, som de ikke ved Kjærlighed til ham have gjort ham dyrebar«. (Jvfr. Noterne til Holst's Breve Pag. 184). — det var i min Ungdom. Ryge sigter til H. C. Knudsens Bekransning af Gielstrup i 1798. (Jvfr. Breve fra d. Skuespillere I, 243).

Nr. 87, Instructeur. Som Instruktør nøjedes Ryge med efter Tidens Skik at ordne Scenegangen og bestemme Dekorationerne. 1840 skrev han om den holbergske Komedie: »Da jeg troer at kunne antage, at den høie Direction intenderer fremtidigen ved en bedre Rollebesætning end den, der i de senere Aar er bleven de Holbergske Comedier til Deel, at holde denne vor store Nationaldigter i Ære. saa anseer jeg det ogsaa for min Pligt som Sceneinstruktør at bidrage mit til, at hans Stykker ogsaa fra Decorationsvæsenets Side blive mindre stedmoderligen behandlede end hidtil«. 1839 havde Heiberg, foruden sin Stilling som Theaterdigter, Censor og Oplæser af nye Stykker, faaet Ret til at overvære Prøverne. 1840, $^{7}/_{3}$, skrev Ryge: »...jeg kan nu ikke længer tilbageholde den Bemærkning, at min Autoritet hos Theaterpersonalet neppe vinder ved den Maade, paa hvilken Hr. Prof. Heiberg tillader sig, ikke alene i de Spillendes, men ogsaa i Chorpersonalets og Statisternes Paahør, fra Parquettet at criticere og dadle mine Anordninger paa Scenen«. Han bad Dir. om snarest at bestemme deres indbyrdes Forhold for ikke at komme til »at bruge Repressalier imod Hr. Professorens Mangel paa

Tact for det Sømmelige«. Da der paa samme Tid taltes om at oprette en dramatisk Elevskole paa Hoftheatret, skrev Ryge: »Ingen af det hele Theaterpersonale er bedre end jeg qvalificeret til at overtage en administrerende Directeurs Post ved en dramatisk Planteskole«. Det virker pudsigt at se Overskou skrive i »Dagen« (1838, Nr. 45), at Ryges Arrangement af »Fiorella« var gjort »med den samme Tarvelighed og Mangel af Opfindelse og Sands for det Maleriske, som stikker frem i alle hans Arrangementer« — Overskou, som Høedt siden fældede som Instruktør, og om hvis Gerning Mantzius 1854 skrev fra Paris til Hostrup: »... jeg forsikrer Dig, at det mindste Knejpetheater her fremviser en bedre Indstudering, en større Sikkerhed i Arrangementet, end vort med vore store Begavelser, men frygtelige Styre. O! Overskou! Og det Asén har været her«. (Breve f. o. t. Hostrup, 340).

Nr. 88, Levetzau. Endnu i 1842 skrev Ryge, Nationaltheatrets forste Skuespiller, ofte tjenstlige Breve paa Tysk til Nationaltheatrets Chef, J. G. Levetzau. D. 23. Maj s. A. optraadte han sidste Gang. (Om hans Død jvfr. Selvbiografien).

Nr. 89 og 90, Wilh. Wiehe. Jævnsides med den holbergske Skuespillerlinie løber i dansk Theaterhistorie den romantiske Linie, som betegnes af Navnene Michael Rosing, Ryge, Nielsen og Wilh. Wiehe. Men medens den holbergske Linie endnu residerer ved Olaf Poulsen, synes den romantiske uddød i sin oprindelige Styrke og Magt. Romantikens sidste Fyrste hed Wilh. Wiehe. Det syntes ved hans Død, som om en Kunstretning lagdes i Graven. Hans Ord bruste og bølgede i rythmiske Figurer, Stemmen lød som Musik, der steg og dalede, baaret af dyb Følelse og stærk Fantasi. Reflektion og Karakteristik betød kun lidet for ham. Hans aandelige Evner var Aabenhed, Frejdighed og Ømhed. Han havde Geniets Barnenatur; hans Sjæl var varm og ærlig, uselvisk, uden Svig. E. Brandes kalder hans Kunst »ægte ødansk; en paa én Gang blød og kraftig Natur, omskyllet af et Hav, der altid syntes beredt til at bortrive de Gaver, det selv havde skænket«. Nicolaj Bøgh har skildret hans Liv (Literatur og Kritik I; jvfr. M. V. Brun, Fra Dreng til Mand 126 ff.); her skal gives nogle supplerende Oplysninger. 1845, $^{20}/_{2}$, klagede Wilh. Wiehe (baade han og Broderen skriver paa den Tid: Wiehé) til Dir. over, at han i to Aar havde spillet nogle Roller til Publikums Tilfredshed uden at modtage nogen Gratification. »Da jeg boer hos mine Forældre, lider jeg vel ikke Nød, men paa den anden Side er min Faders øconomiske Forfatning ingenlunde saadan, at min fuldkomne Mangel paa Erhverv ikke skulde være ham til Besvær og bringe mig mange Savn, der nedbryde mit Humeur og skade min Uddannelse«. Dir. gav ham 20 Rdlr. og $^{11}/_{10}$ s. A. fik han fast 5 Rdlr. om Maaneden. Sommeren 1846 skrev han »nu staar Nøden for Døren«; men Dir. opfyldte ikke hans Ønske om at blive Prøveskuespiller. Broderen Michael og Hultmann stod ham i Vejen; med Orlov søgte han da i Sæsonen 1848—49 at finde Lykken ved Langes Selskab og deltog i Casinos Aabningsforestilling; men i Maj 1849

søgte han atter tilbage til sin Elevstilling ved det kgl. Theater. Saa blev han indkaldt som Soldat; i Krigen var han Korporal ved 2. lette Infanteri-Bataillon og blev saaret ved Isted. Broderen Johan, der deltog som Løjtnant, skrev til Michael Wiehe fra Slesvig 1850, $^{28}/_{7}$: »Wilhelm, veed Du vel, blev saaret d. 25de; jeg veed endnu ikke rigtig Besked med Saaret, i Benet var det da, men det er ikke farligt, og det første han sagde, da de bar ham tilbage var: »Naa! Gud ske Lov, nu kommer jeg da til Kjøbenhavn!« (Kgl. Bibl.). Efter Krigen tilbragte han endnu en stille Sæson ved det kgl. Theater; i Efteraaret 1851 tog han til Christiania Theater (under Carl Borgaard), hvor hans Sol og Ry steg; der bar han Repertoiret i Tiden indtil 1860. (Jvfr. Blanc, Christiania Theater, 141 ff.). Heiberg sendte Bud efter ham i 1855, men Wiehe undslog sig i det smukke Brev, som meddeles (Nr. 90). 1858 modtog han Tilbud fra C. Hauch; han takkede i Svaret, «fordi Etatsraaden endnu mindedes den unge Mand, som for endeel Aar siden opholdt sig ved det kgl. Theater, og fordi Etatsraaden nærede Tillid til, at denne unge Mand havde udviklet de Kræfter, der da sporedes«; men da Hauch ikke gik ind paa Wiehes Betingelser (fast Ansættelse og 2000 Rdlr. garanteret), førte Tilbudet ikke til noget Resultat. 1860—63 var han Casinos Helt; kort efter Tilbagekomsten var Michael Wiehe en Aften ude med A. C. Larsen at se ham; Broderen klagede da over hans »noget deklamatoriske Manér«, men udtalte sig varmt om hans Evner. 1863—79 havde Wiehe sin Manddomsgerning paa det kgl. Theater. Han døde d. 4. Jan. 1884.

Nr. 91, vi gav Forestillinger. Denne Rejse foretog Wiehe sammen med Skuespillerne Nicolaj Wolf og Ole Bucher. — Ida. 1851 blev Wiehe gift med Skuespillerinden Ida Florentine, f. Adami, 1824, $^{22}/_{10}$—1911, $^{17}/_{7}$; »den lille Dreng« er Sønnen, nuv. Skuespiller Wilhelm Wiehe, f. 1858, $^{10}/_{2}$; »min lille Johanne« er Datteren Johanne Louise, f. 1855, $^{4}/_{8}$, der i c. 20 Aar var Skuespillerinde ved det kgl. Theater; hun døde i Vejle som Fru Winkel 1907, $^{19}/_{7}$; en yngre Søn var den udmærkede Farcør Jacques Emil Wiehe, 1860, $^{23}/_{6}$—1910, $^{21}/_{5}$.

Nr. 92, Michael Wiehe. Der staar en underlig Glorie om denne tause Ridders Navn, skønt de, som saa ham, nu næsten Alle er døde. Det Indtryk, han har efterladt sig, er saa stærkt og saa ensartet, at selv den, der kun har læst og hørt om ham, synes at have set ham. Han er gaaet over i Historien som en ideal Skikkelse, Tiden ikke kan udslette, ikke blot fordi han i sit korte Liv var den skønneste Aabenbaring af mandlig Erotik, vor Scene har ejet, men fordi der var over ham en moralsk Højhed, som vidnede om, at Livet ikke havde delt eller forurenet hans Personlighed. Den Elskov, han fremstillede, var af en anden Art end den, vi ser nutildags. Hans mægtige Glød var parret med Selvbeherskelse; han attraaede ikke sin Elskede, han tilbad hende. Tidsalderens erotiske Idealer samledes i ham som i et levende Brændpunkt. Han har efterladt det blivende, sjældne Indtryk, at hos ham var Mennesket og Kunstneren sammensmeltede. Sær og underlig, dybt original,

maatte han kæmpe haardt for at komme frem. Ingen troede paa ham; han lignede jo ikke de andre Elskere, Holsttypen. 1837 debuterede han, og — fem Aar senere bad han forgæves om at blive Prøveskuespiller. Skønt han vakte Opmærksomhed ved nogle Sommerforestillinger i 1842, hvor Nielsen paa eget Ansvar bl. a. lod ham spille Holst's Rolle som Chevalier d'Aubigny i »Gabrielle de Belle-Isle« (jvfr. Brevene Nr. 94—95), maatte han endnu i 1843, $^{5}/_{5}$, skrive til Dir. »at det kun var med et ringe Kvantum af Mod, at han tiltraadte den sjette Sæson som Elev med en Gage, der var ringere end Størstedelen af de øvrige Elevers«. Aaret før var han blevet forlovet med »sit eneste elskede Væsen«, sin senere Hustru Emilie Thorsen. (Om deres lykkelige Samliv jvfr. Fru Wiehes Erindringer; A. C. Larsen, Michael Wiehe, Julebogen II, 27 ff., hvor flere Breve fra Forlovelsestiden er meddelte).

Nr. 97, Romeo [e Giulietta]. Det var først efter at have spillet i denne Parodi paa den italienske Opera, som i 1842 gjorde Lykke paa Hoftheatret, at Michael Wiehe blev ansat som Prøveskuespiller. (Jvfr. Pag. 182) 1843, $^{10}/_{11}$, bad han om 50 Rdlr. Gratification, da han var udsat for at komme »i en høist ubehagelig Berørelse med Forligelsescommissionen«. 1844 klager han over Gagens, 300 Rdlr., Lidenhed. Aaret efter blev han kgl. Skuespiller. 1846, $^{15}/_{12}$, anmoder han om Forhøjelse af Gagen, som da var 525 Rdlr. »Da min Trang ikke kan have nogen Betydning overfor Dir., vil jeg alene støtte mig til det Haab, at Dir. i mine Præstationer maatte have bemærket en saadan Stræben og saadanne Fremskridt, at disse kunne qvalificere mig til Forbedring i mine Kaar«. 1847 skrev Dir. til Kongen, at Wiehe »for sin Færd baade som Kunstner og Menneske havde fuldkommen Krav paa dens varmeste Deltagelse«. — den forb. Prinds. Wiehe sigter til W. Holst's Lystspil »Prinsen og hans Lærer«, som kun blev opført én Gang.

Nr. 99, Hoftheatret. Ingen vil kunne læse disse Linjer uden at beundre deres Klarhed og Modenhed. Man sammenligne hermed Fru Heibergs Skildring af Wiehes »Fortvivlelse« over Hoftheatersæsonen; »Wiehe følte sig fuldkommen tilovers, og var derfor misfornøiet med sin hele Virksomhed ... han ligesom sløsede sine utaknemlige, maadelige Roller hen over Scenen« o. s. v. (Folkeudg II, 150). Fru Heiberg kappes med Overskou i at fremstille denne Tid i Skæret af personlige Interesser; hun er blottet for Evne til objektiv Historieskrivning. — Hr. Lange. H. W. Lange, 1815—73, Casinos og Folketheatrets første Direktør, Leder af Hoftheatersæsonen, blev i 1839 ansat som Elev med 200 Rdlr. Gage og læste ligesom Michael Wiehe hos Instr. Stage. Da Langes Debut ikke gav ham Haab om fast Ansættelse, og »da han umuligt kunde ernære sig selv og sin Familie for den Sum, han oppebar«, tog han tilbage til sin Stilling i Provinserne. (Om Hoftheatersæsonen jvfr. Arthur Aumonts Afhandling i Af Dagens Krønike I).

Nr. 100, tydsk Opera. Fra 1. Juni 1858 gav tyske Sangere Forestillinger paa Vesterbros Theater (Berl. Tid.). — Johan. Michael Wiehes yngste Broder Johan Henrik W., f. 1830, $^{15}/_{10}$, deltog som frivillig i den

første slesv. Krig, blev Officer, debuterede 1858 og var kgl. Skuespiller 1864—76; han døde paa St. Hans Hospital 1877, $^{22}/_{1}$. E. Brandes, der varmt omtaler hans Spil som Bothwell i Bjørnsons Maria Stuart, kalder hans Natur »et Stykke Granit, af hvilket en kyndig Haand kunde have mejslet gode Statuer« (Dansk Skuespilkunst). Johan Wiehes tragiske Skæbne var den, altid at have en ældre Broder foran sig paa sin Kunstnerbane. Hans Hustru hed Fanny f. Petersen, 1845—1908; Skuespiller Viggo Wiehe, f. 1874, er deres Søn. — Høedt-Hall. Forhandlingerne ang. Høedts Overtagelse af Direktørposten, der ikke førte til noget Resultat, er meddelt af H. Christensen, Det kgl. Theater, 292 ff.

Nr. 101, et Smudsblad. Man kan af dette Brev maale Styrkegraden af Wiehes Venskab for Høedt; han skrev det — efter A. C. Larsens Udsagn uden Høedts Vidende — som Svar paa en anonym, fordømmende Anmeldelse (Forfatteren var Clemens Petersen) af Høedts Iscenesættelse af »Macbeth«, hvori Wiehes Spil som Malcolm blev rost. (Fædrelandet 1860, Nr. 13). Ploug trykte Brevet ledsaget af disse Ord: »Om Hr. W. har skrevet nedenfølgende Brev, for at faa det trykt, vide vi ikke; men vi troe i alt Fald ikke, at dets Offentliggjørelse er for haard en Straf for dets Forfatter.«

Nr. 102, det forladte Huus. Hermed sigter Wiehe til Nielsens Hus i Frederiksbergallé 7, som han solgte 1850. (Flere Breve til Michael Wiehes Karakteristik findes i Breve f. o. t. Hostrup; Breve f. o. t. Hertz; Tilskueren 1908; Modsætningen mellem hans og Fru Heibergs Retninger i Skuespilkunsten er belyst af A. C Larsen i »Taler og Skuespiller«; jvfr. iøvrigt Emilie Wiehes Erindringer).

Nr. 103, Carl Winsløw. Skuespillere med »glatte« Evner har altid gennem Tiderne haft Theaterledernes ukritiske Interesse; de sære og underlige Naturer, Flidens Apostle, som ender med at flytte de aandelige Grænser, har altid maattet kæmpe med Mistro og Uvilje. Saaledes ogsaa med Carl Winsløw. Hans Fader var Lakaj og døde 1826 som kgl. Køkkenskriver. Faderens Fætter — ikke hans Broder — var den berømte Læge F. C. Winsløw (Skand. Litteraturselskabs Skrift. 1815). I et Brudstykke af en Selvbiografi kalder Carl Winsløw sig selv som Barn »et yderlig forvildet Gemyt, hvis stærke Lidenskaber allerede tidlig begyndte at ytre sig.« (Persh. Tidsskr. 6. R, II, 198). Allerede som Dreng spillede han Komedie i et Lokale paa Østergade hos en Bogbinder. (Thiele, Livsaarbøger, 55). Han kom til Handelen, først hos en Urtekræmmer, blev 18 Aar gl. Korist og derefter Elev ved den hendøende dram. Skole paa Hoftheatret. Dér begyndte den Kamp, som han Gang paa Gang i Ansøgningerne kalder sin »besværlige Vandring paa Kunstnerbanen«. Carl Winsløw er paa den danske Scene Vidnesbyrdet om, hvad en brændende Energi kan udrette, og hvorledes aandelige Evner kan besejre ydre Magtmidler. Han var lille og meget spinkel, og hans Stemme var svag. Han frastødte, fordi han vistnok led af den samme Art af Selvbevidsthed, som Krøblinge kan have, og ofte faldt han Direktionen til Besvær, fordi han ikke

vilde nøjes med den middelmaadige Stilling, hvortil hans ydre Mangler almindeligvis henviste ham. Der var i hans Sjæl en Higen efter Idealet, som af de mindre Begavede blev miskendt og misbrugt. Gennem Aar var det Mode at slaa sig til Ridder paa ham, og »Uretfærdigheden var saa meget desto større, fordi han altid var villig til at anderkende Andres Fortjenester«. (Jvfr. Bournonville, Mit Theaterliv II.). Men Winsløw lod sig ikke knuse. Med en Energi, som forøgedes omkap med den Modstand, han mødte, udviklede han sine Evner, skolede sin Stemme og overvandt de Hindringer, hans Fysik satte ham. Dette er hans Eksempel. For ham var en Rolle et psykologisk Dokument; den Side af hans eget Væsen, der svarede til Rollen, udviklede han under det strengeste Studium; han gemte sig i den fremmede Ham, belyste dens Ejendommelighed ved Mimik, Mæle og Gestikulation, der var særegent for Skikkelsen, og som ikke tilhørte Winsløw selv. »Det er Pokker til Menneske, den Winsløw, til at kunne gøre sig om, man kan slet ikke kende ham igen«, sagde Frederik VI til Overskou. (Af mit Liv, 457). Og ligesom hans Liv blev en Kamp for at bringe de menneskelige Eiendommeligheder op til den høieste Grad af kunstnerisk Fremstilling, saaledes blev hans Død Kronen paa denne Kamp. Det gengivne Billede, tegnet af ham selv, der ved hans Sønnedatters, Fru Hervør v. Quillfeldts Velvilje, her for første Gang gengives, viser ham i den geniale Fremstilling af Ludvig d. XI, der tog hans sidste Kræfter. Udførelsen blev hans Livs Storværk, der maa regnes med selv i det snevreste Udvalg af vor Scenes Verdensværker. 1821, $^{9}/_{12}$, blev han gift med Sophie Jacobine Schaltz, 1800, $^{29}/_{5}$—1876, $^{2}/_{4}$, der i sin Ungdom spillede Pernille, og som indtil 1859 var Theatret til megen Nytte i halvkomiske Koneroller. Ved Mandens Død skrev Dir. om hende, at hun »ved sin Flid og sit Talent fuldkommen udfyldte sin Plads«. Hun var af ringe Herkomst; hendes Moder ernærede sig som Budkone ved »Berl.-Tid.«. Otto Zinck fortæller, at medens Carl Winsløw en Dag stod og talte med Jonas Collin paa Kongens Nytorv, søgte hans Svigermoder at smutte forbi med sin Avisbunke under Armen; men Winsløw opdagede hende og førte hende hen til Jonas Collin med de Ord: »Maa jeg forestille min gamle, brave Svigermoder for Etatsraaden!« (Studenter- og Theaterliv, 200). Breve og Digte fra Carl Winsløw til Hustruen (i Privateje) vidner om, at Ægteskabet var meget lykkeligt. Deres eneste Barn var Lars Frederik Winsløw, f. 1822, $^{20}/_{9}$; han blev Student fra Herlufsholm 1842, cand. phil. 1844, og var Skuespiller ved det kgl. Theater 1845—56; han havde Talent for Gammelmandsroller og mindede om Faderen uden dog at eje hans Aand; 1855, $^{15}/_{11}$, skrev han til Heiberg: »... Enten det nu er Mangel paa Talent eller Mangel paa Held, saa er det vist nok, at jeg i den senere Tid er bleven staaende paa den samme Plet, hvad der er det samme som at gaa tilbage. Hvor meget det maatte smerte mig at gjøre mig fortrolig med den Tanke at forlade det Theater, som min Fader og Moder have tjent hele deres Liv, og hvor de have vundet et agtet Kunstnernavn, og som jeg trods Modgang og Miskjendelse krampagtig har hængt ved, det kan Hr. Etatsraaden be-

gribe«. Efter at have spillet nogle Aar ved Folketheatret og i Provinserne blev han i 1867 Lærer i Toelt pr. Kvistgaard paa Sjælland, hvor han døde 1891, $^{19}/_{3}$. Han var gift med Mathilde Calmeyer, 1834—76, en Datter af den norske Maler; et af deres Børn, Anna Henriette Winsløw, f. 1859, $^{3}/_{12}$, debuterede 1877 paa det kgl. Theater, hvor hun blev til 1881; senere var hun som Skuespiller William Pios Hustru ansat ved Privattheatrene; Ægteskabet blev opløst 1893; Skuespiller Elith Pio, f. 1887, er deres Søn. — Carl Winsløws ældre Broder var Jacob Alexander Winsløw, f. 1787, $^{1}/_{10}$, opr. Guldsmedesvend, deltog som Løjtnant i det Korps, som i 1813 blev sendt til Frankrig, og gik 1815 til Theatret, hvor han var ansat til 1849; han døde i Nakskov 1871, $^{3}/_{8}$. »Winsløw sen.«, som han kaldtes, blev ingen betydelig Kunstner og kæmpede altid med smaa Kaar, men Dir. roste ofte hans Flid og Paapasselighed. Han havde vanskeligt ved at forstaa, at Broderen var en bedre Skuespiller end han; c. 1825 skrev han til Collin: »Jeg har bragt i Erfaring, at min Broder selv har sagt, at han har været hos Hr. Etatsraaden og anklaget mig som den, der udspredte blandt Theaterpersonalet, at han var Recensent; denne Beskyldning kan jeg ikke lade hvile paa mig, da jeg er uskyldig ... At jeg kunde sige meget til min Fordeel, som jeg fortier, undrer vist ikke Deres H. V., thi imod en Fremmed kan man handle anderledes end mod en Broder, og naar Deres H. V. ikke nærer nogen slet Tanke om mig, er jeg fuldkommen tilfredsstillet«. (Privateje). 1821, Dec. skrev han til Dir.: »Med allerhøjeste Bistand har jeg afvigte 4. Nov. indladt mig i Ægteskab med min alt 6 aarige Søns Moder«. Hun hed Kari Regine Løhmoe, f. c. 1793, havde været Danseelev og blev Koristinde indtil 1824; hun døde 1844, $^{25}/_{10}$. Efter sin Afsked oppebar hun en kgl. Understøttelse paa 200 Rdlr. om Aaret indtil Frederik VIs Død. Hun var 1811, $^{18}/_{11}$, blevet Moder til en Pige, Juliane Georgine, som blev adopteret i Ægteskabet; hun debuterede første Gang 1828 og anden Gang 1834 uden at blive ansat; senere antog hun Fornavnet Signe. Som Fru Giebelhausen (g. m. Skuespiller Christian G.) tilhørte hun i 40 Aar Christiania Theater som en agtet Fremstillerinde af Anstandsdamer; hun døde 1879, $^{10}/_{4}$. (Jvfr. Blanc, Christiania Theater, 65; det dér angivne Debutaar er ukorrekt).

Nr. 104, Dannekker. I. H. v. Dannecker, 1758—1841, er den betydeligste tyske Billedhugger af den klassicistiske Retning. Et af hans berømte Arbejder er »Ariadne paa Panteren«, som Winsløw omtaler. — en Tegning. Winsløw var en udmærket Maskør og en dygtig Portrættegner, derom vidner bl. a. hans bekendte Selvportræt af Jøden Joseph Golz i »Østergade og Vestergade«. Han tegnede og malede de Billeder, som blev benyttede paa Scenen; i 1858 skrev Frisør Hoppensach til Dir.: »Jeg kan erindre, at naar afd. Winsløw, der ejede et stort Maskeringstalent, maskerede enkelte af Personalet, fik han 5 Rdlr. for sit Arbeide pr. Aften.« — Digteren Harring. Harro Paul Harring, 1798—1870, født ved Husum i Slesvig, tysk Maler og Forfatter. (Jvfr. iøvrigt dette Rejsebrev med det, som er meddelt i: Af Jonas Collins Pap., 286 ff.).

Nr. 105, Hr. Stage. Johan Adolf Gottlob Stage, 1791—1845, fra hvem der ingen karakteristiske Breve findes i Arkivet, var i 30 Aar en af Theatrets solide Støtter baade som Skuespiller, Elevinstruktør og Regissør. Dir. skrev om ham Aug. 1831 til Kongen: »Stage udmærker sig som Kunstner ikke allene ved fortrinligt Spil, men og fordi han ved at gaae ind i de meest forskellige Rollefag yder særdeles væsentlig Tjeneste; han er derhos næsten den eneste, der forstaaer paa Scenen at fremstille den fine Verdens Tone, og bliver derved til et Mønster for de yngre Skuespillere .... han deeltager aldrig i noget Slags Drik, Svir eller Spil, og stedse søger han at slutte sig til Selskabets bedre Cirkler, deels ved den roesværdige Omhue hvormed han søger af sin Indtægt at tilberede sin Moder en roelig Alderdom og sine Sødskende et sorgfrit Udkomme«. Sommeren 1822 opholdt Stage sig i Paris, hvor han i et Stykke »Sylla« saa Talma kopiere Napoleon »til en høj Grad af Fuldkommenhed«. Han skrev $^{14}/_{6}$ til Collin: »Talma spiller saa at sige alleene, thi alle de andre skaber dem, som om de vare gale, og Talma har selv sagt mig at den Maade, man her spiller paa, er detestabel«. (Kgl. Bibl.). Stage blev 1836 g. m. Sangerinden Ulrica Augusta Kofoed, 1816—94, som et Par Aar efter Mandens Død tog sin Afsked. Ved den Lejlighed vilde hun have en Forestilling paa Casino til Indtægt for sig selv, men efterhaanden meldte de assisterende sig fra »fordi det var upassende for dem at optræde paa Casinos Theater«. 1845, $^{24}/_{6}$, skrev Stage fra Paris: »Min Kone er begyndt at synge med Garcia. Det er en høi Betaling, han tager, nemlig 15 fr. Timen, og det er dog pris d'artiste, andre maae betale 20 fr. Hans Methode er ypperlig. Jeg overværer Undervisningen for tildeels at tjene som Tolk ... Hvad jeg beklager meget er, at Msell. Rachel er bortreist, saa vi faae hende ikke at see. Samme Dame skal, efter hvad man fortæller, have havt det Uheld, at indlade sig i et alt for nært Forhold med en Mand, som udgav sig for Greve. Efterat Følgerne af dette Forhold viste sig, har han forladt hende og er reist bort. Hun kom tilforn i de bedste Huse her i Paris, men efter denne Begivenhed taales hun ikke meer i Selskabet ...«.

Nr. 106, Hamleth. Ogsaa af P. V. Jacobsens Breve, Pag. 19, fremgaar det, at Winsløw havde Lyst til at spille Hamlet. — Haak. Carl Ferdinand Haack, Skuespillerens Broder, var i otte Aar Sufflør ved Theatret. Til ham sagde Ryge 1822, $^{21}/_{10}$: »Jeg mærker, Haack, at De er ligesaadan en Vindbeutel, som Deres salig Broder var«.

Nr. 107, Striiler. Benævnelse paa Kystbefolkningen i Bergens Omegn. — i Christiania. Winsløw og Nielsen optraadte to Gange i Christiania i Juni 1833, men da Ryge forlangte deres Fjernelse, inden han begyndte sit Gæstespil dér (jvfr. Pag. 77 og 198), rejste de til Bergen. Paa Tilbagevejen spillede de ikke i Christiania. (Jvfr. Blanc, Christiania Theater, 61 f.) — Heibergs Selskab. Om den heibergske Tourné i 1833 jvfr. Fru Heiberg, Et Liv, Folkeudg. I, 169 ff. — Familien Petersen. Den senere Statsraad, H. C. Petersen, 1793—1862, var N. P. Nielsens Fætter. — Doctoren. I et andet Brev fra Bergen skrev

Winsløw til Dahl: »Schnakker Du noch Philosophi med Doctoren om Sjælens Udødelighed? Eller har han ikke undertiden, mens Henrykkelsens og Begeistringens klare Sveddraaber løb ned ad hans Pande, hvorpaa en nobel, en høi Sjæl har sat sit Apismærke, indviet Dig i den ædle Skræderkonsts sublimeste Hemmeligheder? Har han ikke foredraget et Par af sine Bravourarier, hvis Udførelse have skjænket ham et udødeligt Navn skjøndt hans Øine ved sligt et Foretagende ofte have truet med at forlade Deres uhyre Huler af Anstrængelse? . . .« (Kgl. Bibl.). Forholdet mellem disse to Kunstnere var altid spændt. At Ryge frygtede Winsløw og søgte at berede ham Vanskeligheder, er et Træk, som ikke tjener Doctoren til Ære. Jvfr. Persh. Tidsskr. 6 R., II, 206 f. og Af Jonas Collins Pap., 331, hvor Winsløw taler om »de Forhindringer. som Hr. Doctorens vildeste Lidenskab har lagt ham i Veien«.

Nr. 108, Theaterkjørselen. I en Indberetning ang. Winsløws Klage skrev Ryge bl. a.: »At der er passeret en grov Feil, som Mad. Winsløw er fuldkomment berettiget til at klage over, anseer jeg ligesaa vist, som at det var Uret af Frue Heiberg at opfordre Kudsken til at kiøre sig hiem, fordi hun ikke vilde vente efter Mad. Winsløw, der, udmattet efter Udførelsen af 2de Roller og for at kunne skille sig ved sin Maske og Udstopning, naturligviis maatte bruge længere Tid til sin Afklædning end Frue Heiberg. At Kudsken adlød den Sidste, er let at forklare, thi [1]) har Frue Heiberg bragt det saa vidt, at fleere underordnede Personer betragte hende som en Kunstnerinde, der har en vis Superioritet over de fleste øvrige Damer, og [2]) kiører Herr Professor Heiberg, hvilket jeg selv har været Vidne til, undertiden med sin Kone baade til og fra Theatret . . . ved slige Leiligheder antager jeg, at der rimeligviis vanker Drikkepenge til Kudsken . .« Han slutter med at bede Dir. om at tilkendegive Heiberg, at hans Deltagelse i Damernes Vognbefordring i mere end én Henseende kan give Anledning til Ulemper. Et saadant Brev blev imidlertid ikke afsendt, men Hyrekusken fik en Mulkt, og Kørebestemmelserne blev indskærpede ved et Opslag i Foyeren.

Nr. 109, Ludvig d. 11te. Dette Brev er skrevet en Uge før Winsløw udførte det Storværk, som han betalte med sit Liv. Kongens Kvaler mellem Liv og Død fik tusinde uanede, dybe Udtryk gennem den dødssyge Kunstners Sjæl. Og saa sikkert og fint var hans Spil udarbejdet, at man intetsteds ynkedes over Skuespillerens personlige Tilstand; han beherskede sit Stof og steg i Styrke fra Akt til Akt. Et Øjenvidne fortæller: »Ved Tæppets Fald efter femte Akt sad hele det fyldte Hus som lynslaaet, fastnaglet til Bænken uden at sige et Ord. Gennemisnet og fuld af Rædsel over det Billede, Winsløw havde malet af den frygtelige Konge, kunde ingen rejse sig eller tænke paa at gaa, da der med ét, som om en elektrisk Gnist havde antændt de lamslaaede Livsaander, udbrød et tusindstemmigt Bifaldsraab. Og det galdt Winsløw og kun ham« (Wilde, Erindringer I, 113). — understøtte mig til en Reise. Winsløw har endnu i Maj haft Haab om, at en Rejse vilde betyde Helbredelse for ham. Han har formodentlig talt derom til Overskou, som i Theaterhistorien fortæller, at

Winsløw ansøgte Dir. om en Rejseunderstøttelse til det sydlige Frankrig, men fik et Afslag, som fratog ham den sidste Sjælsstyrke (V, 212). Dette er ikke overensstemmende med den historiske Sandhed, thi hverken i Dir. Deliberationsprot., Copibog eller Journal fra Aaret 1834 findes noget om en saadan Ansøgning eller Afslag. Winsløw led af Kræft i Halsen og Sygdommen har sandsynligvis været saa vidt fremskreden, at alt Haab om Helbredelse var udelukket. Han døde d. 6. Oktbr. 1834, 38 Aar gl., i sit Hjem paa Ulfeldtsplads Nr. 98 (nu Graabrødretorv). Welhaven havde lovet at besøge ham, naar han kom til København; Tilfældet vilde, at han netop kom op ad Trappen, da Winsløws Kiste blev baaret ned. (Meddelelse fra Familien). Han blev jordet paa Assistens Kirkegaard, hvor hans Grav endnu er bevaret; paa Stenen findes disse Linjer af Ludvig Bødtcher:

»Ludvig den Ellevtes Aand fremmanede han fra de Døde.
Ak, men hans straalende Liv sank i den aabnede Grav«.

Dr. RYGES SELVBIOGRAFI.

Dr. Ryge mistede sin Moder, da han var 10 Aar gammel. Hans Fader, Finansdeputeret, Konferensraad Immanuel Christian Ryge, 1734—1821, som med megen Omhu har samlet Slægtens Historie i »De Rygers Stammebog« (Privateje), skrev deri, da det yngste Barn, Johan Christian, var 14 Aar gl.: »... Lad Dine brave Forfædres Exempler røre Dig til at betræde den samme Dydens Vei som de. O! Den er ikke besværlig at gaae paa, det er ikke vanskeligere at være dydig end let at være lastefuld. O! Skræk! o! Rædsel! om et uheldigt Portræt skulle nogetsted vanære den forgangne Slægt eller et blive udeladt af denne Fortegnelse...«

I sin Faders Øjne blev Dr. Ryge »et uheldigt Portræt«. Paa en omfattende Stamtavle »De Rygers Slægt Register«, (i Dr. med. H. Proschowskys Eje) har Faderen opnoteret hans Livsdata, men undladt at nævne den Gerning, som førte ham over i Historien: hans Virksomhed som Skuespiller. Han skriver: »Johan Christian Ryge, fød d. 8. Febr. 1780. Saa tidlig hans Legems og Siæls Kræfter tillode det, begyndte han at studere. Udi Aaret 1794 begyndte han at høre adskillige Professorers Forelæsninger, som han endnu vedblev indtil d. 22. Octobr. 1795, da han underkastede sig Examen artium publicum med Deposituris fra Roeskilde Skole og udmærkede sig ved at tage for enhver Videnskab Laudabile præ ceteris. Den 5. Nov. e. a. indkaldet som den Anden i Ordenen for Consistorio, ihvis følge han d. 9. Ejusd. holdt Gratiarum Actionem under Decano Abraham Kall. Derefter i samme Maaned indskreven som Avis academicus. 1796 d. 4. April tog han examen philologie og bekom for enhver Videnskab laudabile præ ceteris. Samme Aar d. 12. Oct. tog han examen philosophie, ligeledes med samme Caracter som for den philologiske. Udi Nov. Maaned samme Aar bekom han Underviisning udi Ride og Fægtekonsten samt i det tydske Sprog. Da han havde valgt det medicinske og det chirurgiske Fag til

sit Hoved-Studium, begyndte han i Aaret [1797] at freqventere det chirurgiske Academie i Kiøbenhavn indtil 1803, da han i Maii Maaned reiste til Universitetet i Kiel for der at fortsætte og fuldende disse Videnskaber. Aar 1805 d. 27. Martz, 16. og 17. April soutenerede han sin Embeds Examen og fik til Caracter: Summa cum laude.«

Han beretter derefter ligesaa nøjagtig om Ryges Gerning som Læge og slutter med, »at han in Martz 1813 flyttede med Familie til Kiøbenhavn«. Men ikke med ét Ord omtales Opholdet ved Odense Theater i 1801, ejheller hvorfor han nedlagde sit Embede som Fysikus. I »Stambogen« har Dr. Ryge selv i korte Træk fortalt sin Biografi, som her for første Gang skal meddeles; Udg. har benyttet en Afskrift, foretaget af Natalia Ryge; den er nu i Dr. Ryges Dattersøns, Professor, Dr. Harald Westergaards Eje, ligesom det ikke tidligere gengivne Ungdomsbillede.

»... Da en engelsk Krigsflaade i Foraaret af sidstnævnte Aar [1801] viiste sig i fjendtlig Hensigt for Kjøbenhavn, og Studenterne ogsaa opfordredes for at værge for Fædrenelandet, lod jeg mig indskrive i det Korps, som under Navn af Kronprindsens Livcorps blev oprettet af yngre og ældre academiske Borgere, avancerede strax til Underofficeer, derpaa til Foureer og endelig til Commandeursergeant[1]). Denne sidste Function skaffede mig saameget at bestille, at jeg derover forsømte mine Forretninger som Volonteur paa den chirurgiske Side af Fredericks Hospital, og da jeg iblandt disse var den næstældste og altsaa snart kunde vente at blive ansat som Kandidat, saa blev det mig af Hospitalets Overchirurg, Prof. Schumacher betydet, at jeg ikke kunde beholde min Anciennitet, men hvis jeg vilde atter overtage chirurgiske Syges Behandling ved Hospitalet, da maatte jeg finde mig i at træde ind igjen som alleryngst Volonteur. Dette vilde jeg naturligviis ikke, men tabte Lysten til at

[1]) Jvfr. Persh. Tidsskr. 2 R., I, 178; II, 7 f.

fortsætte mine Studeringer, og da min Fader ifølge min Mening ikke understøttede mig tilstrækkeligt, tilskrev jeg derfor Directionen for National Theatret i Odense, som bestod af Greve Trampe, en Kammerjunker Gersdorff og en Procurator Faber, og tilbød dem min Tjeneste som Skuespiller ved bemeldte Theater, da jeg baade følte Lyst og sporede Anlæg hos mig til denne Kunst. Mit Tilbud blev antaget, og jeg engageret med den høieste Gage, nemlig 12 Rdl. maanedlig. Efterat jeg var bleven nogenlunde reconcilieret med min Fader, som høiligen misbilligede dette Skridt, reiste jeg i September 1801 til Odense og modtog af min Fader ved Afskeden et sammenlagt Papir, paa hvis ene Blad stod følgende af ham selv skrevne Ord:

»Naar Lidenskaberne overfalde os, da udfinder Vittigheden Grundsætninger til at besmykke dem med, som Fornuften, hvis den var anvendt, vilde aldeles misbillige«.

Og paa det andet Blad:

»Vær viis! vær lykkelig!«

I. C. R.

Imidlertid nægtede han mig dog ikke al fremtidig Understøttelse, men sendte mig regelmæssig hvert Qwartal, medens jeg opholdt mig i Odense og senere i Svendborg, en Anviisning paa Amtstuen lydende paa 12½ Rdl. hver Gang, hvilke kom mig meget tilpas i mine trange Kaar. I Odense debuterede jeg i 2 comiske og 1 alvorlig Rolle med Bifald, og Publikum paaskjønnede ogsaa senere ofte mine Bestræbelser[1]). Da Directionen i Foraaret 1802 saa sig af pecuniaire Aarsager nødt til at opgive Entreprisen, og derfor opsagde hele Skuespillerpersonalet, forlod jeg kort efter Forestillingernes Ophør Odense og begav mig til Svendborg til min Søster Bojesen, hos hvem jeg logerede nogle Uger, indtil jeg ved min uforglemmelige Ven

[1]) I Fyens Avertissements Tid. 1801, Nr. 119, findes: »Onsdagen den 7. Octbr. opføres paa Odense National-Theater: De Vonner og de Vanner, original Skuespil i 5 Optog af Heiberg. Fredagen den 9. Octbr. opføres: Strelitzerne, et heroisk Skuespil i 4 Optoge af Babo. Mandagen den 12. Octbr. opføres: Menneskehad og Anger, Skuespil i 5 Optoge af Kotzebue. I disse Stykker debuterer Hr. Ryge i Capitain v. Aberwitz', Soukanius og Bittermanns Roller«. Om Theatret i Odense jvfr. Karl Schmidt, Meddelelser om Skuespil og Theaterforhold i Odense.

Apotheker Lacoppidans[1]) Hjelp dersteds havde erholdt nogle Elever til Underviisning, da jeg havde besluttet fremtidigen at ernære mig ved Informationer, og jeg forlod derfor min Svoger Dr. Bojesens[2]) Huus for at boe andetsteds i Byen.

I Efteraaret 1802 kom min Fader tilbage fra en Reise, som han havde foretaget i Tydskland, og paa Tilbagereisen til Kjøbenhavn besøgte han sin Svigersøn og Datter i Svendborg, hvor vi mødtes første Gang igjen efter ikke at have seet hinanden i mere end eet Aar. Han tilbød mig nu fuld Understøttelse, hvis jeg atter vilde fortsætte mine Studeringer, og jeg modtog Tilbudet med den Forpligtelse, at reise til Universitetet i Kiel i det følgende Foraar, og efter 2 Aars Forløb at underkaste mig Embedsexamen der. |: De Velgjerninger, som jeg [i] Løbet af det Aar, jeg som Informator opholdt mig i Svendborg, ja endogsaa senere, har oppebaaret af ovenmeldte min ædle Velgjører Lacoppidan, ere altfor dybt indprægede i mit taknemlige Hjerte, til nogensinde at kunne udslettes af min Hukommelse :.

Den Dissertatio inauguralis, som jeg pro gradu Doctoris medicinæ et chirurgiæ paa min 26 aarige Fødselsdag publice forsvarede i Kiel, ved hvilken Leilighed jeg havde 4 af Universitetets Professorer iblandt mine Opponenter, handlede de partu serotino[3]). Som constitueret Lærer ved Jordemoder Anstalten i Kiel holdt jeg tillige Forelæsninger over Accouchementvidenskaben for Nogle af de Studerende der. Ikke alene i Cappeln og dens Omegn, hvor jeg benaadet med Titel af Phy-

[1]) Carl Adolph Lacoppidan drev Svendborg Apothek fra 1792—1831. Han døde 1843, 78 Aar gl.

[2]) Dr. med. Boe Bojesen, 1769—1822, Læge i Svendborg 1794, Stiftsfysikus i Odense 1805, g. m. Ryges Søster, Johanne Dorothea.

[3]) Professor, Dr. med. E. Ingerslev har velvilligt tilstillet Udg. følgende Udtalelse om Ryges latinske Doktorafhandling, som ikke findes paa det kgl. Bibl.: »De partu serotino«, forsvaret 8. Febr. 1806 ved Kiels Universitet, svarer vel hvad Omfang (lille Oktav, 62 S.) og Indhold angaar, i det' Hele til Datidens Disputatser. Efter gængse kort historisk Oversigt over, hvad den indtil da foreliggende Literatur havde bragt frem om Spørgsmaalet om de over Tiden indtrædende Fødsler, drøftes Muligheden for saadanne, og Forf. slutter sig til dem, der holder paa denne, forsaavidt Fødslens Indtræden kan udskydes en Maaned eller to ud over den rettidige Termin.« — Paa medicinsk-historisk Museum opbevares Ryges Doktordiplom.

sicus, var practiserende Læge i 10 Maaneder, men ogsaa senere under mit 6 aarige Ophold i Flensborg havde jeg en saa udbredt Praxis, at den næsten oversteeg mine forresten stærke physiske Kræfter, og om min Virksomhed som Physicus paa det sidste Sted og i Amterne Flensborg og Bredstedt, der ogsaa vare dette Physicat underlagte, vidne mange Breve, saavel fra Sundhedscollegiet i Kiel som fra det schlesvigsk-holsteenske Cancellie i Kjøbenhavn, hvilke opbevares i det Flensborger Physicats Archiv.

I Aaret 1811 foretog jeg en Reise til Jylland for at afhente min Kone, som havde besøgt sin Søster, Baronesse v. Juel[1]) til Lundbek ved Nibe, og besøgte paa Tilbageveien min Svoger, Dr. Bojesen i Odense. Der faldt en dansk Avis i mine Hænder, hvori jeg læste en Bekjendtgjørelse fra Directionen for de kongelige Skuespil i Kjøbenhavn, der blandt mere lovede den, der med et uddannet Talent kunde optræde enten i Helte- eller Fædreroller, en allernaadigst udsat Præmie af 1000 Rdl. d. C. for hvilketsomhelst af disse Fag og gav ham dertil Haab om et fordeelagtigt Engagement ved det kongelige Theater[2]). Ved denne Impuls opvaagnede atter min Lyst til den dramatiske Kunst, om hvilken jeg ved flere Leiligheder havde [været] overbeviist, at den aldrig var uddød, men kuns laae i en Slummer, som mine mange Beskjæftigelser og Forretninger af et ganske andet Slags havde dysset den i. Ved min Tilbagekomst til Flensborg bleve alle mine Forretninger mig modbydelige og den mindste Modgang lammede min Kraft i den Grad, at jeg kun med den yderste Anstrængelse kunde opfylde mine Kaldspligter. Jeg søgte Trøst ved min elskede Kones Barm, som jeg betroede Alt, og omendskjøndt hun ikke kunde sætte sig ind i mine Følelser, saa overbeviiste dog min sandfærdige Skildring [af] min ulykkelige Tilstand hende om, at jeg virkelig var sjælesyg og kun ved en heroisk og [en] min Stilling metamorphoserende Stilling kunde helbredes. Hun gav derfor sit Minde til at jeg indledede en Korrespondence med Directionen for de

[1]) Ottilie, f. Becker, g. m. Baron, Major Fr. Juel, Ejer af Lundbæk; hun døde 1843, 60 Aar gl.

[2]) Avertissementet findes i Adresseavisen 1811, Nr. 172. Der udlovedes bl. a. 1000 Rdlr. for en Fremstiller af »Fædre-Roller«, og en lignende Sum for en Fremstiller af »Helte- eller Elskerroller«.

kongl. Skuespil i K., hvoraf Resultatet var, at jeg i Efteraaret 1812 begav mig til Kjøbenhavn for at aflægge en Prøve privatim for den. Efter denne Prøve, hvis Udfald svarede baade til dens Forventning og min egen Tilfredshed, reiste jeg tilbage til Flensborg, hvor jeg nu forberedede Alt til for bestandigt at forlade denne Bye og oppebiede blot min Kones Nedkomst for atter at reise til Kjøbenhavn, og der at aflægge off. Prøve paa mit Talent. Jeg tiltraadte Reisen i Marts 1813, og efter at min Kone havde besørget den største Deel af mine Meubler, Bøger og chirurgiske Instrumenter solgte ved Auction, og Resten afsendt tilsøes, begav hun sig med vore 2 Børn og en Pige i min egen Vogn paa Veien til Kjøb., hvorfra jeg efter Overeenskomst med hende reiste hende imøde. Vi samledes i Nyborg, hvorfra vi reiste til Kjøb. Der havde jeg allerede debuteret som Palnatoke i Oehlenschlægers Tragoedie af samme Navn med et overordentlig Bifald, men dette var endnu større, da jeg traadte op som Hakon Jarl i Oehlenschlægers »Hakon Jarl hiin Rige«. Tredie Gang traadte jeg op i en Tyran-Rolle : Leon i Syngespillet »Slottet Montenero« :|, og efter at jeg d. 31. Mai, den sidste Spilledag i samme Saison, atter havde maattet gjentage Hakons Rolle, erholdt jeg nogle Dage efter følgende Brev fra Theaterdirectionen:

»Ved allerhøieste Resolution af 10de dennes har det allernaadigst behaget Hans Majestæt Kongen at tilkjendegive Hr. Doctor Ryge den under 13de Juli 1811 allernaadigst udsatte Præmie af 1000 Rd. D. C., og at ansætte Dem som Skuespiller ved det kongelige Theater med en aarlig Gage af 600 Rbd., hvilke fra 1ste Febr. indeværende Aar skulde være at beregne. Ligeledes har det allernaadigst behaget Allerhøistsamme [at tillade], at de 8 Aar, De i anden Hans Majestæts Tjeneste har tilbragt, skulle komme Dem tilgode med Hensyn til Benefice for Tjenesteaar.«

12. Juni 1813.

v. Holstein. *K. L. Rahbek.* *G. H. Olsen.*

Allerede efter et Aars Forløb blev min aarlige Gage forhøiet til 750 [Rbdl.], og jeg erholdt fremdeles aarligen Tillæg, saaledes at jeg i 1819 havde den høieste Skuespillergage, nemlig 1000 Rbd.

aarligen. Allerede i det første Aar efter min Ansættelse som kongl. Skuespiller tildeelte man mig Roller i mange forskjellige Fag og deriblandt ogsaa Fædreroller, hvilke jeg udførte med et saadant Held, at jeg i Dec. 1817 modtog følgende Skrivelse fra Theaterdirectionen[1]):

»Hans Majestæt Kongen har under 6. d. M. afgivet følgende allernaadigste Resolution: Vi ville af særdeles kongl. Naade have bevilget, at den i Aaret 1811 for et uddannet Talent til ædle Fædreroller udsatte og endnu ikke vundne Præmie maae af Theaterkassen udbetales Skuespiller Dr. Ryge med 1000 Rbd. N. V.« —

Foruden de mig tilkommende Saisonsdouceurer og Beneficer, hvilke sidste altid have været meget indbringende for mig, men senere ere |: paa mit eget Forslag :| forandrede til Beneficegodtgjørelser, der beregnes efter Brutto Indtægten ved samtlige ordinaire Forestillinger en Saison, har jeg havt endeel extraordinaire Indtægter ved Gratialer, Aftenunderholdninger for fuldt Huus, Sommerskuespil paa det kongelige Theater i Foreening med Flere og ved Kunstreiser. Af disse foretog jeg den Første i Sommeren 1814[2]), da jeg med et Selskab af kongelige Skuespillerinder gav Forestillinger i Aalborg, Viborg, Randers, Aarhuus. I Sommeren 1815 gav jeg Gjesteroller i det tydske Sprog i Flensborg, Schlesvig, Kiel og Altona, dernæst i Wien, Prag og paa min Tilbagereise i October i Hamborg. Senere har jeg gjentaget saadanne Forestillinger, deels alene, deels i Forening med udmærkede danske Kunstnere baade i Hertugdømmerne og i de danske Provindser, ved hvilke Leiligheder jeg da tillige har gjæstet Hadersleben, Odense, Helsingøer, ja selv Malmøe i Sverrig. Min sidste Kunstreise var til Norge, hvor jeg paa Theatret i Christiania traadte op i flere store Roller og nød

[1]) Ryge skrev 1817, $^{17}/_{11}$, til Dir., at hans »surt erhvervede« fra Flensborg medbragte Formue, 2000 Specier, var opbrugt, og han bad derfor Kongen om han ogsaa maatte faa Præmien for Fædreroller.

[2]) Det var den første Fællestourné, som udgik fra det kgl. Theater. Fra en senere Tourné til Odense skrev Frydendahl til Collin: »Ryge dandsede i Aftes som Ridefogdens Kone i Jeppe paa Bjerget med korte Skørter; hans ømme Elskovstegn bleve meget vel optaget«. (Privateje). Overskou meddeler en interessant Samtale med Ryge under en Tourné i: Af mit Liv, 301 ff.

den Ære ikke alene at spille for Kronprinds Oscar[1]), men ogsaa 2 Gange at vorde fremkaldt efter Forestillingen, en Hæder, der ogsaa er bleven mig til Deel i Kiel, Wien og Prag.

I Vinteren 1816 blev den daværende Theater-Inspecteur, Captain Schneider, afskediget af Theatrets Tjeneste. Man ansaae mig duelig til at overtage den oeconomiske Deel af de med dette Embede forbundne Forretninger og maaskee ogsaa værdig til en forøget aarlig Indtægt som Remuneration for det Offer, jeg i pecuniær Henseende havde bragt Kunsten. Under Titel af Oeconomus, der kort Tid efter forandredes til Oeconomie-Inspecteur, fik jeg Ansættelse i Marts Maaned som Bestyrer af Theatrets indre Oeconomie[2]) under Ansvar og Regnskabs Aflæggelse til Directionen med en aarlig Gage af 400 Rbd., der allerede i det følgende Aar, fordi man havde overbeviist sig om min Duelighed, Iver og Arbeidsomhed, blev forhøiet til 600 Rdl. og i 1819 til 700 Rbd. foruden en Douceur af i det mindste 100 Rdl. ved enhver Saisons Slutning. Ogsaa dette Embede var forbunden med Reiser. Saaledes foretog jeg i Sommeren 1818, 1819 og 1820 Reiser til Hamburg for der at gjøre Indkjøb til Theatret, hver Gang for over 4000 Rdl. Paa de sidste Reiser fulgte hver Gang 2 Skuespillere med mig, som, under-

[1]) Den senere Oscar I; jvfr. Pag. 77 f.; 174 f. og Anmærkningen.

[2]) Til Oplysning om Dr. Ryges Iver som Økonomiinspektør tjener, at han, for at prøve hvilken Slags Olie, som brændte længst, opstillede følgende Eksperiment: »Jeg har i Søndags hjemme i mit Huus ladet ophænge 2 Lampekroner i 2 til hverandre stødende Værelser, ladet Dørene imellem dem staa aabne, for at Luftens Temperatur og Beskaffenhed skulde være lige i begge Værelserne. Under mit bestandige Tilsyn — i fem Timer — ere derpaa den ene Krones Lamper bleven fyldte med 8 nøiagtigen afmaalte Potter af Casses Bomolie og den Andens Lamper med 8 nøiagtigen afmaalte Potter af Drewsens raffinerede Roeolie, hvilke 16 Potter Olie jeg selv personlig havde afhentet hos Vedkommende Dagen førend Prøven og indtil de skulle afbenyttes, havt under eget Laas og Lukke ...« (Brev til Dir. 1826, $^{26}/_{9}$). 1832 skrev han til Kirstein: »Tillader De, at jeg, for at stemple Zincks Instrument paa Nørrebro, paa Theatrets Regning kiører derud med Gynther i en Droske? Min Tid er meget knap i disse Dage, og jeg taber formeget af den ved at gaae derud«. 1837 skrev han, »at han daglig flere Gange og hele Timer ad Gangen opholdt sig paa Skræddersalen for i Mesterens Sted at give hver Svend Anviisning om Dragternes rigtige Form, Besætning o. s. v.«.

støttede af Theaterkassen, under min Veiledning besøgte Theatrene i Hamburg og det nordlige Tydskland.

I Aaret 1822 døde min Eftermand som Physicus i Flensborg, Dr. Struve. Fra 2 af mine Venner dersteds modtog jeg strax Efterretningen med Opfordring ufortøvet at komme tilbage til Flensborg, da jeg upaatvivlelig vilde komme i Besiddelse af min forrige Praxis der. Dette i Forening med de mange Ubehageligheder, der vare forbundne med Oeconomie-Inspectoratet og mine i de sidste Aar derved betydeligen forøgede Forretninger bevægede mig til at anholde om Physicatet igjen hos Sundhedscollegiet i Kiel og dernæst at bede i Naade at vorde entlediget fra mine Functioner ved Theatret. Der vilde man imidlertid gjerne beholde mig, og jeg modtog nu et mig ligesaa kjært som hædrende Beviis paa min Konges høie Naade: følgende Skrivelse [af 14. Juni 1822] fra Theaterdirectionen:

»Paa den allerunderdanigste Forestilling, som Directionen i Anledning af Deres Ansøgning af 17. Mai d. A.[1]) om Entledigelse, og af Deres senere mundtlige Andragende angaaende Forsikkring om eventuel Understøttelse for Deres Børn efter Deres Død, har nedlagt, har det under 11. d. M. allernaadigst behaget Hans Majestæt at resolvere saaledes: I Betragtning af Doctor Ryges gode Tjeneste som Oeconomie-Inspecteur og Skuespiller ved Vort Theater, ville vi af særdeles kongl. Naade have ham givet Forsikkring om, at hvert af hans Børn, som han ved at bortdøe i bemeldte Tjeneste maatte efterlade sig i uforsørget Stand, skal erholde, iberegnet hvad de fra Theatrets Børneforsørgelses Kasse

[1]) Ryge skrev i denne Ansøgning bl. a.: »Da jeg for 9 Aar siden, af Kjerlighed til den dramatiske Kunst, forlod et indbringende Embede og og en glimrende Bane, blev jeg dadlet af Alle; men jeg viiste mit Kald i Gjerningen og inden kort Tid vandt jeg ... istedetfor Dadel — Højagtelse og Beundring ... Men nu føler jeg en uovervindelig Modbydelighed for ethvert Arbeide ved eller for Theatret ... Tvinger jeg mig endogsaa undertiden til en tilsyneladende Munterhed, naar jeg er i mit Kald paa Theatret, saa føler jeg mig ogsaa desto ulykkeligere, naar jeg er overladt mig selv ...« Dir. skrev i Indstillingen til Kongen: »Af hans mundtlige Yttringer maa man slutte, at hans triste Sindsstemning fornemmeligen er fremkaldt ved det eensomme Liv, han i sit Hjem fører efter sin Hustrues Død ... tildels ogsaa ved det uvenskabelige Forhold, der er mellem ham og de fleste af hans Kammerater«.

og den almindelige Pensionskasse kan vorde tillagt, aarligen 150 Rdlr. Sølv, indtil de fylder det 20de Aar«. —

Fremdeles har jeg modtaget Beviser paa kongelig Naade ved 3 Gange at erholde Reisestipendium hver Gang paa 600 Rdl. for paa Kunstens Vegne og med Hensyn paa den indre Oeconomie ved større Theatre at besøge Udlandets. Saaledes besøgte jeg i 1824 Theatrene i Hamburg[1]), Braunschweig, Frankfurth am Main, München, Wien, Dresden, Berlin og [i] 1831 fornemlig Paris og i 1835 atter Berlin, Wien, Paris.

Dertil har jeg fra October 1827 bestandigt været fritaget for at betale Leie af de mig overladte Leiligheder i Theatrets Gaard i lille Strandstræde[2]), for hvilke jeg tidligere betalte 200 Rd. r. S. aarligen, men senere kun tilsvarer de derpaa hvilende Skatter. [Ryge meddeler nu, idet han afskriver Directionens Skrivelser, at han i Octbr. 1829 fik overdraget Scenearrangementet af Operaer og Syngestykker med Prædikat af Medinstruktør, en Ansættelse, som efter Frydendahls Død i 1836 blev fast med en aarlig Gage af 300 Rdlr.].

Saaledes forenede jeg nu 3 Functioner ved Theatret, nemlig som Skuespiller, Oeconomie Inspecteur og Instructeur en scène, for hvilke jeg oppebar en aarlig fast Gage af 2000 Rbd. og

[1]) I Ansøgningen om Rejseunderstøttelsen 1824 skrev han: »Udlandet — især Tydskland — besidder upaatvivleligen mange fortrinlige Operaer og Skuespil, som med Held kunne omplantes paa dansk Grund. Men for at erholde dem, maatte man forskrive Alt Nyt, for deraf at kunne udvælge det bedste, og det vilde blive meget bekosteligt, især da de fleste Nyheder længe forblive utrykte, og man sjelden kan rette sig efter de Recensioner over nye Stykker, som findes i fremmede Blade, da de som oftest ere Fostre af Protection eller Partiskhed«. Fra Pariserrejsen 1831 findes en udførlig Dagbog (i Dr. med. Proschowskys Eje). 1835, $^{22}/_{6}$, skrev han til Natalia Ryge fra Wien, at han ved en festlig Procession havde set den unge Kejser, (Ferdinand I, Franz Josefs Farbroder), og hans Gemalinde. »De gik begge til Fods og ikke mere end 6 Skridt fra mig. Han er paa Figur som Waltz, men har et temmelig flaut Ansigt. Hans Mund hænger ned ligesom Maskinmester Gynthers. Keiserinden derimod er paa Din Høide, er smækker og har et meget nobelt, men blegt Ansigt. Keiseren lider ofte af epileptiske Tilfælde«. (Kgl. Bibl.).

[2]) I Lille Strandstræde Nr. 68 (nuværende Nr. 14), som var tilstaaet Statsgældskassèn som Prioritetshaver, indrettede Theatret sin Garderobe, Skræddersal o. s. v., og her boede Ryge i Stuen til højre fra 1823 til sin Død. 1851 solgte Theaterdir. Huset.

havde jeg, da Virksomhed udgjør en af mit Livs Fornødenheder, gjerne ønsket bestandigt at vedblive disse, hvis min Sundhedstilstand ikke havde modsat sig dette Ønske. Allerede i Aaret 1832 sporede jeg en med Hjertepalpitationer forbunden Brystaffection, hvilken uagtet de Lægemidler, jeg derimod anvendte, bestandigt forværredes. Jeg saae mig derfor nødsaget til at bede om en af Theaterkassen lønnet Medhjelper ved Oeconomie-Inspectoratet, hvilken ogsaa fra 1ste Jan. 1836 blev mig bevilget. Mit legemlige Onde søgte jeg nu at bekæmpe deels ved i samme Aars Sommer at afbenytte de kunstigt tilberedte Mineralvande ved den da oprettede Brøndanstalt i Kjøbenhavn, deels ved Fodreiser, deels ved i Sommeren 1837 at underkaste mig en streng Brøndkuur i Nenndorf, men aldeles uden den tilsigtede Nytte, og da jeg dertil sporede en saadan exalteret og sygelig Pirrelighed i mit Nervesystem, at jeg ikke kunde bære de mange ved Oeconomie Inspectoratet forefaldende Ubehageligheder og Altercationer, saa blev intet Andet tilovers for mig end at bede om i Naade at vorde entlediget fra bemeldte Embede. Denne Bøn blev ogsaa opfyldt ...

I Efteraaret 1838 blev jeg betagen af en Hæshed, som med nogen Lettelse i mine øvrige Lidelser vedvarede i 2 fulde Maaneder, da den forsvandt, men efterlod sig en Gigtknude paa den venstre Tommelfinger og en Trangbrystighed, der næsten gjorde det mig umuligt at fungere som Skuespiller. Imidlertid holdt jeg dog den hele Vinter ud at spille, men da jeg saaledes var bleven overbeviist om, at Roden til min Svagelighed var Gigt, som havde etableret sig i de indre Dele af mit Bryst, saa anholdt jeg om Tilladelse til at forlade Kjøbenhavn og at tilbringe et heelt Aar i Udlandet for under en mildere Temperatur og ved en aldeles forandret Levemaade at gjenvinde, om ikke fuldkomment, saa dog for en Deel min tabte Sundhed[1]). Ved

[1]) I denne Ansøgning af 1839, $^{6}/_{4}$, om Permission skrev Ryge, at han i Alt indtil da havde indstuderet og udført 300 forskellige Roller paa det kgl. Theater. »Man kan vist altsaa ikke sige Andet, end at jeg har været virksom i min Tieneste, og endnu i denne Saison har jeg uagtet mit nedbrudte Helbred indstuderet 4 nye Roller, fungeret 54 Gange paa Scenen, og iblandt flere betydelige Partier endogsaa udført en af mine Debutroller »Hakon Jarl« saaledes. at flere kyndige Mænd have forsikkret, at jeg aldrig har udført den bedre«.

denne Leilighed modtog jeg atter et nyt Beviis paa min høie Konges uskatteerlige Naade, thi Tilladelsen blev mig ikke alene bevilget, men endogsaa uden mindste Afkortning i mine respective Gager og uden nogetsomhelst Indskrænkning i stipulerede Emolumenter. Mod Slutningen af Mai 1839 reiste jeg derfor, skjøndt i høi Grad lidende, over Stettin, Berlin og Leipzig til Carlsbad i Bøhmen, hvor jeg i 7 Uger baade drak af og badede mig i dette Steds mineralske Kilder. Derfra begav jeg mig i smaa Dagsreiser og med nogle Dages Ophold paa hvert Sted over Eger, Bareuth, Bamberg, Würzburg, Aschaffenburg og Frankfurth a. M. til Mainz, hvor jeg opholdt mig næsten 3 Uger og var det først paa dette Sted, at jeg sporede Tegn til nogen Bedring af Betydenhed. Jeg gjorde nu nogle Forberedelser til en Reise til Paris, men fik under disse fra mit Hjem Efterretning om, at min eneste Søn allerede siden d. 2. Aug. havde været sengeliggende af en rheumatisk Hævelse i det ene Knæ, og [da] jeg ingen Anden havde at stole paa, hvis nogensomhelst Sygdom eller andet Uheld skulde tilstøde min talrige Familie, saa ansaae jeg det for min Pligt, ikke længer at gjøre Brug af den mig bevilgede Permission, men at vende tilbage til Kjøbenhavn, hvor jeg ankom i de sidste Dage af September. Da Uvirksomhed i mit Hjem er mig ligesaa skadelig som modbydelig, saa meldte jeg mig strax til Tjeneste, og fandt jeg i mine Forretninger en betydelig Lettelse i de Ferier, som desværre foranledigedes ved høisalig Frederik den 6tes Død d. 3. Dec. 1839, og som varede i fulde 2 Maaneder.

Hvad mine huuslige Forhold angaaer, da levede jeg i 12½ Aar [et] særdeles lykkeligt og kjerligt Samliv med min uforglemmelige Kone Christiane Frederikke fød Bekker, og hun bedrøvede mig første Gang i mit Liv, da hun forlod dette jordiske Liv, for at begynde et nyt i Evigheden. Min eenlige Stilling efter hendes Død i Forening med mine mange og byrdefulde Forretninger tillod mig ikke med tilbørligt og dagligt Tilsyn at styre mine Børns Opdragelse, og jeg fandt jeg mig desaarsag foranlediget til at sætte de 3 ældste i Pension først hos min ældste Søster, Fru Evald [1]) i Kjøbenhavn, hos hvem de dog

[1]) Christiane Cathrina v. Ewald f. Ryge, 1771—1837, g. m. Oberst E. v. Ewald, 1775—1828.

kun vare eet Aar, men derpaa paa Opdragelses-Institutet i Christiansfeld, hvor de bleve i 2 Aar. Det yngste Barn beholdt jeg hos mig under sin Ammes Tilsyn i 2 Aar, men derpaa satte jeg ogsaa dette i Kost hos to ugifte Søstre i Kjøbenhavn. Da jeg imidlertid bemærkede, at mine Børn i Christiansfeld ikke gjorde de forventede Fremskridt i videnskabelig Dannelse, men jeg ikke alene kunde paatage mig det daglige Tilsyn, de ifølge deres Alder ikke kunde undvære, saa indlod jeg mig i min anden ægteskabelige Forbindelse med Jomfrue Charlotte Betzy Anthon[1]), en Datter af afdøde Bogbindermester Jens Anthon og dennes Hustru Karen Kirstine, og bleve vi ægteviede d. 1ste Jan. 1823 af Konfessionarius og Slotspræst Liebenberg.

Ogsaa i dette Ægteskab har jeg oplevet en stor Sorg, da min næsten otteaarige elskelige Datter, Afanasia, dets første Frugt, døde d. [6. Septbr.] 1830. Denne sørgelige Begivenhed har i høi Grad svækket min Lyst til Livet, og i eensomme Øieblikke dvæler derfor min Tanke helst i Evigheden, hvor jeg haaber og inderlig længes efter at gjenfinde min første Kone og hende.

Dog, det evige Forsyn, der hidtil stedse, trods mine ikke altid vel overlagte Handlinger, styrede mine Fjed til det bedste for mig, vil ogsaa fremdeles opretholde min Kraft, denne min hidtil urokkelige og trofaste Støtte i Livet, saaledes at mit Mod og min Lyst til Virksomhed for mine øvrige elskelige Børn ikke svækkes, før jeg skal aflægge mit Regnskab«.

Den 28. Juni 1842 om Aftenen følte Dr. Ryge sig daarligere end sædvanlig; han skrev en Recept og sagde til sin Hustru: »Jeg lever ikke!« Næste Morgen havde han dog Kraft nok til at staa op og til at sysle med sine Metalarbejder; idet han støttede sig til Bordet i sin Stue, faldt han sammen og døde.

[1]) Hendes Søster, Sophie, som var Oversætterinde, blev i sit Ægteskab Moder til Tegneren Klæstrup, der har tegnet sin Onkel, Dr. Ryge, i forskellige Roller, bl. a. Per Degn og Salomon Goldkalb, og udgivet dem omkring hans Portræt.

Paa Bordet stod en Spilledaase, som han hjembragte fra en af sine Rejser; den havde til Børnenes Sorg i lange Tider været stum. Idet Ryge faldt sammen, væltede den — og spillede en elegisk Melodi ved hans Lig. Saaledes fandt Familien ham. Noget efter kom hans gamle Ven, Lægen Oluf Lundt Bang, og konstaterede, at Verden havde mistet en af sine store Kunstnere[1]). Dagen efter indfandt Skiftekommissionen sig i Hjemmet, Lille Strandstræde 68, hvor foruden Enken og Børnene, Premierløjtnant, Greve Ahlefeldt-Laurvig, samt Maskinmester Gynther var tilstede. Greven repræsenterede Børnene af første Ægteskab. I Studereværelset fandtes i en Pult 300 Rdlr. til Begravelsen; paa Væggen hang bl. a. Londemanns Portræt. Boet blev vurderet til c. 900 Rdlr.; desforuden fandtes 5,500 Rdlr. i Obligationer. En Del af Boet blev solgt ved Auktion. (Forseglingsprot., Landsark.). Den 5. Juli blev Ryge begravet paa »Holmens Chorurtegaard« ved Kirken; Slotspræst I. H. Paulli talte. Han mindede om, at Ryge for kun faa Dage siden havde siddet ved Lindgreens Kiste, »dér blev Dødens Tanke stærk i hans Sjæl . . . Aldrig mere skal hans mandige Skikkelse drage vore Øine forbi, aldrig mere skal hans mægtige Stemme gribe vort Indre, aldrig mere skal den blive blød og smelte vort Bryst. Det er forbi, han har lukket Bogen, det underfulde Billedværk til Danmarks Digteres bedste Sange . . . vi have modtaget virkelige Gaver af ham; der er Ingen iblandt os, som ikke skylder ham saa meget Herligt i sin aandelige Udvikling . . .«

Da Kirkegaarden nogle Aar efter skulde sløjfes, blev Levningerne af Dr. Ryge, hans første Hustru og Børn overflyttede til den store Familiegrav paa Holmens Kirkegaard (1853, $^{18}/_{5}$). Her findes paa en smuk Granitsten Lægekunstens Symbol: Æskulapstaven. Derunder har Ryges yngre Ven, Christian Winther, skrevet:

Han var en Drot i Kunstens Rige.
Hans Herredom sig strakte lige
Fra »Hakon Jarl« og ned til »Saft«.
Lod han os le, lod han os græde,
Da var det Kunst, vi saa fremtræde
I Pagt med Sandhed, Vid og Kraft.

[1]) Meddelelse fra Familien.

EMILIE WIEHES ERINDRINGER.

Ja, aabenbar Dig for os Sanct Michael,
lad os i Skyen se Dit Billed straale,
at vi for Øje faar det Ideal,
hvormed enhver sin egen Vækst bør maale.

Theatret, et Rimbrev, 28.

Der fødtes engang en lille Dreng af Kunstnerslægt; til hans Vugge kom der tre gode Feer med Ønsker og Gaver. Den Første i et rosenrødt Gevandt gav ham den Gave, at Alt, hvad han saae paa, skulde blive skjønt; den Anden i himmelblaat Gevandt gav ham den Gave, at Alt, hvad han talte, skulde blive klart og levende, som naar i Eventyret Perler springer ud af Munden paa den Talende. Den Tredie nærmede sig i et dunkelt Gevandt, hun saae mildt veemodig ned paa Drengen og sagde: »Jeg bringer Dig ogsaa en Gave, maaskee den Bedste af Alle, men Du faar ikke nu at vide, hvad det er!«

Drengen voxede til og blev saare smuk; han var et stille, sky Barn, sandhedskjærlig og reen af Tanker, og allerede tidligt fik han Glæde af de gode Feers Gaver.

Eengang saae han en ganske almindelig lille Pige gaae fra Skole med rødtærnet Kaabe og graa Filthat med Guldsnor om, men for ham saae det ud, som hun var deilig — det var nu intet Under, at hun syntes godt om ham, for han var virkelig til at synes om; de sluttede da Venskab, og han lærte hende at see med sine Øjne, og saa saae hun igjennem ham, hvor lys og skjøn Verden var.

En anden Gang, da han var blevet lidt ældre, saae han et stort, grimt, gammelt Huus. »Nei, hvilket deiligt Tempel«, sagde han, »der vil jeg gjerne tjene« — og han fik virkelig ogsaa Lov at komme indenfor og tage Tjeneste der. Der var støvet og mørkt og gammeldags. »O! hvor her er deiligt«, sagde han, »det er, som jeg gik i den deiligste Skov, og Maanen skinner, og paa Balconen staar en yndig Dame — og her er en oplyst Have med Fakkelskin, og skjønne Damer og Riddere med Masker; en Baad kommer glidende ned ad Floden — Musikken lyder —; og her en Stue — jeg staar i det aabne Vindue, Sommeraftenluften trænger ind til — jo her, her vil jeg blive!«

Og han blev og lærte Mange at see det Samme, han saae, Skoven og Maanen, de skjønne Riddere og Damer og Sommeraftenstunden!

Folk sagde til ham — »hvor vil Du blive der, der er jo Ondskab og Bagtalelse, Misundelse og Had i Krogene«. Han saae sig om i Krogene, men saae for sit Vedkommende intet af Alt dette; ham bagtalte Ingen, ham misundte Ingen, ham hadede Ingen, nei tvertimod, i dette gamle Huus fandt han Venner — og sin allerbedste Ven! — Naar han talte, blev det klart og levende i Mange. De Unge elskede ham, thi for de Elskende forklarede han deres Kjærligheds Glæde; de Gamle elskede ham, thi hans Stemme vækkede i dem en Erindring om Ungdommen og Kjærlighedens Lykke!

Og saaledes levede han da, sjældent begavet fra Vuggen, elsket af de Mange, der gjennem ham havde seet og hørt saameget skjønt og godt — indtil der kom en Dag, da han lagdes i den

Vugge, som stander stil
Uden Duun og uden Gjænge!

Taarer og Roser fulgte ham i Graven.

Da nærmede den tredie Fee sig i sit dunkle Gevandt, hun saa veemodig mildt paa den friske Grav. »Jeg giver Dig dog den bedste Gave: En tidlig Hjemfart til de Egne, hvor det Skjønne, det Gode og det Sande lever![1]) —

---

[1]) Dette Eventyr er skrevet af Emilie Wiehe og fandtes blandt hendes Papirer. Da det er bygget over Michael Wiehes Personlighed meddeles det her, som en Indledning til hendes Erindringer om ham.

I Sommeren 1825 boede mine Forældre en Tid paa Fredensborg hos deres Venner Familien Faber[1]). I Huset ved Siden af boede Wiehes[2]), der hvor nu i mange Aar Kjøbmand Liebst har Boutik. Fabers Huus var det lille Hjørnehuus ned til Gyden; det var her, Asylet senere var. Haverne stødte sammen, og der legede vi Børn; jeg var 4 Aar, Michael henad 6, en deilig Dreng, har Moder fortalt mig, med mørkt, krøllet Haar, og iført blaat og hvidtstribet Cadettøis Klæder, Trøie og Buxer ud i eet. Ved Fabers Gjærde var et Jordbærbed, og her, fortalte Moder mig, har hun seet Michael plukke Jordbær — formodentlig forbuden Frugt — og proppe dem i Munden paa mig. —

Nogle Aar senere boede gamle Madam Rosing paa 2den Sal i samme Huus, hvor mine Forældre boede paa 1ste, i Læderstræde Nr. 14, hvor jeg er født, og hvor jeg havde Bryllup. Hos Bedstemoder Rosing var der undertiden Børnebal, og der husker jeg Wiehes 3 raske Drenge, Jacques, Fritz[3]), Michael; jeg husker de Tre, jeg, og endnu en lille Pige sad sammenklemte i een Sofa, medens Tante Ane[4]) bød Smørrebrød og Drikkevarer om. —

Wiehes boede en Tid lang paa Kultorvet i en Hjørnestueetage. Jeg fik sommetider Lov om Eftermiddagen at gaae ud paa Nørrebro og besøge min Tante Doris, Faders Søster[5]); eengang da jeg havde naaet Nørreport, hørte jeg Een komme gaaende

[1]) Ludvig Faber, død som Postmester i Frederikshavn 1876.

[2]) Michael Wiehes Fader, Havneskriver, senere Justitsraad Carl Wilh. W., 1788—1867, g. m. Skuespillerparrets Rosings Datter, Antoinette Louise, 1791—1874.

[3]) Michael Wiehes ældre Brødre, Jacques Emil, 1815—80, Godsforvalter, senere Jernbaneassistent, og Frederik Wilhelm (kaldet Fritz), 1817—64, Filolog, Overlærer i Aarhus.

[4]) Anna Marie Rosing, død 1851 i Fredensborg, 62 Aar gl.

[5]) Fru Emilie Wiehes Fader var Klædehandler Thorsen, død 1863, 73 Aar gl., g. m. Emilie f. Øckenholt, død 1877, 80 Aar gl.

rask bagefter mig og stoppe op paa Siden af mig; det var Michael Wiehe. »Hvad vilde Du, Michael?« sagde jeg. »Jeg vilde bare see paa Dig — Farvel« sagde han og løb tilbage, alt hvad han kunde. —

En Foraarsaften i 1831—32 var jeg bedt i Børneselskab hos en lille Veninde, Sophie Nissen, hendes Fader var Knapmager Nissen, der boede i det Huus ligeoverfor Badstuestræde i Vimmelskaftet, hvor senere Conditor Kromeyer boede. Jeg var kommet i Bekjendtskab med Sophie, fordi min gamle Grandonkel, Bedstemoder Øckenholts Broder, Hofcantor Laan ved Slotskirken var der i Huset[1]). Der var baade Drenge og Piger i Selskabet, vi skulde dandse, men først lege, lege Frierleg. Drengene blev lukkede ind i een Stue, vi Piger i en anden for at vælge og aftale hvem man vilde have til Frier. Jeg valgte den Dreng, som jeg syn[t]es var den kjønneste og netteste, han hed Frederik Høedt, men han valgte ikke mig, men en blegsottig næsten voxen Skjønhed, som hed Stine Jensen. Da altsaa Opløsningen af Legen forekom, og jeg saae Høedt bukke for en Anden, gav jeg mig til at græde, jeg var vist vant til at faae min Villie, og jeg maatte ind i Sovekammeret og trøstes af Madam Nissen, som proppede mig med Syltetøi. Høedt har senere ofte drillet mig med, at jeg dog egentlig havde elsket ham, førend jeg elskede Michael.

Høedt var kommet til at kjende Nissens, fordi hans Forældre boede lige nærved paa Hjørnet af Nygade og Schoubogade. Paa det andet Hjørne af Nygade og Knabrostræde boede Instrumentmager Gade[2]), og her var det, at Høedt og Niels Gade sluttede Barndomsvenskabet. Høedt har fortalt mig, at de to paa Sommeraftener gik og legede nede i Knabrostræde, hvor der var ligesom landlig Stilhed, Græsset groede imellem Stenene. — I Barndomsaarene og paa Overgangen til den voxne Alder var jeg ofte paa Fredensborg med Louise Wiehe[3]) hos Bedste-

[1]) Jakob Laan, Hofkantor, 1776—1844.

[2]) Postbud og Marschandiser C. O. Høedt boede i Nygade 92; Instrumentmager S. N. Gade boede i Nr. 94; i samme Ejendom logerede Figurantinden Louise Rasmussen, senere Grevinde Danner. (Jvfr. Veiviseren 1833; N. W. Gade, Optegn., 14).

[3]) Marie Louise, 1821—1901, Michael Wiehes yngre Søster; hun var en Tid forlovet med Kristian Mantzius.

moder Rosing. Eengang havde Michael til Louise skrevet om en bestemt Dag, han vilde komme derud, medens vi var der, men han maatte gaae derud, for han havde ikke Penge til at kjøre med Dagvognen. Saa ventede vi ham da hele Dagen, men han kom ikke, og uheldigviis var Bedstemoder, Tante Ane og vi Pigebørn bedte til The hos gamle Fru Arctander, der boede ovre i »Rosen«, den Fløi af Slottet, der støder ligetil Kirken. Madam Rosing boede i Hjørnet oppe ved Ridebanen. Ligesom vi havde sat os til Thebordet, kom Pigen ovre fra Bedstemoders Huus og meldte, at den unge Wiehe var kommet gaaende fra Kjøbenhavn; Louise og jeg saae til hinanden med bankende Hjerter. Tante Ane saae smilende og drillende hen paa os og ventede lidt, inden hun sagde »Ja, saa veed jeg ikke bedre, end at Louise og Emilie bede Fru Arctander om Lov til at gaae over og sørge for Michael med Aftensmad«. Det varede nok ikke mange Secunder, inden Louise og jeg løb i Fiirspring om Ridebanen og traf Michael varm og træt og glad og smuk. Han var gaaet feil af Veien; da han var kommet til Rudersdal, hvor Veien deler sig, var han gaaet ad Frederiksborg til istedetfor ad Fredensborg og saaledes gjort Veien en heel Miil længere. Hvor vi var glade, vi syntes, det var et heelt Eventyr, at vi sad der alene ved Bedstemoders Bord og agerede Værtinder for Michael. — En anden Gang kom han ogsaa saadan en Sviptour derud, og atter gjaldt det om en billig Maade at slippe afsted paa. Dengang maa han allerede have været ved Theatret, for jeg husker, han skulde ind til en Prøve og skulde derfor en tidlig Morgenstund gaae til Humlebæk fra Fredensborg. Kl. 5 fulgte jeg ham paa Vei, og vi skulde sige Farvel paa Asminderød Veien ved den lille Skov; der var ingen andre Væsener oppe end Fuglene, altsaa var der heller ingen andre, der saae, at jeg græd, fordi vi skulle skilles for en 8 Dags Tid, men Farvel maatte der siges, for han maatte skynde sig for at naae Morgendampskibet fra Helsingør ved Humlebæk. Saa løb han, vendte sig om og svingede med Hatten deroppe, hvor Veien dreier ind i Asminderød By. Jeg seer ham saa tydelig for mig i den tidlige Sommermorgenstund og gaaer aldrig paa den Vei uden at see hans elskelige Skikkelse for mig. Da jeg kom hjem igjen til Slottet, havde jeg ikke Lyst til at gaae ind i Stuerne, der var heller

ingen oppe endnu, saa gik jeg ned ad Søen til, ned til Træet, hvor Michael havde skrevet mit Navn; det stod ved Eremitagerne. I Aar — 1885 — da jeg skriver dette, er Træet fældet.

I disse Aar boede mine Forældre nogle Sommere paa Fortungaarden, der besøgte Michael os ogsaa ofte, dog ikke ofte nok for mine Ønsker og altid næsten til et senere Klokkeslet end Aftalen. Jeg var desværre saa kjedelig hurtig i Alting og utaalmodig, han var saa langsom i Alt — ak, undtagen i at dø, og der lader det til, at jeg er langsom. Saa hændte det, at jeg, naar jeg saadan gik og ventede, kunde see ham komme langt borte, og naar han saae mig, saa kom han løbende med udbredte Arme og kastede sig ned paa Knæ og kyssede mine Hænder og bad om Forladelse uden Ord. I senere Aar, naar jeg sad i Theatret og saae ham være Gjenstand for saa Manges Beundring og Kjærlighed, saa tænkte jeg tidt med stille Glæde inderst inde: »Du har dog seet det først, førend nogen Anden, denne Varme, denne Begeistring, denne Hengivelse, denne Inderlighed!«

Paa den samme Tid skulde jeg ogsaa forsøge at lære Louise Engelsk, naar vi var sammen paa Fredensborg. Vi sad ude i Skoven og læste. Paa Skovveien, som løber ovenover »Sukkenes Allee« staaer der en Bænk uden Ryg; lidt borte fra Bænken ligger en stor Steen lige i Veikanten. Der sad vi to Pigebørn paa Bænken, Michael var som sædvanlig med os, men da han ikke maatte høre, hvordan vi bar os ad med den Underviisning i Engelsk, saa blev han forviist til Stenen, og der sad han taalmodig til vi blev færdige, med sin Bog eller sin Cigar, nydende Skyggen af de store Bøge og lyttende til al den Fuglesang, der var. Bænken og Stenen ere endnu paa samme Sted, og vor kjære Mariane Schwartz født Rosing[1]) har foreviget Stedet ved at gjøre en yndig lille Tegning deraf.

— Eengang da jeg mange Aar efter uden min Michael vandrede eensom paa disse minderige Steder, kom jeg ogsaa hen paa Skovveien og til Bænken og Stenen — jeg blev næsten overvældet ved at see to ganske unge Piger, en blond og en brunet, sidde paa Bænken og et ungt smukt Menneske paa

[1]) Michael Wiehes Kusine Mariane Schwartz f. Rosing, 1824—1896, g. m. Boghandler S.

Stenen — jeg kunde neppe komme dem rolig forbi for min stærke Bevægelse, og Taarerne fik frit Løb, da jeg var ude af Sigte, men lidt efter saa følte jeg en underlig Trøst ved den Tanke: »Ungdom og Kjærlighed forgaar dog aldrig, de opstaae paany, ligesom Skoven hvert Aar bliver grøn« — og saa blev det stille i mig, og jeg takkede Gud, for hvad jeg havde havt. —

Om Vinteren i Kjøbenhavn kom Michael jo ogsaa til os, og jeg husker henad Juul, naar jeg havde travl[t] med at sy Julegaver, som skulde være en Hemmelighed for Moder, saa fik vi Lov at sidde inde i min egen lille, rare Stue, og saa læste han for mig, Tasso og »Annette« af Christian Winther for Exempel, men især husker jeg Hermann og Dorothea; naarsomhelst jeg senere har læst eller hørt dette Digt, har Hermann for mig altid faaet Michaels Skikkelse. Ved Juletid 1836 spillede vi Comedie, et gammelt Stykke, som hed Borgermesterfamilien[1]). Michael og jeg var Elskerparret Olmer og Sabine. Vi var lyksalige og morede os deiligt, men hvordan det egentlig stod sig med os dengang, det kan jeg ikke sige. Forlovede var vi ikke, kysset hinanden havde vi aldrig, men sikker paa hinanden uden Ord det var vi vist. —

I 1837 laae der — ja vist ogsaa mange Aar senere — en Mølle paa Volden ved Enden af Gothersgaden; der boede to unge Theaterelever, Gundersen og Ravnkilde[2]); de var i Kost hos Møllerens og havde af Voldmesteren faaet Tegn til at fiske i Statsgraven, hvilket de drev med Lidenskab. De kjendte Student Frederik Høedt, som omgikkes med adskillige unge Skuespillere allerede dengang, og en Aften i September havde de indbudt ham til at spise med dem af den Fisk, de selv havde fanget, og som Møllermadammen vilde stege for dem. Da han kom, gjorde begge Værterne Undskyldning for, at de havde budt een Gjæst endnu, en ung Fyr. som i samme Sommer ogsaa var blevet Elev hos Stage[3]), deres Instructeur. Han var en rar Fyr, sagde

[1]) »Borgermesterfamilien eller De lystige Fejltagelser«, Komedie i 4 Akter af Kotzebue, opførtes 26 Gange paa det kgl. Theater i Tiden 1803—22.

[2]) G. E. Gundersen, 1817—90, kgl. Skuespiller, C. E, Ravnkilde, Prøveskuespiller, død 1860.

[3]) J. A. G. Stage, kgl. Skuespiller og Elevinstruktør (jvf. Pag. 220).

de, men en underlig taus En, Søn af Secretair Wiehe. Her saae altsaa Høedt og Michael hinanden første Gang. —

I Viingaardstrædet, ligeoverfor Asylgaden, ligger et stort Huus, hvor der i Mellembygningen var et Locale, hvor Skoler eller Foreninger holdt Baller. Der havde ogsaa Borgerdydskolen paa Christianshavn Bal engang i de Aar, og der var Louise og jeg indbudt af Louises Fætter, Emil Heiberg[1]). Michael var der ikke, han hørte eller havde hørt til Borgerdyden i Kjøbenhavn, men Høedt var der. Paa Qvisten i samme Huus, i en underlig lille kahytsagtig, skraa Leilighed, boede Kapelmusicus Helsted med Kone og Familie, Sønnerne Eduard og Carl[2]). Med disse to havde Michael gjort Bekjendtskab ved at blive Theaterelev, de var begge ansat i det kongelige Kapel. Michael var hiin Balaften ikke videre glad for at være udelukket fra, hvor jeg var, og saa tyede han op til Helsteds, men imellem Dandsene løb Høedt op og havde Løier af at fortælle om mig og mine Triumfer for at gjøre Michael jaloux.

Jeg troer nok, det lykkedes. —

I Helsteds Huus var Gade jo en stadig Gjæst foruden Michael og Høedt, og her sad Michael fortryllet mange Aftener i et Sofahjørne og hørte Gade spille Beethoven og Mozart, som han paa denne Maade gjorde Bekjendtskab med. Gade var ogsaa dengang i Kapellet med 50 r. om Aaret i Gage.

Saa kom de lange, trange Læreaar ved Theatret uden synderligt Held, jeg har mange Breve fra Michael i de Aar, som kunne give Oplysninger derom; han var selv taalmodig og følte, at det maatte gaae langsomt. I 1842 blev vor Forlovelse saa declareret. I vore Ringe staaer 6te Februar 1842. Den Sommer

[1]) Emil Theodor Heiberg, 1820—93, Sygehuslæge i Aalborg. Hans Moder var Søster til Michael Wiehes Fader.

[2]) Paukist i det kgl. Kapel S. Helsted boede i Vingaardstræde 131. Om de unge Venners Samliv fortælles i N. W. Gades Optegnelser, Pag. 16: »... disse unge Mennesker levede et begejstret og rigt Ungdomsliv. Opfyldte af en ideal Stræben, nærede de den Overbevisning, at ikke blot et musikalsk dannet Øre, men ogsaa et dannet Øje, skolet Tænkning, tøjlet Fantasi og lutret Følelse var nødvendige Betingelser for Talentets fulde Udvikling, og de søgte at tilegne sig dette bl. a. ved hyppige Besøg paa Maleri- og Skulptursamlingen og flittig Læsning af Literaturens Mønsterværker«.

derefter skulde der gives Sommerforestillinger paa det kongelige Theater. Professor Nielsen var den, der forestod dem. Holst havde alle Elskerrollerne, men saa blev han uenig med Sommerforeningen og sendte dem hele Bunken af sine Roller tilbage, hvorved han troede at vælte det Hele; dog Nielsen tog en rask Beslutning og betroede alle Rollerne til Michael: d'Aubigny i »Gabrielle de Belle-Isle«, Elskeren i »Herren seer Dine Veie«, i »Suzettes Medgift«, i »Statsmand og Borger«, Ferdinand Alba i Scener af Egmont o. s. v.[1]). Disse Skuespil behagede saa meget, at de gik over paa næste Vinters faste Repertoire, og saaledes var Isen brudt.

I 1843 troer jeg nok, det var, at Michael spillede Prinds Julian i »Amanda« af Hertz, og hermed var han omtrent fastslaaet som Theatrets Elsker[2]). Saa blev han Prøveskuespiller om Foraaret 1844.

Vi blev dengang, jeg troer i Marts, forestillet af Høedt i Nielsens Huus i Frederiksberg Allee Nº 7. Michael kjendte dem jo fra Theatret i lang Tid naturligviis. Og saa den 11te Mai 1844 havde vi Bryllup i Holmens Kirke. Høedt var Bryllupsgjæst og havde skrevet vor Bryllupssang. Eduard Helsted var ogsaa med, foruden naturligviis Familie paa begge Sider, men Gade og Carl Helsted vare dengang vist allerede i Udlandet. Min kjære Veninde, Frederikke Lønborg[3]), som jeg havde kjendt fra Barn og var confirmeret sammen med, var mærkeligt nok ikke med til Bryllup[pet]; hun kom senere saa fast og inderligt til at tilhøre vor lille Kreds. Og saa begyndte det i det Mindste for mig fortryllende og fortryllede Liv, som forskjønnedes af Michaels elskelige Talent — der staaer i vor Bryllupssang »og Laurens unge Skud, der Myrthekrandsen huldt forskjønner«[4]),

[1]) Jvfr. Pag. 159 ff. og Anmærkninger.

[2]) »Amanda«, Lystspil i 4 Akter af Henrik Hertz, opførtes 20. April 1844. Jvfr. Fru Heiberg, Et Liv I, Folkeudg. 310 f. — Michael Wiehe blev Prøveskuespiller Juli 1843, kgl. Skuespiller Aug. 1845.

[3]) Frederikke Lønborg, 1819—1904, Høedts Ungdomselskede, jvfr. Pag. 23. Provst Münter opfordrede under Vielsen Michael Wiehe til at blive »lig sin store Navne, Michael Rosing, hvem han dog var meget forskjellig fra i Begavelsens Art; den største Del af den umiddelbare Arv efter ham havde nok Wilh. Wiehe taget«. (Mathilde Reinhardt, Familieerindringer II, 90).

[4]) Bryllupssangen er trykt í Høedt, Lyriske Digte, Samlet Udg., Pag. 20.

og af Høedts oplivende, beaandede Omgang, af hans og de andre unge Venners Hengivenhed for os. Vort lille Hjem i Skindergade № 16—17—18 paa 3die Sal, skraaes over for Klosterstræde var saa tarveligt, ja, efter disse Tiders Fordringer usigelig tarveligt, og vor Husholdningskasse saa lille. Fader hjalp os lidt i Begyndelsen, paa Bryllupsdagen forærede han mig et Par Guldpenge, i Konvolutten stod skrevet »Mit vielem hält man Haus, mit wenig kommt man aus«, og hver Maaned fik jeg flere, men efter det første Aars Forløb sagde Michael Tak, nu vilde han nok helst klare sig selv. Saa blev han ogsaa kongelig Skuespiller. Naar jeg tænker paa den Tid, saa synes jeg, der var Roser allevegne, Roser i vor Stue, Roser i Nielsens Have, hvor vi ofte gik ud om Aftenen, Rosenskjær over det Alt. Den første Sommer havde vi ikke Raad til at ligge paa Landet, men var indbudt en Maanedstid til min Onkel og Tante i Helsingør[1]); de boede i et lille Sted paa Lappen, ligeved Marienlyst. Livet i det Huus var meget afmaalt, og jeg husker Michaels comiske Fortvivlelse, naar han mærkede, at alle Døre blev lukket om Aftenen lidt efter 9, og saa skulde man helst gaae pænt tidligt i Seng uden Lys. Michael var en Natteravn, som de fleste Skuespillere nødvendigviis vænne sig til at blive, og naar vi saa kom op paa det lille Gjæstekammer, saa satte han sig ud af Vinduet, med Benene udenfor i Viinranken, som voxede op ad Muren, og røg sin sidste Cigar dér for ikke at qvæle mig med Røg i Stuen og for at nyde Sommeraftenens Yndighed lidt længer end Husets Regler tillod. Han fortalte i et Brev Høedt om vor Tilstand, jeg husker at Høedt i sit Svar paa Brevet spurgte, om han skulde sende os 1 ℔ Lys[2]). —

Jeg troer, det var Vinteren derefter, at Høedt og Michael lærte at ride sammen i Ridehuset og kom hjem til mig begge to med en glubende Appetit til Frokost. Det var koldt, jeg havde dækket i Dagligstuen, fordi der var varmest, paa et lille

[1]) Pakhusforvalter, Kammerassessor C. F. Christensen, 1803—66, g. m. Nanna f. Øckenholt, 1803—68.

[2]) Høedt skrev til Wiehe 1844, 1/8: »... Lad det være Dig nok, at Du ikke kan længes mere efter mig, o, hvad vil det forslaae — at Fanden ikke kan længes efter en Sjæl mere brændende, end jeg efter Dig, min gamle, tause, men dog talende Mikkel!« (Kgl. Bibl.).

ovalt Bord, hvor der ingen synderlig Plads var, selv om jeg ikke havde mange Retter at byde. Høedt sad i Sofaen, og Brødkurven stod ved Siden af ham — men hvor vi var glade og muntre, ja, det var de Tider, da »Døden syntes en tvivlsom Tanke«, som der staar i et Digt af Paludan-Müller. I det Aar udkom Høedts Digte[1]). I de senere Aar har jeg undertiden faaet det Spørgsmaal af En og Anden, hvordan Høedt tog det, at hans Digte ingen Lykke gjorde; det kan jeg saa daarlig svare paa, for jeg veed ikke af, at de ingen Lykke gjorde, hos os gjorde de stor Lykke, vi havde hørt saamange af dem blive til, og endnu den Dag i Dag har jeg Glæde af at læse dem. De var tilegnet Barndomsvennen Niels Gade, som »Toner fra et fælles Foraar«. — Som oftest kom Michael alene hjem om Aftenen, naar han havde spillet, men meget ofte ogsaa med Vennerne; jeg kan huske, at jeg tit var meget undseelig, fordi jeg havde saa lidt at sætte paa Bordet, jeg var vel sagtens en daarlig Huusmoder; jeg haaber, det blev bedre med Tiden. Moder, som havde forkjælet mig dygtig, da jeg var hjemme, vedblev dermed ogsaa efter jeg var gift og hjalp mig ved alle Leiligheder. Vi var hver Søndag hos mine Forældre, ofte hos Michaels Forældre paa Christianshavn[2]) og meget i Nielsens gjæstfri Huus, hvor vi lærte mange Mennesker at kiende. Louise Petersen, senere Fru Phister, var der i Huset som ung, munter, lovende Skuespillerinde[3]); Nathalia Ryge kom der og blev instrueret af Md. Nielsen; Christian Winther saa jeg der, Jenny Lind var en kjær Gjæst de Gange, hun sang her i Danmark. Madam Nielsen var saa usigelig elskværdig, Nielsen var fuld af Livsglæde, Gade sad ved Claveret, Høedt var moersom og livlig. Vermehren lærte jeg ogsaa at kjende der, det var intet Under, at der var godt at være. Huset var saa smukt og saa nydelig

[1]) F. L. Høedt, Lyriske Studier I, udkom paa Reitzels Forlag 1844. Anmeldelsen er baade i »Berl. Tid.« og »Fædrelandet« absolut rosende.

[2]) Om Forældrenes Hjem i Overgaden n. Vandet jvfr. M. Reinhardt, Familie-Erindringer II, 46 ff.; deres Optræden i Borups Selskab jvfr. Liebenbergs Optegnelser, 7; om Faderens Forsøg paa som Pensionist og Justitsraad at blive Skuespiller ved Casino, jvfr. Bøgh, Erindringer II, 184.

[3]) Jvfr. Pag. 47; Otto Zinck, J. L. Phister, 126 ff; Studenter- og Theaterliv, 138 f.

ført af den trofaste Dorthea Lynge[1]), Haven deilig, Blomsterdyrkning var Nielsens Sværmeri, ja, her i den tætte Nøddeallee, hvor nu Musikken fra Alleenberg og Sommerlyst støier, gik vi mange Sommeraftener og lyttede til Nattergalen. Om Aftenen, naar vi gik derfra, fulgte Madam Nielsen og de unge os ofte paa Vei, saa gik vi bag ud gjennem Haven ad gamle Kongevei, som dengang var aldeles landlig med Marker og Tjørnehække og kun et enkelt Huus imellem.

I Heibergs Huus blev jeg ogsaa forestillet, og blev budt der nogle Gange med Michael i større Herre- og Dameselskab, men ellers kom der ikke mange Damer i Huset, der var meest Herreselskaber. Jeg husker Michael var der nogle Gange til Middag. Jeg har dog en Aften siddet ved Bordet der imellem Martensen og Heiberg, som saa godt kunde tale med unge Damer, og ligeoverfor sad Paludan-Müller og talte med Fru Gyllembourg. Hun var saa lille og sammenkrøbet i sin brune Kjole, saa hun lignede et krøllet, vissent Løv. Fruen sad for Enden af Bordet og var [en] indtagende og nydelig Værtinde. —

I 1845 om Sommeren var vi i Besøg i Jylland hos min Onkel, Hans Øckenholt, paa Frisenvold nær ved Randers; der levede mine Bedsteforældre[2]) i deres sidste Alderdoms Aar. Bedstefader havde havt sine Betænkeligheder, ved at jeg var blevet gift med en Skuespiller. Sommeren 1846 boede vi første Gang selvstændig paa Landet i et lille Havehuus, som hørte til Vedbæk Kro. I 1847 blev Michael meget syg [af] gastrisk Feber og Brystbetændelse. Det var lige mod Slutningen af Saisonen. Dengang modtog vi saa mange Beviser paa, hvor afholdt han allerede var. Theaterdirecteuren, Etatsraad Collin, kom selv op til os for at see, hvordan Sagerne stod, og sendte Dagen efter gamle Bang[3]) op til Michael, foruden Theaterlægen Carøe[4]),

[1]) Jomfru Liunge, en Søster til Redaktøren af »Kjøbenhavns Morgenblad«, styrede baade det Wexschallske og det Nielsenske Hus. Efter Anna Nielsens Død kom hun i Huset hos Orla Lehmann, med hvis Hustru hun var beslægtet. Hun døde i Vejle 1860.

[2]) Niels Øckenholt, Justitsraad og Toldinspektør, 1766—1845, g. m. Anna Cathrine, f. Laan, død 1848, 74 Aar. Deres Søn var Proprietær Hans Christian Ø., 1811—87.

[3]) Oluf Lundt Bang, 1788—1877, den bekendte Læge.

[4]) N. C. Carøe, 1813–57, Aman. hos Theaterlæge Lund; senere Overlæge.

som vi havde. Og senere under Reconvalescensen sendte Collin et større Gratiale til at ligge paa Landet for. Jeg husker, hvor imponeret jeg en Dag blev ved at lukke op, da det ringede, for en kongelig Lakai, en rigtig rød Lakai, som skulde spørge fra Prindsesserne Louise og Augusta[1]), hvordan Hr. Wiehe havde det. Senere kom der udsøgte Jordbær og Blomster fra dem. Ikke at tale om Alt, hvad Madam Nielsen sendte fra sin Have. Saasnart Michael maatte flyttes, kjørte vi i en Wienervogn — jeg kan see Skindergade for mig, see Vognen holde der med vore Pakker og vor Pige, see Michael komme mat og svag ud ad Gadedøren, og see Høedt hjælpe ham i Vognen. Vi havde leiet Værelser ligeover for Colds Kro paa Fredensborg, Moder var taget ud i Forveien for at ordne Alt, hun kjørte tilbage med Vognen. Tante Ane Rosing tog imod os, hun blev forskrækket ved at see, hvor daarlig Michael saae ud, og ængstede mig meget med at hviske til mig, at det var slemt, at Doctoren just var reist bort og ikke kom hjem, før Dagen efter. Jeg sov ikke meget den Nat, Michael var gruelig træt af den lange Kjørsel, men det var mageløst at see, hvor han kom sig i den deilige Luft fra Dag til Dag. Hver Morgen gik han igjennem Kjæmpe-alleen ud i Kovang og drak nymalket Mælk lige af Koen. Louise Wiehe var hos Bedstemoder Rosing den Sommer og Kousinerne Mariane og Hanne Rosing[2]); vi morede os deiligt sammen, og om Aftenen sad vi mange Gange Alle ved Bedstemoders Bord. Der blev tændt Lampe om Aftenen, i de store Værelser paa Slottet blev der tidlig mørkt, og saa var Bedstemoder livlig til at fortælle om gamle Dage, blandt andet om Ewald, om den-gang »Balders Død« blev opført til Indtægt for Ewald, og da han bagefter spiste til Aften sammen med Skuespillerne[3]). Den Aften var det, at Rosings fik et gammelt norsk Bæger sendende anonymt, hvorpaa der stod til »Hother og Nanna«; Rosing og

[1]) Louise, g. m. den senere Kong Christian d. IX. og hendes Søster, Augusta, g. m. Baron Blixen-Finecke.

[2]) Døtre af Skuespillerparret Rosings Søn, Etatsraad J. H. B. Rosing; Johanne (Hanne) R. blev gift med Grosserer J. K. Gotschalk. Jvfr. Noten Pag. 246.

[3]) Jvfr. Rahbek, Erindringer I, 253; Situationen er malet af Valdemar Neiiendam, Foraarsudstillingen 1912.

Kone havde nemlig spillet de to Roller. Bægeret gik i Arv til Wilhelm Wiehe efter Bedstemoders Død; Michael fik efter hende i Arv den Sølvpokal eller Skaal, som det kongelige Theaters Skuespillere forærede hende paa den Dag, da det var 70 Aar siden hun debuterede. Den blev hende overbragt af en Deputation, som bestod af Fru Anna Nielsen, Wilhelm Holst og hans Kone født Heger.

I 1847 var det ogsaa, at Høedt havde det første Anfald af den Melancoli, som senere udviklede sig saa stærkt[1]). 1848 var vi om Sommeren igjen i Jylland i Vendsyssel paa Herregaarden Kokkedal, hvorhen Onkel Hans efter Bedsteforældrenes Død var flyttet. Vi var ogsaa paa Silkeborg hos Drewsens[2]) den Sommer. 1849 om Foraaret gik »Embedsiver eller Hr. og Fru Møller«, en Bearbeidelse af Høedt. Den Sommer boede vi i Vordingborg, og Høedt kom derned og boede en lille Tid paa Gjæstgivergaarden for at leve med os. Vi vare en heel Deel paa Iselinge hos Assessor Aagaard. Døtrene Michaela og Charlotte[3]) havde jeg lært at kjende paa Høiskolen hos Oberst Lønborg, Frederikkes Fader. Frederikke var den Sommer ogsaa paa Iselinge i Besøg.

Samme Efteraar blev Høedt igjen syg og melancolsk, saa besluttede han at reise lidt bort og tog til Silkeborg til Drewsens, hvor han blev det Meste af den Vinter. Han stillede sig paa Opfordring af nogle Vælgere til Rigsdagsmand, men de samme, som havde stillet ham, stemte imod ham paa Valgdagen[4]). Vi corresponderede med ham; hans Breve ere desværre gaaet tabt, men Michaels Breve til ham ere fundne efter Høedts Død i hans Skrivebord, tilligemed et enkelt fra mig[5]).

[1]) »... dette Vanvid, der var at bestemme som en Hamletsk Mangel paa Vilje, var allerede til Stede i hans første Manddoms Tid, og naar Tungsindet kom over ham, var han sig dette selv saare klart bevidst.« (A. C. Larsen, Taler og Skuespiller, 30).

[2]) Papirfabrikant Michael Drewsen, 1804—74, var Michael Wiehes Fætter.

[3]) H. H. Aagaard, Ejer af Iselingen, død 1866, 81 Aar gl. Af hans Døtre blev Michaela g. m. Skolemanden A. Ingerslev, Charlotte med Overlærer Eugen Ibsen i Sorø. Jvfr. Pag. 186.

[4]) Jvfr. Pag. 19 og 185.

[5]) Michael Wiehes Breve til Høedt er gaaet tabt. Høedts bevarede Breve er meddelte Pag. 18 ff.

Han kom hjem henad Foraaret i 1850. Samme Aar om Sommeren fik Michael Reisestipendium fra Theatret til at reise til Paris og see Théâtre-Français og til Wien for at see Burgtheatret; vi vare beklemte over den lange Skilsmisse af $2^1/_2$ Maaned, men det faldt mig slet ikke ind, at jeg kunde komme med; vi var som sagt saa tarvelige i Alt og saa imponerede af den store Sum til at reise for, men som jo ogsaa skulde forslaae til, at Michael kunde komme saa vidt omkring som muligt. Jeg troer nok flere af vore Bekjendte, blandt Andre Fru Nielsen, syn[t]es, det var underligt, jeg ikke skulde med. Maaskee man syn[t]es at min Fader skulde have spenderet Reisen paa mig, jeg veed det ikke, jeg bad ham ikke derom. Saa blev jeg indbudt af Drewsens til at tilbringe den Tid paa Silkeborg, der tog jeg saa over nogle Dage, efter at Michael var reist, og Høedt fulgte mig derover og blev der; senere kom hans Søster Emilie, der var forlovet med Captain Petersen, derover. Jeg har mange elskelige Breve fra Michael fra den Sommer[1]). —

I 1851 boede vi først lidt hos Bedstemoder Rosing, senere hos Fru Brøndsted[2]) paa Slottet. Det Foraar havde Høedts Søster Bryllup, og om Efteraaret besluttede Høedt sig til at debutere som Hamlet, men først var han en Tour i Paris med Michael Drewsen. Den 14. November debuterede han. Michael spillede Horatio, hvem har seet det og glemt det? — Strax efter Debutten begyndte Høedt at indstudere Richard den Tredie, men Heiberg kunde ikke lide Stykket, og det kom aldrig til Opførelse.

I 1852 døde Høedts kjære Søster, strax efter en lille Piges Fødsel[3]). Det var en stor Sorg for os Alle.

Sommeren 1852 boede vi paa Bobakken ved Hellebæk. Der besøgte Høedt os nogle Dage, opfyldt af Richard den Tredie. Frederikke besøgte os, og Michael stiftede den Sommer Bekjendtskab med Fiskerfamilien Riff, som blev hans kjære Venner. Han tog ud paa Stranden med dem i den tidlige Morgenstund,

[1]) Disse Breve er meddelte af A. C. Larsen i Tilskueren 1908.

[2]) Formodentlig Provsteenken Charlotte Brøndsted, død 1863, 85 Aar gl.

[3]) Høedts eneste Søster, Emilie Marie, døde $^{13}/_3$ 1852, 26 Aar gl., hendes Mand var den senere Oberst i Ingeniørerne L. A. Petersen, 1820—94; Datteren, Emilie Høedt P., 1852—92, blev g. m. Overretssagfører C. W. Dyrlund, 1843—97. (Jvfr. F. M. Dyrlund, Stamtavle o. Familien D.).

læste af og til noget for dem, som han tillempede efter deres Fatteevne, blandt andet »Drøm og Daad« af Hostrup om Fiskeren, der faar Prindsessen. Det var morsomt at høre ham og see deres Glæde og Forstaaelse. —

I 1853 var vi første Halvdel af Sommeren paa Silkeborg, kom hjem midt i Coleraepidemien og tog saa ud til Fredensborg, hvor vi havde leiet Værelset ved Siden af Bedstemoders forrige Hjem. Hun var død om Vinteren, 97 Aar gammel. Coleraen tog til, alle Mennesker vilde flygte fra Byen, ogsaa Høedts, vi skulde skaffe Leilighed til dem, men fik kun en daarlig mørk Bolig inde under Slotsgaardens Lindetræer, hos Cantor Stemler. Helsteds boede ogsaa paa Slottet det Aar. Fru Nielsen kom ud og besøgte os i August.

1854 boede vi om Sommeren atter paa Slottet hos en gammel Frøken Friis, som skulde give os Kosten ogsaa; hun brød alle sine Forpligtelser, blev vred paa os og bad os forlade Huset førend den bestemte Tid; jeg kan huske Michael siddende paa een af vore Kufferter ved Afreisen i een af Slottets Gange og synge: »Ak, huusvild Gjøgler har det ei godt«. Vi maatte flytte op paa Kroen, da der endnu var lidt Tid af Sommerferien tilbage. Samme Aar boede Fru Nielsen paa Slottet hos Fru Brøndsted; hun var Reconvalescent efter en Sygdom om Vinteren. Vi levede meget med hende. Nielsen og Sønnerne kom af og til ud til hende, Frederikke besøgte hende og os.

— I Vinteren 1855 trak det stedse meer og meer sammen til det Uveir, som brød løs om Foraaret imellem Heiberg og Høedt. Fru Nielsen var upasselig, Heiberg vilde ikke vente paa hende, men tildeelte hendes Rolle, Dronningen i »Hamlet« til en Begynderinde, Frøken Møller[1]), og uagtet alle Høedts Forestillinger om at lade dette fare og opgive Frøken Møllers Debut heri, vilde Heiberg dog trodse det igjennem og ansatte en Prøve, hvortil han i Forveien vidste, at Høedt ikke vilde komme[2]).

[1]) Laura Müller, Debut 1850, Afsked 1867, død $^{14}/_{11}$ 1902. — Om selve Sagen henvises til H. Christensen, Det kgl. Theater, hvori Aktstykkerne er trykte.

[2]) Ifølge Meddelelse fra Instruktør Wilh. Holst til Jacob Davidsen var det Wiehe, som formaaede Høedt til at udeblive fra Prøven. (Jvfr. Avisen, $^{5}/_{6}$ 1890).

Prøven begyndte, Michael, som jo spillede Horatio, begyndte at sige sine Replikker, men afbrød og sagde til Overskou: »Lad os dog holde op med de Løier, vi veed jo, her kommer ingen Hamlet«; Overskou, som var Sceneinstructeur, blev vred. Følgen blev, at Høedt blev suspenderet, og Michael idømt en Mulct. Og hermed var Revolutionen brudt ud; da Høedt ikke vilde falde tilføie, fik han sin Afsked. Han har fortalt mig, at nogle Dage førend Afskeden kom, gik han og Michael sammen paa Gaden; pludselig stod Michael stille, det var i Fiolstræde udenfor Universitetsbibliotheket, vendte sig om imod Høedt og sagde: »Ja, Du kan vel nok tænke Dig, at hvad der skeer med Dig, det skeer ogsaa med mig; faaer Du Din Afsked, saa tager jeg øieblikkelig min«. Høedt protesterede paa det Bestemteste med mange klare Beviser, for at det paa ingen Maade maatte skee. Michael havde ingen Formue, havde Huus og Hjem at sørge for o. s. v. — men ingen Forestillinger hjalp, saadan skulde det være, og saadan blev det. Den Dag Høedt fik Afskeden, fik Michael et Brev fra Theaterdirecteuren, hvori der tilmeldtes ham et personligt Tillæg af 300 $^{r}_{-}$ om Aaret. Øieblikkelig satte han sig til at skrive en Ansøgning om Afsked, fuldstændig uden at give Grunde, kun saalydende:

»Undertegnede ansøger om Afsked af det kongelige Theaters Tjeneste.

Ærbødigst

M. R. Wiehe.«

Der blev jo parlamenteret en Deel, men det hjalp altsammen ikke[1]). Strax efter dette Brud begyndte Michael at tage Timer i Tydsk, med Tanken paa muligviis at optræde paa et eller andet tydsk Theater. Hans Lærer var Theodor Schorn, som ogsaa tidligere havde været min Lærer, jeg spurgte ham engang, hvordan det gik; »hvordan det gaaer,« svarede han, »det gaaer saadan, at jeg lærer saa uhyre meget af ham. Jeg nyder

[1]) Jvfr. Fru Heiberg, Et Liv II, Folkeudg., 133 ff.; hendes Fremstilling af denne Sag er i høj Grad partifarvet. Det var ikke Høedt, som overtalte Wiehe; W. havde, da han efter Sæsonens Udløb begav sig paa Udenlandsrejsen, ingen Viden om, at han skulde til Hoftheatret. Fru Heiberg fortier, at det var Wiehes Hensigt at blive tysk Skuespiller. (Jvfr. W. Schorn, Da Voldene stod, 216].

at høre ham læse Tasso og Hermann og Dorothea, og hvad Sproget angaaer, saa taler han det deiligste Tydsk, jeg nogensinde har hørt«. I Juni gav Michael en Aftenunderholdning paa Hoftheatret, og for disse Penge reiste vi saa over Berlin og Prag til Wien, hvor vi opholdt os i en Ugestid. Michael besøgte Laube[1]), Directeuren ved Burgtheatret, men Laube var paa Afreise, havde meget travlt, der kom ikke meget ud af den Samtale; imidlertid fik jo Michael snart Breve hjemmefra om den Aftale, Høedt havde gjort med Lange for den kommende Saison paa Hoftheatret. Vi reiste over Semmering Banen, der lige var aabnet, ned over Grätz til et lille Bad i Steiermark, Gleichenberg, som Michael vilde bruge for sin Hals. Her levede vi i en Maaned i en deilig, solvarm Dal og hvilede os ud efter alle de Sindsbevægelser. Da vi reiste derfra og kom til Wien igjen, var der stærk Colera. Bournonvilles boede det Aar i Wien, Juliette Price[2]) var der i Huset. Vi saae hende dandse paa Kärnthnerthor Theatret. Jeg var bange for Coleraen; Michael blev syg en Nat paa Hotellet, jeg tog en Vogn, kjørte til Bournonvilles, bad om Raad, hvad jeg skulde gjøre i den fremmede By, hvis det blev værre. Jeg glemmer aldrig Fru Bournonville, den Trøst hun gav mig. »Jeg er ikke bange for Colera, jeg skal komme og pleie Deres Mand.« Og jeg er vis paa, hun var kommen, men det behøvedes heldigviis ikke. — Michael fik den første Rolle til Hoftheatersaisonen sendt ned til Gleichenberg, hvor han begyndte at indstudere den. Det var i et Stykke, som hed »En Kjærlighedshistorie i Versailles«. Og saa begyndte den uforglemmelig moersomme Hoftheatersaison[3]), for mig maaskee moersommere end for nogen Anden, da jeg hver Aften var Værtinde i vort Hiem for Høedt og Michael efter Forestillingerne. Jeg havde to Fripladser hver Spilleaften i Nummerparkettet, jeg kunde altsaa bestandig forære den ene Plads bort og undertiden dem begge, naar jeg ikke selv benyttede dem;

[1]) Heinrich Laube, 1806—84, den berømte Dramaturg.

[2]) Juliette Price, 1831—1906, Solodanserinde til Nov. 1866. Om Familien Bournonvilles Ophold i Wien jvfr. Charlotte Bournonville, Erindringer, 104 ff.

[3]) Jvfr. Michael Wiehes Udtalelse om Hoftheatersæsonens Betydning for hans Kunst, Pag. 163 og Anmærkningerne. Sæsonen aabnedes med »En Kjærlighedshistorie fra Versailles«, Komedie i 5 Akter af Dumas.

jeg husker den første Aften, jeg var der, at jeg havde en lille fix, hvid, klar Hat paa med en Rose, der var kjøbt i Wien hos en fiin Modehandlerinde i den gamle By; Michael havde foræret mig den. Jeg dækkede og smykkede vort Aftensbord det Bedste, jeg kunde; forskjellige Venner sendte mig Behageligheder dertil. Jeg husker en deilig Kurv med Ferskner og Blomster fra Iselinge. Naar de saa kom hjem, sad vi længe ved Bordet, og derefter langt ud i en natlig Time i Michaels Stue, og saa blev der lagt Planer for en kommende Hoftheatersaison; men det blev jo kun til Drømme, thi allerede i Foraaret 1856 blev det bestemt, at de Begge vendte tilbage til det kgl. Theater.

Sommeren 1856 boede vi paa Fredensborg paa Slotsgaden hos en Familie Preuch i det Sted, som nu hedder »Lille Rolighed«. Den Sommer blev min Broder Niels forlovet med vor Cousine Anna Bay[1]) fra Randers. — Høedt og hans Moder boede hos Sognefogden i det lave Sted ved Kjøbenhavnsveien. Fru Nielsen med Dorthea Lynge og Sønnen August boede hos Solbergs paa »Florahøi«, lidt længer ude ad Kjøbenhavnsveien. Vi glædede os saameget til det Samliv, der nu skulde leves paa vort deilige Fredensborg. Nielsen kom ud for at besøge sin Kone; den 13. Juli, en Søndag, gjorde vi en deilig Tour til Frederiksborg sammen og sad under grønne Træer i et Skovløberhuus i Nærheden af »Badstuen« og nød vort Maaltid i godt Humeur. Dagen efter reiste Nielsen til Norge, og samme Dag om Eftermiddagen blev Fru Nielsen syg; Dr. Petit[2]) maatte hentes, det blev værre Dag for Dag, den 20de forlangte Petit en Læge til fra Kjøbenhavn, Høedt kjørte ind for at hente Hornemann[3]), Michael kjørte til Helsingør for at skaffe Iis, som ikke var til at faae paa Fredensborg, men om Aftenen døde hun. Lægen kom for seent. Frederikke [Lønborg] sad hos hende, da hun døde. Der blev telegraferet efter Nielsen, der først kunde naae at komme hjem lige til Begravelsen. Den Dag havde Bournonville indbudt os Alle til at spise dér, efterat Herrerne kom hjem fra Begravelsen paa

[1]) Niels Thorsen, 1823—64, Klædehandler, g. 1857 med sin Moders Søsterdatter, Anna Bay, født 1838.

[2]) Læge, senere Etatsraad N. E. C. Petit, 1817—93.

[3]) Lægen C. J. E. Hornemann, 1810—90.

Frederiksberg Kirkegaard. Fru Nielsen havde nok været svag i de sidste to Aar, dog kom hendes Død os Alle uventet. —

Sommeren 1857 boede vi hos Bournonville, men kun den første Halvdeel af Sommeren. Senere reiste vi til Silkeborg til Drewsens for saa derfra den 12te August at tage til Randers til min kjære Broders Bryllup. — Vermehren og Thomasine Grüner havde ogsaa Bryllup det Aar[1]).

I Sommeren 1858 gjorde Michael en lille Reise til Jylland for at give nogle Aftenunderholdninger i forskellige Byer; jeg har Breve fra ham fra Aarhus, Randers og Aalborg, hvor han var i Onkel Heibergs Huus. Imidlertid flyttede jeg til Fredensborg, hvor vi skulde bo hos Justitsraad Landts, det lille røde Huus paa Veien til Slotshaven forbi Arresthuset. Lønborgs boede det Aar først paa Zoar, siden paa Florahøi. Høedt boede hos »Svend Dyring«, en Bonde, saaledes kaldet, fordi han var saa dyr med de Vogne, han leiede ud. Charlotte Aagaard var nogle Dage hos mig, medens jeg var alene. Høedt kjørte med os og sin Moder til Frederiksborg; vi Unge vilde være i Skoven, ved Slottet, kortsagt, hvor Romantikken var, men Fru Høedt vilde endelig ind i Byens lange Gade for at kjøbe sig en emailleret Gryde, som hun manglede. Vi maatte altsaa føie os efter hende; vi travede afsted paa Stenbroen, fik Gryden købt, pakket ind i et stort, graat Papiir og ombundet med Seglgarn, og saa vandrede vi tilbage, Høedt bærende Gryden ganske alvorlig; da vi kom igjennem Slotsgaarden forlangte Charlotte at dvæle lidt for at høre Slotsklokkens Klang; saa satte Høedt sig til Hvile paa Gryden — hvor vi lo og var muntre, og Michael fik i et Brev en livlig Beskrivelse af Touren. —

1859 fik Michael anden Gang Stipendium, og saa skulde jeg reise med. Vi reiste hjemmefra de første Dage af Juni lige til Paris, hvor vi omtrent boede en Maaned og saae og hørte og morede os og lærte. Vi boede i Richelieu Gaden i Hotel »des hautes Alpes« og var hver Aften omtrent i Theatret, meest i Théâtre-Français. Vi saae de bedste Skuespillere, kunde ogsaa gjøre Sammenligninger. I »Qvindens Vaaben« foretrak jeg Fru Heiberg for Madame [Arnould-]Plessy og Høedt langt for Got. I »Kamp

[1]) Maleren I. F. N. Vermehren ægtede 7/7 1857 Thomasine Grüner, Datter af Universitetsforvalter, Godsejer G.

og Seir« stod Michael — jeg tør sige det med Sikkerhed — høit over Bressant[1]), der forekom mig blaseret; jeg maa tilføie, at han dengang havde spillet Rollen 100 Gange, han var ellers saa fortræffelig, hvor jeg saae ham, som Greven i »et Ægteskab under Ludvig den XV.« og som Almaviva i Figaros Bryllup. Men det var jo rimeligt, at han passede bedre til de blaserede Grever end til den unge Mand, der kjæmper for at vinde den, han elsker. Mod Slutningen af Maaneden blev der saa uhyre varmt i Paris, vi var overtrætte af at nyde og see. Saa pakkede vi en skjøn Eftermiddag vor Kuffert, kjørte ud til Sydbanegaarden og foer en tordenlummer Nat med Iiltog igjennem Frankrig til Schweitz; om Morgenen havnede vi [i] et reent, deiligt, luftigt Hotel i Basel, hvor Rhinen strømmer saa rask forbi. Vi fik varmt Bad i Hotellet, hvilede os ud i nogle Dage, kjørte en Tour i den smilende Omegn og tog saa med Jernbanen videre ind i Schweitz; der var Krig det Aar imellem Frankrig og Italien[2]), Tropper skulde befordres med Jernbanen; derfor standsede vi hvert Øjeblik ved smaa Byer, og vi nød saaledes ganske langsomt og i fuldt Maal Synet af det vidunderlig skjønne Land, de deilige Enge, hvor Qvæget gik i blomsterfyldt Græs til Bugen, de venlige Smaabyer, de maleriske Huse med Nellikker og Roser i Vinduerne og de smaa Altaner ogsaa smykket med Blomster; de smaa Haver med Bikuber o. s. v. Bjergene i det fjerne endnu. I Luzern blev vi 8 Dage — her syntes jeg, at jeg for første Gang i Verden rigtig følte, hvad Sommer var. En Morgen gik vi en Tour opad til et Kloster, der laae lidt høit oppe over Vierwaldstätter Søen med Pilatus til Genbo. Udenfor Klosteret staaer ældgamle Lindetræer, Bænke derunder til Hvile for de Veifarende, Udsigten saa vidunderlig skjøn, Vejret saa fuldendt, varmt, stille, Linden blomstrede; Biernes Summen høit oppe i Træerne [var den] den eneste Lyd, man hørte. — Michael og jeg alene paa en Bænk i al den Herlighed, mon Adam og Eva kan have været lykkeligere i Paradis? Lidt efter en Lyd endnu foruden Biernes Summen, en lille fiin Klokke, der ringede; vi vendte os om, det var en Fattig, der ringede paa Klosterporten og fik en Skaal Mad rakt ud

[1]) Jvfr. E. Brandes, Fremmed Skuespilkunst.

[2]) Krigen 1859 var mellem Frankrig og Østrig.

igjennem en lille Aabning over Porten. — Vi boede i et fortræffeligt Hotel lige ved Søen, ved Landingsbroen. Fortræffelig Mad, fortræffelige Kellnere, som troede, vi var Englændere, og serverede os Theen saa delicat som muligt ved et hyggeligt, lille Bord i en Vinduesfordybning med Udsigt over Søen og med [en] lille nydelig Spirituskjedel til Selvskænkning. Efter 8 fortryllende Dage gik vi ombord i et Dampskib for at seile til Brunnen, vort egentlige Bestemmelsessted. Paa Søen blev vi overfaldet af et voldsomt, men heldigviis kort, Uveir med Regnskyl. Vi vare anbefalede til en Fräulein Agathe auf der Maur, som eiede et Hotel i Brunnen, og hvor H. C. Andersen havde boet, vi havde Anbefalingsbrev fra ham i Lommen. Saa kom vi da til Hotellet (som ligger lige ved Søen) med vore Kufferter — nei, ingen Plads, alle Værelser optagne eller lovet bort til Englændere; saa trak Michael H. C. Andersens Brev op ad Lommen —, og da den lille pukkelryggede, svage Frøken Agathe fik det at see, forvandledes hun som ved et Trylleslag — jo, saa kunde vi faae saa mange Værelser, vi vilde have. Vi nøiedes med to, det ene med Altan ud mod Søen, hvor der stod blomstrende Nerier. Og saa levede vi i tre Uger i dette Paradis i stadig varmt og godt Veir, 28 Grader, uden at det var trykkende, og uden at det blev klamt om Aftenen. Maanen skinnede over Søen ved Aften og ved Nat, man nænnede næsten ikke at sove. Vi gjorde Udflugter baade paa Søen og ind i Landet; een Dag tog vi til Rigi, en anden Dag op paa Selisberg, hvor der ligger en lille Sø fuld af Krebs høit oppe over Vierwaldstätter Søen. En Aften gik vi ad den deilige Vei til Schwyz, langs de smaa klare rindende Bække, overskygget af Valdnødde- og andre Frugttræer, plukkede Blomster i det høie Græs. Vi sad ved Brønden paa Torvet i Schwyz og var inde i et lille Kloster, hvor vi saae de pæne, stille Nonner tørre deres Blomster og Frugter paa den lille Muur, der omgav Klosterhaven. Efterhaanden som Dagene gik, gjorde vi Bekjendtskab med de andre Tourister, som boede i Hotellet, men vi var sky og holdt os dog meest for os selv, skjøndt vi spiste sammen til Frokost og Middag. En Eftermiddag lod vi os roe en Tour paa Søen, og kom saa hjem til at forlange os noget Aftensmad i Salonen i Stueetagen med de aabne Balcondøre; lidt efter kom en Dame

ind, meget net og tækkelig i tredive Aars Alderen. Hun bestilte sig en Eierkuchen, som blev hende bragt ved et venligt lille Bord. Af og til skottede hun hen til os, men med eet tog hun en rask Beslutning, samlede sin Couvert sammen og flyttede sig hen til vort Bord, idet hun elskværdigt smilende gjorde en Undskyldning paa Tydsk, og sagde, det var saa kjedeligt at spise alene, at spadsere alene, hun havde set os roe ud paa Søen, og havde havt stor Lyst til at være med. Hun forestillede sig som »Fräulein Emilie Rumpf aus Basel«. Hvert Aar flyttede hun en Maanedstid til Brunnen for at bruge en Vallecur. Hun var Datter af en Læge. Vi fortalte da, hvad vi hed, og at vi var fra Danmark. Naa — saa blev vi da gode Bekjendte og aftalte en Tour til Grätli den næste Eftermiddag pr. Baad over til den anden Side af Søen. Veiret var deiligt som altid, vi Damer glædede os til at plukke af de deilige Blomster, vi vidste, vi vilde finde derovre. Michael fandt i sidste Øieblik tilfældigviis en Bog, som laae paa Kaminen i Salonen, det var et Bind Digte af Schiller; den tog han med. Saa roede vi derover, kravlede op ad den lille Klippehøide og efter endt Spadseren leirede vi os i Græsset og begyndte at binde en lille Krands af de plukkede Blomster. Michael spurgte, om han skulde læse lidt for os, og han læste saa »der Taucher«, og alt som han læste, blev jo den fremmede Dame meer og meer opmærksom, hun syntes, hun saae for sig Ynglingen og Prindsessen og den gamle Konge, aldrig havde hun hørt Mage, sagde hun, bleg og rørt sad hun der — til Slutning udbrød hun: »Nein doch, was ist der Herr, er muss Dichter sein«; »nein nur Schauspieler« sagde Michael. Det var moersomt for mig at see den Virkning, som hans Evner formaaede at gjøre selv paa et fremmed Sprog. Stedet, hvor vi sad høit oppe over den deilige Sø, virkede vel ogsaa til, at det Hele blev saa stemningsfuldt. Vor nye Veninde sagde bagefter, at for hende vilde dette Sted nu altid i Erindringen være forbunden med Schillers deilige Digt; her maatte det være, at den unge Dykker havde fundet sin Død i Bølgerne.

Om Aftenen, da vi kom hjem i Hotellet, var hun ikke seen til at fortælle, hvad hun havde oplevet, og saa vilde de andre ogsaa høre, og saa sad vi da om Aftenen ofte sammen om et

stort Bord i Salonen med tændte Lamper, medens Maanen skinnede over Søen og ind ad de aabne Balcondøre, hvor de blomstrende Nerier stod, og saa læste Michael for dem af Tasso, af Hermann og Dorothea, Eventyr paa Tydsk af Andersen osv., og blev snart Alles Yndling. Den Dag, vi efter en Maaneds Ophold reiste derfra med Diligencen til Zürich, stod de alle ved Vognen og gav os deres Kort, og vi skulde skrive, og de vilde skrive — og jeg har aldrig seet dem siden. — I Zürich levede vi en deilig Uge i det mageløse Hotel »Baur am See«. Vi badede i den himmelblaa Sø, kjørte, spadserede og traf enkelte Landsmænd. Saa reiste vi over Bodensøen hjemad og dvælede nogle Dage i det skjønne Heidelberg.

Da vi kom hjem, var der endnu en Maaneds Tid tilbage af Ferien. Vi havde leiet Værelser for den Tid hos Fru Leschly paa Slottet oppe ved Ridebanen. Der besøgte Frederikke os tillige med den unge Debutantinde Julie Schmidt[1]), som lovede saameget, men saa tidlig forlod Theatret. — —

1860 reiste Michael efter Saisonens Slutning til Gøteborg med Juliette, Sophie og Waldemar Price[2]) og gav nogle Aftenunderholdninger under megen Jubel; de reiste hjem i Uvejr og troede, de skulde gaae under. Imidlertid var jeg flyttet til Aalsgaard i et nybygget Sted, som tilhørte Frøkenerne Hviid. Det har den deiligste Beliggenhed paa en Bakke med Udsigt over Stranden, Michael var henrykt, da han kom hjem og skulde nyde sin Ferie og leve ved Stranden og paa Stranden med sine Fiskervenner. Af og til var han ikke rigtig rask, og blev meget mager og led af Tørst, men da han ellers intet feilede og aldrig havde Smerter, saa spurgte vi ingen Læge. Først da han sidst i August kom til Byen til Prøvernes Begyndelse, blev vor Læge, Professor Collin[3]), øieblikkelig opmærksom og sagde strax: »De er ikke rask«. Michael blev saa undersøgt, og det blev strax opdaget, hvilken Sygdom han led af, og den første Dag, jeg kom til Byen, lige ved Saisonens Be-

[1]) Julie Smith, født $^{2}/_{11}$ 1843, debuterede 1858, kgl. Skuespillerinde 1863, g. m. Skuespiller, senere Fotograf Harald Paetz, 1837—95; hun forlod Theatret 1865.

[2]) Sophie Price, 1833—1905, Danserinde indtil 1870, hendes Broder var Danseren Waldemar P., 1836—1908.

[3]) Theodor Collin, 1815—1902, Theaterlæge 1849—94.

gyndelse, kom Collin til mig, og sagde mig, hvilken farlig Sygdom diabetes mellitus er, og satte mig ind i den aparte Diæt, som strengt maa overholdes for at modarbeide Sygdommen. Jeg glemmer aldrig det Øjeblik, da jeg fik at vide, at Michael i sin bedste Alder bar paa en dødelig Sygdom, alt var forandret for mig, Stuerne, Hjemmet, hele Verden var formørket for mig; aldrig nogensinde fra den Tid er jeg blevet tryg eller glad igjen. Og saa tog jeg fat paa at kjæmpe imod denne Fjende, der truede hans Liv, og jeg har den Trøst, at jeg har været ham til Opmuntring i mange trange Tider, naar Modet vilde svigte. Vor gode Pige, Margrete, hjalp mig trofast med at gjøre den usmagelige Diæt saa lidet kjedelig som mulig. Det var værst at undvære Brødet, men det gik dog, og henad Juul var Michael endogsaa noget mindre mager og ret velbefindende. Fra Conferentsraad David[1]), der selv havde lidt af den Sygdom, fik vi mange gode Raad, og han syntes ogsaa, vi skulde reise til Paris for at consulere Doctor Bouchardat, som særlig havde studeret denne Sygdom.

Juni 1861 reiste vi saa til Frankrig og havde det Held at følges med Skuespiller Liebe og Kone[2]), der ogsaa skulde til Paris. Det elskværdige Par var os til stor Trøst og Opmuntring, mere end de maaskee selv anede. Vi tog igjen ind i Hotel »des hautes Alpes«, og Michael søgte strax til Lægen, der gav ham det bedste Haab og sagde, at Sygdommen kun var tilstede i ringe Grad. Han gav Michael et heelt Regime, hvorefter han skulde indrette sin hele Leveviis, og raadede ham til for en Gangs Skyld, da han nu var i Frankrig, at bruge en 3 Ugers Cour i Vichy. Efter 8 Dages Ophold reiste vi saa dertil og tilbragte en god Tid der, lærte forskjellige elskværdige Mennesker at kjende og saae Forberedelserne til Modtagelsen af Napoleon den 3die, der skulde drikke Vandet i Vichy. Vi saae dem lede Vichyvandet ind i den Villa, hvor Keiseren skulde bo, saae dem fremtrylle en Have, hvor ingen Have var, saae dem reise Telte til hans Soldater, og da vi saa reiste opad, kjørte vi igjennem alle de Æreporte, som var reiste for Keiseren;

[1]) C. G. N. David, 1793—1874, Politiker og Nationaløkonom.

[2]) Theodor Liebe, 1823—93, kgl. Skuespiller, g. m. Johanne Emilie født Egense, 1831—81, kgl. Skuespillerinde.

Vichy ligger i en Dal ved en lille Flod Allier med meget lidt Vand i. Der er ikke Bjerge, men dog Høider rundt om Byen, bevoxet med Figen, men meest Kastanietræer.

Da vi kom hjem til Danmark, var vi et lille Besøg paa Iselinge. Efter Bouchardats Forskrift gjorde Michael Havearbeide for at indaande saameget frisk Luft som muligt. Vinteren forløb taaleligt.

1862 og 1863 boede vi om Sommeren paa Hellebæk hos Doctor Mathisen[1]) og her vedligeholdt vi Bekjendtskabet med Liebes. Fru Liebe var den første af de Somre alene i Berlin for at blive opereret af Gräfe[2]) for Betændelse i det ene Øje. — 1863 i Juni døde min elskede Fader. Moder kom ud til os efter Begravelsen. — Om Eftersomren var her nordisk Studentermøde. Ved Festen paa Theatret fremsagde Michael under stormende Jubel en Prolog af Paludan-Müller.

Alt det Ovenstaaende nedskrev jeg i Sommeren 1885 paa Fredensborg, men bestandig følte jeg, at det jo kun var og blev Brudstykker; hvert Øjeblik manglede jeg et eller andet Brev fra Michael til at fuldstændiggjøre og levendegjøre, hvad jeg nedskrev; det findes jo alt i min Skrivebordsskuffe til venstre — endelig standsede jeg ogsaa, fordi det forekom mig umuligt at fortælle om den sidste sørgelige Sommer. Nu i Sommeren 1887 er jeg igjen paa mit elskede Fredensborg og vil prøve at gjøre det.

Vinteren 63—64 var gaaet ret godt, ja saa godt, at Michael gav efter for sin Lyst, fik da ogsaa Lov af Lægen, til i Følge med Phister og Wilhelm Wiehe at give Gjæsteroller i Christiania. De rejste den 3die Juni derop. Imidlertid havde vi leiet Sommerleilighed paa Vexebo-Gaarden ved Fredensborg. En stor Leilighed, som i flere Aar havde været beboet af Paludan-Müllers. Der var mange store Værelser, Michael glædede sig inderligt til at hvile sig ud her efter Hjemkomsten. Da han var reist, flyttede jeg derud med min Moder. Der var en stor

[1]) N. E. A. Matthiessen, 1814—85, Prakt. Læge i Hellebæk.
[2]) A. v. Gräfe, 1828—70, berømt tysk Øjenlæge.

Havestue, med Dør og Trappe ud til en gammel Bondehave fuld af Frugttræer. Dér var ganske eensomt og stille og deiligt med alle de blomstrende Frugttræer. Jeg sad saa tidt paa Havetrappen og saae ad Norge til og længtes efter Michael og efter hans Breve. Min stadige Vandring var til Posthuset i Fredensborg; — han feirede mange Triumfer i Christiania, Phister og Wilhelm har senere fortalt mig, at han ligesom culminerede deroppe, spillede saa fortræffeligt mange af sine bedste Roller, men det anstrængte ham, en stærk Varme indtraf ogsaa og forøgede Anstrængelsen, og han var ærekjær og vilde vel gjerne hævde sit Renommée, saa han gav ikke tabt. Hans Breve fortælle saa moersomt og beskedent om den Lykke, han gjorde deroppe[1]). — Men da jeg saa fik ham hjem den 2den Juli, han var staaet af fra Dampskibet ved Helsingør og kom pr. Jernbane derfra hertil, (Jernbanen var just blevet aabnet den Sommer) — ja, saa saae jeg jo strax, hvordan det havde taget paa ham, saae, at han var ødelagt. Lægen kom saa ud til os, han ordinerede strax Vichy Vand herud, og hver Morgen gik vi saa over Marken over i Slotshaven, leirede os ved den Bænk, der stod ved Indgangen til Sukkenes Allee; der sad jeg med Vichy Vands Flaskerne, og Michael gik op og ned i Alleen — og saa begyndte det trange Sygdomsliv i Stedet for Hvilen og Freden, han trængte til. Han var saa tung i Sindet foruden sine mange Plager, jeg var saa angst og saa bedrøvet, Stedet, vi boede paa saa skjønt, men saa eensomt, og det regnede næsten altid, og han trængte til Sol. Det var tunge Dage, og værre og værre blev det. Saisonen nærmede sig; der kom Forespørgsel fra Theatret, om han kunde spille — nej, det var jo umuligt i det mindste foreløbigt, sagde han. Saa tog vi til Byen sidst i August, og saa var det, at Conferentsraad David meente, det kunde være godt at reise til Carlsbad strax og bruge Curen der i hele September. Han skaffede Penge dertil. Jeg var fortvivlet over denne Reise med dens nye Anstrængelser. Jeg kjendte jo bedst hans faa Kræfter og hans hele Tilstand, som jeg syn[t]es maatte umuliggjøre en Reise; jeg selv var saa syg,

[1]) Sin sidste sceniske Optræden fik Michael Wiehe d. 30. Juni 1864 paa Christiania Theater som Tordenskjold i Carit Etlars »I Dynekilen« ved en Beneficeforestilling for den danskfødte Skuespiller Peter Nielsen.

saa skjælvende nerveus, jeg turde ikke reise ene ud med ham, og hverken jeg eller nogen faldt paa, at jeg dog i al Fald som den Tredie maatte have været med; men Penge var der heller ikke forhaanden. Vi foreslog ham Forskjellige at reise med, een af Søstrene vilde han ikke have med, ikke Frederikke, nej — endelig — Mine Bramsen[1]) — mon hun vil, hun er vant til at reise, hun taler tydsk; saa skrev jeg til Mine; jo, den kjære Sjæl hun vilde; — her hos mig, hvor jeg sidder, ligger den lille Pakke af hendes Breve fra hiin vemodige Carlsbader Reise, hvori jeg ogsaa finder de sidste svage Linier fra min elskede Michaels Haand. Han kunde ikke selv skrive et længere Brev, hans Syn var jo ogsaa angrebet. Ingen veed, hvad Qval jeg leed, medens han var borte; i mit Hjerte gjør jeg altid Bod, fordi jeg ligesom svigtede ham dengang — Gud veed, det var ikke Kjærligheden, der svigtede, men jeg var udslidt og angst til Døden for at være ene med ham i fremmed Land. Jeg troer, han forstod, hvad jeg leed.

I Sommer har jeg igjen gjennemlæst Mines Breve og ligesom faaet lidt Trøst deraf — jeg syntes, det seer ud, som han dog brugte Curen med Haab, og jeg troer, Mines beroligende Nærværelse og jævne Fornøjelighed dog har været ham gavnligere end min Uro og Sorg, som jeg vel næppe havde kunnet skjule. —

Den 16de October kom han hjem, og de svage Spor af Bedring ved Carlsbader Vandet forsvandt snart. Det gik nedad med rivende Fart — een af de sidste Aftener sad jeg i hans Stue hos ham. Lampen stod bagved ham, saa jeg saae hans Profil næsten gjennemsigtig af Magerhed; vi taug begge ganske stille, min kjære Broder var død i de Dage uden synderlig foregaaende Sygdom, mit Hjerte var fuldt af Sorg; — saa sukkede Michael saa dybt, saa dybt: »Hvorfor sukker du, søde Michael?« »Fordi jeg tænker paa Din tunge Skjæbne«. Og det var de

[1]) Frøken Vilhelmine Bramsen, 1813—97, Tante til de nulevende Brødre af samme Navn. Hendes Søster, Georgine, var gift med Finansminister David. Fr. Paludan-Müller skrev til Fru Wiehe 1864, 25/9: »Maatte nu blot Carlsbad — der jo er en Kraftens Kilde — give et kraftigt Stød fremad til Helbredelse, saa Patientens Mod og Haab (saavel som Deres eget) ret maa begynde at voxe og paany at udfolde Vingerne. De, kjære Frue, maa nu allersidst slippe Haabet, uden hvilket der jo ikke lader sig leve«. (Kgl. Bibl.).

eneste Ord, han nogensinde udtalte om sin Død. Nogle Dage derefter blev han forkjølet ved at staae udenpaa en Sporvogn, laae tilsengs et Par Dage af lidt Forkjølelsesfeber og døde saa ganske stille den 31te October om Formiddagen mellem 10 og 11 i samme Time, som min Broder blev begravet. —

Den 7. November 1864 blev Michael Wiehe begravet paa Assistents Kirkegaard.

Under Sysselsættelse med ældre og nyere Literatur levede hans Enke et stille, tilbagetrukket Liv, indtil et apoplektisk Tilfælde i Foraaret 1890 fængslede hende til Sygelejet. Døden udfriede hende derfra den 30. December 1891. Hun blev begravet ved sin Husbonds Side; kun faa Skridt derfra hviler deres Venner, Th. Liebe og hans Hustru og Wilhelm Wiehe.

TILFØJELSER.

Side 24, Foersom. Christen Martin Foersom, der indenfor sit kunstneriske Omraade, Fremstillingen af Smaaborgere, er en af de største Skuespillere, Nationaltheatret har ejet, var ikke — som ofte angivet — en Brodersøn af Peter Foersom, men derimod hans Fættersøn. Høedt kaldte ham »et Eksempel paa instinctiv Genialitet«. (Om det Skjønne, 41). Om hans Ungdom jvfr. C. F. v. Holten, Erindringer 18 f. Foersom var ugift; han døde paa Frederiks Hospital 1850, $^{2}/_{12}$, omtr. 57 Aar gl. Hans gamle Forældre i Odense og Broderen, Gebhardt Foersom, der havde forsøgt sig som Skuespiller, og som blev Korist indtil 1852, var hans Arvinger. Boet indbragte ved Auktion 418 Rdl. (Forseglingsprot., Landsark.).

Side 42, Bournonville. Paa Asminderød Kirkegaard hviler Balletmester Antoine Bournonville, August B.s Fader. Paa Gravstenen findes følgende Linjer: »Som Gratiernes Yndling og Scenens Pryd nævnes han af Kunstens Venner. Som kiærlig Søn, Ægtefælle, Fader og Ven mindes han af dem, der vide at skatte Mennesket«. I sin daglige Færd paa Theatret var han ikke destomindre en meget brutal Herre; 1805 klagede en Kontrollør ved Hoftheatret over, at han havde taget hans Kone i Brystet og kastet hende ned imod Gulvet, »hvorved hun fik Hagen blaa og blodig forslaget samt en Bule i Panden«. 1816 indberettede Figurantinderne, at Balletmesteren »ikke begegnede dem som anstændige Piger, men som de usleste i et Tvangshus«. Danseeleven Hinck meldte 1820, at han var blevet mishandlet af ham. Danseren Carl Weyle skrev 1821, at han havde »slaaet ham med knyttet Næve gjentagne Gange i Ansigtet og brugt ærerørige Udtryk imod ham«.

Side 121. Over Brevet Nr. 70 tilføjes: Til Theaterdirektionen.

Side 220, Haack. August Christian Wilhelm Haack, f. $^{20}/_{12}$ 1788, var et ypperligt Talent, der spændte over saa vidt forskellige Felter som Per Degn, Jean de France, Aanden i Hamlet, Macduff i Macbeth. Han tegnede til at blive et af Theatrets store Navne, men tidligt forfaldt han og døde under en Blodstyrtning paa Vejen til Frederiks Hospital d. 18. Jan. 1821, kun 32 Aar gl. 1819 opnaaede han Rejseunderstøttelse af Fonden »ad usus publicos«; et Brev fra denne Rejse er meddelt i »Teatret« XI. Aarg. 21—28. April 1820 sad han i Blaataarn for en Tjenesteforsømmelse. Denne Straf var paa den Tid ikke mere almindelig. Overskou vidner, at Haack, der trods Dekadencen var ærekær, tog sig den meget

nær. (IV, 643). Under Opholdet betalte Theaterkassen 4 Mark daglig i Varetægtspenge; desforuden udstedte Arrestforvareren følgende Regning:

»For kgl. Skuespiller Hr. Haack under hans Arrest i Blaataarn haver jeg bekommet i Spise og Drikke-Vahre, for ham selv, hans Kone og Børns Ophold til forskjellige Tider under hans Arrest, samt Medicin efter Hr. Doctor Ralphs Anordning, som og Racering..... 9 Rdl. 5 Mk. 10 Sk.«

— Apropos Blaataarn; paa Forespørgsel erklærede Heiberg i Marts 1850 overfor Kultusministeriet, »at han intet havde at erindre mod Blaataarns Salg og dets Ophævelse som Arresthus for Theaterpersoner«. — Haack blev begravet paa Assistents Kirkegaard; Boet, vurderet til 121 Rdl., fik hans Kones Broder, Vinhandler Aubertin, »in natura« udlagt, fordi han havde bekostet Begravelsen. (Forseglings- og Registreringsprot., Landsark.). 1813 var H. blevet g. m. Sangerinden Anna Sophie Franciska Aubertin, 1787—1860, som 1841, $^{18}/_{3}$, skrev til Kongen: »I 20 Aar har jeg hensiddet Enke efter afd. Skuespiller Haack, der efterlod mig med 3 smaa Børn i den sørgeligste Forfatning, og jeg har i den Tid gjennemgaaet Alt, hvad den fattige for Protection blottede Enke maa lide. ... Jeg var som ung engageret ved det kgl. Theater og i Besiddelse af en ikke almindelig Syngestemme, men — en Forkjølelse paadrog mig pludselig en uhelbredelig Døvhed, som nødte mig til at forlade en Bane, jeg med saa megen Tillid og Forventning havde betraadt« . . . (Naadessekretariatet). Af Børnene blev Datteren Augusta, som var 5 Aar, da Faderen døde, Koristinde ved Theatret; Ryge vidnede 1840, at hun »med megen Natur og Sandhed udførte Tjenestepigen i Barselstuen«. Hun døde som Sufflør Bojes Hustru 1895, $^{27}/_{9}$.

Side 244, Louise Rasmussen. Som et Kuriosum kan anføres, at i Dahléns Ballet »Armida« medvirkede Louise Rasmussen som en Engel, medens Johanne Luise Pätges og H. C. Andersen agerede Trolde. Fru Heiberg hadede den senere Grevinde Danner; hun kalder hende »en af de ringeste og talentløseste Figurantinder. Hun var ikke smuk, ikke god, i høi Grad intrigant«. (Et Liv, Folkeudg. II, 53). Baade Fru Heibergs og C. F. v. Holtens affejende Dom over Louise Rasmussens Virksomhed som Figurantinde modsiges af Forfremmelseslisterne. 1830 skrev Aug. Bournonville, »at hun var at opmuntre«. Hun fik da 10 Rdl. i Doucør. 1832 indstillede han hende — hun var da 17 Aar gl. — »som særlig anbefalelsesværdig« til forhøjet Gage. 1835 blev hun Figurantinde med 120 Rdl. Aaret efter blev hun atter fremhævet som værdig til Tillæg. 1839 havde hun 180 Rdl., 1841 220 Rdl. i aarlig Gage. Hendes Bekendtskab med Kronprins Frederik maa datere sig fra før 1840, $^{14}/_{4}$; thi paa denne Dag anbefalede han hendes Stedfader, Kontrollør I. Jensen, til Stillingen som Billetkasserer. Men Theaterchef Levetzau kunde ikke opfylde Kronprinsens Ønske, da »Jensen var greben i Mislighed ved at indlade Uvedkommende i Logen, og der ofte havde været Klager over ham fra de Skuespilbesøgende«. 11. Jan. 1841 skrev Louise Rasmussen til Regissøren: »Uagtet jeg indtil dette Øieblik, Kl. 1 Middag, endnu ikke ved Buddet Schmidt har modtaget nogen Tilsigelse til i Aften, holder

jeg det dog for Skyldighed imod Dem — da jeg af Avisen har seet, at Torréadoren skal gives i Aften — at underrette Dem om, at jeg, siden jeg sidst dandsede i Balletten Waldemar, har ligget og endnu maa blive liggende til Sengs, som Følge af den voldsomme Forkjølelse, jeg har paadraget mig. forbindtligst Louise Rasmussen« (i Udg. Eje). Ifølge Holtens — paa Flakkebjergs Kirkebog byggede — Udsagn, fødte hun fire Dage senere en Søn, og fra Juli—Oktbr. s. A. var hun fritaget for Tjeneste »paa Grund af en svag Helbredstilstand«. Paa Dir. Opfordring skrev Theaterlæge Lund — der senere blev Frederik VII^{s} Livlæge — d. $^{16}/_{11}$ 1841 følgende Erklæring: »Jfr. Rasmussen paadrog sig for omtrent fem Aar siden i Theatrets Tjeneste en Knæskade, der dengang hævedes ved de anvendte Lægemidler. Senere have flere Gange ved at anstrænge Benet indfundet sig Smerter, der i de sidste 6 Maaneder have været meer vedholdende, og have berøvet hende det fri Brug af Benet, som er nødvendigt for en Dandserinde. Da saavel den paa Frederiks Hospital anvendte Cur, som den hun senere hjemme har været underkastet, har været frugtesløs, — saa er det usikkert, saavel om hun nogensinde vil blive fuldkommen tjenstdygtig for Theatret, som hvor lang Tid hermed forinden maatte medgaae. Paa Grund heraf troer jeg, uagtet alle ydre Kjendetegn paa dette Sygdomstilfælde mangle, det meest overensstemmende med Theatrets Tarv, at hun indstilles til Entledigelse«. Fra Aug. 1842 fik hun Afsked med 110 Rdlr. i Pension. General Holtens Meddelelse, at det var Bournonville, som fik hende fjernet paa Grund af Utugt (Erindringer, 167), maa altsaa bortfalde. — Figurantinden Jensine Weiner, der stod i Forhold til Prins Frederik før Louise Rasmussen, var i 1825 14 Aar gl. og havde da været Danseelev i $5^{1}/_{2}$ Aar. 1832 blev hun Figurantinde, og i 1834 fik hun sin Afsked efter en Ansøgning, hvori hun skrev, at hun »paa Grund af sin Fremtids Vel var nødsaget til at gjøre en Forandring i sin nuværende Stilling«. Har hun gjort sig Forhaabning om et varigt Forhold til Prinsen? Ihvertfald blev han s. A. »forvist« til Jægerspris, men gik forinden i Forbøn for hende hos Frederik VI, som afviste ham, medens Prins Christian (Chr. VIII) lovede at tage sig af hende. Dette Løfte holdt han; han lod hende endog læse Breve fra Prins Frederik, som i sit Eksil bestandig havde hende i sine Tanker. (Jvfr. Ewald, En Slægts Historie I, 151 f.; 195 ff.).

Af de meddelte Breve findes:

Nr.: 1, (meddelt med Brevskriverens Tegnsætning), 2, (J. L. Heibergs Haand), 19, 23—24, 26—27, 37, 43—45, 51- 52, 55, 58—59, 61—63, 67—68, 70—75, 78, 80—83, 87—88, (67—88 er meddelt med Brevskriverens Tegnsætning), 89—90, 93, 96, 103, 105, 108 i det kgl. Theaters Arkiv (indkomne Breve 1812—58; ujournaliserede Breve 1794—1858; Kgl. Resolutioner 1812—49) i Rigsarkivet. Stoffet til Noterne er — hvor

ingen anden Kilde er anført — desforuden taget fra Theaterdirektionens Deliberationsprot. 1821—49; Kopibog 1812—59; Journal 1812—58; Koncept-Forestillinger 1832—58; Kasseregnskaber 1812—49.

Nr.: 4—5, 7, 13—15, 18, 31—33, 35—36, 40—42, 46, 48, 49, 53, 57, 64, 69, 76, 79, 91—92, 94—95, 97, 99, 104, 107, 109 findes paa det kgl. Bibliothek.

Nr.: 3, 6, (meddelt med Brevskriverindens Tegnsætning), 17, 28—30, 47, 54, 56, 60, 77 tilhører Hr. Skuespiller ved det kgl. Theater Nicolai Neiiendam, som velvilligt har stillet disse Breve til Udgiverens Disposition.

Nr.: 8 og 25 er meddelt efter Otto Borchsenius, Hjemlige Interiører.

Nr.: 9 efter Nær og Fjærn 1877, 287.

Nr.: 10—12 efter Dagen 1838, Nr. 5, 16, 29.

Nr.: 16 og 100 samt Manuskriptet til Fru Wiehes Erindringer tilhører Hr. Bibliothekar, cand. theol. A. C. Larsen.

Nr.: 20 og 38 findes i Udgiverens Eje.

Nr.: 21 er meddelt efter Berl.-Tid. 1857, $^{22}/_{10}$.

Nr.: 22 er meddelt efter Teatret VIII Aarg., 55.

Nr.: 34, 98 og 102 er meddelt efter Skuespillerforeningens Julebog 1893.

Nr.: 39 er meddelt efter Kjøbenhavns Morgenblad 1826, $^{4}/_{11}$.

Nr.: 50 og 101 er meddelt efter Fædrelandet henholdsvis 1857, Nr. 246 og 1860, Nr. 16.

Nr.: 65 er meddelt efter Tilskueren 1895.

Nr.: 66 findes i det kgl. Theaters Bibliothek.

Nr.: 84 er meddelt efter Søndagen, Følgeblad til Dagen, 1837, Nr. 43.

Nr.: 85 og 86 er meddelt efter Kjøbenhavns-Posten 1838, Nr. 3 og 17.

Nr.: 106 er meddelt efter Persh. Tidsskr. 6 R., II, 204 ff.

Enkelte af Brevene er tidligere trykt ved Arthur Aumont, Chr. Behrend, Edv. Agerholm m. fl. Alle de Breve, som Udg. i Originalerne har haft til Disposition, er egenhændige, undtagen Nr. 2.

RETTELSER:

Side	76,	Linje 33:	Zarozinsky: læs: Jarozinsky.
»	95	» 12:	forforbyder; læs: forbyder.
»	96	» 27:	frydeligligste; læs: frydeligste.
«	99	» 5:	von den; læs: worden.
»	110	» 17:	Gl[äser]; læs: Gl[æsers].
»	151	» 21:	captatio benevotentiæ: læs: captatio benevolentiæ.
»	205	» 10:	over; læs: om.

TILFØJELSER OG RETTELSER

TIL FØRSTE BIND AF

BREVE FRA DANSKE SKUESPILLERE OG SKUESPILLERINDER.

Side 219, Lenkiewitz. Utilia L.s Mand, Forfatteren Adam Lenkiewitz, blev efter hendes Død Fader til en Søn, Carl Georg L., 1773—1844, som i over 50 Aar var Kontrollør ved Theatret. 1840 skrev denne til Dir.: »Min afdøde Fader var ved Theatrets Aabning i 1748 ansadt som Controllør, blev senere Overcontrollør og Kasserer ved de franske Comedier samt Bal paré en Domino, indtil han døde 1787; hans Kone var i mange Aar en beundret Skuespillerinde og erindret med Berømmelse. 1791 blev jeg ansadt, saa at Fader og Søn i henved et Seculum har tient ved Theatret.«

Side 221, Rasmus Soelberg. Regissør Rasmus S. har gjort sig bekendt som Oversætter af italienske Operatekster.

Side 222, Jens Musted. Som et Kuriosum kan anføres, at Musted, der blev ansat, medens Holberg levede, endnu i 1798 spillede i »Erik Ejegod«, hvori Adam Oehlenschlæger gjorde Tjeneste som »en dansk Helt«. I Anledning af Musteds Død s. A. indeholdt Øst, Litteratur-Kunst- og Theaterblad en Karakteristik af ham (1798, 118).

Samme Side, Printzlau. Hovedkasserer, Kammerraad F. C. P., var g. m. Sofie Lovise f. Krüger; han døde 1832 ombord paa Skibet fra Travemünde paa Hjemrejse fra Carlsbad. Embedet blev som meddelt overtaget af hans Broder, den for sit Bedrageri bekendte F. A. P., hvis Hustru, Johanne, 1854, $^{15}/_{1}$, bad Heiberg om at udvirke en Benaadning for hendes Mand, der da i 16 lange Aar haardt havde bødet for sin Brøde.« Sønnen, den smukke Provinsskuespiller Frederik Printzlau, 1814-59, som var Elev ved Theatret, bad ved Faderens Arrestation om sin Afsked, »da det var hans Overbevisning, at det efter den ulykkelige Skæbne, der havde ramt hans Familie, ikke vilde lykkes ham for det første at skabe sig en Fremtid ved Theatret.« 1841 optraadte han som Gæst.

Samme Side, Rose. C. P. Rose var ikke, som Persh. Tidsskrift (6 R., III, 163 f.) meddeler, den længst levende af de Skuespillere, som aabnede Theatret paa Kongens Nytorv; Ørsted levede længere. Iøvrigt blev Theatret ikke, som det samme Sted meddeles, aabnet 1747, men 1748; eiheller var det Thielo, som aabnede det. Roses Datter, Mette Marie, g. m. Kammermusikus Schiørring, søgte ved Mandens Død 1798 om Pension

for sig og deres ti Børn. En af Døtrene blev gift med Biskop V. C. Hjort; hendes Søn, N. S. Hjort var Præst i Tømmerup; en Datter af ham blev gift med Provst N. V. Hunderup; deres Søn, afdøde Skuespiller H. R. Hunderup, kom ved et underligt Træf til at fremstille sin Tiptip-Oldefader, C. P. Rose, i Laurids Bruuns Komedie »En Bortførelse ved det kgl. Theater«, som i 1893 opførtes paa Casino. (Jvfr. Jyllands-Posten 1893, $^{11}/_{9}$).

Side 229, Jomfru Astrup. Hendes Gravskrift er meddelt i Persh. Tidsskr., 5 R., III, 249.

Side 230, Peter Foersom. Udmærkede Breve fra P. Foersom findes i Ludvig Mynsters Mindeblade.

Side 233, Christopher Nielsen. Et Bidrag til hans Karakteristik findes i Hist. Tidsskr. III R., II, 241.

Side 240, Heger. Af St. Heger har Marie Konow givet en Karakteristik i Nogle Barn- og Ungdomserindringer, 32 f.

Side 241, Holstein. F. C. v. Holstein skrev til Heiberg 1849, $^{1}/_{9}$: »Efter i 29 Aar at have været Theatrets Chef og administrerende Directeur, kan jeg ikke undlade at yttre min Forundring over, at Hr. Directeuren har villet tilstille mig i mit 79. Aar en Billet, som lyder paa, at jeg tvende Gange om Ugen skal have en staaende Plads . . . Pladsen sendes hermed tilbage, da jeg vist aldrig skal sætte min Fod i Theatret.«

Samme Side, Knudsen. Fr. Schmidt meddeler en udmærket Karakteristik af H. C. Knudsen i sine Dagbøger, 108 f. I »Dagen« (1803, 4. Juni) findes en Meddelelse om Knudsen som Redningsmand. Efter hans Enkes Død i 1847 fik hans tre ugifte Døtre Renterne, 400 Rdlr. om Aaret, af det Legat, »som gavmilde Medborgere havde oprettet til Fordel for Knudsens Familie«.

Side 244, Carl Bruun. Beretningen om, at den udmærkede Skuespiller Carl Bruun efter sin Afsked gav sig i Kost hos en Bonde i Lundtofte, som er meddelt efter Overskou, er ukorrekt. Indtil Faderens, Prof. T. C. Bruuns Død i 1834 boede den umyndige Carl B. i hans Hus i Lundtofte; derefter tog han Ophold hos Sangeren Cettis fraskilte Kone, Birgitte Cetti, paa Hjørnet af Holmens- og Dybensgade, hvor han døde 1846, $^{11}/_{11}$. Han levede af Renterne af et Legat, som Faderen havde oprettet. Boet blev vurderet til 58 Rdlr. Han blev begravet paa Holmens Kirkegaard (Forseglingsprot., Landsark.).

Side 245, Christian Lund. Om ham jvfr. Overskou, Af m. Liv, 130. Han var Fader til 18 Børn.

Samme Side, Lindgreen. Ved sin Afsked beholdt han sin Gage, 1400 Rdlr., i Pension og fik Adgang til Hofparkettet.

Side 258, Rosing. Michael Rosing døde $^{12}/_{10}$ 1818; hans Hustru døde $^{15}/_{1}$ 1853; ifølge Mem. og Breve XV. blev hun Moder til 17 Børn. Dir. afslog hendes Ønske om at blive Instruktrice, fordi der »allerede var to af H. M. beskikkede i dette Øiemed«. Datteren, den talentfulde Skuespillerinde Emilie Rosing, døde som bekendt af ulykkelig Kærlighed. Den Mand, der, som P. Hansen skriver, »svigtede hende paa det Skammeligste«, var Kaptajn og Theaterinspektør Frederik Schneider.

En lille Episode giver Oplysning om hendes forpinte Tilstand. I »Politivennen« (608, 1810) klagede man over, at Skuespillerinderne i deres Loge i Theatret ved Snakken, Latter og Bifald generede de nærmeste Logers Abonnenter. I den Anledning skrev Skuespillerinden Mad. Martens til Dir., at det var Jfr. Rosing, som klappede, trampede og hyssede meget stærkt den Aften, da »Forførelsens Offer« blev opført. 1825 døde Schneider, og 1841 skrev en Dorothea Gehlen til Dir., at hun »under Ægteskabsløfte havde født den Afdøde en Søn«.

Side 272, Mad. Spindler. Et udmærket Bidrag til hendes Karakteristik findes i B. Bang, Selvbiografi, 125. Hendes Steddatter var Skuespillerinden Mad. Larcher f. Lange (jvfr. H. C. Andersen og det Collinske Huus, 663).

RETTELSER:

Ved at gennemgaa Stoffet har Udg. opdaget eller konstateret følgende Korrektur- og Læsefejl:

Side	14,	Linje	12: gir; læs: giv'.
»	»	»	34: leve; læs: lee.
»	45	»	25: absourt; læs: obscurt.
»	»	»	28: forekommer; læs: forskiønner.
»	61	»	14: selv; læs: du.
»	»	»	34: maaske; læs: moralske.
»	62	»	20: og; læs: ɔ:
»	»	»	30: inden for; læs: uden for.
»	»	»	34: venligt; læs: partisk.
»	63	»	35: nathanlamiske; læs: nathandavidske.
»	»	»	38: fra Baggesen; læs: paa Bogstaver.
»	64	»	5: Vel; læs: ell:
»	»	»	6: Fyenboer; læs: Fyenboen.
»	»	»	10: ubekrevet; læs: ubeskaaret.
»	»	»	11: Merinerino; læs: Mercurius.
»	69	»	18: Drt; læs: Det.
»	73	»	16: sammensvoret; læs: sammensnoet.
»	»	»	31: designeret; læs: défigurert.
»	106	»	13: hverken; læs: forresten.
»	107	»	23: forunde; læs: forundt.
»	109	»	3: lydelig; læs: tydelig.
»	110	»	7: simple; læs: simble.
»	»	»	15: læste; læs: lærte.
»	»	»	30: fornærmede; læs: fornærmende.

Side 111, Linje 8: bestanding; læs: bestandig.
» 122 » 32: al muelig; læs: al mig muelig.
» 136 » 14: saae; læs: sank.
» 151 » 7: om; læs: som.
» 164 » 26: med; læs: ved.
» » » 29: eller; læs: eller[s].
» 169 » 7: Flerer; læs: Fleere.
» 169 » 22: hvormed; læs: hvorved.
» 171 » 3: svage til; læs: svage og unyttige til.
» 177 » 13: for alting; læs: her altid.
» 186 » 16: [om] denne; læs: derom.
» 188 » 5: fornemlig; læs: formelig.
» » » 29: maaske; læs: mørke.
» » » » : laste; læs: kaste.
» 193 » 25: Deres; læs: deels.
» 194 » 29: de Indenlandske paa;
læs: de Indenlandske at begynde paa.
» » » 31: Mine Ideer; læs: min Iver.
» 195 » 36: Værdi; læs: Værd.
» 221 » 5: Søren; læs: Frederik.
» 233 » 37: Merinerino. Denne Note udgaar.
» 282 » 11: ink. Breve til Cancelliet;
læs: Sager til Finanskoll.
Sekretairiaets Journal 1804, Nr. 701.

Brevene fra Als, Beck, Clementin, Hortulan, Londemann, Musted, Printzlau, Rose, Ørsted, Arends, Foersom, Frydendahl, Heger, Lindgreen, Preisler, Rosing, Saabye, Schwarz, Urberg er alle (forsaavidt Originalerne har staaet til Udg. Disposition) egenhændige; Gielstrup og Knudsen og særlig Damerne har nu og da faaet Hjælp til den Kunst, at føre en Pen; dér maa den Regel gælde, at de i ortografisk Henseende sletteste Breve er egenhændige. Men Udg. har stræbt at undgaa den Slags Skrivelser, som gjorde Indtryk af at være affattede paa Datidens Skrivestuer o. l. Steder; muligvis enkelte findes, men de er uden Betydning for Helhedsbilledet.

REGISTER.

Hvor ingen Stilling er angivet, er den Paagældende dansk Skuespiller eller Sanger.

Aagaard, H. H., Ejer af Iselingen, (og hans Slægt), 186, 254.
Adler, J. G., Theaterdirektør, 1, 52 f., 91, 93, 158 f., 194, 198, 205.
Ahlefeldt, C. F. L. H., Gesandtskabsattaché, 80.
Ahlefeldt-Laurvigen, F. C. J. L., Greve, Officer, 212, 238.
Andersen, Birgitte Elisabeth, (f. Olsen), 17, 182, 184.
Andersen, H. C., Digter, 159, 262, 271.
Andresen, Seminarist, 28 ff.
Arnesen, A. L., Forfatter, 18, 20, 111, 186.
Arnould-Plessy, Mdm., fransk Skuespillerinde, 260.
Astrup, Mette Marie, 130, 275.
Augusta, Prinsesse af Hessen (g. Blixen-Finecke), 253.

Bagge, Korist, 42.
Baggesen, J. J., Digter, 98 ff., 203 f.
Bang, O. L., Læge, 11 ff., 182, 238, 252.
Bathault, Mdm., fransk Sangerinde, 79.
Bechtold, tysk Skuespiller, 73.
Bernhard, Hertug af Sachsen-Meiningen, (og Gemalinde), 69, 197.
Bernhard, Carl, (de Saint-Aubain), Forfatter, 25, 186.
Beutner, Nanna, (f. Drewsen), Frue, 29.
Bille, C. St. A., Redaktør, 86.
Bindesbøll, J. H., Forvalter, senere Kammerraad, (med Familie), 28 f.
Bojesen, B., Dr. med., (og Hustru f. Ryge), 227 ff.
Bojesen, E. F. C, Rektor, (og Hustru f. Brenøe), 48 ff., 193.
Bornemann, J. A., Lektor i Sorø, 49.
Bouchardat, A., fransk Læge, 265 f.
Bournonville, Antoine, Balletmester, 270.
Bournonville, August, Balletmester, 42 ff., 83, 190, (hans Hustru 258), 259 f., 271 f.
Bramsen, Vilhelmine, Frøken, 28 f., 268.
Brandt, Korist. 132.
Brede, Md., tysk Skuespillerinde, 129.
Brenøe, Vilhelmine, 51, 193.
Bressant, J. B. P., fransk Skuespiller, 261.
Brockdorff, L. U. H., Legationssekretær, 80.
Bruun, Fabrikejer, Rigsdagsmand, 19, 185.
Bruun, Carl, 275.
Bruun, Christian, Korformand, 132.
v. Brühl, Greve, tysk Theaterchef, 129, 209.
Bucher, Ole, norsk Skuespiller, 215.
Bull, G. J., sen., norsk Justitiarius, 78.
Bull, Ole, norsk Violinvirtuos, 43.
Bødtcher, Ludvig, Digter, 222.

Carøe, N. C., Læge, 252.
Cetti, Giovanni Battista, 211, 275.
Christensen, H. C., Theaterdirektør, 114 f.
Christian d. VIII, Konge af Danmark, 17, 87, 202 f., 272.
Christie, W. F. K., norsk Politiker, 78.
Clausen, H. A., 71, 197, 204.
Collet, Holger, senere norsk Kammerherre, 174.
Collin, Edvard, Etatsraad, 17 f., 183.
Collin, Jonas, Theaterdirektør, 3, 5 ff., 25, 39, 53 f., 70 ff., 95 ff., 103 ff., 131 ff., 169 ff., 181 ff., 218 ff., 252 f.
Collin, Theodor, Theaterlæge, Prof., 60, 264 f.
Collstrup, Borger i Silkeborg, 28 f.
Cornet, J., tysk Sanger, 69, 197.
Czernin, J. R., østr. Theaterchef, 75 ff., 198.

Dahl, J., Boghandler i Christiania, 174 ff., 221.
Dahlquist, K. G., svensk Skuespiller, 44 f., 192.
v. Dannecker, J. H., tysk Billedhugger, 170, 219.
Dauprat, L. F., fransk Musiker, 82.
David, C. N., Politiker, 197, 265, 267 f.
Delavigne, Casimir, fransk Forfatter, 63.
Devrient, Ludvig, tysk Skuespiller, 129, 209.
Dorph, N. V., Theaterdirektør, 34, 61 f., 194.
Drewsen, J. C., Landøkonom, Politiker, 20, 185.
Drewsen, Michael, Fabrikant, Folketingsm., (med Familie), 26 ff., 185, 187, 194, 254 f., 260.
Dræbye, Fr., Toldassistent, senere Toldforvalter, 28 f.
Du Puy, Edouard, 2, 179.

Enholm, Lorentz Peter, 1 ff., 100, 179, 204.
Eszlair, F. J. B., tysk Skuespiller, 63, 71 ff., 170, 196.
Ewald, Johannes, Digter, 253.
v. Ewald, Frue, (f. Ryge), 236.

Faber, L., Postmester, 243.
Faber, Rasmus, Procurator, 227.
Falbe, C. T., Kommandørkapt., Kammerherre, (og Hustru f. Ipsen), 18 f., 61, 185.
Falbe, C. F., Diplomat, 61, 185.
Falkenskjold, J. A. F., Kaptajn, senere Oberst, 58.
Ferdinand I, Kejser af Østrig, (og Gemalinde), 234.
Feretti, italiensk Sanglærer, 2, 179.
Foersom, Christen Martin, 24, 103, 204, 270, (hans Broder).
Foersom, Peter, 125, 179, 197, 270, 275.
Frederik VI, Konge af Danmark, 78, 141 ff., 196, 202 f., 211 f., 218, 230 f., 236, 272.
Frederik VII, Konge af Danmark, 187. 190, 271 f.
Frederik Vilhelm, Prins af Hessen-Philippsthal, (og Gemalinde), 69, 197.
Fries, A., tysk Skuespillerinde, 73 f., 198.
Frydendahl, Peter Jørgen, 100 ff., 125, 131, 137 ff., 171 f., (hans Hustru 198), 209, 211, 231, 234.

Gade, N. W., Komponist, 46, 56, 165, 193, 244 (hans Slægt), 248 ff.
Galeotti, Vincenzo, Balletmester, 1.
Garcia, Manuel, spansk-fransk Sanglærer, 220.
Gersdorff, Kammerjunker, 227.
Gjødesen, (?), 49.
Glæser, F. J., Kapelmester, 110.
Got, F. J. E., fransk Skuespiller, 260.

Grahn, Lucile Alexia, Solodanserinde, 47, 193.
v. Gräfe, A., tysk Læge, 266.
Guldberg, Fr. Høegh, Forf., Prof., 206.
Gundersen, Gunder Emanuel, 165, 202, 247.
Gyllembourg, Thomasine, Forfatterinde, 252.
Gynther, Maskinmester, 232, 234, 238.

Haack, August Christian Wilh., 220, 270 f. (hans Slægt).
Haack, C. F., Sufflør, 173, 220.
Hagen, Amalia, (f. Price), 36, 189.
Hagen, Carl, 165.
Hall, C. C., Kultusminister, 62, 165, (hans Hustru, f. Brøndsted, 20, 186), 193.
Hammerich, Magdalene, (gift Schepelern). 36, 186.
Hansen, Korist, 42.
Hansen, Erhardine Adolphine, (f. Rantzau), 143 f. 162. 213.
Harder, H. G. S., Maler, Lærer i Sorø, 52.
Harring, H. P., tysk Forfatter, 171, 219.
Hauch, A. V., Theaterchef, 3.
Hauch, Carsten, Theaterdirektør, 215.
Haxthausen, C. O., Overhofmarskal, 82, 198.
Heger, Jens Stephan, 124 f., 275.
Heiberg, E. T., Sygehuslæge, 248, 260.
Heiberg, J. L., Theaterdirektør, 7 ff., 18 ff., 31, 34, 40 ff., 56, 82 ff., 152 ff., 175, 180 ff., 204, 213 ff., 221, 252, 256 f., 271.
Heiberg, Johanne, Luise, (f. Pätges), 4 ff., 17, 33 f., 53 f., 61, 151, 162, 176 f., 179 ff., (hendes Slægt 180), 186 ff., 216, 221, 252, 257, 260, 271.
Heiberg, P. A., Forfatter, 64.
Helsted, Carl, Komponist, 165, 248 f.
Helsted, Eduard, Komponist, 30, 159, 248 f.
Helsted, S., Kapelmusikus, 248.
Hertz, Henrik, Digter, 25, 32 f., 186, 188, 211.
Holst, Wilhelm Conrad, 14 ff., 43 f., 80, 146 ff., 160 f., (hans Hustru, Eline f. Heger, 180, 184, 254), 182 ff., 197, 216, 249, 254.
v. Holstein, F. C., Theaterchef, 3, 17 f., 68 ff., 77 f., 103 ff., 146, 182 f., 230, 275.
Hoppe, Johan Ferdinand, Solodanser, 29.
Hornemann, C. J. E., Læge, 259.
Hostrup, C., Præst, Forfatter, 186 f., 190 f., 199.
Huber, tysk Teaterdirektør, 196.
Hvass, M. P., Legationssekretær, 74.
Hvid, Christoffer, 183, 211.
Høedt, C. O., Marskandiser, (og Hustru Marie f. Hansen), 57, 244, 259 f.
Høedt, Frederik Ludvig, 18 ff., 44, 56 f., 61 f., 159, 165, 185 ff., 197, 199, 204, 214, 217, 244 ff., (hans Slægtninge 255).

Ingemann, B. S., Digter, (og Hustru), 48 ff.

Jarozinsky, østr. Greve, 76.
Jensen, Christen, Folketingsmand, 185.
Jerichau, J. A., Billedhugger, 49 f.
Jordhøy, J. C. K., 132.
Jouy, V. J E., fransk Forfatter, 63.
v. Juel, O., (f. Becker), Baronesse, 229.
Jørgensen, Henriette, 162, 180, 213.

Kall, Abraham, Prof. v. Univ., 225.
Kehlet, R. T., Traktør, 46, 193.
Kierkegaard, Søren, Filosof, 25.
Kirchheiner, J. F., 211.

Kirstein, C. L., Theaterdirektør, 137, 140, 232.
Knudsen, Hans Christian, 95, 125, 275.
Knudsen, Niels Peter, 202.
Knuth, F. M., Greve, Amtmand, 49.
Koch, S. G., tysk Skuespiller, 75, 100, 198.
Korn, Maximilian, tysk Skuespiller, 73, 77, 197 f.
v. Koss, J. A. F. C., Gesandt i Paris, 198.
Kragh, Christian, 35, 159, (hans Hustru f. Abrahamsen 176 f., 180, 189), 183, 189.
Kraus-Wranizky, K., tysk Sangerinde, 69, 197.
Krossing, P. C, Syngemester, 141.
Kruse, Jens William, 122 f.
Kuhlau, Fr., Kammermusikus, 124.
Kunzen, F. L., Kapelmester, 2, 179.

Lacoppidan, C. A., Apotheker, 228.
Lafontaine, Mad., Portnerske, 176.
Lange, Agnes Flemmine, (gift Nyrop), 35 ff., 182.
Lange, H. W., Theaterdirektør, 164, 204, 214, 216.
Larcher, Elisabeth, Figurantinde, 135.
Larcher, Frederikke Louise Amalie, (gift Jacobson), 42.
Larcher, Pierre Joseph, Solodanser, 47, 73, (hans Hustru f. Lange 180, 276).
Lassen, C. F., Økonomiinspektør, 91, 198 f., 212.
Laube, Heinrich, Burgtheatrets Direktør, 258.
Leganger, T. S., norsk Student, senere Handelsmand, 174.
Lenkiewitz, Adam, Overkontrollør, (og Søn), 274.
Levetzau, J. G., Theaterchef, 82, 151, 161, 193, 214.
Liebe, Georg, Julius, 100, 140, 146, 183, (hans Hustru f. Sølver. 2, 183), 204.
Liebe, Johannes Theodor Julius, 35, 265, (hans Hustru f. Egense, 266), 269.
Liebenberg, F. L., Litterat, Redaktør, 187, 192.
Liebenberg, M. F., Slotspræst, 237.
Liebich, J. K., østr. Theaterdirektør, 129, 209.
Lind, Jenny, svensk Sangerinde, 251.
Lindgreen, Ferdinand Ludvig Vilhelm, 14, 91, 124, 145 ff., 172, 181, 204, 238, 275.
Lindhart, M., Sognepræst til Astrup, 19.
Liunge, Dorthea, Husbestyrerinde, 252, 259.
Lorenzen, P. H., slesv. Patriot, 162.
Louise, Chr. IX's Dronning, 253.
Lund, Christian, 275.
Lund, J. J. G., Theaterlæge, senere Geheimekonferentsraad, 150, 272.
Lunn, C. D., Etatsraad, (og Hustru), 60, 194.
Lüders, C., Syngemester, 79.
Læssøe, Thorald, Maler, 49 f.
Lønborg, Frederikke, Frøken, 23, 186, 249, 254, 259 f. 268.
Løwenhielm, G. C. F., svensk Gesandt i Paris. 80.

Madvig, J. N., Kultusminister, 87.
Mannerup, Charlotte, 182 f.
Mansbach, C., norsk Generalløjtnant, 78.
Manthey, J. D. T., Theaterdirektør, 18, 137.
Mantzius, Kristian, 9 ff., 37 ff., 110, 115, 187, 189 ff., 214, 244.
Markmann, Frue, 52.
Maria, Mlle, fransk Danserinde, 44.
Mars, Mlle, fransk Skuespillerinde, 63, 80, 197.
Martensen, H. L., Biskop, 12, 252.

Matthiessen, N. E. A., Læge, 266.
Mazar de la Garde, A., Postmester, 85 f., 199.
Miedke, Mad., tysk Skuespillerinde, 169.
Milder-Hauptmann, Anna, østrigsk Sangerinde, 128, 209.
Molau, Elev ved Theatret, 183.
Molbech, Christian, Theaterdirektør, 51 f., 194, 202, 210, 212 f.
Molbech, Chr. K. F., Forfatter, 35.
Moltke, E. C. L., Greve, Gesandt i Paris, 61.
v. Mosel, J. F. E., tysk Forfatter, Hofraad, 75, 198.
Musted. Jens, 274.
Müller, Jens Peter, Provinstheaterdirektør, 43.
Müller, Elev ved Theatret, 35.
Müller, Laura, 256.
Müllner, A. G. A., tysk Forfatter, 65, 197.
Münter, B., Provst, 249.

Napoleon III, fransk Kejser, 265.
Nathanson, M. L., Redaktør af »Berl.-Tid.«, 10, 182.
Nathanson, J. L., Grosserer, 58.
Nielsen, Christopher, Maskinmester, 275.
Nielsen, Anna Helene Dorothea, (f. Brenøe tidl. gift Wexschall), 23 ff., 34, 43 ff., 69, 79 f., 109, 134 f., 157 ff., 180, 187, 191 ff. (hendes Slægt), 251 ff.
Nielsen, August, 166, 196, 259.
Nielsen, Carl, senere Prof. i Spansk, 49, 195.
Nielsen, Caroline Amalie, (f. Walter, tidligere gift Rind), 29, 195 (hendes Slægt).
Nielsen, Nicolai Peter, 17 ff., 43 ff., 56, 58 f., 62 ff., 93, 134, 157 ff., 172 ff., 181, 192 ff., (hans Slægt 195 f.), 204, 210 f., 216 f., 220, 249 ff.
Nielsen, Peter, dansk-norsk Skuespiller, 267.
Noblet, fransk Skuespillerinde, 80.

O'Donnel, M. S. C., 2, 179 (hans Hustru f. Thomsen).
Oehlenschläger, Adam Gottlob, Digter, 43, 84, (hans Hustru f. Heger 45), 98 ff., 124, 179, 184, 192, 196, 201, 208 f., 274.
Oehlenschläger, Johannes, Toldforvalter, Kammerjunker, 53, 194.
Olsen, G. H., Theaterdirektør, 18, 182 f., 186, 230.
Olsen, Julius, Provinstheaterdir., 21.
Olsen, Niels, 123, 208.
Oscar I, Konge af Sverrig-Norge, 78, 198, 232.
Oscar II, Konge af Sverrig-Norge, 199 f.
Overskou, Thomas, Theaterhistoriker, 17 f., 20, 42 f., 47, 92 ff., 114, 159, 202 f., 214, 257.

Paludan-Müller, Fr., Digter, 252, 266 f.
Paludan-Müller, J., Præst, (og Hustru f. Tryde), 51.
Pauli, L. F., tysk Skuespiller, 73, 169, 197.
Paulli, J. H., Slotspræst, 238.
Peale, Patrik, tysk Mimiker, 118, 207.
Pelt, Elev v. Theatret, 183.
Petersen, Clemens, Kritiker, 199, 217.
Petersen, H. C., senere norsk Statsraad, 175, 220.
Petersen, Johanne, Danserinde, 35.
Petersen, Sophie, Danserinde, 35.
Petit, N. E. C., Læge, 259.
Phister, Joachim Ludvig, 41, 47, 61, 89 ff., 114, 132, 159, 165, 190, 192, 200 ff. (hans Slægt), 266 f.
Phister, Louise Amalie Petrine, (f. Petersen), 47, 193, 201 f., 213, 251.
Planche, Fabrikdirektør, 28 f.

Ploug, Carl, Redaktør, 165.
Pohlmann, Emilie, tysk Sangerinde, 100, 196.
Price, Juliette, Solodanserinde, 258, 264.
Price, Waldemar, Danser, (og hans Søster), 264.
Printzlau, Frederik, (og Familie), 274.
Pätges, Johan Anton, 35, 42, 183, 189.

Rachel, Elise, fransk Skuespillerinde, 220.
Rahbek, K. L., Theaterdir., 17 f., 64, 95 ff., 120 f., 182 f., 196 f., 203, 230.
Rahlff, G., Theaterlæge, 2, 208.
Rasmussen, Louise, Figurantinde, (senere Grevinde Danner), 187, 244, 271 f.
Rauch, fransk Instrumentmager, 81.
Ravnkilde, Christian Emil, 247.
Reedz, H. C., Diplomat, 74.
Rind, Hans Bull, 195.
Rode, Wilhelm, Overretsprokurator, 36.
Rose, C. P., (og hans Slægt), 274 f.
Rosenkilde, Adolf Marius, 106, 115, 204 (hans Hustru f. Paaske).
Rosenkilde, Christen Niemann, 10, 33, 44, 94 ff., 132 f., 197 f., 202 ff. (hans Slægt).
Rosing, Emilie, 275 f.
Rosing, Johanne Cathrine, (f. Olsen), 58 f., 194, 243 ff., 275.
Rosing, Michael, 131, 182, 249, 253 f. 275.
Rothe, August, Lektor i Sorø, 49.
Rubenson, Albert, svensk Musiker, 35.
Rung, H., Kapelmester, 93 f., 202.
Ryge, Charlotte Betzy, (f. Anthon), Ornatrice, 109, 131, 209 f., 237.
Ryge, Franciska, 210.
Ryge, Immanuel Christian, Finansdeputeret, 225 ff.
Ryge, Johan Christian, Dr. med., 4 f., 14 ff., 37, 63, 72, 77 f., 100 ff., 116 ff., 157, 160, 167 ff., 175 f., 179, 184, 195 ff., 205 ff. (hans Slægt), 220 f., 225 ff.
Ryge, Natalia, (gift Ahlefeldt, senere Holck), 46, 56, 143 f., 159 f., 182, 187, 210, 212 f., 234, 251.
Ryge, Theresia, (gift Hansen), 210.

Saabye, Peter Rasmussen, 2.
Saxtorph, J. S., Prof., Læge, 206.
Schall, Anna Margrethe, (f. Schleyter), 183.
Scharff, Harald Anton, Solodanser, 36.
v. Schenk, E., tysk Forfatter, 72, 170, 197.
Schiemann, Louise Augusta, (f. Petersen), 35.
Schneider, C. F., Kapt., Theaterinspektør, 137, 232, 275 f.
Schneider, Johan Ludvig, 83, 159.
Schnell, Betty, (gift Hennings), 36.
Schorn, Theodor, Sproglærer, 257 f.
Schoustrup, Flora, Frøken, (gift Kastrup), 56.
Schram, Peter Ludvig Nicolaj, 32, 188.
Schreivogel, J., tysk Forfatter, 75, 198.
Schröder, F. L., tysk Theaterdirektør, 76, 197.
Schröder, Sophie, tysk Skuespillerinde, 69, 197.
Schumacher, H. C. F., Overchirurg, Prof., 226.
Schwartz, Marianne, (f. Rosing), Frue, 22, 186, 246, 253 (hendes Slægtninge).
Schwartzen, Julius, 114.
Schwartzkopff, C. P. A., Livkirurg, 3.
Schwarz, Frederik, 1 f., 75, 131, 208.
Schwarz, H. G. G., Kaptajn, Sufflör, 137.
Schweitzer, tysk Sangerinde, 73.

Schønberg, Hans Hendrik, senere Hofinspektør, 2.
Seemann, Corfitz, 134 ff., 206 f., 211.
Sibbern, F. C., Prof. ved Univ., 144 f., 213.
Siboni, Joseph, italiensk Sanglærer. 79, 201.
Simony, C. F., Kultusminister, 87.
Simonsen, Cathrine, (f. Rysslänger), 47, 189, 193 (hendes Slægt).
Skau, Laurids, nordslesvigsk Politiker, 52.
Skjelderup, I., norsk Læge, 174.
Smith, Julie, (g. Paetz), 264.
Soelberg, Rasmus, Regissør, 274.
Sonnleithner, østr. Regeringsraad, 100, 204.
Spindler, Johanne Marie, (f. Nick), 183, 276.
Spindler, Martin, 183.
Spitzeder, B., tysk Sangerinde, 73, 197.
Stage, Johan Adolf Gottlob, 17, 100 ff., 157, 159, 171 f., 183, 201. 204, 216, 220 (hans Hustru f. Kofoed), 247.
Stampe, Christine, Grevinde, 50.
Steen, Boghandler, 209.
Struve, Fysikus i Flensborg, 233.
Suhr, J. T., Etatsraad, 61.
Svanenskjold, M., Kancelliraad, 28,
Svanenskjold, N. E. E., Skovridder, Kammerjunker, 28.
Sødring, Julie Weber, (f. Rosenkilde), 62, 106 ff., 202 ff.

Talma, F. J., fransk Skuespiller, 63 f., 196, 220.
Thomsen, Elev v. Theatret, 132.
Thorvaldsen, Albert, Billedhugger, 6.
Tieck, J. L., tysk Digter, 169.
v. Tillisch, F. F., Theaterchef, 115.
Tochtermann, P., tysk Sanger, 71, 197.
Trampe, Greve, Theaterdirektør 1, 227.
Trauttmannsdorff-Weinsberg, F., østr. Statsmand, 77.

Urban, J., czechisk Forfatter, 73, 198.

Waltz, Johan Rudolph, 201. 234.
Walsøe, Ole, Theaterbud, 42.
Watt, Robert, Redaktør, Theaterdir., 36 f.
Vedel (?), 80.
Weiner, Jensine, Figurantinde, 272.
Weis, E. M., Overretsassessor, 18, 185.
Welhaven, J. S. C., norsk Digter, 174, 178, 222.
Werligh, F. C. A., 132.
Vermehren, J. F. N., Maler, 49, 55, 193 f., 251, 260.
Westergaard, Marie (f. Hadsund), 110.
Wetterstrand, Nordmand (Svensker?), 174.
Wexschall, Thora, Frøken, 48, 51.
Wiedemann, Prof., Læge, 206.
Wiehe, Anton Wilhelm, (med Hustru f. Adami og Børn), 152 ff., 182, 214 f., 249, 254, 266 f., 269.
Wiehe, C. W., Justitsraad. (og Hustru f. Rosing), 154 ff., 243, 248, 251.
Wiehe, Emilie, (f. Thorsen), 20 ff., 36 f., 55 ff., 159 ff., 216, 241 ff. (hendes Slægtninge).
Wiehe, Johan Henrik, 28 f., 165, 215 ff. (hans Slægt).
Wiehe, Johanne, (Hanne), Frøken, 23, 186.
Wiehe, Michael Rosing, 9, 18 ff., 55 ff., 157 ff., 188, 194, 198, 204, 214 ff., 241 ff. (hans Slægtninge).
Wienecke, Ferdinand, 183.
Wieniawski, Henri, polsk Violinist, 35.
v. Willock, norsk Kaptain, 175.
Winsløw, Carl, 17 f., 77 f., 100, 167 ff., (hans Hustru f. Schaltz,

175 ff., 180, 218, 221), 190, 211, 217 ff.
Winsløw, Jacob Alexander, (og hans Slægt) 219.
Winsløw, Lars Frederik, 110, 218 f. (hans Slægt).
Winther, Christian, Digter, 25 f., 187, 238, 251.
Wolf, Nicolaj, dansk-norsk Skuespiller, 210, 215.
Wolff, P. A., tysk Skuespiller, 65, 197.
Wulff, H., Provst i Levring, 19.
Wulff, Ida (senere Fru v. Holstein), 100 ff.

Zinck, Georg, 2.
Zinck, H. O. C., Syngemester, 2, 124.
Zinck, Ludvig, Syngemester, 79, 204, 232.
Zinck, Otto Christian, 35.
Zrza, Christiane Eleonora, 176 f.

Orsted, A. S., Kultusminister, 87.

PRESSEUDTALELSER OM FØRSTE BIND AF

BREVE FRA DANSKE SKUESPILLERE OG SKUESPILLERINDER.

. . . Inden 1820 det vil sige i Teatrets første Aarhundrede da ser alt zigøjneragtigt ud med skrigende Armod og plump Lystighed og overletsindigt Koketteri. Skuespillerne var deklasserede Gøglere, forgældede og ofte fordrukne, Skuespillerinderne glade og smukke Favoritdamer hos fornemme Herrer, truede med Blaataarn, bærende som Høedt pynteligt skrev: Skændslens Diamanter istedetfor Dydens Vadmel. Hvis man vil genfremstille for sig selv den Tid skal man læse Breve fra danske Skuespillere som Hr. Robert Neiiendam, der har udvist en Bogorms Arkivflid, lige nu har udgivet og forsynet med en Række Noter, i hvilke der kastes Lys over mange ikke tidligere kendte teaterhistoriske Enkeltheder . . .

Dr. phil. Edv. Brandes i »Politiken«s Kronik.

. . . Disse Breve er af Udgiveren ledsagede med en Række fyldige Noter og Oplysninger . . . der paa sine Steder former sig til hele smaa Biografier af den paagældende Skuespiller, og som er overordentlig rige paa personalhistoriske og kulturhistoriske Oplysninger. De giver meget nyt Stof, og Hr. Neiiendam har baade vist stor Flid og gjort en fortjenstfuld Gerning ved at samle dem, hvorfor der med Rette bør ydes ham Tak og Anerkendelse. Man maa erindre, at det tildels er ny Mark, han har oppløjet . . .

Bibliotekar, cand. mag. Julius Clausen i »Berlingske Tidende«.

. . . Resultatet af mange Dages og Timers Arbejde foreligger nu i Skikkelse af et anseligt Bind, og det maa straks siges, at Robert Neiiendam har forstaaet at vælge ud af de mange Breve, der stod til hans Raadighed, netop dem, der kan interessere Nutidens Læsere, snart Ingen vil fortryde at have givet sig i Lag med Bogen, der baade er morsom og interessant og prydes med Portrætter af Rose, Schwarz og Preisler, hvis Billede her for første Gang gengives . . .

Det kgl. Teaters Bibliotekar, cand. polit. Edv. Agerholm i »Vort Land«.

. . . Muntre Breve findes der selvfølgelig ogsaa i denne brogede Bog, og adskillige, hvis Tone stiller Brevskriveren i et ufrivilligt komisk Skær. I nogle Linier røber den Skrivende sit inderste Væsen . . .

Haagen Falkenfleth i »Nationaltidende«.

. . . Naar der endelig en enkelt Gang, med Aars Mellemrum, udkommer et nyt Værk, der omhandler Scenen og Scenens Folk, burde det vække Opmærksomhed i alle aandeligt interesserede Kredse, hvortil Scenekunst jo dog Gang paa Gang bringer Bud om det største og dybeste i Menneskelivet . . .

Forfatteren Karl Christensen (Generalkorrespondance).

. . . En blick i boken är nog för att konstatera hur den vrimlar af lustiga, rörande och tidstypiska drag . . .

Svenska Dagbladet.

. . . Det er et stort og byrdefuldt Arbejde, Hr. Robert Neiiendam her har paataget sig. Udenforstaaende aner ikke, hvor megen Flid og Udholdenhed der kræves, for at komme til Bunds i et Arkiv . . . Og det fornøjelige er her, at Forfatteren er en Historiker paa første Haand . . . den, der begynder paa denne Bog, slipper den ikke saa let igen. De interessante Tidsbilleder fra det gamle København holder en fast . . . Ingen vil fortryde at gøre sig bekendt med disse Breve. Det er de svundne Tider, der selv taler til os.

Professor Otto Borchsenius i »Sorø Amtstidende«.

. . . Det er Hr. Neiiendams store Fortjeneste ved Udgivelsen af disse Skuespillerbreve, at han har kommenteret dem saa nøje og saa grundigt, at Læserne, særlig takket være hans Noter, som han med upraktisk Beskedenhed har trykt bag i Bogen, er i stand til at følge den danske Skueplads' Kunstneres Liv og Levned i den sidste Halvdel af det 18de Aarh. fra deres Debut, hyppigt ved hans Dybgravning i Arkiverne endog fra deres Fødsel, til deres Død, ja, endog lige til Graven . . . Hr. N. kan som Forsker pege paa flere lykkelige Fund, det er saaledes lykkedes ham bl. a. at fremdrage et karakterfuldt Silhouet-Portræt af Preisler, af hvilken man tidligere ikke kendte noget Billede, og et hidtil ukendt af Jens Juel malet Portræt af Fr. Schwarz . . .

Teaterhistorikeren. Arthur Aumont i »Ekstrabladet«.

. . . Skuespiller Robert Neiiendams Arbejde er ikke en tør og fragmentarisk Afskrift af en Samling Breve . . . det er en Bog som giver Læserne Adgang til at uddybe deres Forstaaelse af Kunstnernes Liv og Væsen . . .

Forfatteren Christian Houmark i »København«.

. . . Udvalget af Brevene er foretaget med megen Smag, og der er til disse knyttet en Række oplysende Noter, som gør et paalideligt Indtryk og tillige er i høj Grad underholdende. Alene Gennemlæsningen af disse Anmærkninger er en hel lille Nydelse . . .

Dr. phil. Knud Fabricius i »Riget«.

. . . Brevene er ledsagede af en Mængde meget oplysende Anmærkninger, saa de kan læses med Fornøjelse af Folk, hvis Kendskab til dansk Teaterhistorie ikke er stort.

Højskoleforstander Helge Hostrup i »Højskolebladet«.

. . . Det er et vældig og vanskelig utrykt materiale, en vrimmel av forskjellige haandskrifter, utgiveren har hat at tumle med, og i de rikholdige anmerkninger har han samlet meget nyt og værdifuldt stof. Selve brevene er i det hele tat utvalgt med smak . . .

Norsk Hist. Tidsskr., 5. R., I.

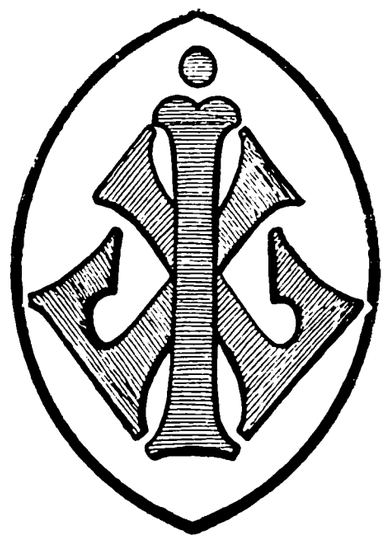

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN